

วารสาร
บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
JOURNAL OF GRADUATE STUDIES REVIEW
ISSN : 2286-9301 **Nakhonsawan Buddhist College**

ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙

Vol.4 No.1 January-April 2016

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ ๓ ฉบับ

จำนวนพิมพ์ : ๑,๐๐๐ เล่ม

ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน / ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม / ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระราชวรเมธี, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระศรีคัมภีร์ญาณ, ศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระสุวรรณหเมธาภรณ์, ผศ.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระราชวรมนี, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต
พระเมธีธรรมจารย์	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
พระโสภณวชิราภรณ์	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ
พระสิทธินิติธาดา, ดร.	คณบดีสังคมศาสตร์
ผศ.(พิเศษ) ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล	ที่ปรึกษาอธิการบดีด้านกฎหมาย

บรรณาธิการ : พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร.

กองบรรณาธิการ :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.
ศ.ดร.กาญจนา เจริญชัย
รศ.ดร.สุพล สุธะพรหม
รศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง
ดร.อัครเดช พรหมกัลป์

หน่วยงานภายนอก

ศ.ดร.รัตน์ บัวสนธ์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
รศ.ดร.ธานี เกสทอง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รศ.ดร.นันทิยา น้อยจันทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.ดร.วรภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผศ.ดร.สำราญ บุญเจริญ วิทยาลัยนครราชสีมา
ดร.วรภรณ์ ทรัพย์รวงทอง มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี
ดร.ทนต์ศักดิ์ เหมือนเตย มหาวิทยาลัยภาคกลาง

เลขานุการ : พระมหาไธ้ ธมมเมธี

ผู้ช่วยเลขานุการ : พระมหานคร วชิรเมธี, พระเอกจิตต์ อธิปัญญา, นายดิเรก ตัวงลอย, นายจักรี บัวยา

ศิลปะกรรม/เว็บไซต์ : พระมหาไธ้ ธมมเมธี, นายณัฐพัชร์ แนนบัว, นายชาคริต เกื้อนนก

สำนักงาน : สำนักงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

๕๕๕ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โทรศัพท์ ๐๕๖-๒๑๕๕๕๕ โทรสาร ๐๕๖-๒๑๕๕๕๕

จัดพิมพ์โดย : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แขวงบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

โทร. ๐๒๒ ๒๑๘๘๕๒, ๐๒๒ ๒๓๕๖๒๓ โทรสาร ๐๒๒ ๒๓๕๖๒๓

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

๑. พระศรีคัมภีร์ญาณ, ศาสตราจารย์ ดร.
๒. พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร.
๓. พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.
๔. ศ.ดร.กาญจนา เจริญชัย
๕. รศ.ดร.สุพล สุธะพรหม
๖. รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภัทราคม
๗. รศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง
๘. ผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข
๙. ผศ.ดร.สุพจน์ บุญอ่อน
๑๐. ดร.อักรเดช พรหมกลัป

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

๑. รศ.ดร.ธานี เกสทอง
๒. รศ.ดร.นันทิยา น้อยจันทร์
๓. รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ
๔. ผศ.ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์
๕. ผศ.ดร.สาร ทรัพย์รวงทอง
๖. ผศ.ดร.สำราญ บุญเจริญ
๗. ดร.พิสิฐ จอมบุญเรือง
๘. ดร.วราภรณ์ ทรัพย์รวงทอง
๙. ดร.ทนงค์ศักดิ์ เหมือนเตย
๑๐. ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ
๑๑. ผศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา
๑๒. ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
วิทยาลัยนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี
มหาวิทยาลัยภาคกลาง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บรรณาธิการ

ด้วยวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ฉบับนี้เป็นปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มีคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยจากสถาบันภายนอกได้นำเสนอผลงานทางวิชาการที่หลากหลายหัวข้อ หลากหลายสาขาวิชา ทั้งนี้กองบรรณาธิการได้ส่งผลงานทางวิชาการเหล่านี้ไปให้กรรมการกลั่นกรอง บทความทางวิชาการของแต่ละสาขาวิชาเป็นผู้อ่าน และมอบให้เจ้าของบทความนำไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนการตีพิมพ์แล้ว และด้วยความตั้งใจของคณะกรรมการที่มีความประสงค์จะทำวารสาร เล่มนี้ให้สมบูรณ์ตามเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre) ฉะนั้น โดยฉบับนี้เน้นการนำเสนอบทความอันประกอบด้วยบทความวิจัย ๘ เรื่อง และ บทความวิชาการ ๗ เรื่อง ซึ่งมีเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการ และเรื่องดังต่อไปนี้

คณะกรรมการบรรณาธิการขอขอบคุณเจ้าของผลงานบทความทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมทำให้ วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการสู่สาธารณะ ตามนโยบายของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุโมทนาขอบคุณคณะกรรมการ กลั่นกรองทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะ แนะนำให้มีการปรับปรุงแก้ไขผลงานของแต่ละ ท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านและเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายที่สุดขอ อนุโมทนาขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้จัดทำให้มีวารสารฉบับนี้และโปรดติดตามฉบับ ต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร.)

บรรณาธิการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

บทบรรณาธิการ

บทความวิจัย :

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครสวรรค์ ๑

: ธนพร นาคบาง

การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ๑๕

ในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

: พระครูปลัดปภากร ธรรมสาโร

ภาวะผู้นำของพระทีฆตสัณนิวาส (วิรัช วิโรจน์) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๒๕

จังหวัดพิจิตร

: พระเสริมพงศ์ พุทธิวิโส (คล้ายเนียม)

ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สิน ๓๗

ส่วนพระมหากษัตริย์

: นวลพัทธ์ อภัยพงศ์

ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรีจังหวัดเพชรบูรณ์ ๔๗

: พระมหาประจวบ ฐานวโร

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัดในอำเภอมโนรมย์ ๖๑

จังหวัดชัยนาท

: พระกษิภัก ฐานิสโส

คุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี ๖๙

จังหวัดนครสวรรค์

: เกรียงไกร พิมพ์สวรรค์

ประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ ๗๙

จังหวัดเพชรบูรณ์

: พระมนู สุนตจิตโต

บทความวิชาการ:

ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ๙๓

: พระครูสมุห์บัญชา วฑฒโน (คันทรอง)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการ	๑๐๓
: สมบัติ รัตน์คร	
พุทธรัฐกับสันติภาพ	๑๑๗
: อารณรัตน์ เลิศไผ่รอด	
ประสิทธิผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาสีงแวดล้อมตามแนวพุทธธรรม	๑๓๗
: สุวัฏ สอนจันทร์	
การพัฒนาภาวะผู้นำขององค์กรเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำด้วยหลักพุทธธรรม	๑๔๙
: อำพล ปุญญา	
พุทธบูรณาการเพื่อความโปร่งใสในการบริหารงานภาครัฐ	๑๖๑
: พระมหาสกล ฐานวุฑโฒ	
ภาคผนวก	๑๗๕
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์	๑๗๖
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์	
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	๑๗๗
หนังสือส่งบทความทางวิชาการเพื่อเผยแพร่	๑๘๒
ใบตอบรับเป็นสมาชิก	๑๘๓

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครสวรรค์

Transformational Leadership of The Subdistrict Organization In Nakhon Sawan Province

ธนพร นาคบาง*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิจัย (๑) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ (๒) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ ตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๙๓ คน จาก ๑๒๑ อบต.โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่า F - test (One-way ANOVA) และ LSD

ผลการวิจัยพบว่า

(๑) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแยกเป็นรายด้าน จะพบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา อยู่ในระดับปานกลาง

(๒) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ต่างกัน ส่วนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอายุ และประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ABSTRACT

This research is a quantitative research. The research aims to (1) study level the transformational leadership of Chief Executive of the parish. In Nakhon Sawan (2) to compare the transformational leadership of the president of the district administration. In Nakhon Sawan, age, educational level. And work experience The sample used in this research include Chief Executive of the district in the province of 93 121 people from Taos. Questionnaires were used to collect

* สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

data, analyze the data using software packages. To find the frequency, percentage, average test using the F - test (One-way ANOVA) and LSD.

The results showed that

(1) The change of leadership of Chief Executive of the parish. In Nakhon Sawan The overall moderate. This separation is to be found in the mind of an individual. At a high level Part of the inspiration. The influential ideology. And the intellectual stimulation Is moderate.

(2) The comparison of transformational leadership of Chief Executive of the district in the province was Chief Executive of the district with different levels of education, leadership changes at different times. The Chief Executive of the old district. And experience different leadership changes were not significantly different.

Keywords: Chief Executive of the SAO Leadership Changes

๑. บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นของไทยรูปแบบหนึ่งของรัฐบาลได้กระจายอำนาจให้แก่ประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองได้ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดขึ้น โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยยกฐานะจากสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท ทั้งนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมากไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านการยุบรวมสภาตำบลเข้ากับองค์การบริหารส่วนตำบล หรือยุบรวมองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ากับเทศบาล การเปลี่ยนแปลงในด้านจำนวนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่เป็นผู้บริหารหรือผู้นำสูงสุดในองค์กร การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประโยชน์สูงสุด ต่อองค์กรได้นั้น ต้องอาศัยการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล อันจะนำมาซึ่งความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา และเกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ หากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลขาดภาวะผู้นำ อาจไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะผู้บริหารสูงสุดในองค์กรสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับเปลี่ยนตน เพราะฉะนั้นในการที่จะทำการศึกษารื่องดังกล่าว จึงยังมีความจำเป็นที่จะต้องกระทำ เนื่องจากจะเป็นประโยชน์ส่วนรวมตลอดจนความเป็นอยู่ของประชาชนโดยรวมในสภาพปัจจุบัน และภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และยุคโลกาภิวัตน์ที่มี

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วรุนแรง ซึ่งจะทำให้ทราบความต้องการและตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องถิ่นได้

การเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน อันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ระบบเสรีทุนนิยม ที่มีการแข่งขันอย่างรวดเร็ว และนับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น นั้น ส่งผลกระทบต่อบุคคลและองค์กรอย่างมากที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการเรียนรู้ และปรับบทบาทขององค์การที่เป็นอยู่ให้เหมาะสมถูกต้อง ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่เข้ามามีอิทธิพล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม รวมถึงสถานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อประโยชน์แก่องค์การ ผู้นำที่มีความสามารถนับเป็นบุคคลที่สำคัญขององค์กร เนื่องจากมีบทบาทและหน้าที่ในการตัดสินใจ กำหนดทิศทาง การแก้ไขปัญหา และชักจูงสมาชิกในองค์กรให้ปฏิบัติงาน เพื่อให้้องค์การก้าวไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และประสบปัญหาด้านการกำหนดนโยบายและแผนที่ไม่สอดคล้องกับสภาพของปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องมีภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นอย่างมาก ถึงจะสามารถบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลได้ประสบความสำเร็จ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกทำการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ ทั้งนี้เนื่องจากมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่หลากหลายต่างกัน ซึ่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์

๒. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ ตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

๓. สมมติฐานการวิจัย

๑. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอายุแตกต่างกันมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ต่างกัน

๒. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ต่างกัน

๓. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ต่างกัน

๔. ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑. ประชากร ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๑๒๑ คน

๒. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๙๓ คน จากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ใช้วิธีสุ่มกลุ่มอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยเป็นแบบสอบถามปลายปิด ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพด้านอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับของลิคเคอร์ต (Likert's scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๙๓ คน ตามขั้นตอนดังนี้

๑. จัดเตรียมข้อมูลให้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งทำรหัสในแบบสอบถามให้ตรงกับกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มไว้แล้วเพื่อสะดวกในการตรวจสอบ

๒. ผู้วิจัยขอหนังสือบันทึกวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน ๙๓ ฉบับ

๓. ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตัวเองทั้งหมด โดยใช้แบบสอบถามจำนวน ๙๓ ชุด และรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างมาทำการตรวจนับ และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษานำข้อมูลที่รวบรวมได้แล้วมาตรวจสอบความถูกต้อง และความเรียบร้อย จากนั้นนำมาจัดระเบียบข้อมูลเพื่อเตรียมการสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา และ ประการณในการทำงาน ด้วยสถิติ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒. การวิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้าง แรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และแปลความหมาย การให้คะแนนเป็นค่าเฉลี่ย (Mean)

๓. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน ระหว่างตัวแปรต้น คือ ปัจจัยส่วนบุคคล กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ ด้วยสถิติ ดังนี้

๓.๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวน ด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับตัวแปรต้นที่มี ๓ กลุ่มขึ้นไป โดยมีระดับการวัดแบบอันดับ (Ordinal scale) คือ อายุ ระดับการศึกษา และประการณในการทำงาน

๓.๒ กรณีผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จะ ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Post hoc comparisons) เพื่อตรวจสอบความแตกต่างกัน แตกต่าง

๕. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ ๑ จำนวน และ ร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n = ๙๓)

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน	ร้อยละ
๑. อายุ	๓๐ - ๔๐ ปี	๓๙	๔๑.๙๔
	๔๑ - ๕๑ ปี	๒๐	๒๑.๕๑
	มากกว่า ๕๑ ปี ขึ้นไป	๓๔	๓๖.๕๖
๒. การศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๐	๑๐.๗๕
	ปริญญาตรี	๕๕	๕๙.๑๔
	สูงกว่าปริญญาตรี	๒๘	๓๐.๑๑
๓. ประสบการณ์การทำงาน	๑ - ๔ ปี	๒๓	๒๔.๗๓
	๕ - ๘ ปี	๔๙	๕๒.๖๙
	มากกว่า ๙ ปี	๒๑	๒๒.๕๘

จากตารางที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลพบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ ๓๐ - ๔๐ ปี ร้อยละ ๔๑.๙๔ รองลงมาอายุมากกว่า ๕๑ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๓๖.๕๖ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อย ละ ๕๙.๑๔ รองลงมาสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ ๓๐.๑๑ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน ๕ - ๘ ปี ร้อยละ ๕๒.๖๙ รองลงมา ๑ - ๔ ปี ร้อยละ ๒๔.๗๓

ตารางที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครสวรรค์ โดยรวม (n = ๙๓)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับภาวะผู้นำ	อันดับ
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	๓.๔๑	๐.๖๗	ปานกลาง	๓
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	๓.๔๔	๐.๖๘	ปานกลาง	๒
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	๓.๒๐	๐.๖๖	ปานกลาง	๔
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	๓.๕๓	๐.๗๕	มาก	๑
โดยรวม	๓.๔๐	๐.๖๒	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (= ๓.๔๐) ซึ่งแยกเป็นรายด้าน จะพบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก (= ๓.๕๓) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (= ๓.๔๔) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (= ๓.๔๑) และด้านการกระตุ้นทางปัญญา (= ๓.๒๐) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๒.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ รายข้อ (n = ๙๓)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับภาวะผู้นำ	อันดับ
๑. ท่านสามารถโน้มน้าวให้เกิดการยอมรับเชื่อถือศรัทธา	๓.๕๗	๑.๐๒	มาก	๓
๒. ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความภาคภูมิใจและไว้วางใจในความสามารถ	๓.๓๗	๑.๒๐	ปานกลาง	๗
๓. ท่านมักกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความกระตือรือร้น	๓.๑๒	๑.๑๐	ปานกลาง	๙
ยินดีอุทิศตนเพื่อความสำเร็จ				
๔. เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์ในการทำงานที่ชัดเจน	๓.๓๓	๐.๘๙	ปานกลาง	๘

๕. เมื่อมีปัญหาท่านใช้สติ ปัญญา ในการแก้ไขปัญหาใน สภาวะวิกฤติ	๓.๕๒	๑.๐๕	มาก	๔
๖. ท่านยึดถือหลักคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน	๒.๙๐	๑.๒๒	ปานกลาง	๑๐
๗. ท่านปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ยึดถือเป็นแบบอย่าง	๓.๗๐	๑.๐๗	มาก	๑
๘. ท่านสามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่างๆได้ อย่างเหมาะสม	๓.๔๑	๐.๙๗	ปานกลาง	๖
๙. ท่านหลีกเลี่ยงที่จะใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน	๓.๖๙	๑.๒๐	มาก	๒
๑๐. ท่านแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาท้องถิ่น อย่างแท้จริง	๓.๔๗	๑.๑๘	ปานกลาง	๕
โดยรวม	๓.๔๑	๐.๖๗	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๒.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (=๓.๔๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล มากที่สุด คือ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชายึดถือเป็นแบบอย่าง (=๓.๗๐) รองลงมาคือ หลีกเลี่ยงที่จะใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน (=๓.๖๙) สามารถโน้มน้าวให้เกิดการยอมรับเชื่อถือศรัทธา (=๓.๕๗) ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล น้อยที่สุด คือ ยึดถือหลักคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน (=๒.๙๐)

ตารางที่ ๒.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการแรงบันดาลใจ รายข้อ (n = ๙๓)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ภาวะผู้นำ	อันดับ
๑๑. ท่านมองโลกในแง่ดี โดยใช้คำพูดและการ กระทำที่เป็น กำลังใจให้	๓.๖๖	๐.๙๓	มาก	๑
๑๒. ท่านกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความ กระตือรือร้น อุทิศตนและทุ่มเทความพยายามเพื่อส่วนรวม	๓.๒๘	๑.๐๔	ปานกลาง	๘
๑๓. ท่านแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจแน่วแน่ที่จะ สามารถ บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้	๓.๖๒	๑.๑๔	มาก	๓
๑๔. ท่านทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นว่าภารกิจที่ปฏิบัติ เป็น ภารกิจที่สำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น	๓.๖๖	๐.๙๓	มาก	๒
๑๕. ท่านกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทดลองปฏิบัติ โครงการใหม่ๆหรือทำงานที่ท้าทาย	๓.๔๓	๑.๐๒	ปานกลาง	๗
	๓.๖๒	๐.๙๒	มาก	๔
	๓.๕๒	๑.๐๐	มาก	๕

ความสามารถ	๓.๔๖	๐.๙๕	ปานกลาง	๖
๑๖. ท่านให้ความสำคัญกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติของผู้ใต้บังคับบัญชา	๒.๘๒	๐.๙๗	ปานกลาง	๑๐
๑๗. ท่านมีนโยบายการทดลองและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาของหน่วยงาน	๓.๑๘	๑.๑๒	ปานกลาง	๙
๑๘. ท่านยกย่องผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีผลการปฏิบัติดีเด่น				
๑๙. ท่านส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของผู้ใต้บังคับบัญชา				
๒๐. ท่านสร้างบรรยากาศการทำงานแบบองค์กรมีชีวิต				
โดยรวม	๓.๔๔	๐.๖๘	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๒.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (= ๓.๔๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล มากที่สุด คือ มองโลกในแง่ดี โดยใช้คำพูดและการกระทำที่เป็นกำลังใจให้ (= ๓.๘๑) รองลงมาคือ ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบว่าภารกิจที่ปฏิบัติเป็นภารกิจที่สำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น (= ๓.๖๖) แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจแน่วแน่ว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ (= ๓.๖๒) ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล น้อยที่สุด คือ ส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของผู้ใต้บังคับบัญชา (= ๒.๘๒)

ตารางที่ ๒.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา รายข้อ (n = ๙๓)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับภาวะผู้นำ	อันดับ
๒๑. ท่านกระตุ้นผู้บังคับบัญชามีความริเริ่มสร้างสรรค์	๓.๔๘	๑.๑๔	ปานกลาง	๑
๒๒. ท่านกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาพัฒนาวิธีการทำงาน ด้วยแนวทางใหม่ๆ	๓.๒๓	๐.๙๖	ปานกลาง	๕
๒๓. ท่านแสดงแนวคิดที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกว่าจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงการทำงานแบบเดิม	๓.๓๗	๑.๐๙	ปานกลาง	๓
๒๔. ท่านสนับสนุนความคิดริเริ่มใหม่ๆ ในการพิจารณาปัญหาและการหาคำตอบของปัญหา	๓.๑๔	๑.๐๙	ปานกลาง	๖
๒๕. ท่านส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาในการทำงาน โดยใช้เหตุผลและข้อมูลหลักฐาน	๓.๒๗	๑.๑๐	ปานกลาง	๔
	๓.๐๙	๐.๙๕	ปานกลาง	๘

๒๖. ท่านให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองของ ผู้ใต้บังคับบัญชา	๒.๙๙ ๓.๑๒	๑.๑๘ ๑.๑๐	ปานกลาง ปานกลาง	๙ ๗
๒๗. ท่านส่งเสริมการศึกษาต่อของผู้ใต้บังคับบัญชา	๓.๓๙	๑.๐๓		๒
๒๘. ท่านส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้ในหน่วยงาน				
๒๙. ท่านส่งเสริมและพัฒนาหน่วยงานให้เป็นองค์กรการ แห่งการเรียนรู้	๒.๙๘	๐.๘๘		๑๐
๓๐. ท่านกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรอบรู้และ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง				
โดยรวม	๓.๒๐	๐.๖๖	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๒.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (= ๓.๒๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล มากที่สุด คือ กระตุ้นผู้บังคับบัญชามีความริเริ่มสร้างสรรค์ (= ๓.๔๘) รองลงมาส่งเสริมและพัฒนาหน่วยงานให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (= ๓.๓๙) แสดงแนวคิดที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา รู้สึกว่าจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงการทำงานแบบเดิม (= ๓.๓๗) ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล น้อยที่สุด คือ กระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรอบรู้และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง (= ๒.๙๘)

ตารางที่ ๒.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล รายข้อ (n = ๙๓)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ภาวะผู้นำ	อันดับ
๓๑. ท่านส่งเสริมการสื่อสารสองทาง	๓.๒๖	๑.๑๖	ปานกลาง	๑๐
๓๒. ท่านสนใจและเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็น รายบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน	๓.๔๖	๐.๙๖	ปานกลาง	๗
๓๓. ท่านมอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาตามความ ต้องการและตรงความสามารถ	๓.๓๔	๐.๙๐	ปานกลาง	๙
๓๔. ท่านให้คำปรึกษาผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเป็น กันเอง	๓.๕๖	๑.๐๔	มาก	๕
๓๕. ท่านพัฒนาส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาให้มี ศักยภาพในการทำงานมากขึ้น	๓.๓๗	๐.๙๕	ปานกลาง	๘
๓๖. ท่านให้ข้อมูลข่าวสารและถ่ายทอดความรู้ให้ ผู้ใต้บังคับบัญชา	๓.๖๑	๐.๙๖	มาก	๓
๓๗. ท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา	๓.๕๙	๐.๙๘	มาก	๔
๓๘. ท่านยอมรับความแตกต่างในความสามารถที่ แตกต่างกันของผู้ใต้บังคับบัญชา	๓.๕๔	๑.๑๑	มาก	๖
๓๙. ท่านชี้แนะฝึกและให้คำแนะนำแก่	๓.๖๓	๑.๒๐	มาก	๒

ผู้ได้บังคับบัญชาที่มีประสบการณ์น้อยกว่า ๔๐. ท่านพยายามค้นหาว่าอะไรเป็นแรงจูงใจของ ผู้ได้บังคับบัญชาแต่ละคน	๓.๙๗	๑.๑๖	มาก	๑
โดยรวม	๓.๕๓	๐.๗๕	มาก	

จากตารางที่ ๒.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=๓.๕๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล มากที่สุด คือ พยายามค้นหาว่าอะไรเป็นแรงจูงใจของผู้ได้บังคับบัญชาแต่ละคน (=๓.๙๗) รองลงมาชี้แนะฝึกและให้คำแนะนำแก่ผู้ได้บังคับบัญชาที่มีประสบการณ์ น้อยกว่า (=๓.๖๓) ให้ข้อมูลข่าวสารและถ่ายทอดความรู้ให้ผู้ได้บังคับบัญชา (=๓.๖๑) ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล น้อยที่สุด คือ ส่งเสริมการสื่อสารสองทาง (=๓.๒๖)

ตารางที่ ๓ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
1. อายุ		✓
2. ระดับการศึกษา	✓	
3. ประสบการณ์การทำงาน		✓

จากตารางที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันตามข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ระดับการศึกษา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ส่วนข้อมูลส่วนบุคคลด้านอายุ และประสบการณ์การทำงาน นั้นไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย

๖. สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

๑. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ ๓๐ - ๔๐ ปี ร้อยละ ๔๑.๙๔ รองลงมาอายุมากกว่า ๕๑ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๓๖.๕๖ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ ๕๕.๑๔ รองลงมาสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ ๓๐.๑๑ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน ๕ - ๘ ปี ร้อยละ ๕๒.๖๙ รองลงมา ๑ - ๔ ปี ร้อยละ ๒๔.๗๓

๒. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแยกเป็นรายด้าน จะพบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา อยู่ในระดับปานกลาง

๓. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครสวรรค์โดยจำแนกตามตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน สรุปได้ดังนี้

๓.๑ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอายุแตกต่างกันมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๓.๒ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๓.๓ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๗. อภิปรายผล

๑. ผลการวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลยังมีปัญหาหลายด้านทั้งด้านกระจายอำนาจ ความเป็นอิสระ และระบบอุปถัมภ์ทำให้ผู้มีญาติพี่น้องมากยังได้รับการเลือกตั้ง ผู้มีความรู้ความสามารถได้รับการเลือกตั้งน้อย และทำให้ผู้ได้รับการเลือกตั้งขาดความรู้ และความสามารถในการทำงาน และการบริหารงานบุคคลก็นำระบบอุปถัมภ์มาใช้ทำให้ขวัญกำลังใจบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลตกต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิรัตน์ สังข์จีน (๒๕๕๓) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของนายกเทศมนตรี : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลในจังหวัดปัตตานี พบว่า ภาวะผู้นำโดยรวมของนายกเทศมนตรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาวดี จิตติรัตน์กุล (๒๕๕๐) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนายกเทศมนตรี กรณีศึกษา : เทศบาลเมืองพังงา อำเภอเมือง จังหวัดพังงา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยภาพรวมของนายกเทศมนตรียอยู่ในระดับสูง

๒. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ดังต่อไปนี้

๒.๑ จากผลการวิจัย พบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอายุแตกต่างกันมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ดำรงตำแหน่ง ระหว่างช่วงอายุ ๓๐ - ๔๐ ปี, ๔๑ - ๕๑ ปี และมีอายุมากกว่า ๕๑ ปีนั้น มีคุณวุฒิ วัยวุฒิ มีวุฒิภาวะความรับผิดชอบในการทำงานมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สรรเสริญ สุนทรภักดิ์ (๒๕๕๐) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลสีชล อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า อายุของผู้บริหารไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบล แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สาวิตรี คำควร (๒๕๕๕) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า อายุของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

๒.๒ จากผลการวิจัย พบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การศึกษามีส่วนสำคัญในการพัฒนาความรู้ความสามารถให้กับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูตินันท์ แดงสกล (๒๕๕๖) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร พบว่า ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ไม่

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุจิตรา วรรณนิตย์ (๒๕๕๖) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอหนองสูง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ระดับการศึกษา แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน

๒.๓ จากผลการวิจัย พบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นตำแหน่งที่ประชาชนเลือกตั้งมาและเป็นบุคคลที่มีความน่าเคารพนับถือ เป็นผู้นำในชุมชนอยู่แล้วจึงทำให้ประสบการณ์การทำงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ต่างกันไม่มีผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฉัจฉิสา เพชรหนองชุม (๒๕๕๔) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะการเป็นผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล :กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ประสบการณ์การทำงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเป็นผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งนภา วิจิตรวงศ์ (๒๕๕๑) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต ๑ พบว่า ประสบการณ์การทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกัน

๘. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครสวรรค์ สามารถสรุปข้อเสนอแนะ อันเกิดจากผลการวิจัย ได้ดังนี้

๑. ด้านการใช้สิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้นำต้องกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความกระตือรือร้นและพร้อมอุทิศตนเพื่อความสำเร็จและผู้นำควรส่งเสริม ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงานให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้มากยิ่งขึ้น

๒. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้นำต้องจัดให้มีสถานที่ทำงานให้มีบรรยากาศที่เหมาะสมกับการทำงานและผู้นำต้องมีแนวทางการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพราชการของผู้ใต้บังคับบัญชาโดยยึดหลักความสามารถไม่ใช่หลักอุปถัมภ์

๓. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ผู้นำต้องกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาให้ศึกษาหรือแสวงหาแนวคิดใหม่ และผู้นำต้องจัดทำโครงการที่เสริมสร้างความรู้ต่อระเบียบต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

๔. ด้านการคำนึงถึงความปัจเจกบุคคล ผู้นำต้องมีการมอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ถูกต้องและเหมาะสมกับตำแหน่งและความสามารถ และผู้นำต้องมีการเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและความเข้าใจที่ตรงกันในการปฏิบัติงานใช้คนให้ถูกกับงาน

บรรณานุกรม

(๑) หนังสือ:

โกวิทย์ พวงงาม. การปกครองท้องถิ่นไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : เดือนตุลา, ๒๕๔๘.
พรนพ พุกกะพันธ์. ภาวะผู้นำ และการจูงใจ. กรุงเทพมหานคร : จามรปริทัศน์, ๒๕๔๔.
พระเทพวิสุทธิเมธี. (ปัญญานันทภิกขุ). หน้าที่ของคน(ฉบับสมบูรณ์)คนดีและคุณสมบัติพิเศษของ
นักบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๓.

(๒) วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย:

มารศรี สุธานี. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐.
ศุภรดา ประสพสุข. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขต
อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหาร (สาขาการ
ปกครองท้องถิ่น). ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑.
สรารุณ ถาวร. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหาร (สาขาการปกครองท้องถิ่น). กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๒.

๑๔ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙

การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
ในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

The Administration in Accordance with The Sappurisdhamma
of Leaders In Srithep Sub District Administrative Organization,
Phetchabun Province

พระครูปลัดไพภากร ธมฺมสาโร*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาความเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตาม หลักสัปปุริสธรรมของ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วน ตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงาน ตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือด้านอัตถัญญุตาด้านปรัสัญญู ตา ด้านอัตตัญญูตา ด้านบุคคลัญญูตา ด้านกาลัญญูตา ด้านมัตตัญญูตา ด้านธัมมัญญูตา

๒) การเปรียบเทียบระดับการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การ บริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตาม หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่ แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็น ต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๓) ข้อเสนอแนะ พบว่าสร้างหลักการทำงานที่ถูกต้องและบริการประชาชนได้ถูกต้องตาม ขั้นตอนประเพณีปฏิบัติตนตามกฎระเบียบและปฏิบัติต่อประชาชนเท่าเทียมกันทุกด้านต้องเรียนรู้ จดมุ่งหมายในงานที่ทำให้ประชาชนได้รับบริการที่ตรงตามความต้องการของประชาชนต้องมุ่งมั่นใน

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

การทำงานให้ถึงจุดหมายที่ประชาชนต้องการต้องรู้จักพึ่งพากัน ร่วมกันหาเหตุผลในการบริหารงาน และมีการร่วมมือใช้เหตุผลในการบริหารงานบริหารงานด้วยความเสมอภาคเหตุผลในการบริหารงานต้องชัดเจนช่วยเหลือชุมชนต้องใช้รอยยิ้ม แบบบริหารงานด้วยหัวใจการบริหารงานบริการด้วยรอยยิ้ม

คำสำคัญ: การบริหารงาน, หลักสัปปุริสธรรม

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study opinions of people toward the administration in accordance with the Sappurisdhamma VII of leaders in Srithep Sub district Administrative Organization, Phetchabun province 2) to compare opinions of people toward the administration in accordance with the Sappurisdhamma VII of leaders in Srithep Sub district Administrative Organization, Phetchabun province, and 3) to study the problems, barriers and suggestions for the administration in accordance with the Sappurisdhamma of leaders in Srithep Sub district administrative organization, Phetchabun province.

Results of the Research

1. Overall, the opinions of people toward the administration in accordance with the Sappurisdhamma VII of leaders in Srithep Sub district Administrative Organization, Phetchabun province was at the high level. When considering each aspect, sorting arithmetic mean from highest to lowest were Atthannuta: knowing the meaning, Parisannutà: knowing the society, Attannuta: knowing oneself, Puggalannutà: knowing the individual, Kàlannutà: knowing the proper time, Mattannuta: knowing how to be temperate, and Dharmannutta: knowing the law.

2. The comparison of opinions toward the administration in accordance with the Sappurisdhamma VII of leaders in Srithep Sub district Administrative Organization, Phetchabun province was classified by individual factors. It is found that the people in Srithep Sub district Administrative Organization, Phetchabun province different in gender, age, occupation, and income were indifferent in opinions toward the administration in accordance with the Sappurisdhamma VII of leaders in Srithep Sub district Administrative Organization, Phetchabun province. People who different in education shown that the mean satisfaction level was significantly different.

3. Suggestion for the leaders in Srithep Sub district Administrative Organization, Phetchabun province as follows: planning a good principle or master

plan for officers to follow and know how to service people correctly, following a rules and well behave oneself while performance a duty; in addition, treat people equally along with good service, relying on, cooperating and helping in managing to reach a goal. Therefore, working with service mind and proactive working.

Keywords: Administration, Sappurisdhamma

๑. บทนำ

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ๒๕๔๖ ได้กล่าวถึงกำเนิดและพัฒนาการขององค์การบริหารส่วนตำบล บทบาทหน้าที่การบริหารงานบุคคล การกำกับดูแล ตลอดจนปัญหาและแนวโน้มขององค์การบริหารส่วนตำบลในอนาคตและในปี พ.ศ.๒๕๓๗ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ ซึ่งประกาศใช้วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๓๗ และมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๘ โดยสาระสำคัญของกฎหมายฉบับดังกล่าว คือ การยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ผ่านมามีติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ ๑๕๐,๐๐๐ บาท สามารถจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงกลับมาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบลอีกครั้งหนึ่ง^๑

ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อจัดทำบริการสาธารณะ ให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ยังมีปัญหาอยู่คือ ปัญหาด้านการพึ่งตนเองด้านการคลัง นอกจากองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีปัญหาเรื่องของรายได้ที่น้อยไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการแล้ว ยังประสบปัญหาทางด้านบุคลากร คือ สมาชิก สภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีความรู้ ทางด้านกฎหมายและความรู้ทางด้านการบริหารจัดการองค์กร ทำให้การปฏิบัติหน้าที่และ การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลประสบปัญหา คือ ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางส่วนมีทัศนคติที่ไม่ตรง กับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทำให้ การทำงานไม่สอดคล้องกันหรือไม่สามารถประสานงานกันได้ดี

หลักสัปปริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดีประกอบด้วย ๑.ธัมมัญญตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ๒.อรรถัญญตา เป็นผู้รู้จักผล ๓.อัตตัญญตา เป็นผู้รู้จักตน ๔.มัตตัญญตา เป็นผู้รู้จักประมาณ ๕.กาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาล ๖.ปริสสัญญตา เป็น

^๑พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ๒๕๔๖, ราชกิจจานุเบกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ บริษัท สกายบุ๊กจำกัด, ๒๕๔๗).

ผู้รู้จักชุมชน ๗) บุคคลัญญาตา เป็นผู้รู้จักบุคคล เป็นต้น^๒ หลักสัปปริสธรรม นั้นมีความเหมาะสมต่อการพัฒนาการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นหลักการที่จะนำพาให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสัตบุรุษแห่งการบริหาร

จากสภาพปัญหาของ อบต. และหลักสัปปริสธรรม ที่กล่าวข้างต้น ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องมีหลักการบริหารงานตามหลักสัปปริสธรรมเพื่อลดปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงาน และสร้างกรอบการบริหารงานที่ดีให้กับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

๒.วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาความเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีจำนวน ๕๗,๐๕๙ คนซึ่งใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าร้อยละค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

^๒วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, สัปปริสธรรม ๗, แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/สัปปริสธรรม>, (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๗).

๔. ผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์และข้อมูลที่มาจากการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน ๒๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๘ มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีจำนวน ๒๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๔ มีระดับการศึกษาปริญญาตรีจำนวน ๒๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๗ มีอาชีพพนักงานเอกชน จำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๐ และมีรายได้ ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๕

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑. ธัมมัญญตา เป็นผู้รู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕

๒. อตถัญญตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ เป็นผู้รู้จักผลพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๗

๓. อัตตัญญตา เป็นผู้รู้จักตน พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕

๔. มัตถัญญตา เป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอดี ด้านหลักการมีส่วนร่วม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๗

๕. กาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาลคือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม ด้านหลักความรับผิดชอบ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕

๖. ปริสัณญตา เป็นผู้รู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน ด้านหลักความคุ้มค่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๔

๗. ปุคคลัญญตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญตา เป็นผู้รู้จักบุคคลด้านหลักความคุ้มค่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๔

จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ นำไปสู่การทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม แตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๕.อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์” มีประเด็นการอภิปรายผลดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรจง หมายมั่น ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัปปุริสธรรมกับสันโดษ เพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาบุคลิกภาพธรรมาธิปไตย"^๓ พบว่าความเกี่ยวพันของอุปลักษณะภายในของสัปปุริสธรรม ว่าการกระทำของสัตตบุรุษ คือ ผู้รู้จักเหตุรู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ ย่อมมีความสัมพันธ์กันเพราะรู้จักเหตุและผลแล้วก็จะรู้จักตนเมื่อรู้จักตนแล้วก็รู้จักกาลและรู้จักประมาณ เมื่อรู้จักประมาณก็จะรู้จักเลือกคนให้เหมาะกับงานและรู้จักปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ นอกจากนี้

^๓บรรจง หมายมั่น, "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัปปุริสธรรมกับสันโดษเพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาบุคลิกภาพธรรมาธิปไตย", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร), ๒๕๑๘.

ยังเห็นว่า ความจำเป็นและความเกี่ยวข้องของบุคคลในการพัฒนาบุคลิกภาพธรรมาธิปไตยของแต่ละคน ควรยึดหลักธรรม ๒ ประการ คือ หลักสัปปุริสธรรมและหลักสันโดษ เพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนาจิตใจของตน ให้เป็นคนดีและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุพจน์ แสงเงิน** ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำสำหรับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการฝึกอบรมมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถในการตัดสินใจ และทักษะการติดต่อสื่อสารเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากเดิมทุกด้าน^๕

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **เยาวลักษณ์ สุตะโคตร** ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำของพนักงานเทศบาล : กรณีสำนักงานเทศบาลเมืองชุมพร ผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษารูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล ทั้งระดับผู้บริหารและระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการ มี ๕ รูปแบบ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำแบบเชิงปฏิรูป ภาวะผู้นำแบบที่มีความสามารถพิเศษ ภาวะผู้นำแบบเชิงกลยุทธ์ และภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ ขั้นตอน ที่ ๒ การออกแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำโดยใช้วิธีการฝึกอบรมเป็นแนวทางในการพัฒนา แบ่งเป็น ๓ ระยะ คือ ระยะที่ ๑ การให้ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ ภาวะผู้นำ และการพัฒนาภาวะผู้นำแก่พนักงานเทศบาล ระยะที่ ๒ การนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง ระยะที่ ๓ การประเมินผลการพัฒนาโดยทำการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อพฤติกรรมการใช้ภาวะผู้นำของพนักงานเทศบาล ทั้งในระดับผู้บริหารระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนผู้มาใช้บริการ ขั้นตอน ที่ ๓ การปฏิบัติการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยนำหลักสูตรการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎี-ปฏิบัติ และภาคการศึกษาดูงานในสำนักงานเทศบาลที่มีการบริหารจัดการที่ดีที่เทศบาลนครขอนแก่น และเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า พนักงานเทศบาลที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ผู้นำ ภาวะผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำและมีเจตคติต่อพฤติกรรมการใช้ภาวะผู้นำหลังการฝึกอบรมดีกว่าก่อนการฝึกอบรมและพนักงานเทศบาลทุกคนให้ความสำคัญต่อการศึกษานำภาวะผู้นำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ได้รับการพัฒนาสู่ฐานที่ดียิ่งขึ้น ขั้นตอน ที่ ๔ การประเมินผลการ

^๕สุพจน์ แสงเงิน, การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำสำหรับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนนทบุรี, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, สาขาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์, พ.ศ. ๒๕๕๐.

พัฒนาโดยทำการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนผู้มาใช้บริการต่อพฤติกรรมการใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล พบว่า มีความเห็นต่อพฤติกรรมการใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล ด้านการใช้ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ด้านภาวะผู้นำแบบเชิงปฏิรูป ด้านการใช้ภาวะผู้นำแบบที่มีความสามารถพิเศษ ด้านการใช้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และด้านการใช้ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน^๕

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภัตต์ รุจิเวสน์ ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล” พบว่า ในด้านการบริหารงานส่วนบุคคล เกิดความเข้าใจและความเข้าใจในการทำหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล การขาดความคล่องตัวในการบริหารงานบุคคลและระบบราชการครอบงำการบริหารงานบุคคล และในด้านการกำกับดูแลรัฐกำหนดระเบียบและออกหนังสือสั่งการ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลถือปฏิบัติเกินขอบเขตการกำกับดูแลและขาดประสิทธิภาพในการกำกับดูแล^๖

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพงษ์ มุขศรี ได้ศึกษาเรื่อง “การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดสกลนคร” พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสกลนคร ได้เริ่มจัดตั้งและดำเนินการตามพระราชบัญญัติ สถาปนาและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙ และหนังสือสั่งการของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยอย่างต่อเนื่อง ดำเนินการจำแนกเป็น ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารสำนักงาน การวางแผนพัฒนา การประชุมสภาองค์การ การจัดทำร่างข้อบังคับตำบล การบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงบประมาณ^๗

๖. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยขอเสนอแนะไว้ดังนี้

๖.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

^๕เยาวลักษณ์ สุตะโคตร, การพัฒนาภาวะผู้นำของเทศบาล กรณีสำนักงานเทศบาลเมืองมุกดาหาร, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา, มกราคม ๒๕๕๓.

^๖วิภัตต์ รุจิเวสน์, “การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๔.

^๗ศิริพงษ์ มุขศรี, “การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสกลนคร”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๐.

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

๑) ผู้บริหาร อบต.ของท่านเป็นผู้รู้จักเหตุแห่งปัญหาแล้วแก้ไขปัญหาก็ได้ออกแบบงานที่สามารถ ตอบข้อซักถามของผู้รับบริการได้

๒) ประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบปรีชาหาหรือเสนอแนะทุกๆ ๑ เดือนประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบและปฏิบัติต่อประชาชนเท่าเทียมกันทุกด้าน

๓) รู้จุดมุ่งหมายในงานที่ทำให้ประชาชนได้รับบริการที่ตรงตามความต้องการของประชาชนไม่หวั่นไหวในคำติฉินนินทาเมื่อประชาชนประชาชนมีการร้องเรียนต่อการปฏิบัติงาน

๔) ทัศนคติต่อการพัฒนาบทบาทและการปฏิบัติต่อประชาชนเท่าเทียมกันทุกด้านใช้เหตุผลในการบริหารงานบริหารงานด้วยความเสมอภาค

๕) มีการวางตัวได้อย่างเหมาะสมตามฐานะของตนรู้จักหน้าที่และสถานภาพของตนเองเป็นอย่างดี

๖.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) สร้างหลักการทำงานที่ถูกต้องและบริการประชาชนได้ถูกต้องตามขั้นตอนประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบและปฏิบัติต่อประชาชนเท่าเทียมกันทุกด้าน

๒) ต้องเรียนรู้จุดมุ่งหมายในงานที่ทำให้ประชาชนได้รับบริการที่ตรงตามความต้องการของประชาชนต้องมุ่งมั่นในการทำงานให้ถึงจุดหมายที่ประชาชนต้องการ

๓) ต้องรู้จักฟังพากัน ร่วมกันหาเหตุผลในการบริหารงานและมีการร่วมมือมีความเห็นอกเห็นใจต่อประชาชนผู้มาขอรับบริการ

๔) บริหารงานด้วยความเสมอภาคใช้เหตุผลในการบริหารงาน

๕) เหตุผลในการบริหารงานต้องชัดเจนช่วยเหลือชุมชนต้องใช้รอยยิ้ม แบบบริหารงานด้วยหัวใจ

๖.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจ ได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

๑) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์และอำเภออื่นๆ

๒) ควรมีการวิจัยการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ด้านหลักธรรมในหลายๆ ด้าน

๓) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ในการประยุกต์ต่างๆ

๔) ควรมีการสร้างเครื่องวิจัยเพื่อเติมนอกจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก เช่น การสังเกตพฤติกรรม และการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

บรรณานุกรม

- เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ . **ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ** . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- ทิพาวิดี เมฆสุวรรณค์. **วิวัฒนาการปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์น้ำถึง, ๒๕๔๔.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีการบริหาร**. พิมพ์พิเศษ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พิชยรัตน์ดิกล ฌ ภูเก็ต. **องค์การและการบริหารจัดการ**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์อิงค์ปิยอนด์บุ๊คส์, ๒๕๕๒.
- บรรจง หายม้น. "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัปปุริสธรรมกับสันโดษเพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาบุคลิกภาพธรรมาธิปไตย". วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย. ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๑๘.
- เยาวลักษณ์ สุตะโคตร. **การพัฒนาภาวะผู้นำของเทศบาล กรณีสำนักงานเทศบาลเมืองมุกดาหาร**. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. มกราคม, ๒๕๕๓.
- วิวัฒน์ รุจิเวสสัน. "การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล". **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- ศิริพงษ์ มุขศรี. "การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสกลนคร". **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๐.
- สุพจน์ แสงเงิน. **การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำสำหรับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนนทบุรี**. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. สาขาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ๒๕๕๐.
- Bass, B. M. **Bass & Stogdill's handbook of leadership Theory, Research, and Managerial Applications** (3rd ed.). New York: The Free Press., 1990.
- Best, John W. **Research in Education**. New Jersey : Practice Hall Inc., 1970.
- Campbell, A. "Aspiration Satisfaction and Fulfillment," in **The Human Meaning of Social Change**, editor by A. Campbell and P.E. Converse. Lexington. Massachusetts : D.C. Heath, 1976.

ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจโน) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
จังหวัดพิจิตร

The Leadership of Phrateekatasseemuneewong
(WeratVirojano) in Sangha Affair Administration
In Phichit Province

พระเสริมพงศ์ พุทธิวิโส (คล้ายเนียม)*

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” มีจุดประสงค์ดังนี้ คือ ๑) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ดำเนินการวิจัยโดยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาเฉพาะราย (Case Study, Life History Collection) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๐ ท่าน ผลการวิจัยพบว่า

๑) ภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาตามหลักการภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติภายในของผู้นำหรือหัวหน้าที่แสดงออกโดยการใช้อำนาจหน้าที่ ชี้นำ และการจูงใจ ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามด้วยความกระตือรือร้นและเต็มใจ เป็นกลไกการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ ผู้อื่นสามารถที่จะยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ผู้นำจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่ในการวางแผนและนโยบาย บริหารงานของกลุ่มหรือองค์กร ให้มีการประสานความร่วมมือกันทำงาน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์กรที่ได้วางไว้ทั้งนี้ต้องอาศัย ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะ ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำ ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำตามสถานการณ์ และทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูป มาสนับสนุนขับเคลื่อน

ในส่วนภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนานั้น ประกอบด้วย หลักอริยปทัศ ๓ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ สาราณียธรรม ๖ อปริหานิยธรรม ๗ สปัปฺริสธรรม ๗ นอกจากนั้น ผู้นำพึงระมัดระวังข้อบกพร่องอันเกิดจาก อิตตาธิปไตย และอคติ ๔

๒) ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร เป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างของพระสงฆ์ มีจริยวัตรที่งดงาม เป็นพระเถระที่ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้วยหลักของเมตตาและความยุติธรรม มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านได้แก่ การปกครอง มีการจัดประชุม

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สัมมนา พระสังฆาธิการ การตรวจการคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นมติมหาเถรสมาคม และทำการตรวจตราวัดวาอาราม อยู่เสมอ นอกจากนี้ยังได้จัดโครงการเพื่อยกระดับความรู้ความสามารถของพระสังฆาธิการ ให้มีคุณภาพ ด้านการศาสนาศึกษา จัดให้มีการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลี และจัดโครงการอบรม นักรธรรมและบาลีก่อนสอบ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสำหรับพระสงฆ์ สามเณรและเด็กนักเรียน นักศึกษา และทำการเพิ่มทุนการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ดำเนินการเกี่ยวกับการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งด้านคันธุระและวิปัสสนาธุระ อีกทั้งยังสนับสนุนการอบรมพระสังฆาธิการ ได้ แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ ด้านการสาธารณูปการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแล การก่อสร้าง เพื่อให้งาน สาธารณูปการมีความถูกต้องตามแบบที่ได้กำหนดไว้ พร้อมทั้งให้คำปรึกษากับพระ สังฆาธิการเพื่อดำเนินงานด้านสาธารณูปการภายในวัดต่าง ๆ ในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดในเขตการปกครอง คณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นผู้ดำเนินการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มิว่าตฤประสงค์ให้เป็น สาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างอาคารผู้ป่วย สำหรับพระสงฆ์และประชาชนโดยทั่วไปที่โรงพยาบาลพิจิตร

๓) แนวทางการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระที่มัสสึมนิวงศ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดพิจิตร มีการกระจายอำนาจจากเบื้องบนไปสู่เบื้องล่าง โดยยึดหลักพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม กฎคณะสงฆ์หนเหนือ และกฎคณะสงฆ์ภาค ๔ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านนั้น ท่านให้ความสำคัญอย่างเท่าเทียมกันเพื่อขับเคลื่อนองค์กรคณะสงฆ์ ให้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมทั้งหลายของคณะ สงฆ์ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ประจักษ์ชัด และเป็นที่ยอมรับของพระภิกษุ สามเณร และญาติโยม ประชาชนทั่วไป

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the leadership based upon Western theory and Buddhist Principles 2) to study the leadership of Phrateekatasseemuneewong in management sangha committee in Phichit province, and 3) to study way to apply the leadership of Phrateekatasseemuneewong in management sangha committee in Phichit province. This research applied the qualitative and documentary research, case study and life history, and in-depth interview by using seven Key Informants and analysis of context-based content.

The finding were as follows:

1. A leader in the leadership based upon Western theory and Buddhist principles must lead and persuade all controlees performance their work with enthusiastic and happy to do it that will reach a goal. Good leader should have a characteristic of a good role model, good thinking, good decision-maker which be

able to plan and manage all things in his or her organization, building a good team work which to accomplish organization's goal.

Theory of leadership divided in 4 theories as followers: Trait Theories, Behavioral Theories, Situational leadership Theories, and Transformation Leadership Theories. The most integrated and an outstanding theory is Transformation Leadership.

The Leadership based upon the Buddhist Principles consisted of Adhipateyya 3 (dominant influence), Brahmavihara 4 (holy abiding), Sangahavattu 4 (bases of social solidarity), Saraniyadhamma 6 (state of conciliation), Aparihaniyadhamma 7 (things leading never to decline but only to prosperity), Sappurisa-dhamma⁷ (qualities of a good man). Therefore, a leader must realize the weakness of oneself management by avoiding of Attadhipateyya; self-dependence and Agati; wrong way of behavior or prejudice.

2. The leadership of Phrateekatasseemuneewong in management sangha committee in Phichit province. Phrateekatasseemuneewong is a supreme Sangha who have a great personality, generosity, and fairness. His management was conducted in 6 aspects as follows: governing and administrative management, setting up a meeting and training for sankhas, checking and evaluating temple. In addition, he promoted a project in Buddhist studies by teaching and offering sangha to learn Dhamma and Pali courses, setting up a camp to tutoring novice before taking Pali exam, helping monks, novices and students in this area by giving many scholarships to encourage them to get an Education. Thus he also propaganda in Buddhism such as Ganthadhura the burden of studying the Scriptures and Vipassanadhura the burden of contemplation; moreover, making a training courses for leader of Sangha how to manage their own temple. Then he takes care of construction and renovation in temples that under his control. Next he such a good role for being support all kinds to temple that need some helps that involve with monks and novice, he always willing to construct a building for monks or people who were sick at Phichit hospital.

3. The guideline that applying in the leadership of Phrateekatasseemuneewong in management sangha committee in Phichit province as follows: decentralization in management by hold to the doctrine and the discipline, Sangha Supreme Council of Thailand, rule of Sangha Northern Region, and Sangha Region four in order to govern with six aspects of management.

Therefore, focus on impelling Sangha region reach a goal efficiently and be accepted by sanghas, novices and others people.

Keywords: Leadership, Sangha Affair Administration

๑. บทนำ

กระแสของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ โลกที่ไร้พรมแดน หรือข่าวสารข้อมูล ที่ทำให้ทุกประเทศในโลกเสมือนเป็นสังคมเดียวกัน ความก้าวหน้า ความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม สังคม การเมือง ศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ มีผลกระทบอย่างรวดเร็วและทั่วถึง จึงจำเป็นที่สังคมไทยจะต้องพัฒนาศักยภาพของคนไทยในสังคมให้เข้าถึงธรรมชาติการเปลี่ยนแปลง มีความรู้และทักษะความสามารถที่จะปรับตัวเอง เพื่ออยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีความสุข เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจึงทำให้เกิดการมีแข่งขันสูงมากขึ้นและขาดคุณธรรมมากขึ้นเช่นกัน ทุกองค์กรหรือทุกกลุ่มงาน บุคคลสำคัญที่จะทำให้เกิดกลไกในระบบการบริหารงานขององค์กรใด ๆ ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ตั้งาม ก็คือ “ผู้นำ” ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอซึ่งผู้นำผู้บริหาร หรือผู้บังคับบัญชาเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของกลุ่มและขององค์กร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ผู้นำ ผู้บริหาร หรือผู้บังคับบัญชาต้องเร่งรัดพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำยุคใหม่และจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร และผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์และความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ตาม ได้ใช้ศักยภาพที่ดีในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดี

การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา ซึ่งการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ในสมัยพุทธกาลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าได้มอบภารกิจต่างๆ ให้แก่คณะสงฆ์ ซึ่งหมายถึงหมู่คณะ กลุ่มพุทธบริษัทได้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา รักษาพระสัทธรรมไว้ รวมถึงคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองส่วนภูมิภาค ซึ่งอยู่ในเขตปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๔ มีผู้ปกครองใกล้ชิด คือพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจน์) เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร ท่านเองนอกจากจะเป็นนักปกครอง นักการศึกษา และนักพัฒนาแล้ว ยังเป็นผู้นำในด้านต่างๆ ของคณะสงฆ์ทั้งจังหวัด เพื่อให้คณะสงฆ์ภายใต้ปกครอง ได้มีการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสมกับยุคปัจจุบัน ที่เป็นยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้คณะสงฆ์ได้กลับมามีบทบาทในการเป็นที่พึ่งของสังคมได้ เหมือนในอดีตที่ผ่านมา

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา

๒.๒ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจน์) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจโน) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาเฉพาะราย (Case Study, Life History Collection) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๑๐ รูป

๔.ผลการวิจัย

การทำงานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจโน) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองจังหวัดพิจิตรที่ครอบคลุม ๑๒ อำเภอ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยไว้ ๓ ประการดังต่อไปนี้คือ ๑. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา ๒. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ๓. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ดำเนินการวิจัยโดยการทบทวนเอกสารจากพระไตรปิฎกเอกสารตำราผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจโน) ที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จากพระสังฆาธิการระดับรองเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรจำนวน ๑๐ รูป โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

๑ ภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติภายในของผู้นำหรือหัวหน้าที่แสดงออกโดยการใช้อำนาจหน้าที่อิทธิพลการกระตุ้นชี้นำและการจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามด้วยความกระตือรือร้นและเต็มใจคุณสมบัติของผู้นำจึงเป็นกลไกการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จซึ่งผู้อื่นสามารถที่จะยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดีได้

ทั้งนี้คุณสมบัติของผู้นำเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นกลยุทธ์หรือมรรควิธีในการแก้ปัญหาต่างๆทั้งปัญหาของตัวผู้นำผู้ใต้บังคับบัญชาการบริหารจัดการและปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมอื่นๆอีกทั้งเป็นปัจจัยให้ผู้นำมีสัมพันธภาพกับมวลชนได้อย่างดีซึ่งจะเป็นผลให้ผู้นำได้แสดงบทบาทและหน้าที่ได้อย่างโดดเด่นมีความชอบธรรมและมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นผู้นำจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่ในการวางแผนและนโยบายบริหารงานของกลุ่มหรือองค์กรให้มีการประสานความร่วมมือกันทำงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์กร

ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อเป็นสัญลักษณ์แบบอย่างที่ดีของกลุ่มหรือองค์กร เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่สมาชิกได้รู้สึกถึงความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงานบทบาท และหน้าที่ของผู้นำจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการรวมกลุ่มและจูงใจคนให้ดำเนินกิจกรรมไปสู่เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อความเจริญก้าวหน้าของหน่วยงานหรือองค์กร

ในส่วนภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนานั้นผู้นำถือกำเนิดขึ้นจากความเลื่อมของจิตใจมนุษย์ โดยการคัดเลือกแต่งตั้ง “มหาสมมุติ” บุคคลที่มีลักษณะรูปร่างงาม น่าดูกว่า น่าเลื่อมใสกว่า น่าเกรงขามกว่า โดยให้ทำหน้าที่ว่ากล่าว ตีเตือนผู้ที่ควรถูกตีสอน ชี้ไล่ผู้ที่ควรขับไล่โดยชอบ เพราะเป็นใหญ่ในที่นาทั้งหลาย จึงเรียกว่า “กษัตริย์” และเป็นผู้ที่ถูกแต่งตั้งโดยชอบธรรมจากหมู่คณะนั้น ๆ จึงเรียกว่า “ราชา” การเกิดขึ้นของ “ผู้นำ” ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ทฤษฎีที่บ่งบอกถึงความเป็นผู้นำแบ่งออกเป็น ๔ ทฤษฎี จากอดีตจนถึงปัจจุบันและเรียกทฤษฎีต่างๆ เหล่านี้คือทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำตามสถานการณ์และทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูปโดยในทฤษฎีทั้งหมดนี้ทฤษฎีท้ายสุดมีลักษณะที่โดดเด่นที่สุดเพราะเป็นการบูรณาการทฤษฎีต่างๆ เข้าด้วยกันเช่นทำให้ผู้นำมีลักษณะที่ส่งเสริมองค์กรได้มากกว่าและทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในหลากหลายมิติแต่สรุปว่าไม่มีทฤษฎีใดที่ไม่มีจุดด้อยเพราะเป็นการบริหารงานบุคคลต่อองค์กรและบุคคลจึงมีทั้งจุดเด่นและจุดด้อยนั่นเองดังนั้นผู้นำองค์กรที่ดีจะต้องรู้จักกำหนดทิศทางที่ควรจะเป็นขององค์กรการจัดระบบการทำงานขององค์กรให้ชัดเจนและการมอบหมายอำนาจหน้าที่ในการทำงานให้ครบถ้วนตามลำดับ

ส่วนหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการเป็นผู้นำที่ดีขององค์กรนั้นประกอบด้วยหลักอภิปไตย ๓ (รู้ระบอบการบริหารงานที่เหมาะสมแก่องค์กรและชุมชน) พรหมวิหาร ๔ (รู้จักใช้พระเดชและพระคุณ) สังคหวัตถุ ๔ (รู้จักหลักการผูกมิตรไมตรีต่อคนอื่นได้ดี) สาราณียธรรม ๖ (รู้หลักการบริหารตนและบริหารงานไปพร้อมๆ กัน) อปริหานิยธรรม ๗ (รู้หลักบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยอิงผลประโยชน์องค์กรเป็นสำคัญ) สัมปยุตธรรม ๗ (รู้หลักบริหารตนและองค์กรอย่างรู้เท่าทันและเป็นการป้องกันความเสียหายอันจะเกิดขึ้นแก่องค์กรในอนาคต) นอกจากนั้น ผู้นำพึงระมัดระวังข้อบกพร่องอันเกิดจากการบริหารตนเองได้แก่พึงเว้นจากหลักธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาวะผู้นำคืออิตาธิปไตย (การใช้เผด็จการในการบริหารจัดการองค์กร) และอคติ ๔ (การวางตนไม่เหมาะสมแก่ภาวะผู้นำที่ดีเพราะจิตใจมีอคติอย่างใดอย่างหนึ่ง)

๒ ภาวะผู้นำของพระที่มัทสสิมณีวงศ์ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

สำหรับภาวะผู้นำส่วนตัวของพระเดชพระคุณ พระที่มัทสสิมณีวงศ์ (วิรัช วิโรจน์) เป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างของพระสงฆ์อุปัชฌาย์ มีจริยาวัตรที่งดงาม เป็นหลวงพ่อดีของลูกศิษย์ เป็นครูผู้สอนที่ดีที่ปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่าง เป็นพระเถระที่ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้วยหลักของเมตตาและความยุติธรรม การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ของพระที่มัทสสิมณีวงศ์ (วิรัช วิโรจน์) สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านการปกครอง พระเดชพระคุณ เป็นผู้นำในการจัดประชุม สัมมนา พระสังฆาธิการ การตรวจการคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นมติมหาเถรสมาคม และทำการตรวจตราวัดวาอารามอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังได้จัดโครงการเพื่อยกระดับความรู้ความสามารถของพระสังฆาธิการ ให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยจัดการประชุมพระวินยาธิการ โครงการอบรมสอบความรู้พระกรรมวาจาจารย์

ด้านการศึกษา พระเดชพระคุณ เป็นผู้นำในการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลีสำหรับการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร พระเดชพระคุณสนับสนุนการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม และแผนกบาลีทั่วทั้งจังหวัด และได้จัดโครงการอบรมเสริมความรู้แก่พระภิกษุในเขตการปกครองคณะสงฆ์พิจิตร เพื่อให้สามารถเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้มากที่สุดในช่วงเวลาอันสั้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติสืบไป หลังจากลาสิกขาบทแล้ว

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระเดชพระคุณ ได้ตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา และทำการเพิ่มทุนการศึกษาอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังเป็นประธานในการมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนอีกด้วย

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระเดชพระคุณ ตระหนักดีในหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่เสมอ โดยจัดทำหนังสือเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่างๆ มากมาย อีกทั้งยังสนับสนุนการอบรมพระสังฆาธิการ ในระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ได้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ ด้วยการแสดงพระธรรมเทศนาในทุกโอกาสที่จะเอื้ออำนวย

ด้านสาธารณูปการ ตั้งแต่พระเดชพระคุณ ในฐานะที่ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดท่าหลวง พระอารามหลวง ก็ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสให้ดำเนินการด้านสาธารณูปการมากมาย อีกทั้งยังตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแลการก่อสร้าง และสาธารณูปการ เพื่อให้งานด้านสาธารณูปการนั้นเป็นไปตามการวางแผนที่ได้ตั้งไว้ นอกจากนี้ พระคุณพระเดช ยังได้ให้คำปรึกษากับพระสังฆาธิการต่าง ๆ ในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรอีกด้วย

ด้านสาธารณสงเคราะห์ พระเดชพระคุณ เป็นผู้นำในการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลได้แก่การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น การจัดเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น รวมถึงให้ประชาชนได้ใช้สอยพื้นที่วัดบางส่วนอันการส่งเสริมอาชีพ นอกจากนี้ยังช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติได้แก่การช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติเช่น สร้างอาคารสำหรับพระสงฆ์ที่โรงพยาบาลพิจิตร ที่พักริมทางในเส้นทางหลักของจังหวัดอันเป็นการช่วยเหลือสถานที่อันเป็นของสาธารณประโยชน์ทั้งนี้ยังเป็นผู้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ แก่พระภิกษุสามเณร และประชาชนทั่วไป

๓ แนวทางการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระที่มัสสึมนีวงศ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

จากภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจน์) จะทำให้เห็นว่า การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร กระจายอำนาจจากเบื้องบนไปสู่เบื้องล่าง โดยยึดหลักพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม กฎคณะสงฆ์หนเหนือ และกฎคณะสงฆ์ภาค ๔ และกฎคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร พระเดชพระคุณ เป็นผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน นั้นเท่าเทียมกัน คือในด้านการปกครองทำให้พระภิกษุสามเณรในปกครอง มีความประพฤติดี เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใส ด้านการศึกษา พระภิกษุสามเณร เด็กและเยาวชนมีความรู้ คู่คุณธรรมทั้งทางโลกและทางธรรม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการมอบทุนให้กับพระภิกษุสามเณร เด็กและเยาวชนเป็นประจำทุกปี ด้านการเผยแผ่ ได้นำหลักธรรมไปเผยแผ่ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น งานบุญต่างๆ ทำให้พุทธศาสนิกชนสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันและมีการเผยแผ่ผ่านสื่อต่างๆ ด้านสาธารณูปการ อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลหรือกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา ให้แก่สาธุชนทั้งภาครัฐและเอกชน ได้รับประโยชน์จากศาสนสถานภายในวัด เป็นโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ ฯลฯ ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ได้อนุเคราะห์ด้วยวัตถุสิ่งของปัจจัย ๔ พร้อมสนับสนุนช่วยเหลืองานวิชาการต่างๆ ทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภคแก่ผู้ประสบภัยต่างๆ และผู้ยากจนไร้ที่พึ่งตามสมควร

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์นี้ ก็เพื่อให้คณะสงฆ์ภายใต้ปกครองอยู่ในกฎ ระเบียบ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จนทำให้เห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรนั้น ผู้นำองค์กรคณะสงฆ์ไทยในระดับต่างๆ สามารถนำภาวะผู้นำ คือ มีการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ สัปปุริสธรรม ๗ พรหมวิหารธรรม ๔ และสังคหวัตถุธรรม ๔ ไปประยุกต์ใช้กับตนเองในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน เพื่อขับเคลื่อนองค์กรคณะสงฆ์ ให้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมทั้งหลายของคณะสงฆ์ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้นำองค์กรคณะสงฆ์ขาดภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ก็ย่อมไม่สามารถดำเนินกิจการคณะสงฆ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีได้ ซึ่งจะเป็นการสร้างความเสียหายให้แก่คณะสงฆ์เป็นอย่างมาก แต่ถ้าหากว่าผู้นำองค์กรคณะสงฆ์มีภาวะผู้นำที่ดี ย่อมสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพอันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อกิจการคณะสงฆ์

ทั้งนี้ พระเดชพระคุณ เป็นผู้มีความภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน จะทำให้เห็นว่า พระเดชพระคุณ สามารถบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางที่ดีต่อด้านต่าง ๆ มากมายเป็นที่ประจักษ์ชัด และเป็นที่ยอมรับของพระภิกษุ สามเณร และญาติโยม ประชาชนทั่วไป

๕. ข้อเสนอแนะ

จากศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วิโรจน์) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” ทำให้มีข้อเสนอแนะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์กรพระพุทธศาสนาและวัดต่างๆควรมีผลงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อให้ระบบการบริหารในองค์กรมีประสิทธิภาพประสิทธิผลสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรภายในวัดหรือองค์กรซึ่งเป็นประโยชน์และจำเป็นต่อการบริหารและการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของวัดหรือองค์กรพระพุทธศาสนาได้เช่น

๑) องค์กรพระพุทธศาสนาควรให้พระสังฆาธิการเป็นผู้นำในการบูรณาการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง๖ด้านให้มีประสิทธิภาพในการบริหารวัดหรือองค์กรพระพุทธศาสนาต่างๆ

๒) องค์กรพระพุทธศาสนาควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการเรียนรู้เท่าทันเครื่องมือสื่อสารต่างๆในโลกปัจจุบันเช่นการใช้คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ตเป็นต้นเพื่อเป็นผู้นำที่แสวงหาความรู้สมัยใหม่รวมถึงควรตระหนักประโยชน์และโทษของเครื่องมือสื่อสารต่างๆ

๓) องค์กรพระพุทธศาสนาควรเน้นย้ำให้ผู้พระสังฆาธิการเป็นผู้รอบรู้ทางหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและให้เป็นมีความชำนาญทางพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ

๔) องค์กรพระพุทธศาสนาควรให้พระสังฆาธิการเป็นผู้นำทั้งทางคติโลกและคติธรรมแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในความเป็นผู้หน้าที่ทันสมัยและรู้ทันโลกอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) **ด้านการปกครอง** ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรขององค์กรคณะสงฆ์ทุกระดับเพื่อให้เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์รู้จักการวางแผนและทำงานอย่างเป็นระบบรู้จักวิธีสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานและเป็นผู้ที่มีความรู้และมีความสามารถในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้คณะสงฆ์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) **ด้านการศึกษา** ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลีของพระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้อย่างแตกฉานเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีสามารถอบรมสั่งสอนประชาชนทั่วไปได้อย่างถูกต้องรวมถึงการสนับสนุนการศึกษาโดยการส่งพระภิกษุสามเณรเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้เช่นหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์หลักสูตรประกาศนียบัตรวิปัสสนาภาวนาเป็นต้น

๓) **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้แก่การสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โครงการบรรพชาสามเณรการมอบทุนการศึกษาสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนที่ยากจนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษารวมถึงการถวายทุนเพื่อการศึกษาแด่พระภิกษุสามเณร

๔) **ด้านการเผยแผ่** ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆควรจัดตั้งศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสนับสนุนให้มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและจัดอบรมถวายความรู้ให้แก่พระนักเผยแผ่เพื่อให้มีความรู้และวิธีในการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพและเป็นการเปิดโอกาสให้แก่พระภิกษุสามเณรได้แสดงความสามารถของตนเพื่อที่จะได้ทำงานเผยแผ่เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕) **ด้านการสาธารณูปการ**ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆควรจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาวัดศึกษารายละเอียดของงานสาธารณูปการการบริหารจัดการวัดด้วยความโปร่งใสการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานโบราณวัตถุให้คำแนะนำในการก่อสร้างแก่พระสังฆาธิการทั้งหลายที่มีความรู้ไม่เพียงพอในการก่อสร้างเพื่อพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนและศูนย์กลางทางการศึกษาและการพัฒนาของชุมชน

๖) **ด้านการสาธารณสงเคราะห์**ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ควรมีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมสาธารณประโยชน์เพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและประชาชนเช่นการตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือระหว่างวัดกับวัดบริจาคให้แก่มูลนิธิต่างๆ ที่ช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์ผู้นำคณะสงฆ์ควรเป็นผู้นำในการเสียสละโดยการบริจาคหรือชักชวนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับความเดือดร้อน

๖.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำในครั้งต่อไปผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

๑) ควรศึกษาบทบาทภาวะผู้นำในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในระดับเจ้าคณะจังหวัดภาคหรือเจ้าคณะหนอื่นๆ เพื่อศึกษาว่ามีบทบาทภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่เหมือนกับภาวะผู้นำในการวิจัยครั้งนี้หรือไม่อย่างไร

๒) ควรศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในระดับต่างๆ ด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามเพื่อที่จะได้กลุ่มตัวอย่างที่มากกว่านี้

๓) ควรศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการควบคู่กับหลักสากล เช่น ธรรมาภิบาล การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

๔) ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาประสิทธิภาพหรือการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในด้านต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับการบริการในยุคปัจจุบัน

๕) ควรศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการควบคู่กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

- กนก แสนประเสริฐ. **ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙.
- กวี วงศ์พุม. **ภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี, ๒๕๓๙.
- กิติ ตยัคคานนท์. **เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : เปลวอักษร, ๒๕๔๓.
- กิติพันธ์ รุจิรากุล. **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๒๙.

คะเนิงนิตย์ จันทะบุตร. **สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มประสานงานเพื่อสังคม, ๒๕๓๒.

ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. **การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๖.

นันทวรรณ อิศรานวัฒน์ชัย. “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์: ศึกษาจากหลักพุทธธรรม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนตวิโร (บำรุงราษฎร์). ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒

พระครูสังฆรักษ์พิศวีร์ธีรปัญญา . “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติณโร สว่างไสว). "บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี". **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการคณะสงฆ์)**. (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

วรวิทย์ บุญยะดา. “ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของเจ้าอาวาส : กรณีศึกษาจังหวัดเลย”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒

Barbara Kellman. **Leadership as a Political Act in Leadership : Multidisciplinary Perspectives**. New Jersey : Prentice Hall, 1984.

David J. Campbell. **Organizations and the business Environment**. Oxford : Butterworth Heinemann, 1997.

Emory S. Bogardus. **Leaders and Leadership**. New York : Appleton- century Crofts, Inc., 1934.

F.E. Fiedler. **A Theory of Leadership Effectiveness**. New York : McGraw – Hill Book, 1967.

Franklin Covey. **The Four Roles Leadership**. USA : Franklin Covey Co.,Ltd., 1999.

๓๖ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙

ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากร
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

Factor Affecting The Performance of The Work of The Staff of
The Crown Property Bureau

นวลพัทธ์ อภัยวงศ์*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยมีรายละเอียดที่จะศึกษาดังต่อไปนี้ ๑.) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะในการปฏิบัติงานและระดับปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ๒.) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการฝึกอบรม การทำงานเป็นทีม เทคโนโลยีสารสนเทศ และความผูกพันกับหน่วยงาน กับสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ๓.) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยแต่ละตัว ที่มีต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วน-พระมหากษัตริย์ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วน-พระมหากษัตริย์ จำนวน ๓๐๔ คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและได้ทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า

๑. บุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีระดับสมรรถนะในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และปัจจัยทุกตัวมีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วน-พระมหากษัตริย์ อยู่ในระดับมาก

๒. ปัจจัยทุกตัวมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๓. อิทธิพลของปัจจัยที่มีต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วน-พระมหากษัตริย์ พบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวสามารถพยากรณ์สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้ร้อยละ ๖๑ และเมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรแต่ละตัวผลการศึกษาพบว่า การฝึกอบรม และการทำงานเป็นทีม มีผลต่อสมรรถนะในการ

* สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในระดับมากที่สุด ลำดับถัดไปคือ ความผูกพันต่อหน่วยงาน และลำดับสุดท้ายคือ เทคโนโลยีสารสนเทศ

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีผล,สมรรถนะ,บุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ABSTRACT

This research is research The purpose is to study the factors that affect the performance of operational personnel of the Crown Property Bureau. Details of the study are as follows:1) to study the performance and operational factors. Affecting the performance of operating personnel of the Crown Property Bureau. 2.) To study the relationship between the training field. teamwork information technology And affiliations with agencies The performance of operating personnel CPB 3) to study the influence of each factor. On the performance of operating personnel of the Crown Property Bureau. Researchers collected data from a sample of 304 personnel CPB Questionnaires were used to collect data and analyzed using computer software. To find the frequency, percentage, average, standard deviation. Correlation and regression analysis.

The study found that

1. Personnel Property Bureau has created the car's performance at a high level. And all the factors affecting the performance of the employee's office property at a high level.

2. All the factors were correlated positively on the performance of operational training in the lot. The CPB is a significant level of .01

3. Factors that influence the performance of operating personnel office property Crown found that all independent variables can predict the performance of operational personnel. CPB has 61 percent and considering the influence of the individual translation results showed that the training and teamwork. Affect the performance of operating personnel of the Crown Property Bureau. Next is commitment agencies and the final sequence is information technology .

Keywords: Factors affecting, Performance, Staff of The Crown Property Bureau

๑. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องของเทคโนโลยี ส่งผลกระทบให้องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต่างพยายามเร่งปรับตัว เพื่อสร้างความอยู่รอดในเชิงของการแข่งขัน ด้วยการปรับปรุงประสิทธิภาพและกระบวนการผลิต การพัฒนาสินค้าและบริการให้ดีขึ้น แต่การปรับปรุงสิ่ง

ต่างๆ เหล่านี้อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้องค์กรอยู่ในสถานะของความได้เปรียบในการแข่งขันกับองค์กรอื่นๆ ได้ หลายองค์กรจึงได้ให้ความสำคัญในเรื่องสมรรถนะ (Competency) ของบุคลากรในองค์กรมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการแข่งขัน และการพัฒนาขององค์กรสมรรถนะจะทำให้บุคคลแสดงออกถึงพฤติกรรมอันจะนำไปสู่ผลงานที่ดี และผลประการโดยรวมขององค์กร บุคลากรจึงถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Capital) ที่สำคัญต่อการสร้างความสำเร็จหรือลัทธิขององค์กร และเป็นต้นทุนทางปัญญา (Intellectual Cost) ที่องค์กรต่างๆ พยายามมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพ และความสามารถให้มีประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้น ดังนั้น แนวความคิดเรื่องสมรรถนะจึงเข้ามามีบทบาทและนำมาใช้องค์กรมากขึ้น

สมรรถนะองค์กรเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการประสานการกระทำของคนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป จนถึงคนหมู่มาก ที่ร่วมกันทำงานด้วยกัน มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างใกล้ชิด โดยมีการแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบตามความถนัด ทั้งต้องเป็นหน่วยงานที่มีโครงสร้างอย่างชัดเจนเพื่อกระทำการตามเป้าหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางเอาไว้ แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ (Competency) เป็นตัวทำนายความสำเร็จในการทำงานของบุคลากรในตำแหน่งหนึ่ง ๆ ได้ดีที่สุด และมีความเบี่ยงเบนหรืออคติน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการคัดเลือกแบบเก่า ๆ สมรรถนะประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลของหน่วยงานราชการในประเทศไทย โดยกำหนดปัจจัยพื้นฐานว่าในตำแหน่งหนึ่ง ๆ นั้น บุคคลจะต้องมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอะไรบ้างและอยู่ในระดับใดจึงจะทำให้บุคคลนั้นปฏิบัติงานให้ได้ผลดี และบรรลุเป้าหมายขององค์กร ประเทศไทยองค์กรธุรกิจหลายแห่งนำระบบสมรรถนะมาใช้ เช่น บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน), บริษัท เอไอเอส จำกัด (มหาชน) , กลุ่มบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ , บริษัท โตโยต้ามอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด ฯลฯ ปัจจุบันเอกชนรัฐวิสาหกิจ กำลังให้ความสนใจพัฒนาระบบสมรรถนะ สำหรับภาคราชการให้ความสนใจในการนำระบบสมรรถนะมาใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคลและพัฒนาองค์กร

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ พ.ศ. ๒๔๗๙ , พ.ศ. ๒๔๘๔ และ พ.ศ. ๒๔๙๑ ให้มีหน้าที่ดูแลรักษาและบริหารจัดการผลประโยชน์อันเกี่ยวเนื่องกับทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ประกอบด้วย การลงทุนในหลักทรัพย์ และการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการเจริญเติบโตอย่างมั่นคง รักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และพัฒนา ประสานประโยชน์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและสังคมไทย โดยยึดหลักความเป็นธรรม จริยธรรม ความพอเหมาะพอดี สมเหตุสมผล และการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ๒๕๕๘ : ออนไลน์)

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจุดเน้นในการทำงานมาทางด้านสังคมมากขึ้น จากเดิมที่ทำหน้าที่ในการจัดประโยชน์ในเชิงธุรกิจเป็นส่วนใหญ่ โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้กำหนดวิธีการในการส่งเสริมความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อองค์กร ๕ หัวข้อ คือ ๑.) พันธกิจ (Mission) ภารกิจของเราคือ การบริหารจัดการทรัพย์สินที่ได้รับมอบหมาย เพื่อประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายภายใต้หลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๒.) แร่ง

บันดาลใจ (Inspiration) ด้วยความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เราเชื่อมั่นในผลงานเพื่อเชิดชูพระเกียรติยศและพระมหากรุณาธิคุณ ๓.) จุดยืน (Position) การบริหารจัดการบนจุดยืนของการพัฒนาเพื่อสภานิกของพระองค์และชุมชนเป็นสำคัญ ๔.) คุณลักษณะ (Attributes) คำนึงถึง “คน” เป็นหลัก ด้วยความยั่งยืน มีเกียรติภูมิ ความพอดี มีเหตุผล พร้อมภูมิคุ้มกัน และความรู้คู่คุณธรรม ๕.) คำมั่นสัญญา (Promise) การพัฒนาอย่างสมเหตุสมผล

เพื่อให้วิธีการในการส่งเสริมความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อองค์กรดังกล่าว สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยเห็นว่าสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการพัฒนาองค์กรและผลการดำเนินงานขององค์กร ถ้าองค์กรมีบุคลากรที่มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานสูงก็จะทำให้ผลการดำเนินงานออกมาดี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่ามีปัจจัยตัวใดที่ส่งผลให้บุคลากรของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานสูง จึงเห็นความสำคัญในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งความคิดเห็นของบุคลากรที่ได้ จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากร ตลอดจนเป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเสนอในเชิงนโยบายสำหรับผู้บริหารในการปรับกลยุทธ์ เพื่อให้มีการนำสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของบุคลากร อันจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานและนำมาซึ่งประโยชน์โดยรวมของสำนักงานทรัพย์สินส่วน-พระมหากษัตริย์

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะในการปฏิบัติงานและระดับปัจจัย ที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

๒. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการฝึกอบรม การทำงานเป็นทีม เทคโนโลยีสารสนเทศ และความผูกพันกับหน่วยงาน กับสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

๓. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยแต่ละตัว ที่มีต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามวัดระดับสมรรถนะในการปฏิบัติงานและระดับปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เป็นปัจจัยกับสมรรถนะในการปฏิบัติงาน และพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลของตัวแปรต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้แก่ การฝึกอบรม การทำงานเป็นทีม เทคโนโลยีสารสนเทศ และความผูกพันกับหน่วยงาน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาตัวแปรอิสระ ๔ ตัวแปร ได้แก่ การฝึกอบรม การทำงานเป็นทีม เทคโนโลยีสารสนเทศ และความผูกพันกับหน่วยงาน และตัวแปรตาม คือ สมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ประกอบด้วย การคิดวิเคราะห์ การพัฒนาตนเอง การสื่อสาร และการมีวิสัยทัศน์

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บุคลากรของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จำนวน ๑๘ ฝ่าย และ ๑ หน่วยงานอิสระ รวมทั้งสิ้น ๑,๒๒๘ คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ รวมทั้งสิ้นจำนวน ๓๐๔ คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, ๑๙๗๓ อ้างใน อึ้งรุฒิ เอกะกุล, ๒๕๔๓)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

๒. ผู้วิจัยจะดำเนินการแจกแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาให้กลุ่มเป้าหมายด้วยตนเองและกลุ่มเป้าหมายทางไปรษณีย์ โดยอธิบายถึงจุดประสงค์ของการวิจัยและชี้แจงถึงการตอบข้อมูลให้บุคลากรกลุ่มเป้าหมายได้เข้าใจ

๓. เมื่อได้แบบสอบถามครบจำนวน ๓๐๔ ชุด หลังจากนั้น ผู้วิจัยจะตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับมาทั้งหมดอย่างละเอียด ก่อนจะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักของสถิติมาใช้เพื่อวิเคราะห์แบบสอบถาม ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentast)

๒. การวัดระดับสมรรถนะในการปฏิบัติงานและระดับปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยกำหนดเกณฑ์แปลความหมายในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (สุวิมล ทิรกานันท์, ๒๕๔๓ : ๑๖๐)

๔. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๓๐๔ คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๑๐ และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๙๐ ด้านอายุส่วนใหญ่มีอายุ ๑๘ - ๓๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๔๕ รองลงมาอายุตั้งแต่ ๓๑ - ๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๖๕ และน้อยที่สุดอายุตั้งแต่ ๔๑ - ๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔.๙๐ ในด้านระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็น ร้อยละ ๘๐.๖๐ รองลงมาอยู่ในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕๐ และน้อยที่สุดอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๗.๙๐ ในด้านประเภทงานที่ปฏิบัติ พบว่าส่วนใหญ่มีประเภทงานระดับปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๕๐ รองลงมาคือระดับบริหารและระดับอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔๐ และน้อยที่สุดเป็นระดับอำนวยการ คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๐ โดยส่วนใหญ่จะซึ่งมีอายุงาน ๑ - ๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๕๐ ลำดับถัดไปคือช่วงอายุ ๖ - ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๖๐ และน้อยที่สุดเป็นช่วงอายุ ๑๑ - ๑๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔.๙๐ โดยที่มีรายได้ต่อเดือนมากที่สุดในช่วงตั้งแต่ ๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๕๐ และลำดับถัดไปคือรายได้ระหว่าง ๓๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๙๐ จากนั้นเป็นรายได้ระหว่าง ๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๑๐ ลำดับสุดท้ายคือรายได้ระหว่าง ๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๐

ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในด้านของการฝึกอบรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในด้านของการทำงานเป็นทีม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในด้านของเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในด้านของความผูกพันกับหน่วยงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในด้านของการคิดวิเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในด้านของการพัฒนาตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในด้านของการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในด้านของการมีวิสัยทัศน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก

๕. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นดังต่อไปนี้

สมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์พบว่า บุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๘$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้ความสำคัญกับสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

๑. การคิดวิเคราะห์ จากการศึกษาพบว่า บุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ใช้การคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับมาก โดยสันนิษฐานได้ว่า บุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ใช้การคิดวิเคราะห์โดยยึดหลักเมื่อเกิดปัญหาในการทำงานขึ้น จะมีการปะติดปะต่อเชื่อมโยงจนมองหาสาเหตุของปัญหาและวิธีแก้ไข บุคลากรสามารถเห็นภาพรวมขององค์กรว่ามีจุดอ่อนและจุดเด่นอะไรบ้าง บุคลากรมีความสามารถคาดเดานิัยของเพื่อนร่วมงานแต่ละคนได้อย่างถูกต้องด้วยการวิเคราะห์จากพฤติกรรมที่แสดงออก

๒. การพัฒนาตนเอง จากการศึกษาพบว่า บุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีสมรรถนะในด้านการพัฒนาตนเองในระดับมาก อาจเป็นเพราะบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีการพัฒนาตนเองโดยมีความขวนขวายความสนใจใฝ่รู้ศึกษาหาความรู้มีความมุ่งมั่นปรารถนาในการจะปรับปรุงสิ่งต่างๆ ในทุกๆ ด้าน มีการศึกษาข้อมูล แลกเปลี่ยนกันระหว่างตำแหน่งงานอื่นๆ เพื่อเรียนรู้ในขอบเขตที่กว้างกว่าหน้าที่งานประจำ และยอมรับและสนับสนุนแนวทางการดำเนินนโยบายด้านการพัฒนาตนเองขององค์กร

๓. การสื่อสาร จากการศึกษาพบว่า บุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีสมรรถนะเกี่ยวกับการสื่อสาร ในระดับมาก เป็นเพราะบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในการทำงาน อีกทั้งมีการถ่ายทอดความรู้ความคิดหรือประสบการณ์ร่วมกันภายในองค์กร รวมทั้งมีการถ่ายทอดคำสั่งและนโยบายร่วมกันภายในองค์กร

๔. การมีวิสัยทัศน์ จากการศึกษาพบว่า บุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีสมรรถนะเกี่ยวกับการมีวิสัยทัศน์ ในระดับมาก เป็นเพราะบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีสามารถมองเห็นภาพการกำหนดทิศทางในการพัฒนาองค์กรได้อย่างชัดเจน อีกทั้ง สามารถเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์ ภารกิจ ค่านิยม และความเชื่อมั่นเข้าด้วยกันได้อย่างชัดเจนและยังสามารถพรรณนาให้เห็นทิศทางขององค์กรได้อย่างชัดเจนและเป็นไปได้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงาน

ผลการศึกษาพบว่า การฝึกอบรม มีอิทธิพลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมซึ่งเป็นวิทยาการและองค์ความรู้ใหม่เพื่อเป็นการสร้างสมรรถนะในการทำงานให้แก่ตนเอง

ผลการศึกษาพบว่า การทำงานเป็นทีม มีอิทธิพลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม เพื่อช่วยให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย เนื่องจากทีมงานจะมีการแบ่งงาน แบ่งหน้าที่ตามความสามารถและความชำนาญ เมื่อลงมือทำงานจะสามารถดำเนินงานได้รวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ มีคุณภาพ ทำให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ผลการศึกษาพบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ มีอิทธิพลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพราะสามารถช่วยผู้ใช้ในการกำหนดเป้าหมายกลยุทธ์และการวางแผนปฏิบัติการ และช่วยลดค่าใช้จ่าย ระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้องค์กรลดเวลา แรงงานและค่าใช้จ่ายในการทำงานลง เนื่องจากระบบสารสนเทศสามารถรับภาระงานที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมาก ตลอดจนช่วยลดขั้นตอนในการทำงาน ส่งผลให้ธุรกิจสามารถลดจำนวนคนและระยะเวลาในการประสานงานให้น้อยลง โดยผลงานที่ออกมาอาจเท่าหรือดีกว่าเดิม ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า ความผูกพันกับหน่วยงาน มีอิทธิพลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้ความสำคัญกับการสร้างความผูกพันกับหน่วยงานเพราะความผูกพันต่อองค์กร เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการผลักดันให้พนักงานมีความเต็มใจที่จะพยายามกระทำในสิ่งที่ดีให้กับองค์กร เพื่อประโยชน์ขององค์กร และมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงอยู่เป็นสมาชิกขององค์กรต่อไป

๖. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า ในสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ควรมีการจัดอบรมและเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรในสำนักงานจากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานดีแล้วและควรมีการสนับสนุนให้บุคลากรได้มีโอกาสพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานทั้งองค์กรและนอกองค์กร ตลอดจนส่งเสริมในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเป็นปัจจัยเสริมในการเสริมสร้างสมรรถนะที่ดีต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สมบูรณ์และให้ประโยชน์ยิ่งขึ้น ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะสำหรับการทำศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป ดังนี้

๑ . ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ด้านอื่นๆ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงาน

ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพื่อค้นหารูปแบบที่ทำให้สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

๒ . ควรมีช่องทางประชาสัมพันธ์ร่วมกันให้บุคลากรทราบถึงสมรรถนะในการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

บรรณานุกรม

(๑) หนังสือ:

ธีรวุฒิ เอกะกุล. ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี : คณะครู ศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๒.

บุญเรียง ขจรศิลป์. วิธีวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ: พี.เอ็น.การพิมพ์, ๒๕๔๓.

สุวิมล ติรกานนท์. การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ ๔). กรุงเทพฯ: ศูนย์ ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๔๕.

สากล จรรย์วิทยานนท์. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคม. คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์. (อัดสำเนา), ๒๕๔๒.

(๒) เว็บไซต์:

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. ออนไลน์. แหล่งที่มา : <http://.crownproperty.or.th/> หน้าหลัก/ประวัติ. ๑๒ มกราคม ๒๕๕๘

๔๖ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙

ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรีจังหวัดเพชรบูรณ์ The Desirable Leadership of Sangha Administrative Monks at Wichainburi District, Phetchabun Province

พระมหาประจวบ ฐานวโร*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed - Method Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ พระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จำนวน ๒๒๕ รูป ซึ่งใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) และวิเคราะห์ข้อมูลโดย (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview)กับผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informant)และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X} = 3.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการบริหารด้านมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒) ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ วุฒิการศึกษานักธรรม

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

การศึกษาพฤติกรรมการศึกษาบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่แตกต่างกัน

๓) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านวิสัยทัศน์ ควรจัดเวลาให้เหมาะสมกับการทำงานที่รับผิดชอบและหาทุนไว้มานับสนุนภายในวัด ควรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ ควรมองวิสัยทัศน์ให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ ด้านการบริหารควรจัดเวลาให้เหมาะสมกับการทำงานที่รับผิดชอบ และจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ตามลำดับ ควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการพัฒนาต่างๆเพิ่มขึ้นและด้านมนุษยสัมพันธ์ ควรส่งเสริมทำกิจกรรมร่วมกันและเปิดใจคุยกันลดความขัดแย้งและพึ่งพากัน ควรจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Province, 2) to compare the opinion of the monks towards the desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Province by classifying on the personal factors, and 3) to study the problems, obstacles and suggestions for the desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Province.

This research applied the Mixed Methods Research consisting of the qualitative and quantitative research. The sample was 225 monks at Wichainburi District, Phetchabun Province from the sampling table of Taro Yamane. The tools of the research were questionnaire and in-Depth interview from the key informants. The analysis of data used Statistical Package for Social Science. The statistics for analysis data used Frequencies, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test and F-test with One Way ANOVA and Least Significant Difference: LSD.)

Results of the Research

1. Overall, the opinion of the monks towards the desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Province at the high level ($\bar{X} = 3.72$). When considering each aspect: the vision, the administration, and the human relations, it was found that the opinion of the monks towards the

desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Province at the high level in all aspects.

2. The result of the comparison of the opinion of the sample towards the desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Province found that the sample having the different age, degree of Dhamma education and degree of Pali education had the different the opinion towards the desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Province at 0.01 of statistical significance. Therefore, the hypothesis was accepted. However, the sample having the different year and degree of General education had no the different the opinion towards the desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichainburi District, Phetchabun Province.

3. The problems, obstacles, and suggestions for the desirable leadership of Sangha Administrative monks at Wichianburi District, Phetchabun Province were that for the vision, The monks should schedule suitably in the working and provide the fund for supporting the temple. Moreover, the monks should cooperate to the other organizations to do the activities useful and creative, and see the vision leading to the objectives to be useful to the monks. For the administration, the monks should schedule suitably in the duty, provide the creative activities and apportion the budget for the development. For the development, the monks should promote to do activities, open the mind to reduce the conflict, and be interdependent. Moreover, the monks should train to exchange for the good relationship.

๑. บทนำ

ในสภาพปัจจุบันที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วความเจริญในด้านวัตถุมีมากขึ้นแต่ความเจริญในด้านศีลธรรมของประชาชนกลับลดลงอย่างน่าเป็นห่วงเกิดปัญหาที่เป็นผลกระทบอย่างรุนแรงในสังคมโดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชนเช่นปัญหายาเสพติดการพนัน การเที่ยวกลางคืน ตลอดจนพฤติกรรมทางเพศเป็นต้นหากปล่อยทิ้งไว้เป็นเช่นนี้โดยไม่แก้ไขอาจทำให้ปัญหาต่างๆ ลุกลามใหญ่ขึ้นบั่นทอนความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศด้านคุณธรรม วัฒนธรรมจริยธรรมต่างๆ กำลังจะเลือนหายไปคนรุ่นใหม่เองส่วนมากต่างก็หลงไปกับความคิด ค่านิยมสมัยใหม่ยกย่องชื่นชมวัฒนธรรมตะวันตกที่เน้นการบริโภควัตถุต่างๆ จนเกิดความสับสนทำให้ระบบสังคมที่เคยดีงามของไทยได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้อันเนื่องมาจากการให้

ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่าการพัฒนาสังคมในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการพัฒนาด้านศีลธรรมจึงทำให้สังคมไทยยุคปัจจุบันเกิดปัญหาแตกแยกเป็นฝักเป็นฝ่าย

นับจากอดีตจนถึงปัจจุบันพระสงฆ์ได้มีส่วนสำคัญกับสังคมไทยมาโดยตลอดจัดเป็นสถาบันทางสังคมไทยสถาบันหนึ่งและได้ทำหน้าที่สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ถึงปัจจุบัน ทุกวันนี้พระสงฆ์มิได้ทำเฉพาะหน้าที่ในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาเท่านั้นแต่ยังได้ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมให้ด้านต่างๆหลายด้านด้วยกันพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๕๓๕^๑ ได้ระบุถึงบทบาทของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทยในปัจจุบันไว้ ๖ การกิจคืองานปกครองคณะสงฆ์, งานศาสนศึกษา, งานศึกษาสงเคราะห์, งานเผยแผ่ศาสนาธรรม, งานสาธารณูปการและงานสาธารณสงเคราะห์ทั้งเป็นบทบาทหลักที่กำหนดไว้อย่างกว้างๆ เพื่อให้เป็นแนวทางแก่พระสงฆ์ได้นำไปสู่การปฏิบัติโดยเฉพาะบทบาททางการเผยแผ่ศาสนาเป็นบทบาทหลักดั้งเดิมแต่พุทธกาลที่พระองค์ทรงตรัสรู้เริ่มเผยแผ่พระธรรมได้มอบหมายภารกิจแก่พระสงฆ์สาวกให้สำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่หยาตเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”^๒ พระดำรัสดังกล่าวพระองค์ทรงตรัสไว้เป็นหลักให้แก่พระสงฆ์ได้ยึดถือปฏิบัติเป็นแนวในการแสดงหน้าที่และบทบาทมิให้คลาดเคลื่อนพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังคงทำหน้าที่อย่างต่อเนื่องเรื่อยมาทั้งในการศึกษาธรรมและนำธรรมที่ตนได้ศึกษาแล้วไปเผยแผ่ให้ประชาชนได้รู้ตามและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้นั้นเป็นลักษณะบทบาทที่พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือชาวบ้านด้วยธรรมะและชาวบ้านก็ให้การอุปถัมภ์ค้ำชูพระสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔^๓ เช่นกันจึงทำให้วิถีชีวิตจิตใจของคนในสมัยก่อนนั้นมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาอย่างแนบแน่นแต่จากปัญหาในปัจจุบันปรากฏว่าจากสภาพสังคมที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งเป็นเรื่องวัตถุและส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศประสบความล้มเหลวทางเศรษฐกิจไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ประชาชนจำนวนมากเป็นหนี้เป็นสินต้องพบกับความยากจนชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเต็มไปด้วยปัญหาความทุกข์ยากมากขึ้นทุกวันนี้ นอกจากวิถีชีวิตในสังคมรอบวัดเองจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากนี้แล้วภายในวัดเองพระภิกษุสามเณรก็เริ่มโดนกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกชักจูงชักนำให้เบี่ยงเบนออกไปจากหลักศีลธรรมตามไปด้วยบ้างแล้วจนกลายเป็นชาวออกไปตามสื่อต่างๆ ให้เห็นอยู่บ่อยๆแต่ทั้งนี้ก็ยังมียาวัดที่สามารถหลุดพ้นจากกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้มาได้และยังสามารถทำตัวเป็นผู้นำเป็นที่พึ่งทางด้านศีลธรรมอันดีให้แก่ประชาชนได้อีกด้วยเช่นในบางวัดมีการจัดโครงการ

^๑ กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑-๒

^๒ วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^๓ โกษมบุญศรี, จตุปัจจัย, สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๗ พ.ศ. ๒๕๓๕, หน้า ๔๔๑๕ - ๔๔๓๗.

ปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนอาทิจการเข้าค่ายพุทธบุตรการเข้าค่ายจริยธรรมเยาวชนการเข้าค่ายเยาวชนทางไกลยาเสพติด^๕ ทั้งระดับเยาวชนนักเรียนระดับประถมตั้งโดยผ่านความร่วมมือจากทางวัดโรงเรียนชุมชนรัฐบาลตลอดจนองค์กรต่างๆ มีการจัดปฏิบัติธรรมให้แก่ประชาชนทั่วไปทั้งในวัดธรรมดาวินสาร์-อาทิตย์และโดยเฉพาะวัดสำคัญทางศาสนาต่างๆ ซึ่งเริ่มเป็นที่ได้รับความสนใจมากที่เดียวความต่างของความสามารถของแต่ละวัดจริงๆ แล้วก็เพราะหลายเหตุปัจจัยแต่หนึ่งในเหตุปัจจัยหลักอันเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งเลยก็ว่าได้อยู่ที่ตัวเจ้าอาวาสรวมถึงคณะปกครองทั้งวัดและคณะสงฆ์เองเป็นหลักดังจะเห็นได้จากวัดไหนที่มีชื่อเสียงไปในทางที่ดีมีการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นผู้นำทางด้านศีลธรรมอันดีให้แก่สังคมได้วัดนั้นๆ ย่อมมีเจ้าอาวาสที่มีความสามารถที่ดีเป็นตัวตั้งรวมเป็นถึงการที่ได้มีคณะปกครองสงฆ์ที่ดีมีประสิทธิภาพรวมเป็นองค์ประกอบด้วยอย่างไรก็ตามความสามารถของคณะปกครองสงฆ์ที่เรียกว่าพระสังฆาธิการตั้งแต่รองเจ้าอาวาสไปจนถึงเจ้าคุณต่าง ๆ นั้นก็มีหลากหลายโดยเฉพาะภาวะแห่งความเป็นผู้นำในฐานะหน้าที่การเป็นชั้นปกครองซึ่งมีผลต่อการดำเนินการของวัดพระสงฆ์สามเณรตลอดจนศาสนาก็มีความแตกต่างหลากหลายตามแต่ละรูปไปอันส่งผลให้เกิดความแตกต่างในการพัฒนาตัววัดตลอดไปจนถึงหมู่คณะสงฆ์ในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน

พระสังฆาธิการในเขตปกครองจังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในพื้นที่คณะสงฆ์ภาค ๔ (กำแพงเพชร, พิจิตร, เพชรบูรณ์, นครสวรรค์) ซึ่งภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์จะต้องปฏิบัติ ๖ภารกิจคืองานปกครองคณะสงฆ์, งานศาสนศึกษา, งานศึกษาสงเคราะห์, งานเผยแผ่ศาสนาธรรม, งานสาธารณูปการและงานสาธารณะสงเคราะห์ โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการบริหาร ด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งพระสังฆาธิการในเขตปกครองจังหวัดเพชรบูรณ์มีภาวะผู้นำด้านต่างๆ ที่แตกต่างกันไปในแต่ละวัดแต่ละพื้นที่ล้วนแล้วแต่มีปัญหาในการจัดการ พระสังฆาธิการขาดความรู้ความเข้าใจด้านวิสัยทัศน์ ปัญหาความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ขาดความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์มาปฏิบัติหน้าที่ ปัญหาเรื่องเวลาและเงินมาสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ไม่มีความแน่ชัด ขาดงบประมาณในการก่อสร้างและการพัฒนาต้องช่วยเหลือตนเองในการทำงานการทำงานมีความยุ่งยากมากกว่าเดิมเพราะพระสังฆาธิการขาดทักษะการบริหาร และขาดมนุษยสัมพันธ์ในการพูดกับพระสงฆ์สามเณรภายในวัด ตลอดจนหน่วยงานที่จะให้ความช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐ ปัญหาดังกล่าวทำให้ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการลดน้อยลง

จากสภาพปัญหาความแตกต่างทางภาวะความเป็นผู้นำของพระสังฆาธิการดังกล่าวข้างต้นเป็นสาเหตุจึงให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเพื่อต้องการทราบถึงความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

^๕ถาวรสุขสำราญ, “การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดชลบุรี”วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์, (มหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๓.

ทั้งนี้เพื่อใช้ข้อที่ค้นพบเป็นแนวทางในการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงและเสนอแนะภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการที่เป็นที่ต้องการพระภิกษุอันเป็นประโยชน์ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่ดีแก่พระพุทธศาสนาและสังคมไทยต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed - Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ พระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จำนวน ๒๒๕ รูป ซึ่งใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) และวิเคราะห์ข้อมูลโดย (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview)กับผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informant)และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

๔. ผลการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ มีอายุตั้งแต่ ๔๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๘๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๕๖ มีพรรษาระหว่าง ๕ - ๑๐ พรรษาจำนวน ๑๐๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๘ มีวุฒิการศึกษา นักธรรมเอกจำนวน ๑๘๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๒๒ ไม่มีวุฒิทางเปรียญธรรม๑๕๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๕๖ และมีวุฒิการศึกษาสามัญระดับชั้น ม.๑ - ม.๓จำนวน ๘๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๔๔

๔.๒ ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านวิสัยทัศน์พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๘๓

๒) ด้านการบริหารพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๖

๓) ด้านมนุษยสัมพันธ์พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๕๘

๔.๓ สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอในการแก้ไขซึ่งจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค คือ

๑) ด้านวิสัยทัศน์ พบว่า พระสังฆาธิการไม่มองการไกลขาดเรื่องเวลาและเงินมาสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ไม่มีความแน่ชัด ขาดความรู้ความเข้าใจด้านวิสัยทัศน์ ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก

๒) ด้านการบริหารพบว่า พระสังฆาธิการมีปัญหาด้านการบริหารงบประมาณในการก่อสร้างและการพัฒนาต้องช่วยเหลือตนเองในการบริหาร ไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์งาน

๓) ด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า พระสังฆาธิการขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีงามในวัดและหน่วยงานภายนอก พระสังฆาธิการไม่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับพระภิกษุสงฆ์ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาการควบคุมก็จะปฏิบัติตัวลำบาก

ข้อเสนอแนะ คือ

๑) ด้านวิสัยทัศน์ พบว่า ควรจัดเวลาให้เหมาะสมกับการทำงานที่รับผิดชอบและหาทุนไว้มาสนับสนุนภายในวัด ควรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ ควรมองวิสัยทัศน์ให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ต่อคณะสงฆ์

๒) ด้านการบริหารพบว่า ควรจัดเวลาให้เหมาะสมกับการทำงานที่รับผิดชอบและจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ตามลำดับ ควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการพัฒนาต่างๆ เพิ่มขึ้น

๓) ด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า ควรส่งเสริมทำกิจกรรมร่วมกันและเปิดใจคุยกันลดความขัดแย้งและฟังพากันควรจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

๔.๔ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview)ผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informant) เกี่ยวกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ครั้งนี้ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะ ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

๑. ด้านวิสัยทัศน์ พระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรีต้องเป็นผู้นำที่รู้จักตัดสินใจอย่างเด็ดขาดมักมีคุณสมบัติพิเศษควบคู่กันอยู่อีกประการหนึ่งเสมอคือมักถูกต้องและมีเหตุผลผู้นำมักจะเป็นผู้ที่พูดจาเป็นกันเองถือได้ว่าเป็นผู้นำที่ดีที่สุดของผู้ใต้บังคับบัญชาบางครั้งการตัดสินใจดูเหมือนจะใช้ความคิดของตนเป็นใหญ่ไปบ้างแต่ก็ยังเป็นเรื่องที่ยอมรับกันได้เพราะกำลังอยู่ในฐานะซึ่งเป็นผู้นำและผู้นำจะติดตามรับผิดชอบไปจนเสร็จสิ้นทั้งกระบวนการนอกจากจะเฉียบขาดแล้วผู้นำที่มีจุดยืนมีอุดมการณ์หรือมีจุดหมายที่ชัดเจนก็เป็นที่ต้องการเป็นอย่างยิ่งจุดหมายที่องค์กรมีร่วมกันโดยมีผู้นำเป็นผู้ถือนำนั่นก็เหมือนกับทั้งทีมได้เห็นเส้นชัยหรือหลักชัยที่ต้องเดินไปถึงถ้ามีจุดหมายปลายทางที่ชัดเจนแล้วเราก็สามารถมุ่งหน้าไปยังจุดๆนั้นได้ง่ายและเร็วขึ้นเพราะเรารู้ว่าเรากำลังทำอะไรอยู่คนที่รู้ว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่นั้นย่อมดีกว่าเดินไปคิดลืงเลไปเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาผู้นำที่ดีต้องรู้จักผู้ใต้บังคับบัญชาของตนว่าใครเหมาะที่จะทำอะไรงานไหนควรให้ใครรับผิดชอบคนไหนเก่งอะไรมีข้อบกพร่องด้านใดอยู่บ้างก็พยายามแก้ไขให้เขาสมบูรณ์แบบขึ้นใครขาดใครเกินส่วนไหนก็ปรับแต่งให้ลงตัวอย่างนี้จึงจะเรียกว่าผู้นำที่มีวิสัยทัศน์มองคนเป็นการรู้จักนิสัยใจคอความชอบส่วนตัวของผู้ใต้บังคับบัญชานอกจากจะทำให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพขึ้นแล้วยังเป็นข้อหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าผู้นำเอาใส่ใจต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของเขาเป็นอย่างดีผู้นำต้องเป็นตัวอย่างของความซื่อสัตย์ต่อองค์กรด้วยผู้นำควรจะไม่มีการเอาไรต์เอาเปรียบให้กลายเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ได้

๒. ด้านการบริหาร พระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรีที่เป็นผู้นำที่ดีต้องบริหารงานโดยให้โอกาสผู้ใต้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้เขาได้ทำงานที่พิสูจน์ความสามารถของบุคคลด้วยงานใดจะส่งเสริมให้ความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาโดดเด่นเป็นที่ยอมรับก็ควรสนับสนุนไม่ใช่แย่งผลงานและโอกาสในการสร้างผลงานของผู้ใต้บังคับบัญชามาเป็นผลงานของตัวเองหมดเสียทุกครั้งไปให้โอกาสเขาได้เจริญเติบโตพร้อมทั้งผลักดันสนับสนุนให้สร้างเสริมความสามารถให้ยอดเยี่ยมขึ้นเรื่อยๆ ผู้นำที่ดีต้องสร้างผู้ใต้บังคับบัญชาให้เก่งขึ้นกว่าเดิมโดยไม่ต้องหวาดกลัวว่าเขาจะเลื่อนขั้นขึ้นมาทำงานแทนได้ในภายภาคหน้าผู้นำที่ดีควรมีความสัมพันธ์ที่เป็นกันเองกับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาผู้นำที่ดีต้องไม่ลืมนั่นแค่ทักทายถามไถ่ทุกข์สุขผู้ใต้บังคับบัญชา ขอขอบคุณเมื่อเขาทำงานให้ให้รางวัลหรือคำชมเชยเมื่อเขาทำในสิ่งซึ่งน่าชมเชยเหล่านี้เป็นต้นภาวะผู้นำที่ดีต้องรู้จักยืดหยุ่นมีอารมณ์ขันอาจมีการพบปะสังสรรค์กันนอกเวลางานบ้างเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและจะส่งผลให้การทำงานราบรื่นยิ่งขึ้นผู้นำที่เอาแต่พูดๆ อยู่ฝ่ายเดียวโดยไม่ฟังความคิดเห็นหรือคำอธิบายของผู้ใต้บังคับบัญชาเลยนับเป็นการบริหารที่ปิดกั้นตัวเองอย่างยิ่งแน่นอนว่าพระสังฆาธิการที่เป็นผู้นำมักมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลกว่ามีความรู้มากกว่าผู้ใต้บังคับบัญชาแต่การไม่ยอมรับฟังอะไรจากใครเลยก็ไม่ใช่ผลดีอาจผิดพลาดในการบริหารเพราะบางทีผู้ใต้บังคับบัญชาอาจมีข้อเสนอดีๆ ที่ผู้นำมองข้ามไปหรืออาจมีคำอธิบายที่ฟังขึ้นในความผิดพลาดของงานที่อาจจำเป็นในการบริหารงานซึ่งผู้บังคับบัญชามองไม่เห็นการฟังผู้ใต้บังคับบัญชาพูดหรืออธิบายบ้างจะช่วยให้การบริหารงานได้ง่ายขึ้นเพราะผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างสบายใจไม่รู้สึกกดดันมากนักเมื่อมีปัญหา ก็จะกล้ามาถามหรือ

เสนอแนะ ผู้นำที่รู้จักฟังให้มากขึ้นเพียงนิดหน่อยจะกลายเป็นผู้บริหารที่น่าไว้วางใจที่ผู้ใต้บังคับบัญชารักและเคารพในการทำงาน และได้ผลงานจากผู้ใต้บังคับบัญชาที่ดีด้วยความเต็มใจ

๓. ด้านมนุษยสัมพันธ์ พระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี ผู้นำควรเป็นผู้มีบุคลิกดีแต่งกายเหมาะสมกับพระสังฆาธิการหรือฐานะทางสังคมต้องดูสะอาดสะอ้านดูสุภาพเข้างานสังคมได้อย่างไม่ขัดหูขัดตาน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับของพระภิกษุทั่วไปผู้นำที่มีความสามารถเป็นเลิศอยู่แล้วต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีพูดด้วยความนุ่มนวลพูดอย่างรู้จักไตร่ตรองรู้จักสถานการณ์รู้จักกาลเทศะและรู้จักคนที่เรากำลังเจรจาด้วยความสำเร็จก็รออยู่ไม่ไกลในการพูดนั้นต้องคิดก่อนมีการเตรียมการมาก่อนความคิดต้องไม่สับสนพูดอย่างสั้นกระชับตรงประเด็นจริงใจเป็นธรรมชาติใช้เสียงที่ดังพอประมาณคือให้คู่สนทนาได้ยินชัดเจนหากมีผู้ร่วมสนทนาหลายคนทุกคนต้องได้ยินเสียงพูดอย่างทั่วถึงกันพูดจาต้องมีหางเสียงมีจังหวะจะโคนที่ราบรื่นมีเสียงหนักเบาเพื่อเน้นความสำคัญของสิ่งที่พูด และไม่ทำให้รู้สึกเบื่อส่ายตาควรจับจ้องไปเมื่อพูดจบจงแสดงท่าทีว่าพร้อมแล้วที่จะรับฟังความเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาอื่นไม่ปิดกั้นไม่คิดว่าสิ่งที่คุณพูดไปนั้นดีที่สุดถูกต้องที่สุดกว่าคนอื่น ๆ แต่มั่นมีความถูกต้องรอบคอบอย่างที่สุดแล้วจากความคิดของคุณคนอื่น ๆ มีความคิดเห็นอย่างไรต้องเปิดโอกาสให้เขาแสดงออกมาเพื่อได้รับแรงสนับสนุนหรือหากถูกค้านก็เป็นโอกาสที่เราจะอธิบายเพิ่มเติมได้พระสังฆาธิการที่เป็นผู้นำต้องปรับตัวเข้ากับทุกสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องเข้าใจองค์กรและเห็นใจผู้ร่วมงานประสานประโยชน์ขององค์กรและผู้ร่วมงานได้ดีได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากผู้ร่วมงานในทุกระดับตลอดจนผู้นำที่เป็นพระสังฆาธิการต้องมีมนุษยสัมพันธ์ทั้งในและนอกองค์กรบางครั้งนอกองค์กรผู้บังคับบัญชาอาจจะเป็นคนนิสัยดีเยี่ยมอัธยาศัยดีน่ารักคบหาแต่กับคนใกล้ตัวอย่างผู้ใต้บังคับบัญชาในองค์กรนายอาจจะเป็นคนนิสัยดีไปอยู่ชั่วตรงข้ามฉะนั้นผู้ที่จะเป็นผู้นำที่ดีต้องมีจิตใจดี มีเมตตา มีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้ใต้บังคับบัญชาตลอดจนบุคคลภายนอก

๕. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

๕.๑ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาทองดีอภิภูโน^๕ ได้

^๕พระมหาทองดีอภิภูโน (ครีตระการ) “ศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์เขตภาษีเจริญและเขตบางแคกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๓).

ทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์เขตภาษีเจริญและเขตบางแคกรุงเทพมหานครความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เขตภาษีเจริญและเขตบางแคกรุงเทพมหานคร” พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๔ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ยคือด้านการสาธารณูปการด้านการปกครองด้านการศาสนศึกษาด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้านการสาธารณสงเคราะห์และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๕.๒ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

๑) ด้านวิสัยทัศน์ ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านวิสัยทัศน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่าพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรีมองการณ์ไกลเป็นผู้นำที่รู้จักตัดสินใจอย่างเด็ดขาดมักมีคุณสมบัติพิเศษควบคู่กันอยู่อีกประการหนึ่งเสมอคือมักถูกต้องและมีเหตุมีผลผู้นำมักจะเป็นผู้ที่พูดจาเป็นกันเองถือได้ว่าเป็นผู้นำที่ดีที่สุดของผู้ได้บังคับบัญชาสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระบัณฑิตญาณธโร (สุธีระตฤณญา)** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมมจิตโต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์” พบว่าภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ภาค๒ทั้ง๖ด้านที่โดดเด่นได้แก่การมีวิสัยทัศน์และการสร้างแรงบันดาลใจสอดคล้องกับภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกได้แก่ทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูปและภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคือหลักปาปนิกรรม๓และยังมีหลักธรรมของผู้นำที่เกี่ยวข้องได้แก่หลักสัปปุริสธรรม๗หลักพรหมวิหารธรรม๔และหลักสังคหัตถุธรรม^๖ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาชลไสลิตเมธี (ไสลิตเมธางกูร)** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “จริยธรรมสำหรับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา” พบว่าผู้นำจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความสมบูรณ์ทั้งภายในคือจิตใจและคุณธรรมและคุณสมบัติภายนอกคือความรู้ความสามารถประกอบกันกล่าวคือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติอยู่๒ ด้านคือ๑. คุณลักษณะภายในตัวของผู้นำได้แก่๑) รู้หลักของสัปปุริสธรรมมีการรู้หลักเหตุผล๒) มีสติปัญญาไม่ประมาท๓) ตื่นตัวทันต่อเหตุการณ์๔) มีวิสัยทัศน์ก้าวไกลเป็นเข็มแข็ง๒. คุณลักษณะภายนอกในการที่จะประสานคนและงานเข้าด้วยกันได้แก่๑) มีความรู้ความสามารถ๒) มีพรหมวิหารธรรม๓) หวังประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม๔) น่ารักน่าเคารพเป็นธรรมาธิปไตยไม่ลำเอียง^๗

๒) ด้านการบริหาร ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ด้านการบริหาร ในภาพรวมอยู่ใน

^๖ พระบัณฑิตญาณธโร (สุธีระตฤณญา) “ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมมจิตโต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙)

^๗ พระมหาชลไสลิตเมธี (ไสลิตเมธางกูร), “จริยธรรมสำหรับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

ระดับมาก แสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการในสังกัดวัดในคณะสงฆ์อำเภอวิเชียรบุรี การสร้างลักษณะความเป็นผู้นำให้กับตนเองเป็นพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางตนให้เหมาะสมเอาชนะอกุศลในใจตนได้สามารถบริหารงานในวัดของตัวเอง มีธรรมประจำตนก็สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ได้ปกครองได้จึงเป็นมรรควิธีนำไปสู่เป้าหมายการปกครองซึ่งสอดคล้องกับ **แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม**^{๔๕} คำสอนที่กล่าวเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำในพระพุทธศาสนาประกอบด้วยลักษณะดังนี้คือจักขุมามีปัญญามองการณ์ไกลเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมองสภาพเหตุการณ์ออกวางแผนเตรียมรับหรือรุกได้วิธียุทธศาสตร์ได้ดีเป็นผู้ชำนาญในงานรู้จักวิธีการไม่บกพร่องในหน้าที่ที่ตนได้รับผิดชอบนิสสัยสัมพันธ์โนพหิงพาวาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีและได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น

๓) **ด้านมนุษยสัมพันธ์** ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ด้านมนุษยสัมพันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่าคณะสงฆ์อำเภอวิเชียรบุรีได้ทำกิจกรรมร่วมกันและเปิดใจคุยกันลดความขัดแย้งและพึ่งพากันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของผู้นำในองค์กรใด ๆ ย่อมมีส่วนสัมพันธ์อย่างมากกับความสำเร็จขององค์กรนั้น ๆ ดังนั้น ในขณะที่มีความสัมพันธ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการวางแผน และการจัดองค์การให้มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับ**แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำที่พึงประสงค์**^{๔๖} ผู้นำที่ดีต้องมีมนุษยสัมพันธ์ (Human relations) ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักประสานความคิดประสานประโยชน์สามารถทำงานร่วมกับคนทุกเพศทุกวัย ทุกระดับการศึกษาได้ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีจะช่วยให้ปัญหาใหญ่เป็นปัญหาเล็กได้ มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต (Fairness and Honesty) ผู้นำที่ดีจะต้องอาศัยหลักของความถูกต้องหลักแห่งเหตุผลและความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่นเป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยสั่งการ หรือปฏิบัติงานด้วยจิตที่ปราศจากอคติปราศจากความลำเอียง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก มีความอดทน (Patience) ความอดทนจะเป็นพลังอันหนึ่งที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างแท้จริง

๕.๓ อภิปรายผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยเนื่องจากภาวะผู้นำไม่ได้จำกัดอยู่ที่อายุจะเป็นอายุเท่าไรสามารถเป็นผู้นำได้เหมือนกันซึ่ง

^{๔๕} อด.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๔๕๔/๑๔๖.

^{๔๖} Franklin Covey, *The Four Roles Leadership*, (USA: Franklin Covey Co.,Ltd.,1999), pp.

สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิทย์ บุญยะตา^{๑๐} ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของเจ้าอาวาสกรณีศึกษาจังหวัดเลยพบว่าโดยภาพรวมอายุพรรษาที่แตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่างมีผลกับภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของเจ้าอาวาส

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วิรัตสุกอินทร์)^{๑๑} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปบุริสธรรม๗ ผลการศึกษาวิจัยภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปบุริสธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามากทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปบุริสธรรมโดยรวมไม่แตกต่าง ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งหมดกล่าวคือพรรษาตำแหน่งการศึกษานักธรรมการศึกษาบาลีประสบการณ์การปฏิบัติงาน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขสุวีโร (มีนุช)^{๑๒} ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสนใจต่อการศึกษาศาสนะพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ : ศึกษากรณีพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสนใจต่อการศึกษาศาสนะพระปริยัติธรรมของกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อยสำคัญทางสถิติระดับ .๐๕ได้แก่การมองเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ของการศึกษาศาสนะพระปริยัติธรรม การควบคุมจากเจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองส่งเสริมการกระตุ้นทางการศึกษาศาสนะพระปริยัติธรรม จากบุคคลสำคัญแรงจูงใจใฝ่ความสำเร็จระดับความเข้มข้นของการขัดเกลาจากสถาบันสงฆ์และความโน้มเอียงในการลาสิกขา

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาละเอียดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วิรัตสุกอินทร์)^{๑๓}

^{๑๐}วรวิทย์บุญยะตา, “ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของเจ้าอาวาส : กรณีศึกษาจังหวัดเลย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๔๔).

^{๑๑}พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วิรัตสุกอินทร์),การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปบุริสธรรม๗, ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์),บัณฑิตวิทยาลัย : , มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{๑๒}พระสุขสุวีโร (มีนุช), “ความสนใจต่อการศึกษาศาสนะพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ : ศึกษากรณีพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาสังคมวิทยามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘).

^{๑๓}พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วิรัตสุกอินทร์), การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปบุริสธรรม ๗, ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), บัณฑิตวิทยาลัย : , มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรม๗ ผลการศึกษาวิจัยภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามากทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรมโดยรวมไม่แตกต่าง ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งหมดกล่าวคือพระราชาตำแหน่งการศึกษานักธรรมการศึกษาบาลีประสบการณ์การปฏิบัติงาน

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระธนดล นาคพิพัฒน์**^{๓๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัย พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปกครองพระภิกษุ สามเณร ให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจการด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุ สามเณร ดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างมีระเบียบ

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.
- กรมการศาสนา. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.
- เกษมบุญศรี. **จตุปัจจัย**. สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๗ พ.ศ. ๒๕๓๕.

^{๓๔}พระธนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

ถาวรสุขสำราญ. “การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพยาบ้า : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์.**

มหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วิริตสุกอินทร์), การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรม ๗. **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์).** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระธนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระบัณฑิตญาณธีโร (สุธีระตฤณนา). “ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมมจิตโต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระมหาทองดีอภิณโณ (ศรีตระกูล). “ศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์เขตภาษีเจริญและเขตบางแคกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๓.

พระมหาชลโฆสิตเมธี (โฆสิตเมธางกูร). “จริยธรรมสำหรับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระสุขสุวิโร (มีนุช). “ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ : ศึกษากรณีพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต.** สาขาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.

วรวิทย์ บุญยะดาษ, “ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของเจ้าอาวาส : กรณีศึกษาจังหวัดเลย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขาสังคมศาสตร์เพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๔๙.

Franklin Covey, **The Four Roles Leadership**, USA: Franklin Covey Co.,Ltd., 1999.

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด
ในอำเภอมนอร์มย์ จังหวัดชัยนาท
Buddhist Leadership of Sangha Administrator Monks
Affecting of Temple Management in Manorom District,
Chainat Province

พระกษิภัท ฐานิสโร*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอมนอร์มย์ จังหวัดชัยนาท ๒) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอมนอร์มย์ จังหวัดชัยนาท จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอมนอร์มย์ จังหวัดชัยนาท

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัดในอำเภอมนอร์มย์ จังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) พิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอน ($\bar{X} = 3.62$) ด้านบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติ ($\bar{X} = 3.60$) ด้านการบริหารและการปกครอง ($\bar{X} = 3.52$) ด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล ($\bar{X} = 3.45$)

๒) การเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมนอร์มย์ จังหวัดชัยนาท โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิมัธยมศึกษาชั้นมัธยมศึกษา และวุฒิเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมนอร์มย์ จังหวัดชัยนาท ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมนอร์มย์ จังหวัดชัยนาท แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๓) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมนอร์มย์ จังหวัดชัยนาท พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ บางวัดมีปัญหาเรื่องความสะอาดภายในวัด หรือบริเวณรอบนอกของวัด เนื่องจากไม่มีการจัดเก็บที่ถูกวิธี วัดมีโบราณสถานโบราณวัตถุที่มีสภาพทรุดโทรม เนื่องจากไม่มีการซ่อมแซม การประชุมแต่ละครั้ง

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มีระยะเวลาในการประชุมทางกันนานเกินไป ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการติดตามงาน การรวมศูนย์กลางการปกครองไปที่เจ้าอาวาสเพียงผู้เดียว ทำให้ในบางครั้งการดูแลอาจไม่ทั่วถึงเท่าที่ควรผู้ที่ทำหน้าที่ในการอบรมพระภิกษุ และสามเณรมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในด้านการเรียนนักรธรรม ทำให้ต้องไปเรียนที่วัดอื่น ที่มีความพร้อมมากกว่า

ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรจัดให้มีการทำความสะอาดและปรับทัศนียภาพภายในและรอบนอกบริเวณวัดให้มีความสวยงาม ร่มรื่น เพื่อให้วัดเป็นที่ที่ร่มเย็นสำหรับพระภิกษุ สามเณร และญาติโยมที่เข้ามาภายในวัด โบราณสถานและโบราณวัตถุถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และบงบอก ถึงวัฒนธรรมและความเป็นมาของชุมชนได้เป็นอย่างดี ให้งานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปกร เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล และซ่อมแซม เพื่อให้โบราณสถานและ โบราณวัตถุยังคงอยู่คู่วัดต่อไป มีการจัดประชุมอย่างน้อย เดือนละครั้ง เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการ ปฏิบัติงาน และทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การกระจายอำนาจการปกครอง ออกไปยังผู้ที่มีส่วนรวมในการบริหารและการปกครอง เพื่อให้การบริหารและการปกครองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนนักรธรรมภายในวัด

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the buddhist leadership of Ecclesiastical monks Officer toward the management of Temples in Manorom District, Chainat Province 2) to compare the Buddhist leadership of Ecclesiastical monks toward the management of temple in Manorom District, Chainat Province, and 3) to study the problems, obstacles and suggestions for the Buddhist leadership of Ecclesiastical monks toward the management of temple in Manorom District, Chainat Province.

Results of the Research

1. Overall, the level of the Buddhist leadership of Ecclesiastical monks toward the management of temple in Manorom District, Chainat Province was at the high level ($\bar{X} = 3.55$). When considering each aspect, sorting arithmetic mean from highest to lowest were Education and training ($\bar{X} = 3.62$), maintain and religion property management, ($\bar{X} = 3.60$), administrative management ($\bar{X} = 3.52$) and monastery's activities ($\bar{X} = 3.45$).

2. The comparison of the Buddhist leadership of Ecclesiastical monks toward the management of temple in Manorom District, Chainat Province was classified by individual factors. It is found that the sanghas were not significantly different though there having different age, year of monkhood, education, degree of Dhamma Scholar, and degree of Pali Scholar. While the differences in age of

Sanghas shown that the mean satisfaction level was significantly different, thus accepting the null hypothesis with statistical significance at the level of 0.05

3. The problems of the Buddhist leadership of Ecclesiastical monks toward the management of temple in Manomom District, Chainat Province as follows : it found that some temples were not clean and did not know how to organize and tidy an inside and outside of temple, lack of maintaining and religious property, no follows up after conferencing, center of administrative power was only the abbot which was not good because each abbot had too many duties and could not take care all of problems.

The suggestion for development of the Buddhist leadership of Ecclesiastical monks toward the management of temple as follows: each temple should decorate an atmosphere of temple more beautiful and keep a temple clean, ask for a organization such as Fine Arts Department look after and maintain some historical monument in the temple, setting a meeting schedule at least once a month for efficiency in management, decentralizing of management.

๑. บทนำ

ในสังคมของประเทศไทยประกอบไปด้วยสถาบันทางสังคมหลายสถาบันแต่สถาบันที่มีความใกล้ชิดกับคนในสังคมมากที่สุดและเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมก็คือสถาบันชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะสถาบันศาสนานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าประชาชนส่วนใหญ่ของสังคมไทยนั้นนับถือพระพุทธศาสนาถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของคนไทยมาทุกยุคทุกสมัย พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญที่จะทำหน้าที่เผยแผ่ความรู้ ธรรมะ ให้แก่ประชาชนได้รับทราบได้เข้าใจและนำไปปฏิบัติ การบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนากับสังคมไทย คณะสงฆ์ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในพุทธบริษัท ๔ ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการทำหน้าที่เผยแผ่ สืบสาน และถ่ายทอดคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงบัญญัติไว้เพื่อให้พุทธบริษัทได้นำเอาพระธรรมคำสั่งสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสังคม การที่พระสงฆ์มีบทบาทหลักในการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนถือเป็นหน้าที่หลักที่พระสงฆ์ต้องทำให้เกิดให้มีขึ้น พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อสร้างภาพลักษณ์แห่งความศรัทธา เลื่อมใสให้แก่พุทธศาสนิกชนและเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนหันมาเข้าวัดรักษาศีล ปฏิบัติธรรม เพื่อที่จะเพิ่มพูนศักยภาพในชีวิตและพัฒนาจิตใจให้ผ่องใสสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข

การบริหารเป็นสิ่งสำคัญต่อการบริหารดำเนินการขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือซึ่งถึงความสำเร็จและล้มเหลว ความสำเร็จหรือความไร้ประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานของผู้บริหารนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการในการชักนำบุคคลในองค์กรให้มีความตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จโดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันตัดสินใจร่วมกันปฏิบัติงานซึ่งผู้บริหารจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในการบริหารงาน ๓ ประการคือทักษะด้านการทำงาน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และทักษะทางด้านความคิดนอกจากนี้ผู้บริหารต้องมีหลักในการดำเนินงานที่เหมาะสมอันจะส่งผลให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเลื่อมใสศรัทธาตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายดังนั้นการดำเนินงานจะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการนำหลักการบริหารมาประยุกต์ใช้

การบริหารจัดการวัดให้คงสถานะแห่งความเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และมีความสำคัญในความรู้สึกของประชาชน จึงเป็นความจำเป็นที่เจ้าอาวาสต้องตระหนักให้ถ่องแท้ โดยเฉพาะการประกอบพิธีทางศาสนาของประชาชนในถิ่นที่นั้นๆ ตลอดถึงความรู้สึกของบรรพชนที่ให้ความเชื่อมั่นอย่างสูงส่งมาแต่บรรพกาล เจ้าอาวาสมีฐานะ ภาระ ทั้งในเรื่องการบริหารจัดการวัด ทุกประการล้วนต้องอาศัยความรู้ความสามารถอันเป็นพิเศษของเจ้าอาวาสทั้งนั้น ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าเจ้าอาวาส เป็นบุคคลและมีตำแหน่งพระสังฆาธิการเบื้องต้น ที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงความมั่นคงและความเจริญทางพระพุทธศาสนา

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๐๓ เมื่อคณะกรรมการทำงานสำเร็จ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ “โดยที่การจัดดำเนินการกิจการคณะสงฆ์มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่ เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยระบบเช่นว่านั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินการจึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพะสังฆราช องค์สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา”

การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบบริหารดีศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆรับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตนและพัฒนาการในด้านต่างๆเพราะการบริหารคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้องเมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ใน ๖ ด้านคือด้านการปกครองด้านการศึกษาด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้านการเผยแผ่ด้านสาธารณูปการและด้านสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม มติ ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท
- ๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- ๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยโดยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ พระสงฆ์ที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท จำนวน ๑๔๖ รูป จากประชากรจำนวนพระสงฆ์ ๒๓๑ รูปโดยการคำนวณจากสูตรทาร์ยามาเน่ (Taro Yamane) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๐๘ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) และนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๗ ท่าน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

๔. ผลการวิจัย

ระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัดในอำเภอโนนรมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัดในอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) พิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอน ($\bar{X} = 3.62$) ด้านบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ ($\bar{X} = 3.60$) ด้านการบริหารและการปกครอง ($\bar{X} = 3.52$) ด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล ($\bar{X} = 3.45$)

การเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาทไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธ

สมมติฐานการวิจัยส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมนอมนมย์ จังหวัดชัยนาท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยผู้วิจัยได้สรุปและสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ในภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด

๕. อภิปรายผล

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมนอมนมย์ จังหวัดชัยนาท” มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

ผลการวิจัยโดยภาพรวมทั้ง ๔ ด้าน พบว่าภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมนอมนมย์ จังหวัดชัยนาทมีระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธต่อการบริหารจัดการวัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมนอมนมย์ จังหวัดชัยนาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำต่อการการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ ในอำเภอมนอมนมย์ จังหวัดชัยนาท โดยจำแนกตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลจากการศึกษาเปรียบเทียบ โดยจำแนกตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษา นักรธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม แตกต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำต่อการการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอมนอมนมย์จังหวัดชัยนาทโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำต่อการการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอมนอมนมย์ จังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๖. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

๖.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) เจ้าอาวาสควรเร่ง ส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณให้เกิดการจัดทำทะเบียนครู ภัณฑต่างๆ ภายในวัด เพื่อให้ทราบจำนวนครูภัณฑต่างๆ ภายใน

๒) เจ้าอาวาสควรกำหนดกรอบเวลาที่ชัดเจน ในการบริหารงานหรือการประชุมทุกครั้ง เพื่อให้การทำงานเป็นระบบและสามารถรับมือกับ สถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างรวดเร็วตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงได้

๓) เจ้าอาวาสควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิด การเรียนรู้ทั้งในแผนกธรรม บาลี สามัญ และความรู้เทคนิควิธีการในด้านอื่นๆ อันจำเป็นต่อการ พัฒนาคุณภาพชีวิต และคุณภาพการศึกษา

๔) เจ้าอาวาสควรให้ความสำคัญใน เรื่องการหุ้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลเพนน พิเศษเพราะถึอวาเพนเรื่องทีเกิลชิดและมีผลต่อความรู้สึกของพุทธศาสนิกชนทีเข้ามาภายในวัด ซึ่หากวัดใดมีการจัดการทีดี มีหุ้ความสะดวกเอื้อต่อการบำเพ็ญกุศลต่างๆ ญาติโยมก็ จะนิยมเข้าวัดนั้น ซึ่หากมีญาติโยมหรือผู้มีจิตศรัทธาเข้ามาในวัดมากก็จะทำใหวัดมีความเจริญ ตามไปดวยเซนกัน

๖.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) ควรนำผลของการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิ การทีมีผลต่อการบริหารจัดการวัด ในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาทเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และความเรียบร้อยดังตามกฎของมหาเถรสมาคมทีได้กำหนดไว้อย่าง ชัดเจน

๒) ควรนำปัญหาและอุปสรรคทีได้จากการศึกษานี้มาประชุมเพื่อปรึกษาหารือเพื่อ ปรับปรุงแก้ไขในส่วนทียังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่โดยให้ทุกวัดภายในเขตการปกครองคณะสงฆ์ของ อำเภอมโนรมย์จังหวัดชัยนาท มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ

๓) ควรมีการปรับปรุงกลยุทธ์และบูรณาการในการบริหารจัดการวัดในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาทให้เข้าการเปลี่ยนแปลงทางบ้านเมือง และสถานการณ์ปัจจุบัน

๖.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยทีส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของ เจ้าอาวาส เพื่อทำให้ทราบถึงปัจจัยทีมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารซึ่งจะมีช่วยให เกิดการกระตุ้น หรือความต้องการพัฒนาประสิทธิภาพต่อไป

๒. ควรศึกษาความคิดเห็นของประชาชนทีมีต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของ เจ้า อาวาส เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนผู้มีสวนสำคัญทีจะทำให้พระพุทศาสนา ยังยืน อยู่ได้สืบไป

๓. ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในทุกภาค เพื่อก่อ ใหเกิดการเปรียบเทียบและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานของ เจ้าอาวาส ใหสูงขึ้น อันจะส่งผลดีต่อวัด ชุมชน และสังคม

๔. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของเจ้าอาวาสในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพในการบริหารงานคณะสงฆ

๕. ควรมีการศึกษาและวิเคราะห์หลักธรรมต่างๆ ทีสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับ การเพิ่ม ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการคณะสงฆ

บรรณานุกรม

- กิติ ตัยคานนท์. **เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร: เพลวอักษร, ๒๕๔๓.
- กรมการศาสนา. **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕.
- นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์. **พัฒนาบุคลิกผู้นำและนักบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพ, ๒๕๔๔.
- ประสิทธิ์ ทองอ่อน. **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. กรุงเทพมหานคร: เอิร์ดเอฟเอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๔๒.
- พระครูสิริจันทนิวิฐ (บุญจันทร์ เขมกาโม). **ภาวะผู้นำเชิงพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรมการพิมพ์, ๒๕๔๙.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์คงคปญโญ). **“หน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาส” ในคู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. ฝ่ายฝึกอบรมกองแผนงานกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมมจิตโต). **พุทธวิธีบริหาร**, พิมพ์พิเศษ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๙. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- David J. Campbell. **Organizations and the business Environment**. Oxford : Butterworth Heinemann, 1997.
- Emory S. Bogardus. **Leaders and Laeadership**. New York : Appleton – centuryCroffs, Inc., 1934.
- F.E. Fiedler. **A Theory of Leadership Effectiveness**. New York : McGraw – Hill Book, 1967.
- Frankin Covey. **The Four Roles Leadership**. USA : Frankin Covey Co.,Ltd., 1999.
- Gibson, James L. ; Ivanceyicn, John M. , & Donnelly, James H., (1988). **Organization**. 6 th ed, Texas : Business Publications, 1988.
- Hodge & Johnson. **Management and Organization Behavior**. New York :John Willey & Sons, 1970.
- Nelson, D.L.,&Quick, J.C.. **Organizational Behavior : Foundations Realities, and Challenges**. New York : West Publishing Company, 1997.

คุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ
อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์
Quality of Public Service In Takhro Police Station
Phaisali District Nakhonsawan Province

เกรียงไกร พิมพ์สวรรค์*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้ออำเภอไพศาลีจังหวัดนครสวรรค์๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้ออำเภอไพศาลีจังหวัดนครสวรรค์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและ ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิจัยพบว่า

๑)ระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือด้านการให้บริการอย่างทันเวลา($\bar{X} = 3.89$)ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า($\bar{X} = 3.88$)ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง($\bar{X} = 3.80$)ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ($\bar{X} = 3.78$)และด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค($\bar{X} = 3.75$)

๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของสถานีตำรวจภูธรตะคร้ออำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนประชาชนที่มี เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการไม่แตกต่างกัน

๓) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้ออำเภอไพศาลีจังหวัดนครสวรรค์พบว่าในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการเลือกปฏิบัติโดยให้บริการกับประชาชนที่คุ้นเคยก่อนการให้บริการล่าช้ากว่าเวลาที่กำหนดนัดไว้ขาดการเอาใจใส่ในการให้บริการและไม่สามารถตอบข้อซักถามได้ตามความต้องการของประชาชนได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ: คุณภาพ, การให้บริการประชาชน

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ABSTRACT

The objectives of this study were 1) to study level of quality of public service in Takhro Police Station, Phaisali District, Nakhonsawan Province. 2) to compare the opinion of the people toward the quality of service in Takhro Police Station, Phaisali District, Nakhonsawan Province by classifying on the personal factors and 3) to study problems, barriers and suggestions for the public service of Takhro Police Station Phaisali District Nakhonsawan Province.

Results of the Research

1. The level of quality of Public Service in Takhro Police Station Phaisali District Nakhonsawan Province found that the overall was at high level ($\bar{X} = 3.85$). When consider by arrange in the order of satisfactory, sorting arithmetic mean from highest to lowest were the timely service ($\bar{X} = 3.99$), the progressive service ($\bar{X} = 3.88$), the continuous service ($\bar{X} = 3.80$), the ample service ($\bar{X} = 3.87$), and the equitable service ($\bar{X} = 3.85$).

2. For the comparison of the people's opinion toward quality of public service in Takhro Police Station, Phaisali District, Nakhonsawan Province by classifying the personal status, it was found that the people having different age had different opinion toward the quality of public service in Takhro Police Station, Phaisali District, Nakhonsawan Province at 0.05 of statistical significance. The hypothesis is accepted. However, the people having different sex, educational degree, and occupation had no different opinion toward the public service quality.

3. The problems that toward the quality of public service in Takhro Police Station, Phaisali District, Nakhonsawan Province as follows: the servicing of the policeman discriminated people by serve acquaintance first, service very slow and document not be on time, lack of paying attention to people and cannot response in some questions as people want to.

Keywords: Quality, Public Service

๑. บทนำ

กิจการตำรวจได้ก่อกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ โดยพระองค์ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตราระเบียบการปกครองบ้านเมืองเป็น ๔ เหล่า เรียกว่า "จตุสดมภ์" ได้แก่ เวียง วัง คลัง นา และพร้อมกันนี้ ได้โปรดเกล้าฯ ให้มีการตำรวจขึ้น โดยให้ขึ้นอยู่กับเวียง อันมีเจ้าพระยาจักรีศรีอครักษ์ สมุหนายก อัครมหาเสนาบดีเป็นผู้บังคับบัญชา ในปี พ.ศ. ๒๔๐๕ สมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงพัฒนากิจการ

ตำรวจให้รู้เรื่องทัดเทียมตามสากลอารยประเทศ เช่น โปรดให้มีการปรับปรุงเครื่องแบบตำรวจโดยยึดตามแบบตำรวจอังกฤษและทรงให้เรียกชื่อกองตำรวจนี้ว่า “กองโพลิสคอนสเตเบิล” สมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ปรับปรุงกิจการตำรวจนอกจากได้ขยายงานตำรวจนครบาลก็ได้พยายามขยายการตำรวจไปยังหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคตามลำดับ

ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานตราพระแสงโล่เขนประกอบที่มุมธงประจำตำรวจภูธรเมื่อปีพ.ศ. ๒๔๕๓ อันเป็นที่มาของสัญลักษณ์ตราประจำตำรวจสืบต่อมาจวบจนปัจจุบันและทรงมีพระบรมราชโองการประกาศรวม กรมตำรวจภูธรและกรมพลตระเวนเป็น “กรมตำรวจ” เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๘ จึงถือเป็นวันสถาปนากรมตำรวจในปัจจุบัน ได้มีการปรับโอนกรมตำรวจมาขึ้นอยู่กระทรวงมหาดไทย จัดตั้งเป็น “สำนักงานตำรวจแห่งชาติ” โดยมีการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรี^๑ มีการแบ่งส่วนราชการออกไปเป็น ๒ ส่วน คือ สำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และกองบัญชาการหรือกองกำกับการ^๒ โดยมีสถานีดำรวจหรือที่ประชาชนเรียกกันว่า โรงพัก ทำหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชน ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเข้าไปสัมผัสกับประชาชน โดยการให้บริการแก่ประชาชนผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย และต้องการได้รับความเป็นธรรมในรูปแบบต่างๆกันโดยในการให้บริการประชาชนของสถานีดำรวจยึดหลักประชาชนเป็นศูนย์กลางมีการปรับเปลี่ยนระบบและวิธีการปฏิบัติงานให้สั้นและกระชับ เพื่อให้สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างสะดวกรวดเร็วและเสร็จสิ้น ณ จุดเดียวบนสถานีดำรวจหรือ ณ จุดให้บริการในพื้นที่มีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชนตลอด ๒๔ ชั่วโมงต่อวันและตลอด ๗ วันต่อสัปดาห์^๓

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายพร้อมให้บริการและรับใช้ประชาชนตามอำนาจหน้าที่อย่างรวดเร็วโปร่งใสเสมอภาคและเป็นธรรมโดยยึดหลักธรรมาภิบาล การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีดำรวจต่างๆนั้นต้องสัมผัสกับประชาชนตลอดเวลาถ้าปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพประชาชนย่อมจะรักและศรัทธาแต่ถ้าการปฏิบัติหน้าที่ไม่ดีประสิทธิภาพต่ำประชาชนย่อมเสื่อมศรัทธาและสังคมไม่ยอมรับงานของตำรวจซึ่งลักษณะของการปฏิบัติงานในด้านต่างๆโดยรวมแล้วก็คือเรื่อง “การให้บริการประชาชน” นั่นเอง ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้อธิบายคำว่า “ตำรวจ” ไว้ในคำรวมของคำว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” ว่าหมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษา

^๑ กองบรรณาธิการ, “๑๓ ตุลาคมวันตำรวจไทย”, ตำรวจเพื่อมวลชน, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (ตุลาคม ๒๕๕๐), หน้า ๙-๑๓.

^๒ พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒

^๓ คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามโครงการพัฒนาสถานีดำรวจเพื่อประชาชน (โรงพักเพื่อประชาชน) ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๘)

^๔ ประมวลระเบียบการตำรวจ, “ว่าด้วยระเบียบการไม่เกี่ยวกับคดี” เล่ม ๒ ตอน ๑ ประเภทบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒๖.

ความสงบเรียบร้อยของประชาชนและระบอบอำนาจไว้ว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพ.ศ.๒๕๓๘ กำหนดอำนาจหน้าที่ของไว้ดังนี้

๑. ตำรวจเป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รักษาความสงบของประชาชน
๒. ตำรวจเป็นพนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาภายในเขตอำนาจของตนตามที่กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงมหาดไทย
๓. อำนาจการจับกุมผู้กระทำความผิดในคดีอาญา อาจเป็นทั้งในกรณีที่มีหมายค้นและไม่มีหมายจับรวมถึงการค้นตัวในที่สาธารณะสถาน
๔. อำนาจควบคุมตัวผู้กระทำความผิดที่ถูกจับไว้ได้ตามกำหนด เวลา ที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย
๕. อำนาจตรวจค้นเคหสถาน ที่อยู่อาศัย และสำนักงานของบุคคลอื่นเป็นที่รื้อฐานตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ในปัจจุบันด้วยสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว มีการสื่อสารอย่างไร้พรมแดนเกิดขึ้นหรือที่เรียกว่ายุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดมีคดีความต่างๆ และปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นมากมายหลายรูปแบบ เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยโดยนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ เพราะในปัจจุบันนั้นผู้กระทำความผิดจะมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และอาศัยช่องว่างของกฎหมายเพื่อช่วยเหลือในการกระทำความผิด ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องตามให้ทัน แต่เป็นเรื่องปกติที่มีข้าราชการตำรวจบางส่วนอาจจะปฏิบัติหน้าที่บกพร่องไม่เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับปล่อยปะละเลยเข้าไปมีส่วนเรียกรับผลประโยชน์แก่ผู้มีอิทธิพล หรือผู้กระทำความผิดกฎหมายจนทำให้ภาพลักษณ์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและข้าราชการตำรวจโดยรวมเกิดความเสียหาย เสื่อมศรัทธา ขาดการยอมรับจากประชาชน และเกิดกระแสสังคมต่อต้านในการปฏิบัติงานตามที่ปรากฏเป็นข่าวอยู่ทั่วไป เป็นเหตุให้ประชาชนไม่ชอบการให้บริการ และไม่เห็นด้วยกับการปฏิบัติหน้าที่ที่ยังไม่พอใจ การวางตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีต่อการให้บริการประชาชน ความไม่เชื่อถือในตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าจะช่วยจัดการกับปัญหาของตนได้ การวางตัวของเจ้าพนักงาน และความไม่ชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed - Method Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ให้บริการจากสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์จำนวน ๒๒๗ คน สุ่มจากประชากร คือ ประชาชนจำนวน ๕๒๖ คน โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๔๐ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ค่าถามปลายเปิดนำเสนอเป็นบทความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๘ ท่าน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

๔. ผลการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน ๑๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๓ มีอายุ ๓๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๑๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๕ มีระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๔ และมีอาชีพรับจ้าง/เกษตรกรรวม จำนวน ๑๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๕

๔.๒ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้ออำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง และด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๔$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้

๑) ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาคพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ด้าน

^๕งานนโยบายและแผน, บรรยายสรุปของสถานีตำรวจภูธรตะคร้ออำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ พ.ศ. ๒๕๕๖, หน้า ๓.

การให้บริการอย่างเสมอภาคในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓) ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔) ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่องในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕) ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้าพบว่าระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่องคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

๕.๑ ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์อยู่ในระดับมากทุกด้านซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวนิดาด้วงอินได้ศึกษาเรื่องการประเมินคุณภาพการให้บริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสันกำแพงจังหวัดเชียงใหม่พบว่าคุณภาพการให้บริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนโดยภาพรวมมีคุณภาพการให้บริการอยู่ในระดับมากประชาชนมีความพึงพอใจเป็นส่วนใหญ่ในทุกด้าน

๕.๒ ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้ออำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ เป็นรายด้าน

๑. ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ผลการวิจัย พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลีจังหวัดนครสวรรค์ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ในภาพรวมอยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลีจังหวัดนครสวรรค์ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาคทุกข้อ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **กรรณิกา ตริรัตน์** ได้ทำการศึกษาคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบก อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าคุณภาพการให้บริการในภาพรวมและรายด้านขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบก อยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน เห็นว่าคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบกด้านการตอบ สนองความต้องการของผู้มารับบริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๑

๒. ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลีจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการให้บริการอย่างทันเวลาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลีจังหวัดนครสวรรค์ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เพชรหม พงศา** ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวถึงความพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของสถานีตำรวจ ในด้านการให้บริการทั่วไป อยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยโดยรวมได้ดูแลเอาใจใส่ต่อประชาชนเป็นอย่างดี เต็มใจให้บริการแก่ประชาชนอย่างสุภาพอ่อนโยน จัดให้มีป้ายแสดงรายชื่อ แผนกงาน ไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งได้จัดให้มีบัตรคิว ไว้สำหรับประชาชน อย่างเพียงพอและเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการแต่งกาย สะอาดเรียบร้อยสมกับเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์

๓. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลีจังหวัดนครสวรรค์ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลีจังหวัดนครสวรรค์ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ อยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สิริชล สมพันธ์** ได้ศึกษา เรื่องการประเมินคุณภาพการให้บริการของสำนักงานที่ดิน จังหวัดลำพูน ผลการศึกษารูปได้ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย และมีการศึกษาระดับปริญญาตรีความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานที่ดินจังหวัดลำพูนโดยรวมมีคุณภาพสูงมากเมื่อพิจารณาคุณภาพบริการแต่ละด้าน พบว่าด้านประสิทธิภาพด้านคุณภาพ ด้านความเสมอภาค ด้านความเป็นธรรม ด้านสนองตอบความต้องการ ด้านความสะดวกสบายและด้านความพร้อมให้บริการ มีระดับคุณภาพการให้บริการสูงมาก ส่วนด้านความทั่วถึง ด้านสนองตอบความพึงพอใจ และด้านความต่อเนื่องมีระดับคุณภาพการให้บริการสูง ปัจจัยทางด้านการศึกษาและอาชีพไม่มี

ความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของสำนักงานที่ดินจังหวัดลำพูน ปัญหาและอุปสรรคที่พบจากรับบริการของสำนักงานที่ดินจังหวัดลำพูน แบ่งเป็นด้านอาคารสถานที่ คือ ที่จอดรถมีไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน รวมทั้งระบบการจอดรถไม่เป็นระเบียบ ด้านการให้บริการเป็นไปด้วยความล่าช้าสำหรับปัญหาอื่น ๆ คือ ประชาชนไม่เข้าใจเกี่ยวกับการจัดเตรียมด้านเอกสารและขั้นตอนการทำงาน

๔. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่องในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จำเริญ สุภาคำ** ได้ทำการวิจัย ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการงานสอบสวนศึกษาเฉพาะกรณีสถานีตำรวจ อําเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่มาเปแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในด้านการสอบสวนในด้านความพึงพอใจของประชาชนที่มารับบริการงานสอบสวนว่ามีความพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่งานสอบสวนโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายสอบสวนสามารถให้คำแนะนำที่ถูกต้องชัดเจน สามารถติดต่อได้สะดวกและมีกระบวนการทำงานที่รวดเร็วกว่าเดิมอีกทั้งยังมีการอำนวยความสะดวกทั้งด้านสถานที่สิ่งอำนวยความสะดวกไว้ทำให้ประชาชนที่มารับบริการงานสอบสวนซึ่งส่งผลดี ต่อประชาชนที่มารับบริการ

๕. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลีจังหวัดนครสวรรค์ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลีจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้าอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**สรเสรีญ พงษ์พิพัฒน์** ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการงานทะเบียนราษฎรของสำนักงานเทศบาลตำบลเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ากระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการงานทะเบียนราษฎร พบว่า สำนักงานเทศบาลตำลึงเชียงดาวมีการกำหนดขั้นตอนแต่ละงานผู้รับผิดชอบได้อย่างชัดเจนเป็นไปตามลำดับของงาน ทำให้ได้รับการบริการได้ถูกต้องขั้นตอนการปฏิบัติเข้าใจง่าย ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ขณะเดียวกันยังประสบปัญหาด้านประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าใจในกระบวนการให้บริการ และการจัดเตรียมเอกสารด้านเจ้าหน้าที่และบุคลากร พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติเป็นอย่างดีและสามารถให้ปรึกษา/ชี้แจงช่วยแก้ปัญหาตอบข้อขัดข้องใจได้ ให้การบริการด้วยความเรียบร้อย มีความเสมอภาคในการให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า สำนักงานเทศบาลตำบลเชียงดาวมีสถานที่ให้บริการที่สะอาด เอกสารแบบฟอร์มต่างๆ พอเพียง อุปกรณ์การบริการงานทะเบียนที่มีความทันสมัย ขณะเดียวกันยังประสบปัญหาด้านสถานที่ให้บริการที่ต้องอาศัยพื้นที่ของที่ว่าการอำเภอเชียงดาว และสถานที่ให้บริการแคบ ด้านระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง พบว่า ระเบียบ กฎหมายต่าง ๆ มีความชัดเจนเข้าใจง่าย ด้านประชาชนบางส่วนยังไม่

เข้าในกระบวนการ และวิธีการมารับบริการงานทะเบียนราษฎรความพึงพอใจของประชาชนในการรับบริการงานด้านทะเบียนราษฎร พบว่า ประชาชนพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เพราะประชาชนสามารถได้รับบริการที่รวดเร็ว เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเป็นธรรม และไม่เรียกรับผลประโยชน์จากประชาชนสำหรับ แนวทางการส่งเสริมการให้บริการงานทะเบียนราษฎรประชาชนผู้รับบริการ

๕.๓ สรุปปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้ออำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้ออำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์” ครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอในการแก้ไขซึ่งจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค คือ

๑) ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาคพบว่า ในการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์เจ้าหน้าที่ยังเลือกปฏิบัติงานโดยให้บริการกับประชาชนที่คุ้นเคยก่อนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานมีอคติต่อประชาชนที่ผู้มาใช้บริการโดยไม่ยึดกฎหมายและระเบียบของหน่วยงาน

๒) ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา พบว่า เจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานล่าช้าและให้การบริการช้ากว่าเวลาที่กำหนดนัดไว้มีการประกาศขั้นตอนและระยะเวลาแล้วเสร็จของงานไว้ไม่ชัดเจนทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเสียเวลาล่าช้าสับสนและเบื่อหน่ายจนเกิดทัศนคติที่ไม่ได้ต่อการบริการ

๓) ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ พบว่า มีเอกสารสิ่งพิมพ์ประชาสัมพันธ์ไม่เป็นปัจจุบันต่อความเคลื่อนไหวของกฎหมายและแนวนโยบายเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ให้คำชี้แจงแนะนำเพื่อความสะดวกแก่ผู้มาติดต่ออย่างไม่เพียงพอ

๔) ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง พบว่า การบริการขาดการเอาใจใส่ให้บริการล่าช้าและไม่ทันต่อเวลาการให้บริการตามขั้นตอนของการรับเรื่องต่างๆจนเสร็จมีเวลาไม่ชัดเจน

๕) ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า พบว่า เจ้าหน้าที่ไม่สามารถตอบข้อซักถามได้ตามความต้องการของประชาชนได้อย่างชัดเจนหน่วยงานขาดบริการด้านอินเทอร์เน็ตสำหรับบริการประชาชน

ข้อเสนอแนะ คือ

๑) ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค พบว่าเจ้าหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชนผู้มาใช้บริการทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติเจ้าหน้าที่ควรปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรมไม่มีอคติต่อประชาชนที่ผู้มาใช้บริการโดยไม่ยึดกฎหมายและระเบียบของหน่วยงาน

๒) ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา พบว่าเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานให้ตรงเวลาที่กำหนดนัดไว้เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการควรให้คำแนะนำและชี้แจงเสริมเพิ่มเติมถึงขั้นตอนและระยะเวลาแล้วเสร็จของงานก่อนการให้บริการ

๓) ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ พบว่าควรจัดเอกสารสิ่งพิมพ์ให้ทันต่อเหตุการณ์และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ควรจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้คำชี้แจงแนะนำเพื่อความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อ

๔) ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง พบว่าเจ้าหน้าที่ควรมีความตั้งใจเอาใจใส่ในการบริการ ให้การบริการด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว ทันต่อเวลาเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการควรให้คำแนะนำและชี้แจงถึงขั้นตอนและระยะเวลาแล้วเสร็จของเรื่องต่างๆ

๕) ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า พบว่า ควรมีการอบรมความรู้ในเรื่องกฎหมายและขั้นตอนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อสามารถตอบข้อซักถามตามความต้องการของประชาชนได้อย่างชัดเจน ควรเพิ่มบริการด้านอินเทอร์เน็ตสำหรับบริการประชาชน

บรรณานุกรม

กองบรรณาธิการ. “๑๓ ตุลาคมวันตำรวจไทย”. ตำรวจเพื่อมวลชน,ปีที่ ๑ ฉบับที่๒ (ตุลาคม ๒๕๕๐.

คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามโครงการพัฒนาสถานีตำรวจเพื่อประชาชน

โรงพักเพื่อประชาชน ระยะที่ ๓ , พ.ศ.๒๕๕๕ – ๒๕๕๘.

ประมวลระเบียบการตำรวจ. “ว่าด้วยระเบียบการไม่เกี่ยวกับคดี” เล่ม ๒ ตอน ๑ ประเภทบริหาร.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๔๐.

พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒

งานนโยบายและแผน. บรรยายสรุปของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ. อำเภอไพศาลี จังหวัด

นครสวรรค์ พ.ศ.๒๕๕๖

ประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอหนองไผ่จังหวัดเพชรบูรณ์
The Effectiveness Insangha Administration of
Administrative Monksat Nongphai District, Phetchabun Province

พระมนู สุนตจิตฺโต*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ตามความคิดของพระสงฆ์ ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed - Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ พระสงฆ์ในหนองไผ่ จำนวน ๒๔๔ คนซึ่งใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) และวิเคราะห์ข้อมูลโดย (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) หาค่าเฉลี่ย (mean)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด(Least Significant Different : LSD.) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview)กับผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informant) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่จังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา วุฒิการศึกษาบาลี วุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่แตกต่างกัน

๓) ปัญหา อุปสรรคข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการปกครองคณะสงฆ์พระสังฆาธิการควรมีการกระจายงานให้ พระภิกษุที่อยู่ในการปกครองช่วยดูแลงานหรือกิจการต่างๆ ภายในวัดเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระงานด้านต่างๆ แล้วเสร็จตามภาระกิจเป็นที่เรียบร้อยและควรมีการจัดอบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณรด้านข้อวัตรปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยโดยให้ยึดหลักปฏิบัติให้เป็นประจำ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัยพระสังฆาธิการควรให้พระภิกษุในสังกัดวัดลงอุโบสถกรรมฟังพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน อย่างเคร่งครัดให้เป็นระเบียบ และควรจัดทำบัญชีรับ-จ่ายในวัดอย่างเป็นระบบเพื่อความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ด้านการปกครองตามกฎหมายเถรสมาคม พระสังฆาธิการควรควบคุมกำกับดูแลพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดและควรออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ โดยให้ยึดและปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดด้านการปกครองตามกฎหมายระเบียบของวัดควรจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุสามเณรที่อยู่ประจำวัดให้เป็นระบบเพื่อจะได้ตรวจสอบประวัติพระภิกษุที่อยู่ในการดูแลของพระสังฆาธิการในแต่ละวัด

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การปกครองคณะสงฆ์

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the effectiveness in the Sangha administration of Administrativemonks at Nongphai District, Phetchabun Province, 2) to compare the opinion of the monks towards the effectiveness in the Sangha administration of administrativemonks at Nongphai District, Phetchabun Province by classifying on the personal factors, and 3) to study the problems, obstacles and suggestions for the Sangha administration of administrativemonks at Nongphai District, Phetchabun Province.

This research applied the Mixed Methods Research consisting of the qualitative and quantitative research. The sample was 244 monks living in Nongphai District, Phetchabun Province. The tools of the research were questionnaire and in-Depth interview from the key informants. The statistics for analysis data used Frequencies, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test and F-test with One Way ANOVA and Least Significant Difference: LSD.)

Results of the Research

1. Overall, the opinion of the monks towards the effectiveness in the Sangha administration of administrative monks at Nongphai District, Phetchabun Province was at the high level ($\bar{X} = 3.63$). When considering each aspect, it was found that the opinion of the monks towards the effectiveness in the Sangha administration of administrative monks at Nongphai District, Phetchabun Province at the high level in all aspects.

2. The result of the comparison of the opinion of the sample towards the effectiveness in the Sangha administration of administrative monks at Nongphai District, Phetchabun Province found that the sample having the different age had the different opinion towards the effectiveness in the Sangha administration of administrative monks at Nongphai District, Phetchabun Province at 0.05 of statistical significance. Therefore, the hypothesis was accepted. However, the sample having the different year, degree of Dhamma education, degree of Pali education and degree of General education had no the different opinion towards the effectiveness in the Sangha administration of administrative monks at Nongphai District, Phetchabun Province.

3. The problems, obstacles, and suggestions for the effectiveness in the Sangha administration of administrative monks at Nongphai District, Phetchabun Province were that the Ecclesiastical monks should decentralize the work to the monks under the government to help the work or the activities within the temple to lighten the load, train the monks and the novices in the suitable regulations according to the Dhamma-Vinaya. For the government in the Dhamma-Vinaya, the administrative monks should give the monks in the temple giving a recitation every half a month seriously and make the account in the temple systematically to be translucent and verifiable. For the government in the law of the Sangha Supreme Council of Thailand, the administrative monks should control and look after the monks and the novices to conduct in the Dhamma-Vinaya seriously and set the regulations in the living together. For the government in the regulations of the temple, the administrative monks should arrange the records of the monks and the novices in the temples systematically to verify the records of the monks under the government of the administrative monks in each temple.

Keywords: Effectiveness, sangha Administration

๑. บทนำ

ประเทศไทยเป็นเมืองพระพุทธศาสนาโดยบทบาทของพระพุทธศาสนานั้นได้มีต่อเนื่องมาตั้งแต่สุโขทัยตั้งนั้นพระพุทธศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีบทบาทในการกลมเกลียวจิตใจและอบรมคุณลักษณะนิสัยอันดีงามให้กับผู้คนในสังคมตลอดจนการให้ความอนุเคราะห์ที่เกี่ยวกับการบริหารสาธารณะตามความต้องการของประชาชนอีกทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาให้กับสังคมให้แก่ประเทศมาแล้วเป็นอย่างดีนอกจากนี้พระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญสูงมากต่อการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้านพร้อมกับการพัฒนาชุมชน กล่าวคือบทบาทในการเผยแพร่หลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้แก่ชาวบ้านแล้วพระสงฆ์ยังให้การศึกษาแก่บุตรหลานของชาวบ้านโดยการสั่งสอนและอบรมคุณธรรมและจริยธรรมรวมทั้งช่วยสอนหนังสือแก่นักเรียนในโรงเรียนต่างๆ การสงเคราะห์ชาวบ้านที่ยากจนการสนับสนุนกิจการต่างๆ ที่เป็นส่วนรวมของประชาชนการรักษาผู้ป่วยตามความสามารถของแต่ละท่านการให้คำแนะนำในการประกอบอาชีพหรือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและแก้ไขปัญหาคบครัวให้กับชาวบ้าน เป็นต้น

ในสังคมไทยมีการยอมรับนับถือพระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตใจและเป็นศูนย์รวมความเคารพนับถือเนื่องจากชาวบ้านเห็นว่าพระสงฆ์เป็นผู้ประพฤติธรรมมีความบริสุทธิ์และเป็นผู้เสียสละบำเพ็ญตนเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยบริสุทธิ์ใจและที่สำคัญที่สุดคือเชื่อว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่างๆ เหนือกว่าชาวบ้านสามารถเป็นที่ปรึกษาแนะนำชาวบ้านในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ การปกครองวัดเพื่อให้มีประสิทธิผลนั้น นักปกครองหรือเจ้าอาวาสจะต้องมีหลักเกณฑ์หรือทฤษฎีที่เป็นเสมือนเป็นตัวชี้วัดการปกครองเบื้องต้นการปกครองหมายถึงการปกครอง (Government) การดูแลรักษาหมู่คณะและการดำเนินงานหรือการจัดการ (Management) กิจกรรมต่างๆ ของหมู่คณะหรือองค์กรต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบาย (Policy) และวัตถุประสงค์ (Purposes/Objectives) ขององค์กรหรือวัดนั้นๆ ด้วยมีประสิทธิภาพ (Efficiency) การปกครององค์กรหรือวัดต่างๆ จึงเป็นงานในหน้าที่รับผิดชอบที่เกี่ยวกับการปกครอง บังคับบัญชา (Supervision and Control) การจัดการ (Administrative Measurement) ก็คือ "ประสิทธิภาพ" (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness)

การปกครองกิจการคณะสงฆ์โดยปกครองตามหลักภาวะผู้นำก็มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้นำที่มีหน้าที่ในการดูแลปกครองคณะสงฆ์ แม้ว่าจะเกิดปัญหาจากภายในและภายนอกคณะสงฆ์ก็ตาม พระพุทธองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถปกครองกิจการคณะสงฆ์ ให้อุดพ้นจากภัยต่างๆ ได้ จนกระทั่งเสด็จดับขันธปรินิพพาน หลังจากที่พระพุทธองค์เสด็จปรินิพพานแล้วพระมหากัสสปะเป็นพระสาวกสำคัญยิ่งที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะสงฆ์ให้เป็นประธานใหญ่ในการทำสังคายนาครั้งที่ ๑ ที่ถ้ำสัตตบรรณในเขาวงกต เขตกรุงราชคฤห์^๑ และหลังจากสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๓ พระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งพระมหาเถระไปประกาศพระพุทธศาสนา ๙ สาย

^๑สง่า หล่อสำราญ, *ตำนานพระพุทธสาวก*, (กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๗.

และประเทศไทยได้รับผลจากการเผยแผ่คราวนั้นด้วย^๒ ทำให้พระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานในดินแดนสุวรรณภูมิ อันเป็นที่ตั้งของประเทศไทย และอีกหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีของไทย เช่นเดียวกับการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีการจัดโครงสร้างการปกครองและการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ การตราพระราชบัญญัติฉบับนี้เกิดจากความต้องการของรัฐบาลในสมัยนั้นซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นนายกรัฐมนตรีที่มุ่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับนโยบายการปกครองประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ที่นิยมการรวบอำนาจการตัดสินใจเด็ดขาดไว้กับผู้นำที่เข้มแข็งจอมพลสฤษดิ์เห็นว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่กำหนดให้มีการถ่วงดุลอำนาจกันนั้นนำมาซึ่งความล่าช้าและความขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงเห็นว่าการแยกอำนาจบัญชาการคณะสงฆ์ออกเป็น ๓ ทาง คือ สังฆสภา คณะสังฆมนตรีและคณะวินัยธร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นระบบที่มีผลบั่นทอนประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ให้ต้องประสบกับปัญหาอุปสรรคและล่าช้าด้วยเหตุผลดังกล่าวคณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ขึ้นในพ.ศ. ๒๕๐๓ เมื่อคณะกรรมการทำงานสำเร็จ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภาเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ “โดยที่การจัดดำเนินกิจการคณะสงฆ์มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบันและโดยระบบเช่นว่านั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินกิจการจึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ให้สมเด็จ พระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายกทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัยทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา”

การปกครองของพระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศและจะต้องมีคุณลักษณะคือผู้นำต้องมีคุณสมบัติเช่นมีสติปัญญาความดีงามความรู้ความดีงามและความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงามและลักษณะผู้นำที่มีคุณภาพต้องประกอบด้วยหลัก ๓ ประการคือมองกว้างคิดไกลและใฝ่สูงตลอดจนต้องมีประสิทธิภาพที่ดีตามแนวทางของหลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคนและสังคมต่อไป^๓ สมดังที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อดอกปากน้ำพระมงคลเทพมุนี(สด จนทสโร) ได้กล่าวแก่ศิษยานุศิษย์ว่าวัดจะเจริญดีมีความมั่นคงมีการพัฒนาและมีสันติสุขแก่วัดและสังคมก็ด้วยเหตุปัจจัย๔ประการได้แก่ . มีสมภารดีคือมีพระภิกษุเจ้าอาวาสหรือพระอุปัชฌาย์อาจารย์ผู้นำผู้ได้อบรมตนตามพระธรรมวินัยที่ตั้งตนอยู่ในคุณอันสมควรมีสติปัญญาสามารถปกครองพัฒนาดูแลรักษาพระภิกษุสามเณรในวัดให้ปฏิบัติในพระธรรมวินัยดี ๒. มีธรรมดีคือมีการศึกษาอบรมทั้งปริยัติ

^๒ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), พุทธบริษัทกับพระธรรมวินัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญา, ๒๕๓๒), หน้า ๙.

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๓ - ๓๒.

สัทธรรมปฏิบัติสัทธรรมคือปฏิบัติไตรสิกขาดีเพื่อความถึงปฏิเวธสัทธรรม๓. มีพระดีมีเจดียคือปูชนียวัตถุสำคัญได้แก่พระบรมสารีริกธาตุพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์และแม่รูปเหมือนของบูรพาจารย์ผู้ทรงคุณธรรมสูงและ๔. มีวัดดีคือมีบริเวณวัดที่จัดเป็นระเบียบเรียบร้อยสะอาดสงบบรมรื่นสัปปายะเหมาะแก่ที่จะเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนผู้ประสงค์ศึกษาหาความรู้มาบำเพ็ญกุศลคุณความดีได้แก่ทานกุศลศีลกุศลและภาวนากุศลให้เกิดความสงบสุขทางใจ^๔

พระสังฆาธิการในอำเภอหนองน่องไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในพื้นที่คณะสงฆ์ภาค ๔ คือ กำแพงเพชร, พิจิตร, เพชรบูรณ์, นครสวรรค์ ซึ่งทางผู้วิจัยจะทำการวิจัยประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองน่องไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยจะศึกษาประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองน่องไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ด้านต่างๆ ที่แตกต่างกันไปในแต่ละวัดแต่ละพื้นที่ล้วนแล้วแต่มีปัญหาในการจัดการ

จากสภาพความแตกต่างทางการปกครองของพระสังฆาธิการดังกล่าวข้างต้นเป็นสาเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเพื่อต้องการทราบถึงความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองน่องไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ทั้งนี้เพื่อใช้ข้อที่ค้นพบเป็นแนวทางในการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงและเสนอแนะประสิทธิผลของพระสังฆาธิการที่เป็นที่ต้องการสงฆ์อันเป็นประโยชน์ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่ดีแก่พระพุทธศาสนาและสังคมไทยต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองน่องไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นพระสงฆ์ต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองน่องไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองน่องไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed - Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ พระสงฆ์ในหนองไผ่ จำนวน ๒๔๔ คนซึ่งใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) และวิเคราะห์ข้อมูลโดย (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

^๔ พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัยขมมงคล), การบริหารวัด, (นครปฐม : เพชรเกษมพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๘๒ - ๒๘๓.

(standard deviation) การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview)กับผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informant)และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

๔. ผลการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง ๓๖ - ๔๕ ปี มีจำนวน ๑๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๓๑ มีพรรษาระหว่าง ๕ - ๑๐ พรรษาจำนวน ๑๒๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๘๒ มีวุฒิการศึกษานักธรรมเอกจำนวน ๑๙๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๗๔ ไม่มีวุฒิทางเปรียญธรรมจำนวน ๑๙๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๑๕ และมีวุฒิการศึกษาสามัญระดับชั้น ม.๑ - ม.๓จำนวน ๙๖ รูป, คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๓๔

๔.๒ ประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านการปกครองคณะสงฆ์พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕

๒) ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๗

๓) ด้านการปกครองตามกฎหมายอาญาและระบอบการปกครอง พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕

๔) ด้านการปกครองตามกฎหมายระเบียบของวัดพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๔๔

๔.๓ สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์” ครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอในการแก้ไขซึ่งจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค คือ

๑) ด้านการปกครองคณะสงฆ์พบว่า พระสังฆาธิการบางรูปไม่กระจายงานให้ พระที่อยู่ใน การปกครองช่วยดูแลงานหรือกิจการต่างๆ ภายในวัดเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระงานด้านต่างๆ การอบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณรด้านข้อวัตรปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยปฏิบัติไม่เป็น ประจํา

๒) ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัยพบว่า พระสังฆาธิการให้พระภิกษุในสังกัดวัดลง อุโบสถกรรมฟังพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน แต่การปฏิบัติของพระสงฆ์ในวัดปฏิบัติกันน้อยลงพระ สังฆาธิการไม่ได้จัดทำบัญชีรับ-จ่ายในวัดอย่างเป็นระบบทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจต่อคฤหัสถ์

๓) ด้านการปกครองตามกฎหมายเถรสมาคม พบว่า พระสังฆาธิการควบคุมดูแลพระภิกษุ สามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยแต่พระภิกษุบางรูปปฏิบัติกันน้อยลง พระสังฆาธิการออก กฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะแต่ขาดการเชื่อฟังและปฏิบัติจากพระภิกษุ

๔) ด้านการปกครองตามกฎหมายระเบียบของวัดพบว่า การจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุ สามเณรที่อยู่ประจำวัดยังไม่เป็นระบบทำให้การติดตามประวัติและการตรวจสอบได้ง่าย

ข้อเสนอแนะ คือ

๑) ด้านการปกครองคณะสงฆ์พบว่า พระสังฆาธิการมีการกระจายงานให้ พระภิกษุที่อยู่ใน การปกครองช่วยดูแลงานหรือกิจการต่างๆ ภายในวัดเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระงานด้านต่างๆ แล้ว เสร็จตามภาระกิจเป็นที่เรียบร้อยและควรมีการจัดอบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณรด้านข้อวัตรปฏิบัติ ให้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยโดยให้ยึดหลักปฏิบัติให้เป็นประจํา

๒) ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัยพบว่า พระสังฆาธิการควรให้พระภิกษุในสังกัดวัด ลงอุโบสถกรรมฟังพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน อย่างเคร่งครัดให้เป็นระเบียบ และควรจัดทำบัญชีรับ- จ่ายในวัดอย่างเป็นระบบเพื่อความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

๓) ด้านการปกครองตามกฎหมายเถรสมาคม พบว่า พระสังฆาธิการควรควบคุมกำกับดูแล พระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดและควรออกกฎระเบียบในการอยู่ ร่วมกันเป็นหมู่คณะและควรอบรมกฎระเบียบการอยู่ร่วมกันกับพระภิกษุ โดยให้ยึดและปฏิบัติกัน อย่างเคร่งครัด

๔) ด้านการปกครองตามกฎหมายระเบียบของวัดพบว่า ควรจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุ สามเณรที่อยู่ประจำวัดให้เป็นระบบเพื่อจะได้ตรวจสอบประวัติพระภิกษุที่อยู่ใน การดูแลของพระ สังฆาธิการในแต่ละวัด

๔.๔ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview)ผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informant)เกี่ยวกับประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ครั้งนี้ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะ ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

๑.ด้านการปกครองคณะสงฆ์ทั่วไป การปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕พบว่าทัศนคติของพระสงฆ์โดยทั่วไปไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจเห็นว่า โครงสร้างอำนาจเดิมไม่สอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมการเมืองของประเทศเจ้าอาวาสมี

อำนาจมากเกินไปควรนำพระธรรมวินัยมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจหาควรมีการกระจายอำนาจให้พระสงฆ์ภูมิภาคในทุกขั้นตอนของการบริหารการแต่งตั้งและถอดถอนจะเพิ่มประสิทธิภาพในการปกครองของพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามกฎหมายอันจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปกครองปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปกครอง และปฏิบัติตามอย่างชัดเจนแล้วก็จะทำให้แก้ไขปัญหาให้แก่ภิกษุสามเณรในด้านนี้ได้อย่างชัดเจนแล้วมีประสิทธิภาพการทำงานที่จริงจังและมีการแจงานประสานงานอย่างทั่วกันเข้าใจงานก็จะทำให้งานมีประสิทธิภาพอย่างดี๐ ดังนั้นการปกครองโดยทั่วไป คณะสงฆ์จะต้องหมั่นติดตามและประเมินผลพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์เพื่อให้ปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ

๒. ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้มีกระบวนการพัฒนาการด้านเทคโนโลยีและการบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปสู่ความเจริญและมีกฎหมายพระราชบัญญัติข้อบังคับระเบียบต่างๆมาเกื้อกูลพระธรรมวินัยโดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมากเช่นด้านการปกครองด้านการศาสนศึกษาด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้านการเผยแผ่ด้านสาธารณูปการด้านการสาธารณสงเคราะห์มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้นดังนั้นรูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองกิจการคณะสงฆ์เชื่อว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการปกครองให้องค์กรคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพประสิทธิผลดังนั้นผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์มีความรู้ความสามารถและเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติที่ดีงามและเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม

๓. ด้านการปกครองตามกฎหมายมหาชน พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมอันจะส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิตการเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่ศาสนิกชนเช่นด้านการปกครองด้านกฎหมายกฎระเบียบของสงฆ์ เป็นต้น พระสงฆ์ในระดับปกครองขาดความสามัคคีและมีการเล่นพรรคเล่นพวกเพื่อผลประโยชน์ในการเลื่อนตำแหน่งสมณศักดิ์ด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นภาวะการเมืองในองค์กรทำให้ได้รับความยุติธรรมไม่เท่ากันในวงการสงฆ์ในปัจจุบันจำแนกตามภารกิจการบริหารกิจการคณะสงฆ์๖ด้าน จำเป็นอย่างยิ่งที่ทางคณะสงฆ์แต่ละวัดต้องมีความสามัคคีกันช่วยกันสอดส่องดูแลอาคารเสนาสนะต่างๆให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อยดูดีเป็นที่น่ามองและช่วยกันซ่อมแซมหากว่าอาคารที่นั้นชำรุดขึ้นมามีต้องทำให้มีสภาพที่ เหมือนเดิมดูงามตาเป็นที่น่าศรัทธาของประชาชนที่พบเห็นและดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาในวัดเพื่อพักผ่อนใจ

๔. ด้านการปกครองตามกฎหมายระเบียบของวัด

พระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ได้ดำเนินการประชุมพระภิกษุสามเณรในพื้นที่เขตการปกครองหนองไผ่เป็นประจำและยังมีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำชุมชนพร้อมกันนี้ยังมีการประเมินผลให้มีความสำคัญกับการประชุมโดยสละเวลามาเข้าร่วมประชุมมีการวางกฎระเบียบให้แก่คณะสงฆ์ด้วยการรณรงค์ให้วัดเป็นสถานที่ปลอดบุหรี่มีการยกย่องพระมหาเถระผู้ทำคุณงามความดีและเชิดชูให้เป็นเกียรติประวัติทำความเข้าในการปกครองตามจารีตพระพุทธศาสนามีการอนุรักษ์ธรรมชาติโดยให้ความรู้ถึงประโยชน์ของธรรมชาติทั้งนี้ยังส่งเสริมการ

ปรับปรุงทัศนภายในอวาสในเขตปกครองให้เป็นลานธรรมเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านธรรมะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจหลักธรรมและส่งผลให้เกิดทัศนะใหม่ๆ ในหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาในแต่ละด้าน

๕. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่องประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

๕.๑ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ในระดับมากทุกด้านซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูชัยกิจจากรักษ์ จิตธมโม (เทวินทร์) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาลจังหวัดลพบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาลจังหวัดลพบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($= ๓.๙๕$, S.D. = ๐.๖๕๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาลจังหวัดลพบุรีอยู่ในระดับมากทุกด้าน^๕

๕.๒ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

๑) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ทั่วไป ผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมในด้านปกครองอยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่าประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ การปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕พบว่าทัศนคติของพระสงฆ์โดยทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจเห็นว่าโครงสร้างอำนาจเดิมไม่สอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมการเมืองของประเทศเจ้าอาวาสมีอำนาจมากเกินไปควรนำพระธรรมวินัยมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจหาควรมีการกระจายอำนาจให้พระสงฆ์ภูมิภาคในทุกขั้นตอนของการบริหารการแต่งตั้งและถอดถอนจะเพิ่มประสิทธิผลในการปกครองของพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามกฎหมายอันจะทำให้เกิดประสิทธิผลในการปกครองสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญกัฬารณกลั่นนิมมวล ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

^๕พระครูชัยกิจจากรักษ์ จิตธมโม (เทวินทร์) “ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาลจังหวัดลพบุรี” พุทธศาสนมทบทวน (การจัดการเชิงพุทธ) (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

สำนักงานจังหวัดพิษณุโลกผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท๔ตามทัศนะของบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

๒) ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมในด้านปกครองอยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่าพระภิกษุในสังกัดวัดในคณะสงฆ์อำเภอหนองไผ่ต้องลงอุโบสถกรรมฟังพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือนความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลจัดให้พระภิกษุทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็นตลอดทั้งปีมีการช่วยเหลือเกื้อกูลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธบริษัทและการอบรมแก่คฤหัสถ์ไวยาวัจกรและศิษย์วัดเป็นประจำมีการสนับสนุนแก่พระภิกษุในปกครองเช่นจัดส่งให้เรียนพระปริยัติธรรมตรี-โท-เอกเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยออกกฎระเบียบข้อบังคับของพระธรรมวินัยให้เข้มงวดและลงโทษอย่างจริงจังปรับปรุงความเข้าใจกันรู้จักเหตุและผลตามพระธรรมวินัยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภกตตามตะขบ^๖ ได้วิจัยเรื่องทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ.๒๕๐๕พบว่าทัศนคติของพระสงฆ์โดยทั่วไปไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจเห็นว่าโครงสร้างอำนาจเดิมไม่สอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมการเมืองของประเทศเจ้าอาวาสมีอำนาจมากเกินไปควรนำพระธรรมวินัยมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจปัญหาควรมีการกระจายอำนาจให้พระสงฆ์ภูมิภาคในทุกขั้นตอนของการบริหารการแต่งตั้งและถอดถอนรัฐควรเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือสถาบันศาสนามากขึ้นและนอกจากนี้ประชาชนควรเข้ามามีอำนาจในระดับที่เหมาะสม

๓) ด้านการปกครองตามกฎหมายเถรสมาคม ผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมในด้านปกครองอยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่าคณะสงฆ์อำเภอหนองไผ่ได้มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่อชี้แจงระเบียบตามวาระต่างๆออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะระงับอธิกรณ์การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุหรือการลงนิคหกรรมกำกับดูแลการจัด ศาสนสมบัติของวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความมั่นคงแข็งแรงควบคุมดูแลพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวงผู้บังคับบัญชาออกข้อกฎหมายคณะสงฆ์และทำงานตามกฎหมายของคณะสงฆ์ต้องปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือและน่าเคารพเป็นตัวอย่างที่ดีซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์^๗ พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและในวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศและพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชมีหน้าที่ควบคุมและ

^๖ภกตตามตะขบ, “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕).

^๗กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้าคำนำ.

ส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์จัดการและพัฒนาการศึกษาการศึกษา สงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุและสามเณรดูแลให้เป็นระเบียบเรียบร้อยให้ ภิกษุและสามเณรมีจริยาวัตรตรงตามประเพณีปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้ จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนดูแลการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุและสามเณรไม่ให้ออกนอก พระธรรมวินัยและพระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสจะต้อง บำรุงรักษาจัดการวัดและสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยปกครองและสอดส่องให้ บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและเป็นธุระในการอบรมศึกษาสั่ง สอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ให้สะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลระบุดังความ สำคัญของพระสังฆาธิการว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไปก็ด้วย จะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญเนื่องด้วยพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชนโดยเฉพาะ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพและเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการวัดให้เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ

๔) ด้านการปกครองตามกฎระเบียบของวัด ผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็น ต่อประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ใน ภาพรวมในด้านปกครองอยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่าคณะสงฆ์อำเภอหนองไผ่ได้รับการจัดทำทะเบียน ประวัติพระภิกษุสามเณรที่อยู่ประจำวัดอย่างเป็นระบบจัดประชุมพระภิกษุให้มีศีลจารวัตรที่ดีงาม แก่ผู้พบเห็นและสนับสนุนให้พระภิกษุเรียนปริยัติสามัญ - ปริยัติธรรม - แผนกบาลีส่งเสริมให้ พระภิกษุสามเณรประพฤติเหมาะสมแก่สมณสาธูปมีการจัดสาธารณสมบัติของวัดอย่างเป็นระบบ และถูกต้องกฎระเบียบของวัดและเคารพผู้อยู่ก่อนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและเพิ่มความ เข้มงวดในการตรวจตราภายในวัดและควรจัดให้มีกฎระเบียบอย่างเท่าเทียมกันซึ่งสอดคล้องกับ **แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองวัด**^๔ ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสการ ปกครองวัดวัดบวรนิเวศวิหารที่สำคัญ๑) ตั้งกรรมการสงฆ์ไว้เพื่อปรึกษาการ ๒) จัดให้พระผู้ เป็นกรรมการสงฆ์เป็นเจ้าหน้าที่ทำการจัดแยกเป็นแผนก๓) จัดหน้าที่อุปัฏฐากวัดให้ทำบัญชีคน ๔) พระผู้ทำการสงฆ์ให้ได้รับบำรุงโดยชื่อนิตยภัตต์คฤหัสถ์ผู้ทำการวัดให้ได้รับเกื้อกูล๕) ให้จัด ทะเบียนภิกษุสามเณรเด็กวัดอุปัฏฐากภิกษุสามเณรผู้อยู่ประจำและคนอาศัยชั่วคราว ๖) สำนวจ บัญชีเลขวัดให้ได้จริง๗) มีการจัดทุกการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรโดยการตั้งมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย

^๔สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **ตำนานวัดบวรนิเวศวิหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า๔.

บรรณานุกรม

(๑) หนังสือ:

- กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). **พุทธบริษัทกับพระธรรมวินัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญา, ๒๕๓๒.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๖.
- สง่า หล่อสำราญ. **ตำนานพระพุทธสาวก**. กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๔๑.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **ตำนานวัดบวรนิเวศวิหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

(๒) วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย:

- กฤศ ตามตะขบ. “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.
- กัญแก้วพารณกัณีนันนวล. “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลก”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระครูชัยกิจจารักษ์ จิตธมโม (เทวินทร์) . “ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาลจังหวัดลพบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.การจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระใบฎีกาสมชายธมมโร (สีหบุตร). “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอเสนาให้จังหวัดสระบุรี”. **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. การจัดการเชิงพุทธ .บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- ว่าที่ ร.ต.ณองก์ แสงแก้ว. “ประสิทธิผลการปฏิบัติงานในฝ่ายโยธา สำนักงานเขต กรุงเทพมหานครตามหลักธรรมาภิบาล”. **วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๐.

๕๒ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙

ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน Rajbhamma X with Academic Administration in the Schools

พระครูสมุห์บัญชา วฑฒโน (คันทรัง)*

บทคัดย่อ

คุณธรรมสำหรับผู้บริหารส่วนมากมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมด้านการครองเรือน ด้านครองคน ครองงานในระดับมากเกือบทุกด้าน นั้นในการบริหารถ้าผู้บริหารขาดความยุติธรรม ขาดความเที่ยงตรงแล้วย่อมจะเกิดไม่เรียบร้อย และจะต้องมีคุณธรรมประจำใจ มีการเกื้อหนุนและเป็น ที่พึ่งของผู้ใต้บัญชาได้ มีจิตใจที่อดทน หนักแน่น มีความรอบรู้ มีไหวพริบปฏิภาณ มองกาลไกล คิดให้ถี่ถ้วน และไม่ย่อท้ออุปสรรค ทั้งนี้ การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักที่ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องให้ความสำคัญมากที่สุด และต้องใช้หลักในการบริหารให้ครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดของงาน วิชาการรวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเกื้อหนุนการพัฒนานักเรียนตามหลักพุทธธรรมและ ไตรสิกขาให้ได้อย่างมีคุณภาพมากที่สุด โดยเฉพาะผู้บริหารต้องปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี มีการ ทำงานร่วมกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สามารถให้คำแนะนำกับครู พัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถ สนับสนุนทรัพยากร และทุกฝ่ายต้องช่วยกันทำงานให้เต็มที่เพื่อให้เกิดความสำเร็จใน การบริหารงานวิชาการซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษา

คำสำคัญ: ทศพิธราชธรรม, การบริหารงานวิชาการ

ABSTRACT

For most executives, moral behavior and moral aspects of the householder who dominate in almost every aspect. If the executive in the administration of justice. The lack of honest and would not be completed. And there must be a moral motto. With the support of the Southern Command, and is relied on. A mental patient has a strong intellectual attainments have a long time to think carefully. And the indomitable obstacle the administration as a major academic administrators need to focus most. And requires the administration to include activities in all his academic work as well as the various factors involved and support the development of students as Buddhism and threefold to get the most quality. In particular, management must act as a role model. A collaboration with teachers, students, parents, and the community can provide guidance to

* นักวิชาการศาสนา, วัดโบสถ์ ต.ย่านซื่อ อ.เมืองอ่างทอง จ.อ่างทอง

teachers. Developing a competent teacher. Supporting Resources and all parties have to work hard together to achieve success in academic administration, which is the most important mechanism in education.

Keywords: Rajbhamma X, Academic Administration

๑. บทนำ

การบริหารงานวิชาการในยุคปฏิรูปการศึกษา เป็นงานที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษาเป็นงานหลัก งานที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน คือ งานวิชาการซึ่งถือเป็นหัวใจและงานหลักของโรงเรียน ส่วนงานด้านอื่นนั้นเป็นงานที่สนับสนุนงานวิชาการให้มีคุณภาพ การบริหารงานวิชาการเป็นการดำเนินงานโดยการผสมผสานทรัพยากร การจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่แก่นักเรียน เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดทั้งการอบรมศีลธรรมจรรยาและความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ ความรู้รอบตัว ความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการบริหารงานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา มาตรา ๓๙ กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัด กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ที่จะจัดการงานเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพ โดยที่งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของโรงเรียนที่ต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด สามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น ตลอดจนการร่วมมือเป็นเครือข่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดการศึกษาอีกด้วย^๑

ดังนั้นจากคำกล่าวเบื้องต้น การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนมีขอบข่ายกว้างขวางผู้บริหารโรงเรียนต้องกระจายอำนาจในการบริหารงานวิชาการอย่างชัดเจน มีการวางแผนการทำงานที่เป็นระบบต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ สามารถปฏิบัติงาน ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมุ่งประโยชน์เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและสามารถปรับตัวในสังคม มีคุณธรรม มีความขยันหมั่นเพียร มีความรู้และทักษะตามศักยภาพ และมีความเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย

^๑สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๕), หน้า ๒๔.

ธรรมะสำหรับนักบริหารมีมากมายที่ใช้สำหรับนักปกครอง ทศพิธราชธรรมเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นหลักธรรมสำหรับผู้เป็นประมุขของแผ่นดิน หรือเราจะเรียกว่าเป็นคุณธรรมประจำตนของผู้ปกครองบ้านเมืองให้ประชาชนมีความสุข ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วไม่ได้เฉพาะเจาะจงสำหรับพระเจ้าแผ่นดินหรือนักปกครองเท่านั้น บุคคลธรรมดาที่เป็นผู้บริหารทุกระดับชั้นในแต่ละองค์กรก็พึงใช้หลักธรรมนี้ได้ ซึ่งประกอบด้วย ทาน ศีล การเสียสละ ความตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน ความยุติธรรม หากนักปกครองหรือผู้นำประเทศสามารถปฏิบัติหลักธรรม ๑๐ ประการนี้แล้ว ย่อมจะเป็นที่รักของประชาชน ดังองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นที่รักและเทิดทูนยิ่งของประชาชนชาวไทย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพระราชดำรัสพระราชทานความหมายของคุณธรรม ๔ ประการให้แก่ประชาชนชาวไทย เนื่องในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๕ เนื่องในวโรกาสเฉลิมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์มีอายุครบ ๒๐๐ ปี ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ

“... คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติมีอยู่ ๔ ประการ

ประการแรก คือ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่ ๒ คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ ความดีนั้น

ประการที่ ๓ คือ การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริต ไม่ว่าด้วยเหตุประการใด

ประการที่ ๔ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรม ๔ ประการนี้ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝัง และบำรุงให้มีความเจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วไปกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุขความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์...” และพระราชดำรัสดังกล่าวนี้ยังไปสัมพันธ์กับพระดำรัสของสมเด็จพระญาณสังวร กล่าวว่า ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในทางราชการจะเรียกสั้น ๆ ว่าราชการ แล้วพระพุทธศาสนาก็ได้แสดงไว้ว่าการจะมีคุณธรรม ๕ ประการ เพื่อความสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติหน้าที่ราชการที่ตนรับผิดชอบ กล่าวคือ^๒

๑. มีปัญญา คือ ความฉลาดสามารถในการเรียนรู้ การคิด และกระทำเพื่อพัฒนาตนเอง และหน้าที่การงานที่รับผิดชอบให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ

๒. มีความพร้อม คือ มีความรอบรู้วิชาการต่าง ๆ อย่างพร้อมมูล อย่างน้อยก็จะต้องมีความรู้ดีในสาขาวิชาที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบหรือประกอบกิจกรรมอยู่

^๒ สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน), ทศพิธราชธรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๔๔-๔๕.

๓. มีความฉลาดในวิธีการ ได้แก่ มีความฉลาดสามารถในการจัดการหรือดำเนินการใน อันที่จะให้หน้าที่การทำงานที่ตนรับผิดชอบนั้น ดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยเหมาะสมและประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

๔. รู้จักกาลเวลา คือ รู้จักกาลเทศะว่า เวลาใดควรทำอะไร เวลาใดไม่ควรทำอะไร เป็น ต้นตลอดถึงรู้จักคุณค่าของเวลา ไม่ปล่อยเวลาและโอกาสอันควรล่วงเลยโดยเปล่าประโยชน์

๕. รู้จักยุคสมัย คือ ต้องเป็นคนทันโลก ทันสังคม ทันเหตุการณ์ สามารถปรับตัว แก่ไขกิจการในหน้าที่รับผิดชอบ ของตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

๒. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ คือเป็นหัวใจหลักของการบริการงานในสถานศึกษาที่มีพระราช บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มาตรา ๓๙ มุ่งกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้ สถานศึกษามากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะทำให้สถานศึกษาดำเนิน การได้ โดยอิสระคล่องตัวอย่าง รวดเร็วสภาพคล่องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจาก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหาร และการจัดการสามารถพัฒนาเหล่าครู และกระบวนการเรียนรู้ได้ตลอดวัน การวัดผลประเมินผล รวมทั้งการจัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและ ประสิทธิภาพ

การบริหารวิชาการเป็นหลักการบริหารสถานศึกษาเพราะการบริหารวิชาการเป็นการ พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างความสุข จึงหมายถึง กิจกรรม ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งถือเป็นงานหลักของโรงเรียนจนมีคำกล่าวว่า “งานวิชาการเป็นหัวใจของสถานศึกษา” เพราะสถานศึกษาหรือโรงเรียนนั้นมิหน้าที่ให้ความรู้ พื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี ดังนั้น ผลผลิตของโรงเรียนจะมีคุณภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับงาน ฝ่ายวิชาการ^๓ แต่ถ้ามองในด้านกระบวนการดำเนินงาน แล้วการบริหารวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นตั้งแต่การ กำหนดนโยบาย การวางแผนการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนตลอดจนการประเมินผลการ เรียน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของการศึกษา และให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน หากมองการบริหารงานวิชาการ ในด้านงานของสถานศึกษา งาน บริหารงานวิชาการ ได้แก่ งานการควบคุมดูแลหลักสูตรการสอน อุปกรณ์การสอน การจัด แบบเรียน คู่มือครู การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกอบรม

^๓อมรา เล็กเริงสินธ์, หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวน ดุสิต, ๒๕๔๐), หน้า ๑๗๕.

ครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่ผลงานวิชาการ การวัดผลการศึกษา การศึกษาวิจัย การประเมินมาตรฐานสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา^๔

จึงกล่าวได้ว่า งานวิชาการเป็นงานที่รวมภารกิจของหน่วยงาน หรือสถานศึกษาที่บ่งบอกถึงปรัชญาจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้รับบริการได้แก่ นักเรียน หรือบุคคลในชุมชน ได้รับการพัฒนาตนเองด้านความรู้ เจตคติ และทักษะในศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยเฉพาะงานวิชาการจึงเกี่ยวข้องกับหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตรกระบวนการถ่ายทอดความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียนการจัดสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา การวัดผลและประเมินผล การประกันคุณภาพรวมถึงการจัดบรรยากาศเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ^๕ ดังนั้น งานวิชาการถือเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษาตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดดังนั้นการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมด้านการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยมีการประกันคุณภาพทั้งในสถานศึกษา และการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษาเป็นตัวรับรองคุณภาพการศึกษา

๓. กระบวนการบริหารงานวิชาการ

ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์กับความต้องการของผู้เรียน สังคมตลอดแรงงานโดยมุ่งเน้นความเป็นเลิศทางการศึกษาควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดกับตัวผู้เรียนนั้นสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้โดยต้องอาศัยครูและผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหาร ต้องมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบโดยจัดทำแผนยุทธศาสตร์ เพื่อจัดการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน เพื่อให้ผลประโยชน์ไปสู่ตัวผู้เรียน ให้มากที่สุด ได้เสนอแนะกระบวนการบริหารงานวิชาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียน พอสรุปได้ดังนี้^๖

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ เป็นการศึกษาข้อมูลจากผลสัมฤทธิ์ทางเรียนและสถิติต่าง ๆ เช่นการมาเรียน การสอบซ่อม การตกซ้ำชั้น และการศึกษาจากพระราชบัญญัติการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตร ระเบียบการประเมินผล เป็นต้น ส่วนวิธีที่จะใช้ศึกษาควรศึกษาประเมินดูความต้องการวิธีวิจัย การใช้สื่อและเครื่องมือต่างๆ ตลอดจนใช้สัมมนาการค้นหาคำปัญหาต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ ๒ ผู้บริหารต้องรู้จักวางแผนจัดทำโครงการปฏิทินปฏิบัติงานการจัดทำแผนการสอน การจัดตารางสอน จัดครูเข้าสอน เป็นต้น

^๔ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๔), หน้า ๒.

^๕ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, การบริหารงานวิชาการ, (หาดใหญ่ : ฝ่ายเทคโนโลยีสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๗), หน้า ๒.

^๖สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๙.

ขั้นตอนที่ ๓ การดำเนินงานตามแผนในขั้นตอนนี้ ผู้บริหารต้องตรวจตราดูแลควบคุม กำกับติดตาม และนิเทศการสอน ให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินผลเป็นการตรวจสอบผลของการปฏิบัติงาน การดำเนินงาน ต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ฉะนั้นผู้บริหารควรจะประเมินผลเกี่ยวกับผลการ เรียนการสอนของนักเรียนโครงการวิชาการของโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครู เป็นต้น ในการ กระบวนการบริหารงานงานวิชาการสรุปได้ว่า การบริหารงานต้องมีการศึกษาสภาพและความ ต้องการการวางแผน การดำเนินงานตามแผนและการประมวลผล ด้านความละเอียดอ่อนครอบคลุม ในวงกว้างผู้บริหารต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรเป็นอย่างดี

๔. การบริหารตามแนวทศพิธราชธรรม

ทศพิธราชธรรมนั้น เป็นคุณธรรมที่ทุกคนผู้อยู่ร่วมในสังคม เดียวกันทั้งในฐานะ ผู้ปกครองทั้งในฐานะผู้อยู่ในปกครอง ควรประพฤติโดยเสมอหน้ากัน เพื่อความผาสุกและความ เจริญก้าวหน้าของสังคมของตน และเพราะฉะนั้นคุณธรรมหมวดนี้จึงอาจจะเรียกชื่อได้หลายอย่าง ตามฐานะของผู้นำไปปฏิบัติ เช่น หากพระราชหรือพระมหากษัตริย์ทรงนำ ไปปฏิบัติก็เรียกว่า ราชธรรม หากคณะรัฐบาลนำไปปฏิบัติก็เรียกว่า รัฐบาลธรรม (หรือรัฐบาลธรรม) หากผู้นำหรือ ผู้บริหารในระดับต่าง ๆ นำไปปฏิบัติก็เรียกได้ว่า บริหารธรรม หรือบริหารภธรรม ธรรมสำหรับการ บริหารหรือสำหรับนักบริหาร หากพ่อบ้านแม่เรือนนำไปปฏิบัติก็เรียกว่าคหบดีธรรม หรือถ้า ประชาชนทั่วไปนำไปปฏิบัติก็เรียกว่า ประชาธรรม เป็นต้น ฉะนั้นทศพิธราชธรรมจึงกล่าวได้ว่า เป็นคุณธรรมสำหรับผู้ปกครอง หรือนักบริหารทุกระดับชั้น หรือถ้าจะกล่าวกันอย่างกว้าง ๆ เป็น กลาง ๆ ก็กล่าวได้ว่า เป็นคุณธรรมสำหรับทุกคน ซึ่งความจริงข้อนี้จะเห็นได้ชัดเจนขึ้น เมื่อได้ พิจารณาทศพิธราชธรรมเป็นข้อ ๆ ไป

คุณธรรม ๑๐ ประการดังที่กล่าวมานี้ ท่านทั้งหลายในฐานะที่เป็นนักบริหารก็ควรจะ เห็นได้ว่ามีความจำเป็นสำหรับผู้ปกครองหรือผู้บริหารและมีความจำเป็นแม้แก่ผู้อยู่ในปกครอง หรือผู้ร่วมงานอย่างไร เพราะคุณธรรมแต่ละข้อมีความขัดแย้งอยู่ในตัวแล้ว จนเกือบจะไม่ต้อง อธิบายอะไรเพิ่มเติมอีก แต่บางท่านอาจจะยังไม่ค่อยคุ้นกับหัวข้อธรรมเหล่านี้นัก ในที่นี้จึงจะขอ ขยายความเพิ่มเติมอีกสักเล็กน้อย

คุณธรรมข้อที่ ๑ คือ ทาน นับว่ามีความสำคัญสำหรับผู้ปกครองเป็นอันดับแรก เพราะในฐานะที่เป็นผู้นำหรือผู้ปกครองนั้น หากมองในแง่ของหน้าที่ผู้ปกครอง ก็มีหน้าที่จะต้อง บำบัดทุกข์ บำรุงสุขคนในปกครองของตน ด้วยการให้วัตถุสิ่งของบ้าง ด้วยการให้วิชาความรู้บ้าง ด้วยการให้สิ่งที่ต้องการอื่น ๆ ตลอดถึงให้การอบรมแนะนำบ้าง เพื่อเขาเหล่านั้นจะได้ใช้เป็นเครื่อง ยังชีพและสร้างสรรค์ชีวิตให้มีความสุขตามควรแก่อัตภาพ สิ่งเหล่านี้ก็รวมอยู่ในคุณธรรมข้อที่ เรียกว่า ทาน การให้นั่นเอง ส่วนผู้อยู่ในปกครอง เมื่อได้รับจากผู้ปกครองแล้ว ก็ควรจะให้ตอบ ด้วยความผาสุกของส่วนรวมจึงจะเป็นไปได้ เช่น เสียภาษีอากรแก่รัฐตามฐานะและหน้าที่ ให้ ความร่วมมือช่วย เหลือเมื่อได้รับการของร้อง เป็นต้น ฉะนั้น ทุกฝ่ายจึงควรให้แก่กันและกันตาม

ฐานะและหน้าที่ของตน ๆ เพราะถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดให้แต่ฝ่ายเดียวหรือรับแต่ฝ่ายเดียว สุดท้ายก็คงจะไม่มีใครให้ เพราะไม่มีอะไรจะให้อีกต่อไป

คุณธรรมข้อที่ ๒ คือ ศิล นั้นก็หมายความว่า ผู้ปกครองจะต้องประพฤติตนอยู่ใน ศิล ธรรม มันคงหนักแน่นอยู่ในระเบียบวินัย กฎหมายและขนบประเพณีอันดีงามของบ้านเมือง วางตนให้เป็นหลักเป็นที่เชื่อถือของประชาชนได้ ในฐานะที่เป็นหลักเป็นประธานของหมู่คณะหรือประเทศชาติ ส่วนประชาชนก็ต้องประพฤติเช่นเดียวกัน เพราะถ้าผู้นำทำดีอยู่คนเดียว แต่ประชาชนไม่เอาด้วย สังคมก็จะสงบเรียบร้อยไม่ได้ หรือถ้าประชาชนพยายามทำดี แต่ผู้นำไม่เอาด้วยประชาชนก็เดือดร้อน ฉะนั้นทุกฝ่ายจึงต่างต้องมีศิลปะต่อกันสังคมจึงจะสงบสุข

คุณธรรมข้อที่ ๓ คือ ปริจจาคะ ความเสียสละ โดยหน้าที่แล้วผู้ปกครองย่อมต้องเป็นคนเสียสละ หากไม่มีคุณธรรมข้อนี้ ก็เป็นผู้ปกครองที่ดีไม่ได้ เป็นผู้นำที่ดีไม่ได้ เพราะจะกลายเป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อกอบโกยประโยชน์ส่วนตนฝ่ายเดียว กล่าวสั้นๆ ผู้ปกครองจะต้องพร้อมเสมอที่จะเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของคนในปกครองของตนหรือเพื่อประเทศชาติของตน ส่วนประชาชนก็ต้องเสียสละ เพื่อสนองนโยบายที่เป็นธรรม หรือความปรารถนาดีของผู้ปกครองด้วยเช่นกัน เช่นเมื่อถึงคราวควรอด ก็อดด้วยกัน เมื่อถึงคราวควรออม ก็ออมด้วยกัน การแก้ปัญหาของหมู่คณะหรือชาติบ้านเมืองจะเป็นไปได้ แต่ถ้าฝ่ายหนึ่งกำลังประสบปัญหา แต่อีกฝ่ายหนึ่งกลับแสวงหาแต่ความสุขใส่ตัวเอง โดยไม่อาทรห่วงใยต่อใคร หมู่คณะหรือชาติบ้านเมืองก็คงไปไม่รอดแน่ ฉะนั้น ทุกคนจึงต้องเสียสละตามควรแก่ฐานะและความรับผิดชอบ

คุณธรรมข้อที่ ๔ คือ อาชชะ ความซื่อตรง ข้อนี้ไม่ต้องอธิบายมาก เพราะคงเป็นที่เข้าใจกันดีอยู่แล้ว กล่าวโดยสรุปก็คือกิจการทุกอย่างหากผู้ที่มีส่วนร่วม ไม่ว่าจะในฐานะผู้นำหรือผู้ตาม ต่างไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ไม่ซื่อตรงต่อเวลา ไม่ซื่อตรงต่อหน้าที่ ไม่ซื่อตรงต่อความถูกต้อง ความสมควร ความสัมฤทธิ์ผลก็เป็นไปได้อย่างยาก และจะถึงความล้มเหลวในที่สุด แต่ถ้าทุกฝ่ายซื่อตรงต่อกัน ซื่อตรงต่อเวลา ซื่อตรงต่อหน้าที่ และซื่อตรงต่อความถูกต้อง ความสมควร ก็หวังได้ว่ากิจการย่อมจะประสบความสำเร็จด้วยดี หากแม้จะมีอุปสรรคก็จะสามารถช่วยกันแก้ไขให้สำเร็จได้ไม่ยาก

คุณธรรมข้อที่ ๕ คือ มัททวะ ความอ่อนโยน คุณธรรมข้อนี้มีความจำเป็นอย่างไร คงเห็นได้ไม่ยาก คนที่เย่อหยิ่งจองหองหรือแข็งกระด้างหยาบคายนั้น ย่อมเป็นที่เกลียดชังของคนทั่วไป หากเป็นผู้ปกครองด้วยแล้วก็ย่อมจะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อการปกครองเป็นอย่างยิ่งเพราะจะทำให้คนในปกครอง ขาดความเคารพนับถือและเสื่อมศรัทธา และบางครั้งอาจจะก่อให้เกิดความหายนะอย่างร้ายแรงขึ้นได้ ฉะนั้นผู้ปกครองที่ดีย่อมจะสุภาพอ่อนโยนต่อทุกคนและในทุกโอกาสด้วยความจริงใจเสมอ และประชาชนก็จะให้ความเคารพรักและการระอ้อนน้อมเป็นการตอบแทนเช่นกัน โดยสรุปแล้วก็คือ ทุกคนควรมีความสุภาพอ่อนโยนต่อกันและกันตามควรแก่ฐานะ

คุณธรรมข้อที่ ๖ คือ ตบะ ความเพียร ลักษณะของผู้นำที่จะขาดเสียมิได้ก็คือความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวในการปฏิบัติหน้าที่ หรือในยามที่ต้องเผชิญกับปัญหาความยุ่งยากต่าง ๆ จึงจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและยำเกรงขึ้นในประชาชนได้ ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวจะมีได้ก็ต่อเมื่อ

มีพลังภายในคือตบะ ความเพียรพยายามอย่างเด็ดเดี่ยวมั่นคงจนกว่าจะบรรลุความสำเร็จในหน้าที่การงานนั่นเอง ตบะจึงเป็นที่มาแห่งอำนาจของผู้นำ ดังที่มักเรียกกันว่า “มีตบะเดชะ” ผู้นำที่ไร้ตบะไม่เป็น ที่เชื่อมั่นยำเกรงของคนในปกครอง ฉะนั้นตบะ จึงเป็นคุณธรรมจำเป็นสำหรับผู้ปกครองผู้บริหาร และในเมื่อผู้ปกครองผู้บริหารมีความเพียรพยายามแล้ว ผู้อยู่ในปกครองหรือผู้ตามก็ต้องสนองตอบด้วยคือจะต้องมีความเพียรพยายามไปตามฐานะและหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วย กล่าวสั้น ๆ ก็คือ ทุกคนต้องมีความเพียรพยายามอย่างเด็ดเดี่ยวมั่นคง ร่วมใจกันในการแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่หมู่คณะหรือชาติบ้านเมือง

คุณธรรมข้อที่ ๗ คือ อักโกระ ความไม่โกรธนั้นก็หมายถึงว่าผู้ปกครองไม่ควรปฏิบัติต่อคนในปกครองของตนด้วยอำนาจบาตใหญ่ หรือด้วยความเกรี้ยวกราดอย่างไรเหตุผล เพราะจะทำให้กลายเป็นที่เกลียดกลัวและเกลียดชังของคนในปกครอง อันจะทำให้ขาดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่การงาน แต่ถ้าผู้ปกครองหรือผู้บริหารเป็นคนไม่วู่วามใช้อารมณ์ แต่เป็นคนเยือกเย็นมีเหตุผล และแสดงความเมตตาอาทรต่อทุกคนโดยเสมอหน้า ก็ย่อมจะเป็นที่รักที่พอใจของทุกคนและย่อมจะได้รับความร่วมมือร่วมใจในกิจการทุกอย่างด้วยดี โดยไม่ต้องบังคับขู่ข่ม ฉะนั้นทุกฝ่ายจึงควรปฏิบัติต่อกันด้วยความไม่วู่วามและมีเหตุผล พร้อมทั้งมีเมตตาอาทรต่อกันตามฐานะ กิจการทุกอย่างจึงจะดำเนินไปด้วยดี

คุณธรรมข้อที่ ๘ คือ อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียนนั้นก็ให้แก่ ผู้ปกครองจะต้องไม่เป็นผู้โหดร้ายทารุณประชาชน ไม่กระทำการใดๆ อันจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนทุกข์ยากแก่ประชาชน ทั้งในด้านทรัพย์สินและชีวิตร่างกาย หากผู้ปกครองโหดร้ายปราศจากกรุณาปรานีประชาชนก็จะมีแต่ความหวาดผวาคความมั่นใจในชีวิตและทรัพย์สินไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็คงจะไม่มีใครคิดสร้างสรรค์อะไรให้สังคมหรือส่วนรวมเพราะแต่ละคนก็จะมัวแต่ระวังภัยอันอาจจะเกิดขึ้น กับตนเองได้ทุกเมื่อ ฉะนั้นผู้ปกครองที่ดีจะต้องไม่สร้างความหวาดกลัวให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน แต่จะต้องพยายามสร้างความสุขกายเย็นใจให้แก่ทุกคนในปกครองของตนเท่าที่สามารถจะทำได้ ส่วนประชาชนก็ต้องไม่หาเหตุสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้ปกครองด้วยเช่นกันกล่าวสั้น ๆ ก็คือ ทุกฝ่ายจะต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่กันและกัน จึงจะอยู่ด้วยกันได้อย่างเป็นสุข

คุณธรรมข้อที่ ๙ คือ ขันติ ความอดทน ภารกิจของผู้ปกครองนั้นเป็นสิ่งที่หนักยิ่ง ผู้ปกครองจึงจำเป็นต้องมีความอดทนอย่างยิ่ง จึงจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นผลสำเร็จ คือจะต้องอดทนต่อความทุกข์ยากในการปฏิบัติหน้าที่ ทนเสียสละเพื่อประชาชน ทนต่อปัญหาและอารมณ์อันไม่พึงประสงค์ของคนเป็นจำนวนมาก ตลอดถึงทนต่อความรู้สึกและความต้องการอันไม่ถูกไม่ควรของตนเองไม่ให้เห็นแสดงออกมาด้วย กล่าวสั้น ๆ ก็คือจะต้องเป็นผู้หนักแน่นมั่นคงในทุกสถานการณ์ เพื่อให้ภาระหน้าที่ในความรับผิดชอบดำเนินไปด้วยดี แม้ประชาชนก็ต้องมีความอดทนด้วยเช่นกัน เช่น ทนกระทำในสิ่งที่ต้งามควรกระทำ ทนลำบากได้ในเมื่อบ้านเมืองอยู่ในภาวะลำบาก ทนเสียสละได้ในเมื่อบ้านเมืองต้องการความเสียสละช่วยเหลือหรือทนอดทนอ้อมได้เพื่อผลดีแก่ส่วนรวมเป็นต้น กล่าวสั้น ๆ ก็คือ ทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันทนร่วมกันทำ การแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์ความเจริญของบ้านเมืองจึงจะเป็นไปได้

ผู้ปกครองที่ประกอบด้วยคุณธรรม ๙ ประการดังกล่าวมาแล้วข้างต้นก็เชื่อว่าได้ปฏิบัติ
คุณธรรมข้อที่ ๑๐ คือ อวิโรธนะ ความปฏิบัติไม่ผิด ได้แก่ปฏิบัติหรือกระทำการ
ต่างๆ ไม่ผิดไปจากทำนองคลองธรรมของผู้ปกครองที่ดี แต่กระทำการต่าง ๆ ไปตามที่ถูกที่ควรโดย
ยึดถือคุณธรรม มีทศพิธราชธรรมเป็นต้นเป็นหลักในการบริหารหรือปกครอง กล่าวสั้นๆ ก็คือ
ปกครองโดยธรรม ที่ทางพระพุทธศาสนารวมเรียกว่า ธรรมมาธิปไตย ถือธรรมคือความถูกต้อง
ยุติธรรมเป็นใหญ่ไม่เอาประโยชน์สุขส่วนตัว หรืออำนาจบาทใหญ่ หรืออารมณ์อันไร้เหตุผลมาเป็น
หลักเป็นใหญ่ในการบริหารหรือปกครองแม้ผู้อยู่ในปกครอง หรือผู้ร่วมงานก็เช่นเดียวกัน จะต้อง
ยึดถือธรรมคือความถูกต้องยุติธรรมเป็นหลักในการปฏิบัติสนองตอบต่อผู้ปกครอง หรือปฏิบัติต่อกัน
และกัน กล่าวโดยสรุปก็คือทุกฝ่ายจะต้องยึดถือธรรม คือความถูกต้องยุติเป็นหลักในการปฏิบัติ
ต่อกันและกัน ไม่เอาประโยชน์สุขส่วนตัวหรืออคติความลำเอียงเพราะเหตุใดเหตุหนึ่ง มาเป็น
เกณฑ์ในการวินิจฉัยตัดสินความเป็นธรรมในสังคมจึงจะเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้

ดังที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าคุณธรรมทั้ง ๑๐ ประการนี้เป็นคุณธรรมที่ทั้งฝ่าย
ผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครอง หรือทั้งฝ่ายบริหารและผู้ร่วมงาน จะต้องประพฤติปฏิบัติด้วยกัน
จึงจะเกิดผลคือ ประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมได้ คุณธรรม ๑๐ ประการนี้หากจะกล่าวกันโดยสรวัด
หรือโดยใจความสำคัญแล้ว ก็คือเรื่องของการให้ การบริจาค ความเสียสละ (ทาน บริจาคะ)
ความซื่อสัตย์สุจริต (ศีล อาชวะ) ความอ่อนโยนมีไมตรีเอื้ออาทรต่อกัน (เมตตา อหิงสา)
ความเพียรพยายามอดทน (ตบะ ขันติ) และความถูกต้องยุติธรรม (อวิโรธนะ) นั่นเอง เมื่อย่น
ย่อลงดังนี้ ก็ยังจะทำให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า คนที่อยู่รวมกันเป็นหมู่คณะโดยที่แต่ละคนต่างก็ไม่
มีคุณธรรมเหล่านี้จะอยู่ร่วมกันอย่างเป็นผาสุกได้หรือไม่ คำถามเหล่านี้ก็คงจะให้คำตอบที่ตรงกันว่า
ไม่ได้ ฉะนั้นตามคติแห่งพระพุทธศาสนา จึงถือว่าทศพิธราชธรรมนี้เป็นคุณธรรมเพื่อยังประ
โยชน์
สุขให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน โดยมีพระราชหรือผู้ปกครองเป็นผู้นำ ในการประพฤติปฏิบัติ โดยนัยนี้
คุณธรรมหมวดนี้จึงอาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งตามลักษณะของผลที่มุ่งหมายว่าสุขุบายธรรม คือธรรม
เป็นอุบายคือ นโยบายนำไปสู่ความสุขความเจริญ

นักบริหารและนักปกครองบ้านเมืองเมื่อได้ประกอบไปด้วยคุณธรรม ยอมเสียสละ
ประโยชน์สุขส่วนตน มุ่งประโยชน์เพื่อผู้อื่นเป็นหลัก ก็ย่อมจะบริหารกิจการต่าง ๆ ปกครอง
บ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุขปราศจากความเดือดร้อนความขัดแย้งต่อกันและกันอันจะเป็นเหตุให้ถึง
ความฉิบหาย ผู้บริหารผู้ปกครองทุกวันนี้ที่มีความขัดแย้งกันมากก็เพราะขาดหลักธรรมในทาง
พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักทศพิธราชธรรมที่เป็นหลักธรรม ที่สำคัญที่สุดและรู้จักกันมากที่สุด
เพราะฉะนั้นจงอย่าเป็นแต่เพียงรู้จักแค่ชื่อของหลักธรรมเท่านั้น ควรนำเอามาประพฤติปฏิบัติด้วย
เมื่อผู้บริหารหรือนักปกครองนำเอามาปฏิบัติด้วยแล้ว ก็ย่อมจะถูกเรียกได้ว่าเป็นนักบริหารที่ดีมี
คุณธรรม เป็นนักปกครองที่ดีมีคุณธรรมตลอดไป

๕. สรุป

คุณธรรมสำหรับผู้บริหารส่วนมากมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมด้านการครองเรือน ด้านครองคน ครองงานในระดับมากเกือบทุกด้าน นั้นในการบริหารถ้าผู้บริหารขาดความยุติธรรม ขาดความเที่ยงตรงแล้วย่อมจะเกิดไม่เรียบร้อย และจะต้องมีคุณธรรมประจำใจ มีการเกื้อหนุนและเป็น ที่พึ่งของผู้ใต้บัญชาได้ มีจิตใจที่อดทน หนักแน่น มีความรอบรู้ มีไหวพริบปฏิภาณ มองกาลไกล คิดให้ถี่ถ้วน และไม่ย่อท้ออุปสรรค ทั้งนี้ การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักที่ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องให้ความสำคัญมากที่สุด และต้องใช้หลักในการบริหารให้ครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดของงาน วิชาการรวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเกื้อหนุนการพัฒนานักเรียนตามหลักพุทธธรรมและ ไตรสิกขาให้ได้อย่างมีคุณภาพมากที่สุด โดยเฉพาะผู้บริหารต้องปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี มีการ ทำงานร่วมกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สามารถให้คำแนะนำกับครู พัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถ สนับสนุนทรัพยากร และทุกฝ่ายต้องช่วยกันทำงานให้เต็มที่เพื่อให้เกิดความสำเร็จใน การบริหารงานวิชาการซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษา

บรรณานุกรม

- ชุมศักดิ์ อินทรรักษ์. การบริหารงานวิชาการ. หาดใหญ่ : ฝ่ายเทคโนโลยีสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๗.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๔.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน). ทศพิธราชธรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์, ๒๕๒๙.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๕.
- อมรา เล็กเริงสินธุ์. หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๐.

ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการ Administrator's leadership and Academic Administration

สมบัติ รัตนศรี*

บทคัดย่อ

ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ต้องเป็นผู้ที่มีการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การบริหารงานวิชาการ

ABSTRACT

In the management of school administrators. Must be those that are developed or implemented on the basis of the development of local programs. Academic Planning The teaching and learning in schools. Curriculum development the development of the learning process, measurement, evaluation, and implementation of transfer results. Research to improve the quality of education in schools. Develop and promote learning. Educational supervision, guidance systems and quality assurance standards. Promote academic community to be strengthened. In collaboration with academic institutions and other organizations. Promotion and technical support to individuals, families and organizations. Establishments and other institutions of education. The rules and guidelines about academic work of the school. The book selection Textbooks for use in schools.

* โรงเรียนบางปะกง (บวรวิทยายน) ต.บางปะกง อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา

Development and use of technology for education. The academic administration even more efficient and effective

Keywords: Leadership, Academic Administration

๑. บทนำ

การบริหาร เป็นกระบวนการอย่างหนึ่ง โดยพื้นฐานแล้วมันเกี่ยวข้องกับการทำให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดโดยองค์การหรือสถาบัน ไม่มีองค์การไหนสามารถทำให้บรรลุเป้าหมายได้นอกจากเสียจากว่า สมาชิกทั้งหมดของกลุ่มบูรณาการเข้าด้วยกันแล้วทำเป้าหมายให้เป็นจริงการบริหารถูกมองว่าเป็นกลไกที่บริหาร องค์การเป็นที่ทราบกันดีในทางเทคนิคว่า การบริหารเป็นส่วนหลักที่เกี่ยวข้องกับการทำให้สิ่งต่าง ๆ บรรลุความสำเร็จ ซึ่งทุกสถาบันมีจุดหมายและจุดมุ่งหมายบางอย่าง โรงเรียนเป็นหน่วยทางสังคม(Social unit) และการบริหารเป็นกลไกที่บริหารหน่วยกลไกการบริหารที่มีประสิทธิภาพนำผลงานที่เป็นระบบและประโยชน์มาสู่โรงเรียน การบริหารเป็นระบบอย่างหนึ่ง การศึกษาก็เป็นระบบอย่างหนึ่งเช่นเดียวกัน การบริหารงานวิชาการ เป็นพันธกิจการบริหารอีกงานหนึ่งที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ในมาตรา ๓๙^๑ ให้เป็นพันธกิจการบริหารของคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงเป็นอีกงานหนึ่งที่ผู้บริหาร ควรได้ศึกษาทำความเข้าใจและทำหน้าที่ในพันธกิจนี้อย่างมุ่งมั่นและทุ่มเทต่อไป เพราะงานวิชาการโดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ นั้น ถือได้ว่าเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาและการบริหารการศึกษา หรือที่เรียกว่า “เทคนิคหลักขององค์การ (Technical core)” ขององค์การทางการศึกษาและเป็นเหตุผลหลักที่มีการจัดตั้งหน่วยงานทางการศึกษาขึ้นมาในสังคม คือ เพื่อจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของสมาชิกของสังคม^๒

การบริหารงานวิชาการ ถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา จึงอยู่ที่งานด้านวิชาการ ซึ่งจะประกอบด้วยงานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดสิ่งส่งเสริมงานด้านวิชาการ รวมถึงงานด้านการวัดและประเมินผล ขั้นตอนการดำเนินงานด้านวิชาการ จะมีขั้นการวางแผนงานด้านวิชาการ ขั้นการจัดและดำเนินการ และขั้น

^๑สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา : เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๕), หน้า ๒๔.

^๒Hartog, D.N., & P.L. Koopman, Leadership in Organization : Handbook of Industrial, Work, and Organizational Psychology : Volume 2 Organizational Psychology. (London : Sage, 2001), p. 40.

ส่งเสริมและติดตามผลด้านวิชาการหลักการบริหารงานด้านวิชาการ คือ หลักแห่งประสิทธิภาพและประสิทธิผล^๓

การที่จะบริหารงานวิชาการโรงเรียนให้บรรลุตามเจตนารมณ์ดังกล่าวได้ ปัจจัยสำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญสูงสุดในสถานศึกษา ในการกำหนดนโยบาย แนวทางการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิผล ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีทักษะทางการบริหาร และการจูงใจในการปฏิบัติงาน เพราะการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนในสภาวะที่กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงของสังคมมีอยู่อย่างไม่ขาดสายจะมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำที่พร้อมเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเก่าเพื่อแสวงหาสิ่งใหม่ พร้อมรับฟังและพร้อมที่จะร่วมมือกับทุกฝ่าย เพื่อให้การบริหารงานวิชาการโรงเรียนบรรลุเป้าหมายตามที่สังคมคาดหวัง

๒. ความสำคัญของภาวะผู้นำ

การบริหารการศึกษาในปัจจุบันมีส่วนประกอบที่สำคัญหลายอย่างขององค์กรที่จะช่วยให้องค์กรนั้นอยู่ได้โดยไม่มีปัญหา มีความเจริญก้าวหน้าและบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างครบถ้วนที่สำคัญยิ่ง ส่วนหนึ่งที่จะขาดเสียมิได้ คือ บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำ หัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาขององค์กรนั้น ซึ่งภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้นมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรในอันที่จะดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เป็นอย่างมาก ความล้มเหลวขององค์กรต่างๆ ที่เป็นมาสืบเนื่องมาจากการขาดผู้นำที่มีประสิทธิภาพแทบทั้งสิ้น ประสิทธิภาพของผู้นำจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้นำได้ใช้ภาวะผู้นำซึ่งภาวะผู้นำมีหลายแบบแล้วแต่ว่าจะเลือกใช้แบบใดให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องการเลือกแบบภาวะผู้นำควรคำนึงถึงผู้ใต้บังคับบัญชา สถานการณ์และบุคลิกภาพของผู้นำเอง^๔

ภาวะผู้นำ มีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางแล้วว่าเป็นคุณลักษณะสำคัญของการบริหารจัดการในสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายไปสู่ความสำเร็จและเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนช่วยผลักดัน ให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ เป็นสิ่งเร้าและตัวเร่งอันสำคัญ ที่จะทำให้การทำงานของสถานศึกษาบรรลุผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย เป็นหลักสำคัญที่จะนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนด

ดังนั้น ภาวะผู้นำ จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารหรือต่อตัวผู้บริหาร เพราะภาวะผู้นำจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความสำเร็จของหน่วยงานงานจะดำเนินไปด้วยดีและบรรลุวัตถุประสงค์ ย่อมขึ้นอยู่กับทักษะและศิลปะในการบริหารงานของผู้นำซึ่งทักษะและศิลปะที่ใช้ในการบริหารงาน คือ ภาวะผู้นำ

^๓ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๓). หน้า ๗.

^๔สมคิด บางโม, หลักการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๓๙), หน้า ๒๑๘.

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดทำให้การประเมินประสบความสำเร็จ ผู้บริหาร ที่ให้การสนับสนุนบุคลากรในการประเมิน ให้กำลังใจ ติดตามข่าวคราว ทำให้บุคลากรรู้สึกอุ่นใจและ มีกำลังใจในการทำงาน อีกทั้งยังเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในการทำงานผู้บริหาร ควรเข้าใจกระบวนการประเมิน กระบวนการให้บุคลากรทำงานอย่างทั่วถึงและเป็นที่ปรึกษาสามารถให้คำ แนะนำได้ เพื่อให้บุคลากรมีความมั่นใจในการทำงาน^๕

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมองค์กร ผลจากการศึกษาด้านภาวะผู้นำพบว่ากระแสหลักในการศึกษาเรื่องนี้ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาในองค์กรมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจว่ามีทั้งข้อดีข้อเสีย กล่าวคือ จะเกิดผลดี เพราะการทำให้บุคคลในองค์กรเกิดความกระตือรือร้นชัดเจนในความคาดหวัง ที่องค์กรมีต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน รวมทั้งความชัดเจนเรื่องผลตอบแทนที่บุคคลพึงได้รับจากองค์กร หากผลการปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดความรับผิดชอบ และความผูกพันต่อผลการตัดสินใจ การตัดสินใจนั้นได้รับการนำไปปฏิบัติ เนื่องจากผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อ เพิ่มผลกระทบที่เกิดจากอิทธิพลทางสังคมต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกองค์กร อย่างไรก็ตามการตัดสินใจโดยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าไปเกี่ยวข้องไม่ได้เป็นสิ่งที่พึงประสงค์สำหรับทุกสถานการณ์ กล่าวคือการตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วมจะไม่เกิดผลดี หากสถานการณ์นั้นต้องการ การตัดสินใจที่มีความรวดเร็ว หรือเป็นการตัดสินใจในเรื่องที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้ใต้บังคับบัญชานั้นๆ แต่การตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วมจะเกิดผลดี หากผู้ใต้บังคับบัญชามีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ตัดสินใจเพียงพอ และในสถานการณ์ที่การยอมรับการตัดสินใจร่วมกันของผู้ใต้บังคับบัญชามีความจำเป็นในการนำไปปฏิบัติงานจะต้องเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง เน้นการบริหารจัดการเชิงคุณภาพทั่วทั้งระบบ ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered) ชุมชน ผู้ปกครอง ให้การส่งเสริมสนับสนุนโดยทุกฝ่ายมุ่งไปสู่เป้าหมายสำคัญเดียวกัน คือ คุณภาพนักเรียน ได้แก่ เป็นคนดี มีปัญญาและมีความสุข เป็นสำคัญ

๓. องค์ประกอบของภาวะผู้นำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการผันผวนในทุก ๆ ด้าน ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่จะทำให้สามารถขับเคลื่อนองค์กรฝ่าวิกฤตย่นหยัดไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนต่อไปได้ ซึ่งภาวะผู้นำมี ๓ องค์ประกอบคือ^๖

^๕สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา : เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๓), หน้า ๖๑.

^๖ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม, การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของศึกษาธิการจังหวัด ที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด, วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๖๑.

๑) ภาวะผู้นำบารมีในการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้นำจะแสดงออกด้วยการเป็นแม่แบบที่เข้มแข็งให้ผู้ตามได้เห็นตามเกิดการรับรู้ในพฤติกรรมของผู้นำทำให้เกิดการลอกเลียนแบบพฤติกรรมผู้นำขึ้น นอกจากนี้ผู้นำยังมีพฤติกรรมปฏิบัติที่มีมาตรฐานทางศีลธรรม และศีลธรรมสูงจนเกิดการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ทำให้ได้รับความศรัทธา ความไว้วางใจ การยอมรับนับถืออย่างลึกซึ้งจากผู้ตามพร้อมได้รับความไว้วางใจอย่างสูงอีกด้วย แต่ก็ยังไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ แม้ว่าผู้ตามจะเกิดความชื่นชมและศรัทธาแล้วก็ตาม เพราะยังไม่เกิดแรงจูงใจที่สูงพอที่จะเปลี่ยนความยึดติดผลประโยชน์ของตนไปเป็นการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมซึ่งค่อนข้างมีลักษณะเป็นนามธรรม ดังนั้น ผู้นำจะต้องแสดงออกด้วยการสื่อสารให้ผู้ตามทราบถึงความคาดหวังที่ผู้นำมีต่อผู้ตามด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ ให้อยึดมั่นและร่วมสานฝันต่อวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อนำไปสู่เป้าหมายแทน การทำเพื่อประโยชน์เฉพาะตน ผู้นำจึงเป็นผู้ที่ส่งเสริมน้ำใจแห่งการทำงานเป็นทีม ผู้นำจะพยายามจูงใจผู้ตามให้ทำงานบรรลุเกินเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการสร้างจิตสำนึกของผู้ตามให้เห็นความสำคัญว่า เป้าหมายและผลงานนั้นจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงทำให้องค์กรเจริญก้าวหน้าประสบความสำเร็จได้

๒) ภาวะในการกระตุ้นทางปัญญา เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกด้วยการกระตุ้นให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ โดยใช้วิธีการคิดทวนกระแสความเชื่อและค่านิยมเดิมของตนหรือผู้นำหรือองค์กร ผู้นำจะสร้างความรู้สึกรู้สึกท้าทายให้เกิดขึ้นแก่ผู้ตาม มองปัญหาเป็นโอกาส และจะให้การสนับสนุนหากต้องการทดลองวิธีการใหม่ ๆ ของตน หรือการริเริ่มสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ให้กับองค์กร ส่งเสริมให้ผู้ตามแสวงหาทางออกและวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเองเปิดโอกาสให้ผู้ตามได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ กระตุ้นให้ทุกคนได้ทำงานอย่างอิสระในขอบเขตของงานที่ตนมีความรู้ความชำนาญ

๓) ภาวะในการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลเป็นพฤติกรรมของผู้นำที่ให้ความสำคัญในการใส่ใจถึงความต้องการความสำเร็จและโอกาสก้าวหน้าของผู้ตามเป็นรายบุคคล ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลบางคนอาจต้องดูแลใกล้ชิด ในขณะที่บางคนมีความรับผิดชอบสูงอยู่แล้วจะให้อิสระในการทำงาน เป็นต้น โดยที่ผู้นำจะแสดงบทบาทเป็นครู พี่เลี้ยง และที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการช่วยเหลือผู้ตามให้พัฒนาระดับความต้องการของตนสู่ระดับที่สูงขึ้นสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ส่งเสริมการเรียนรู้และความมั่นใจให้แก่ผู้ตามเพื่อให้ทำงานได้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

ภาวะทั้ง ๓ องค์ประกอบ จะหลอมรวมพลังกาย พลังใจ พลังปัญญา ของคนทั่วทั้งองค์กรขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

๔. ทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership Theories)

ภาวะผู้นำ เป็นเรื่องสำคัญต่อการบริหารองค์กรและการแข่งขันทางธุรกิจมากนักวิชาการในหลายยุคหลายสมัยจึงทุ่มเทศึกษาเรื่องภาวะผู้นำกันเป็นจำนวนมาก จนก่อเกิดเป็นทฤษฎีและ

แนวคิดในมุมมองที่แตกต่างกันมากมาย ซึ่งสามารถจัดกลุ่มแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เป็น ๔ กลุ่ม คือ^๗

๑) ทฤษฎีผู้นำเชิงคุณลักษณะ (Trait approach)

แนวคิดนี้ได้มุ่งอธิบายบุคลิกลักษณะของผู้นำ โดยเชื่อว่าผู้นำจะมีคุณสมบัติที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป นักวิชาการกลุ่มแนวคิดนี้จึงมุ่งศึกษาคุณสมบัติที่แตกต่างดังกล่าว จากการศึกษาผู้นำที่มีความโดดเด่นหลายๆ คน สามารถแบ่งคุณสมบัติที่ค้นพบได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ ๑) ลักษณะทางกายภาพ เช่น ความสูง รูปร่างภายนอก อายุ เป็นต้น ๒) ลักษณะทางความสามารถ เช่น ความเฉลียวฉลาด ความรู้ ความสามารถในการพูดในที่สาธารณะ เป็นต้น ๓) ลักษณะบุคลิกภาพ เช่น การควบคุมอารมณ์และการแสดงออกทางอารมณ์ บุคลิกภาพแบบเปิดเผย-เก็บตัว เป็นต้น แต่ก็มีงานวิจัยมากมายที่ขัดแย้งกันและกันจนไม่สามารถพบข้อสรุปที่ชัดเจนอีกทั้งยังมีการศึกษาที่พบว่าคุณสมบัติของผู้นำไม่สามารถใช้ได้กับทุกสถานการณ์อีกด้วย

๒) ทฤษฎีผู้นำเชิงพฤติกรรม (Behavioral approach)

แนวคิดนี้ศึกษาถึงพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและประสิทธิผลตามที่ผู้นำต้องการ โดยผู้นำแต่ละคนจะมีพฤติกรรมที่ต่างกันออกไป มหาวิทยาลัยและสถาบันต่างๆ ในสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสนใจและทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำโดยทำการศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผลสรุปที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

๑) ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยและผู้นำแบบเผด็จการ (Democratic Leadership – Autocratic Leadership) ผู้นำแบบประชาธิปไตยนิยมกระจายอำนาจ มอบหมายงานให้สมาชิกและเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในทางตรงกันข้าม ผู้นำแบบเผด็จการมักนิยมใช้ดุลยพินิจและการตัดสินใจด้วยตัวเอง และมักไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

๒) การศึกษาของมหาวิทยาลัยมิชิแกน (University of Michigan) ได้แจกแจงพฤติกรรมของผู้นำที่แตกต่างกันใน ๒ ลักษณะอย่างเห็นได้ชัด คือ ๑)พฤติกรรมผู้นำที่มุ่งคน (People-Oriented Behaviors) ที่ให้ความสำคัญต่อสมาชิกหรือพนักงาน เข้าใจความแตกต่างและยอมรับความสำคัญของพนักงาน มีการเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อีกทั้งยังสนใจ และเข้าใจความต้องการของพนักงาน ๒)พฤติกรรมของผู้นำที่มุ่งงาน (Task-Oriented Behaviors) ที่ผู้นำเน้นความสำเร็จของการทำงานเน้นการสร้างงานและผลผลิตที่มีมาตรฐานสูงเน้นการใช้กฎระเบียบ ข้อปฏิบัติเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย

๓) การศึกษาของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ (Ohio State University) ได้สรุปว่า พฤติกรรมของผู้นำสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ด้าน คือ ๑) พฤติกรรมที่มุ่งสร้างโครงสร้าง (Initiation Structure) ที่ผู้นำให้ความสำคัญกับกฎเกณฑ์ การบังคับบัญชา เน้นบทบาทหน้าที่ตามตำแหน่ง และเน้นผลงาน

^๗วิภาดา คุปตานนท์, การจัดการและพฤติกรรมองค์การ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๔๔), หน้า ๒๔๑.

ที่เกิดจากการทำงานตามโครงสร้าง ๒) พฤติกรรมที่มุ่งความสัมพันธ์ (Consideration) ผู้นำจะให้ความสำคัญกับการมีความสัมพันธ์ภาพที่ดีกับสมาชิก และมีส่วนร่วมในการทำงาน

๓) ทฤษฎีผู้นำเชิงสถานการณ์ (Situational approach)

เป็นการศึกษาที่เน้นการปรับสภาพการนำ หรือการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ลักษณะของการนำก็จะเปลี่ยนแปลงไป แนวคิดนี้จะหารูปแบบการนำที่เหมาะสมและเกิดผลดีในสถานการณ์ต่างๆ คือ^๑

๑) การศึกษาของ ฟิวด์เลอร์ (Fiedler) ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมระหว่างพฤติกรรมของผู้นำ สมาชิก และสถานการณ์ในการปฏิบัติงาน กล่าวคือสิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของผู้นำ

๒) ทฤษฎีมุ่งสู่เป้าหมาย (Path-goal Theory) ทฤษฎีนี้พยายามอธิบายผลกระทบของพฤติกรรมผู้นำที่มีต่อการจูงใจ ความพึงพอใจ และการปฏิบัติงานของสมาชิกมีการเน้นที่เป้าหมาย โดยดูพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกเพื่อให้สมาชิกประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของบุคคลและองค์การ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้สมาชิกบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลและองค์การ ผู้นำสามารถเพิ่มแรงจูงใจ ความพึงพอใจแก่ผู้ตามได้ โดยการให้รางวัล

๓) การศึกษาของ Hersey-Blanchard ได้นำแนวคิดของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ มาประยุกต์ คือ พฤติกรรมที่มุ่งสร้างโครงสร้าง (Initiation Structure) และพฤติกรรมที่มุ่งความสัมพันธ์ (Consideration) และอธิบายว่า ภาวะผู้นำแบบต่างๆ ประกอบกับความพร้อมของสมาชิกทำให้เกิดรูปแบบของการทำงานของผู้นำ ๔ รูปแบบ คือ การบอกกล่าว (Telling) การนำเสนอความคิด (Selling) การมีส่วนร่วม (Participation) และการมอบหมายงาน (Delegation)

๔) ทฤษฎีผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Theory)

เป็นแนวคิดการศึกษาภาวะผู้นำแนวใหม่ ที่มุ่งยกระดับความต้องการ ความเชื่อ เจตคติ คุณธรรมของผู้ตามให้สูงขึ้น เพื่อให้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือ องค์การให้มีประสิทธิภาพ โดยมีแนวคิดว่าการศึกษาภาวะผู้นำในระยะที่ผ่านมา ยังไม่สามารถอธิบายภาวะผู้นำได้อย่างชัดเจนยังเป็นภาวะผู้นำที่มุ่งเสริมแรง (Contingent Reinforcement) และเป็นพฤติกรรมความต้องการของมนุษย์ขั้นพื้นฐาน (First Order Change) เท่านั้น จึงทำให้เกิดแนวคิดของภาวะผู้นำเปลี่ยนสภาพ

๕. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญและจำเป็นที่สุดของสถานศึกษา ซึ่งเป็นงานที่สำคัญและเป็นหลักของการบริหารสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจะเป็นขนาดใดก็ตาม การสังเกตว่าสถานศึกษานั้นมีมาตรฐานและคุณภาพเป็นอย่างไรจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเพราะงานวิชาการเป็นงาน

^๑ดิลก ถือกกล้า, เปรียบเทียบแนวคิดภาวะผู้นำแบบ Principle Centered Leadership กับ Managerial Grid, การบริหารคน. ๓(๒๔) , ๗๑. ๒๕๔๗, หน้า ๗๑.

ที่มีขอบข่ายกว้างและมีความเกี่ยวข้องกับงานด้านอื่นๆ อย่างยิ่งไม่ว่าจะเป็นงานด้านหลักสูตร งานด้านวัดผล การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดกิจกรรมให้นักเรียน ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่างานวิชาการเป็นงานที่สำคัญมากต่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับและทุกสถานศึกษา การที่สถานศึกษาจะเป็นที่ยอมรับจากชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพทางด้านวิชาการเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาจะต้องมีการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อให้งานวิชาการของสถานศึกษามีคุณภาพ นักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของสถานศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอันจะส่งผลให้ได้รับการยอมรับจากชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การบริหารงานวิชาการเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้บริหารกับครูผู้สอนในโรงเรียน โดยผู้บริหารจะต้องคอยกระตุ้น และส่งเสริมให้ครูร่วมมือกันทุกคนในการปฏิบัติกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดและมีประสิทธิภาพ^๙ ทั้งนี้ การบริหารงานวิชาการการบริหารสถานศึกษา จึงเป็นการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน รวมถึง เป็นการบริหารงานด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา

๖. หลักการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

งานวิชาการเปรียบเสมือนเป็นหัวใจของสถานศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญ การจะบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีหลักและกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การบริหารงานวิชาการมีหลักการบริหารได้แก่

๑) หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุน นั่นคือ นักเรียนนักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตร โดยไม่ลาออกกลางคัน เรียนเกินเวลา และช้ากว่ากำหนด

๒) หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้นั้น คือ นักเรียนนักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความรู้ความสามารถ ทักษะคุณภาพ และการจัดการได้

^๙เกรียงศักดิ์ อัจกลับ, พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชุมพร, วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗.

ดังนั้น หลักการบริหารงานวิชาการ ที่เป็นแนวคิดเพื่อปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ จำเป็นต้องมีหลักการที่สำคัญ ๆ ดังนี้ (ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, ๒๕๔๖, หน้า ๒๒-๒๕)

๑) หลักการพัฒนาคุณภาพ (Quality Management) เป็นการบริหารงานเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ องค์ประกอบของคุณภาพที่เป็นตัวชี้วัดคือผลผลิตและกระบวนการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากรและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ พัฒนาศักยภาพ เป็นที่ยอมรับของสังคมในระดับสากลมากขึ้นโดยอาศัยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การควบคุมคุณภาพการตรวจสอบคุณภาพ และการประกันคุณภาพ

๒) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการบริหารได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอตลอดเวลา โดยทุกคนในหน่วยงานมีส่วนร่วมเสนอแนะปรับปรุงและพัฒนา หลักการมีส่วนร่วมต้องการให้ทุกคนได้ร่วมกันทำงาน ซึ่งลักษณะของงานวิชาการต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายอาจดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการวิชาการ ซึ่งจะมีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพได้มากขึ้น การมีส่วนร่วมต้องเริ่มจาก การร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมประเมิน

๓) หลักการ ๓ องค์ประกอบ ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประหยัด หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการ มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรในขณะดำเนินการก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ มีประสิทธิภาพเน้นไปที่กระบวนการ (Process) การใช้กลยุทธ์และเทคนิควิธีต่างๆ ที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์มากที่สุด

หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ได้ผลผลิต (Outputs) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ มีทักษะเพิ่มขึ้นรวมทั้งการคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับ อย่างไรก็ตามมักใช้คำสองคำนี้ควบคู่กันคือมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

หลักประหยัด (Economy) หมายถึง การใช้เวลาน้อย การลงทุนน้อย การใช้กำลังหรือแรงงานน้อย โดยไม่ต้องเพิ่มทรัพยากรทางการบริหาร แต่ได้ผลผลิตตามที่คาดหวัง ดังนั้นการลงทุนในทางวิชาการจึงต้องคำนึงถึงความประหยัดด้วยเช่นเดียวกัน ผู้บริหารจะใช้กลวิธีอย่างไรในการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพโดยอาศัยความประหยัดบุคลากร งบประมาณ วัสดุ เทคโนโลยีและใช้เวลาอันน้อยอีกด้วย

๔) หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การกำกับที่ดี การดูแลอย่างดี ประกอบด้วยสี่ประการ ดังนี้

เป้าหมายต้องสอดคล้องต่อความต้องการหรือความจำเป็นของสังคมหรือชุมชน (Relevance) สถานศึกษาต้องทำในสิ่งที่สอดคล้องกับประโยชน์ของผู้เรียน ประโยชน์ของสังคมชุมชน

มีความโปร่งใส (Transparency) กระบวนการบริหารต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ อธิบายได้ด้วยเหตุผล และมีความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

ทุกชั้นตอนมีผู้รับผิดชอบ (Accountability) มีผู้ยอมรับในผลของการกระทำและพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาให้จงได้

กระบวนการบริหารต้องมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และได้ประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง มีการวางแผนงาน มีการปฏิบัติตามแผน มีการติดตามและประเมิน และมีการปรับปรุงพัฒนาผลที่ได้รับคุ้มค่ากับการลงทุน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ

๕) หลักความเป็นวิชาการ (Academic) หมายถึง ลักษณะที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระของวิชาการ ได้แก่ หลักการพัฒนาหลักสูตร หลักการเรียนรู้ หลักการสอน หลักการวัดผลประเมินผล หลักการนิเทศการศึกษาและหลักการวิจัยเป็นต้นหลักการต่างๆ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญก่อให้เกิดลักษณะความเป็นวิชาการที่ต้องอาศัยองค์ความรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างจากแนวคิดดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า หลักการบริหารงานวิชาการต้องคำนึงการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ ทำให้ดีที่สุดนำไปสู่คุณภาพที่คาดหวัง คำนึงถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาโดยให้บุคลากรทุกฝ่ายได้รับผิดชอบร่วมกันทำให้ผลผลิตมีคุณภาพ คำนึงถึงประสิทธิภาพประสิทธิผลและความประหยัด การดำเนินงานทางวิชาการโดยอาศัยหลักการดังกล่าวย่อมนจะสามารถบรรลุความสำเร็จคือความเป็นเลิศทางวิชาการ (Academic Excellence) ได้ดังนี้

๑) การวางแผนงานวิชาการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือนโยบายจะทำให้งานวิชาการมีระบบ

๒) การจัดโครงสร้างบริหารงานวิชาการ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากร จะทำให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติ

๓) การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติจะทำให้งานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔) การมีเอกภาพในจุดมุ่งหมายจะทำให้การดำเนินการสอดคล้องสัมพันธ์และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๕) การมีวินัยของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการจะสามารถทำให้งานดำเนินไปได้ด้วยดี

๖) บุคลากรทุกคนต้องการขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

๗) การประสานงาน ความสามัคคี ความมีมนุษยสัมพันธ์และความร่วมมือย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จของหน่วยงาน

๘) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการพัฒนางานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับงานวิชาการ

๙) การติดตามและประเมินผล เป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนางานวิชาการ

๑๐) การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ ศิลป์ ทักษะ และเทคนิคในการบริหารงาน

๗. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทุกชนิดที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและมาตรฐานจนบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา สำหรับขอบข่ายและภารกิจงานการบริหารงานวิชาการ มีดังนี้

๑) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการสำรวจแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ใช้แหล่งเรียนรู้ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒) การวางแผนงานด้านวิชาการ เป็นกำหนดวิสัยทัศน์และเห็นความสำคัญงานด้านวิชาการของโรงเรียน ประชุมชี้แจงเกี่ยวกับแผนงาน การจัดสรรงบประมาณ การกำกับ ช่วยเหลือ คณะครูเพื่อให้ดำเนินการตามแผนงานด้านวิชาการของโรงเรียนให้บรรลุผลสำเร็จ การประเมินสรุป แผนงานหรือโครงการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียนเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

๓) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เป็นสนับสนุน พัฒนาครูให้มีความรู้ด้านการสอน การจัดสรรงบประมาณ จัดทำสื่อการสอนหรือสื่อประกอบการสอนอย่างเพียงพอและทั่วถึง ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีความตั้งใจมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียน จัดหา สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ คู่มือการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ให้คำปรึกษาหารือและช่วยเหลือในการ แก้ปัญหาเกี่ยวกับการสอนของคณะครู

๔) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการสนับสนุนให้ครูมีความรู้ในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา การประชาสัมพันธ์ให้และส่งเสริมชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา การจัดหาคู่มือ แนวการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามาบริการแก่ครู และการประเมิน การใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

๕) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เป็นการวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ร่วมกับครู การควบคุม กำกับให้การ จัดตารางสอนของครูเป็นไปตามความเหมาะสมของครูผู้ บริหาร ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๖) การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน เป็นการดำเนินการ วางแผน และกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผลร่วมกับครู และฝ่ายวิชาการ ให้ คำปรึกษา แนะนำแก่ครูเกี่ยวกับ การวัดผลและประเมินผลให้เป็นไปตามแนวทางของหลักสูตร

๗) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา เป็นการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อ การพัฒนาการ จัดการเรียนการสอนของครู ให้มีประสิทธิภาพ

๘) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ เป็นการนำเอาแนวคิดวิธีการ ใหม่ ๆ เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ มาใช้ในการสนับสนุนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน และห้องอินเทอร์เน็ตเพื่อ การสืบค้นในการเรียนการสอน

๙) การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามทุกอย่างของผู้บริหารสถานศึกษา ในการแนะนำครูหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ให้รู้จักปรับปรุงวิธีสอน ช่วยให้เกิดความมั่งคั่งทางวิชาชีพทางการศึกษา ช่วยในการพัฒนาครู ช่วยในการเลือก และปรับปรุง วัสดุประสงค์ ของการศึกษา ช่วยในการปรับปรุงวัสดุ และเนื้อหาการสอน

๑๐) การแนะแนว เป็นการอบรม การชี้แนวทาง การให้ความรู้ และการ ส่งเสริมให้ครู ในโรงเรียนจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล

๑๑) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา เป็นการจัดทำ รายงาน ประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

๑๒) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ เป็นการสำรวจความต้องการ การวางแผน การสนับสนุนและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา

๑๓) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น คือ การวางแผน การประสานความร่วมมือ และสร้างเครือข่ายกับองค์กรต่าง ๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา ด้านวิชาการ

๑๔) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา เป็นการสำรวจข้อมูลความต้องการและพัฒนาศักยภาพในการได้รับการศึกษาของ ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันที่จัดการศึกษา

๑๕) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เป็น วิเคราะห์ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียน การตรวจสอบร่างระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียนและแก้ไขปรับปรุง การนำระเบียบและแนวปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียน ไปสู่การปฏิบัติ มีการประเมินผลการใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียน

๑๖) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา เป็นการตัดสินใจร่วมกัน คัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในโรงเรียน จัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน พิจารณาคุณภาพหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน คัดเลือกหนังสือเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีการประเมินการใช้หนังสือเรียน แบบเรียนที่ใช้ในโรงเรียน

๑๗) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นการคิดค้นและผลิตสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ส่งเสริมให้ครูได้มีการคิดค้นและผลิตสื่อ มีการควบคุม กำกับ ให้ครูได้ใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนมาบริการ อำนวยความสะดวก

๘. สรุป

ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ต้องเป็นผู้ที่มีการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่ง ๆ ขึ้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ:

- ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของศึกษานิเทศก์จังหวัด ที่สัมพันธ์กับประสิทธิผล
องค์การสำนักงานศึกษานิเทศก์จังหวัด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริม
กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๓.
- ผกา แสงสุวรรณ. การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๖.
- วิภาดา คุปตานนท์. การจัดการและพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๔๔.
- สมคิด บางโม. หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๓๙.
- สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. พฤติกรรมองค์การทฤษฎีและการประยุกต์.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา :
เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก, กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๓.

๑๑๖ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙

(๒) วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย:

เกรียงศักดิ์ อัจกลับ. “พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรม
สามัญศึกษา จังหวัดชุมพร”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๖.

๒. ภาษาอังกฤษ

(I) Book:

Hartog, D.N., & P.L. Koopman. **Leadership in Organization : Handbook of
Industrial, Work, and Organizational Psychology : Volume 2
Organizational Psychology.** London : Sage, 2001.

พุทธรัฐกับสันติภาพ Buddhist State with Peace

อาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียมกันในสังคม การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารกิจการบ้านเมือง การเสริมสร้างสันติภาพภายใน การบริหารความขัดแย้งระหว่างรัฐต่อรัฐ การเสริมสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างเพื่อนมนุษย์ และการเปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตร ตามหลักพุทธรัฐ เพื่อให้เกิดสันติภาพที่ยั่งยืน

พุทธรัฐ เป็นรัฐทางโลกธรรม และเป็นรัฐแห่งอุดมคติ ที่จะต้องปกครองโดยใช้หลักการทางพระพุทธศาสนา มีกระบวนการบริหารทั้งทางด้านจิตใจและวัตถุให้มีคุณภาพ โดยการดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง ที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา พุทธรัฐนั้น สามารถผสมผสานเข้ากันได้กับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่มีหลักการพื้นฐาน คือ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักกฎหมาย หลักเสียงข้างมาก ประชาธิปไตยแบบพุทธรัฐ ต้องยึดหลักธรรมาธิปไตย เพราะประกอบไปด้วยธรรม มีธรรมเป็นเป้าหมาย เป็นการปกครองในอุดมคติ แม้ว่าหลักธรรมาธิปไตย จะไม่ได้เป็นระบอบการปกครองก็จริงถึงอย่างนั้น ก็เป็นหลักในการปกครองที่ดีที่สุด เพราะเข้ากันได้กับการปกครองทุกระบบ

สันติภาพ คือ การที่คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่ใช่ความรุนแรง ไม่มีความขัดแย้งกัน เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา และอุดมการณ์ทางการเมือง ไม่ก่อสงครามเพราะลัทธิ อุดมการณ์ และความเชื่อทางศาสนา และที่สำคัญต้องปฏิบัติตามหลักสาราณียธรรม อันเป็นธรรมที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน เป็นพลังในการสร้างความรัก ความสามัคคี มีเมตตา อหิงสา ภารตภาพ การประนีประนอมที่ดีต่อกัน เพื่อเป็นเส้นทางสู่สันติภาพของมวลมนุษยชาติได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ : พุทธรัฐ, สันติภาพ

* นักวิชาการอิสระ, e-mail: g_nueng2552@hotmail.com

ABSTRACT

The purpose of this research is to present the topic about social right, freedom and equity problems. To present how to apply the Buddhist principles for good governance. To present how to manage conflict between states. To present how to build trust and cooperation among people and to turn enemies into friends for sustainable peace.

Buddhist state is ideal type of state in worldly way. The Buddhist principles are used to administrate the state. The administration focuses on balanced progression of mind and outer world by following the middle way. The Buddhist state can be applied to use with democracy, which the basic principles are principles of people's participation, principle of freedom, principle of equity, principle of law and majority rule. It is necessary to have the principle of supremacy of the Dhamma in democracy in Buddhist state. It is an ideal type of governance, of which the purpose is dhamma. The supremacy of the dhamma is not a system of governance; however, it is the best principle of governance. The supremacy of the dhamma can be applied to any governance system.

Peace is a condition which people live together without violence, without conflict, respect each other, accept the differences in cultures, races, religions and political ideology, without war caused by the differences in doctrine, ideology and belief, and people follow the states of conciliation, which is the dhamma for living together peacefully. To follow the principle can create love, unity, loving-kindness, nonviolence, fraternity and compromise. These leads to peace for humankind.

Keywords: Buddhist state, peace

๑. บทนำ

สงคราม ความรุนแรง และสิ่งที่ไร้มนุษยธรรม กำลังเกิดขึ้นทั่วโลก เป็นข้อพิสูจน์ว่าเราถูกแบ่งแยกด้วยชื่อของประเทศและศาสนา มนุษย์กลายเป็นศัตรูของกันและกันเอง วิ่งตามสิ่งที่ต้องการน้อยใหญ่ เพื่อสนองกิเลสตัณหาของตน ในอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน เราหมกมุ่นกับการทำสงคราม มีความหลงผิดในเรื่องค่านิยม ข้อมูลข่าวสาร ระบบแบบแผนความสัมพันธ์และผลประโยชน์ ซึ่งเป็นบ่อเกิดของความขัดแย้ง ความอยุติธรรม ความไม่เสมอภาคในสังคม การละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งแผ่ขยายเป็นวงกว้างทั่วโลก เกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เพราะความเกลียดชัง ซึ่งสาเหตุนี้เกิดมาจากความยากจน และการแย่งชิงทรัพยากรที่มีจำกัด การสร้าง

ความแตกต่างทางชนเผ่า ศาสนา และเชื้อชาติ เหมือนเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นแล้วในอดีต เช่น ความโหดร้ายของสงครามซีเรีย สงครามชาวปาเลสไตน์กับชาวอิสราเอล การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ในรวันดา โชมานเลีย การฆ่าล้างล้างเผ่าพันธุ์ของจีนที่มึงยี่ดงครองทิเบต หรือแม้แต่การค้ามนุษย์ ชาวโรฮิงญาในพม่า เป็นต้น

พุทธรัฐ ไม่ใช่รัฐทางศาสนา แต่เป็นรัฐทางโลกธรรม ที่ใช้อำนาจในการควบคุมกิเลส ตัณหา มานะ และทิฐิ อันเป็นความต้องการของมนุษย์ที่แสดงออกมาทางกาย วาจา ละเมิด สิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ให้อยู่ในระดับปกติ เป็นสภาวะที่สังคมมีความสุข ปราศจากความรุนแรง มีสิทธิและเสรีภาพ มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ได้รับความเคารพ ปราศจากการ เอาเปรียบเอารัดเอาเปรียบ มีความยุติธรรม มีความสมดุลทางธรรมชาติ สภาวะเช่นนี้เรียกว่า **สันติภาพ**

วิถีสู่สันติภาพนั้น ต้องไม่ใช้ความรุนแรง ความรุนแรงไม่อาจหยุดความรุนแรงได้ ความรุนแรงนั้น หยุดได้ด้วยความรัก นี่คือนิยามของธรรมชาติที่เปลี่ยนไม่ได้ พระพุทธศาสนา มองว่า เหตุปัจจัยภายในที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง แล้วส่งผลกระทบในภายนอก คือ อกุศลธรรม ๒ กลุ่ม ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ และปัญญาธรรม ได้แก่ ตัณหา มานะ และทิฐิ ซึ่งทั้ง ๖ ประการนี้ มีอิทธิพลและมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในบุคคลหรือระหว่าง กลุ่มบุคคล การทำสงครามเย็นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ระหว่างค่ายเสรีประชาธิปไตย กับคอมมิวนิสต์ หากวิเคราะห์ดูจะเห็นการทำงานประสานกันของกิเลสกลุ่มปัญญาธรรม คือ แกนกลางของความขัดแย้งที่อยู่ลึกสุด เป็นเรื่องของความยึดมั่นในทิฐิ หรืออุดมการณ์ (Ideology) การต่อสู้ช่วงชิง เพื่อให้ได้เป็นประเทศมหาอำนาจของโลก เป็นเรื่องของมานะ ส่วนการแย่งชิงผลประโยชน์ เพื่อจะได้ครอบครองทรัพยากรของโลกให้ได้มากที่สุด เป็นเรื่องของตัณหา^๑

สันติภาพ เป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ให้ความสำคัญที่จะปลดปล่อยมนุษย์ให้อยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข ทรงต่อสู้กับแนวทางการปกครองที่ถือขึ้นวรรณะ การเอาเปรียบซึ่งกันและกัน มาสู่ความเสมอภาคกัน และมีเสรีภาพในการดำรงชีวิต พระพุทธศาสนา จึงมีแนวทางและ หลักการที่จะนำพาชาติบ้านเมืองให้บรรลุเป้าหมายที่สงบสุข มีสันติอย่างแท้จริง ถ้าเรามีสันติ หรือความสงบในหัวใจ เราก็จะสามารถต่อสู้กับปัญหาภายนอกได้ ด้วยความสุ่มรอบคอบและ ด้วยปัญญา พระพุทธศาสนาสอนให้เรารักกัน มีความเมตตากรุณาต่อกัน มีความอดทน ไม่เบียดเบียนกัน และคำสอนที่สำคัญที่ทำให้เรามีสันติภาพภายใน คือ หลักสาราณียธรรม ๖ ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน เป็นพลังในการสร้างความรัก ความสามัคคีที่ดีต่อกัน

^๑พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), มองสันติภาพโลกผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด), ๒๕๔๒, หน้า ๑๑๘.

๒. ความหมาย และองค์ประกอบของพุทธรัฐ

๒.๑ ความหมายของพุทธรัฐ

คำว่า “รัฐ” ตรงกับภาษาบาลีว่า รัฐฐ แปลว่า แวนแคว้น^๒ หรือ ประเทศ ส่วนมากแล้วในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มักจะใช้คำว่า “แคว้น” มากกว่าคำว่า รัฐ แต่คำว่า รัฐ ก็มีใช้เหมือนกัน เช่น คำว่า มครรัฐ^๓ เป็นต้น นอกจากศัพท์ว่า แคว้นแล้ว ศัพท์อื่นๆ ที่ใช้ในความหมายว่า รัฐ ในพระไตรปิฎกยังมีอีกหลายคำ เช่น มหาชนบท ราชธานี มหานคร พระนคร เมือง เป็นต้น

พุทธรัฐ หมายถึง ชุมชนของมนุษย์ที่มุ่งเน้นให้กระบวนการทั้งทางวัตถุและจิตใจ เป็นไปอย่างมีดุลยภาพ รัฐเป็นเครื่องมือของประชาชน รัฐทำหน้าที่ในการรับใช้ประชาชน โดยการใช้อำนาจในการควบคุมกิเลส ตัณหา มานะ ทิณฐิ อันเป็นความต้องการของมนุษย์ที่แสดงออกมาทางกาย วาจา ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ที่อยู่ร่วมกันในสังคมให้อยู่ในระดับปกติ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข แต่เนื่องจากมนุษย์มีจิตใจที่ดี เลว หยาบ กระด้าง ต่างกัน ในการอยู่ร่วมกันดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีรัฐและผู้ใช้อำนาจของรัฐ หากมนุษย์ทุกคนในสังคมเป็นคนดี มีศีลธรรม ประพฤติสุจริตทางกาย วาจา ใจแล้ว รัฐก็ดี ผู้ใช้อำนาจรัฐก็ดี กฎหมายก็ดี ล้วนไม่มีความจำเป็น จุดเริ่มต้นของการรวมตัวเป็นรัฐนั้น เริ่มต้นจากครอบครัว และสังคมขนาดใหญ่ ต่อมาเป็นสถาบันการปกครองและเศรษฐกิจ

๒.๒ องค์ประกอบของพุทธรัฐ

องค์ประกอบที่สำคัญของรัฐประกอบไปด้วยองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ ประชาชน ดินแดน รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย ซึ่งองค์ประกอบทั้ง ๔ ประการ เมื่อนำองค์ประกอบของพุทธจักรมาศึกษาเปรียบเทียบแล้ว จะเห็นได้ว่า มีส่วนที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ พุทธรัฐ คือ รัฐในอุดมคติที่พระพุทธเจ้าทรงก่อตั้งให้เป็นรูปธรรมขึ้น เป็นรัฐที่มีลักษณะพิเศษ มีเป้าหมายนโยบาย และหลักการที่แตกต่างจากรัฐทั่ว ๆ ไป องค์ประกอบทั้ง ๔ ประการนั้น มีรายละเอียดดังนี้

๑) ประชาชน (Population) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของรัฐ เพราะประชาชนเป็นผู้สร้างวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และแบบแผนการบริหารการปกครองของรัฐ ประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญ ที่สามารถทำให้รัฐเจริญรุ่งเรือง หรือเสื่อมโทรมได้ สิ่งที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับประชาชน คือ จำนวน เชื้อชาติและวัฒนธรรม ประเพณีและชนชั้น ที่สำคัญคือคุณภาพของประชากร ในทางพุทธรัฐประชาชน ก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากที่สุดเหมือนกัน

^๒สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา ไทย-อังกฤษ และอังกฤษ-ไทย (กรุงเทพมหานคร : เกษมบรรณกิจการพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๓๐๗.

^๓ที.ม. ๑๐/๑๕๒/๑๐๓.

เพราะถ้าไม่มีประชาชน พุทธรัฐ ก็กำเนิดขึ้นมาไม่ได้ ประชาชนในทางพุทธจักร^๔ เรียกว่า “บริษัท ๔” ประกอบไปด้วย

๑.ภิกษุบริษัท คือ บุรุษที่ออกบวชเป็นพระภิกษุ ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และสอนให้ผู้อื่นปฏิบัติตามด้วย พระภิกษุในยุคแรก ๆ ของพุทธกาลนั้น จะเป็นภิกษุได้ก็ด้วยพระดำรัสของพระพุทธเจ้าที่ว่า “จงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว จงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อกระทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด”^๕ ต่อมาเมื่อมีผู้ขอบวชมากขึ้น พระพุทธองค์ จึงทรงประทานอนุญาตให้คณะสงฆ์ทำการบวชให้แทน ซึ่งการรับประชาชนเข้าหมู่โดยวิธีที่พระพุทธองค์ทรงรับเองนั้น เรียกว่า “เอหิภิกขุอุปสัมปทา” การที่คณะสงฆ์เป็นผู้ทำการคัดเลือกและรับเข้าหมู่นั้น เรียกว่า “ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทา” คือ การบวชโดยการอนุญาตของหมู่สงฆ์ในที่ประชุม เป็นวิธีที่ทรงอนุญาตให้สงฆ์ทำเมื่อคณะสงฆ์เป็นหมู่ใหญ่ขึ้นมา และใช้มาจนถึงปัจจุบัน

๒.ภิกษุณีบริษัท คือ สตรีที่มีศรัทธาออกบวชเป็นพระภิกษุณี หรือนักบวชที่เป็นสตรี ซึ่งเกิดขึ้นประมาณตอนต้นมัชฌิมโพธิกาล โดยมีพระนางปชาบดีโคตมี เป็นพระภิกษุณีรูปแรก และการจะบวชเป็นภิกษุณีได้นั้น จะต้องอุปสมบทจากสงฆ์สองฝ่าย คือ จากภิกษุสงฆ์ และจากภิกษุณีสงฆ์ จึงจะเป็นนางภิกษุณีโดยสมบูรณ์

๓.อุบาสกบริษัท คือ ขรवासผู้ชายที่นับถือพระพุทธศาสนา และปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ ศีล ๘ หรือศีลอุโบสถ เป็นผู้ที่ใช้ใกล้ชิดพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

๔.อุบาสิกาบริษัท คือ สตรีที่เป็นขรवास และปฏิญาณตนเป็นพุทธศาสนิกชน มีคุณสมบัติ คือ การปฏิบัติตามหลักศีลธรรมเหมือนกับอุบาสก

ประชาชนในพุทธรัฐนั้น ไม่ว่าจะมาจากชนชั้นวรรณะ เชื้อชาติ เพศ ผิวพรรณ ที่แตกต่างกันอย่างไรก็ตาม ทุกคนมีสิทธิในการบรรลุธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับการบำเพ็ญบารมีของแต่ละบุคคล และเมื่อปฏิบัติถึงขั้นสูงสุด ก็ย่อมได้รับความสุขจากวิมุตติรสเท่าเทียมกัน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เสมือนเช่นน้ำ ไม่ว่าจะไหลมาจากแม่น้ำคงคา ไม่ว่าจะไหลมาจากแม่น้ำยมุนา หรือไม่ว่าจะไหลมาจากลำธารใดๆ ก็ย่อมเป็นทะเล ฉะนั้น”^๖

๒) อาณาเขตหรือดินแดน (Territory) รัฐจะมีแต่ประชาชนอย่างเดียวโดยไม่มีอาณาเขตหรือดินแดนที่แน่นอนเป็นถิ่นที่อยู่ไม่ได้ เพราะจะทำให้เป็นพวกเร่ร่อน ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ก็ไม่อาจเรียกว่าเป็น “รัฐ” หรือ “ประเทศ” ได้โดยสมบูรณ์ การที่รัฐจะจัดตั้งสังคมของตนขึ้นเป็นรัฐได้นั้น นอกจากจะมีประชาชนแล้ว ยังจะต้องสามารถครอบครองดินแดนถิ่นที่อยู่เป็น

^๔ วจ.จุฎก.๒๑/๑๒๙/๑๓๒-๑๓๓.

^๕ พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตตาโณ), ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๖๔.

^๖ ม.ม.๑๓/๒๕๙/๒๕๖.

ของตนอย่างเป็นทางการ แหล่ง มีอาณาเขตที่แน่นอน และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นๆ ว่ามีรัฐนั้นๆ อยู่จริง ไม่โดยทางพฤตินัยก็โดยทางนิตินัย พุทธรัฐ ก็มีสังฆมณฑล ซึ่งอยู่ภายในรัฐ เป็นดินแดนที่ได้รับอนุญาต หรือได้รับพระราชทานจากพระราช ให้เป็นสถานที่อยู่จำพรรษาของพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเรียกว่า วัด หรือ อาราม มีขอบเขตที่แน่นอน เป็นที่ยอมรับกันทั้งในทางนิตินัยและพฤตินัย โดยเฉพาะในประเทศไทย วัด หรือ พุทธสถาน เป็นดินแดนที่จัดเป็นเอกเทศจากฝ่ายอาณาจักร เป็นศาสนสมบัติที่ไม่ต้องเสียภาษี ถึงแม้ว่าจะตั้งอยู่ภายในรัฐก็ตาม

๓) **รัฐบาล (Government)** คือ รัฐจำเป็นต้องมีรัฐบาล เพื่อทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครอง ดูแล รักษาอาณาเขต ดินแดน รวมทั้งประชากรที่อยู่ภายในรัฐ ให้ได้รับความปลอดภัยจากศัตรูภายใน รักษาความสงบเรียบร้อยภายในสังคมของรัฐนั้นๆ และจากศัตรูภายนอก มิให้มารุกรานได้ ถ้ารัฐปราศจากรัฐบาลแล้ว จะไม่สามารถดำรงความเป็นรัฐหรือชาติไว้ได้ รัฐบาลเป็นองค์การหรือสถาบันทางการเมือง มีหน้าที่หลักในการสร้างและรักษากฎหมาย เพื่อความยุติธรรมและความสงบสุขของบ้านเมือง

ในทางพุทธรัฐก็มีองค์กรบริหาร หรือองค์กรปกครองสูงสุดเช่นเดียวกัน ในสมัยพุทธกาล มีพระพุทธเจ้าเป็นองค์พระประมุข ทรงมีฐานะเป็นพระธรรมราชา มีพระสารีบุตรเป็นพระธรรมเสนาบดี มีพระมหาโมคคัลลานะ เป็นพระอัครสาวกฝ่ายซ้าย ช่วยในด้านการปกครอง ส่วนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน มีองค์กรบริหารสูงสุดที่เรียกว่า **“มหาเถรสมาคม”** มีสมเด็จพระสังฆราช เป็นองค์พระประมุขสูงสุด มีหน้าที่ในการบริหารปกครองและออกกฎระเบียบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อหลักของพระธรรมวินัย รวมทั้งเป็นผู้ควบคุมและบังคับให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยและกฎระเบียบนั้นๆ

๔) **อำนาจอธิปไตย (Sovereignty)** หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครอง และการบริหารของรัฐที่ชอบด้วยกฎหมาย มีลักษณะถาวร แสดงออกในรูปของการบังคับบัญชา ผู้ที่อยู่อาศัยภายในรัฐนั้นๆ โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือ อำนาจอธิปไตยนั้น มีความสำคัญยิ่ง เพราะจะเชื่อมโยงไปถึงรัฐธรรมนูญของรัฐนั้นๆ ด้วย เป็นเครื่องแสดงความเป็นอิสระ หรือความเป็นเอกราช อำนาจอธิปไตยอาจตั้งอยู่บนรากฐานของอำนาจบังคับ หรือความยินยอมของประชาชน รัฐนั้นมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ ๑) อำนาจอธิปไตย ๒) การผูกขาดอำนาจ ๓) มิติทางการเมือง อำนาจอธิปไตยและการผูกขาดอำนาจ เป็นทั้งองค์ประกอบของรัฐ และลักษณะของรัฐ เป็นสิ่งสำคัญ ถือว่าเป็นหัวใจของความเป็นรัฐ เพราะเป็นอำนาจที่ใช้ควบคุมทั้งอาณาเขตและประชากรทั้งหมด ทั้งเป็นการผูกขาดเหนือความกดดันบีบบังคับจากองค์กรใดๆ

ในทางพุทธรัฐ มีพระธรรมวินัยเปรียบดังกฎหมายรัฐธรรมนูญ มีอำนาจสูงสุดที่ใครจะล่วงละเมิดมิได้ ถ้าหากมีผู้ล่วงละเมิด ก็สามารถจะลงโทษหรือบังคับให้กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามพุทธบัญญัติได้ ในทางพุทธจักร มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ที่ให้อำนาจคณะสงฆ์บริหารปกครองกันเอง สามารถกำหนดนโยบายหรือออกกฎข้อบังคับใดๆ ก็ได้ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายของรัฐ

จะเห็นได้ว่า ฝ่ายอาณาจักร มีองค์ประกอบที่สำคัญของรัฐ ทั้ง ๔ ประการ คือ ประชาชน ดินแดน รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับพุทธรัฐแล้ว นับว่ามีส่วนที่สอดคล้องกันอย่างมาก คือ องค์ประกอบของพุทธรัฐ ประกอบไปด้วยบริษัททั้ง ๔ ซึ่งเป็นประชาชน มีอาณาเขต หรือสังฆมณฑลอยู่ภายในรัฐที่แน่นอน มีองค์กรบริหารสูงสุดในสมัยปัจจุบันก็คือมหาเถรสมาคม มีอำนาจอธิปไตยคือกฎหมายของรัฐรับรอง และมีพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญสูงสุดของสังฆมณฑล กล่าวได้ว่า พุทธรัฐก็คือรัฐฯ หนึ่งนั่นเอง ที่มีเป้าหมายนโยบาย ที่แตกต่างจากรัฐทั่วไป

๓. รูปแบบการปกครองของรัฐตามแนวพระพุทธศาสนา

รูปแบบการปกครองของรัฐตามแนวพระพุทธศาสนานั้น จะชี้ให้เห็นประเด็นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับระบอบประชาธิปไตย ที่ยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นหลัก เพราะหลักธรรมาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองในอุดมคติทางพระพุทธศาสนา มีรายละเอียด ดังนี้

๓.๑ พระพุทธศาสนากับระบอบประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบที่อำนาจเป็นของประชาชน ลักษณะสำคัญของระบอบนี้ก็คือ การที่ประชาชนในรัฐมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ตลอดจนมีสิทธิเสรีภาพ ในขอบเขตของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน^๗ ระบอบประชาธิปไตย มิใช่เป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุด พระพุทธศาสนาไม่ได้เป็นประชาธิปไตย แต่มีหลักการบางอย่างที่คล้ายคลึงกับระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ หลักอธิปไตย ๓ คือ ความเป็นใหญ่ หรือภาวะที่ถือเอาเป็นใหญ่^๘ ได้แก่

๑) อัตตาทิปไตย ความมีตนเป็นใหญ่ ถือตนเป็นใหญ่ กระทำการด้วยการปรารถนาเป็นประมาณ เทียบได้กับคำว่า **เผด็จการ**

๒) โลกาธิปไตย การถือกระแสโลกเป็นใหญ่ โลกาธิปไตยตามความหมายนี้เทียบได้กับคำว่า **ประชาธิปไตย** ที่ถือคนส่วนใหญ่เป็นหลัก

๓) ธัมมาธิปไตย ความมีธรรมเป็นใหญ่ ถือธรรมเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาความถูกต้อง เป็นจริงสมควรตามธรรมเป็นประมาณ

ธรรมาธิปไตย เป็นแก่นหรือเป็นหัวใจที่อาจเกิดขึ้น และฝังอยู่ได้ทั้งในโลกาธิปไตยและอัตตาทิปไตย ทั้งนี้ จะเห็นได้ชัดเจนในผู้นำระดับประเทศ หรือแม้กระทั่งผู้นำในระดับโลก เพราะธัมมาธิปไตยยึดโยงกับความรู้และสติปัญญาของบุคคลนั้นๆ ว่า มีสติปัญญา รู้ว่าอะไรเป็นธรรม อะไรถูกต้องดีงามได้มากแค่ไหน เพียงไร แต่เมื่อนำหลักอธิปไตย ๓ มาเปรียบเทียบกับ

^๗มรกต สิงห์แพทย์, “พุทธศาสนากับประชาธิปไตย”, วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๓๘) : ๖๒.

^๘ที.ปา. ๑๑/๒๒๘/๒๓๑; อัง.ติ.ก.๒๐/๔๗๙/๑๘๖.

คำว่า ประชาธิปไตย มีความหมายพอที่จะเทียบเคียงได้กับคำว่า โลกาธิปไตยนั่นเอง เพราะประชาธิปไตย ถือเอาเสียงส่วนมากเป็นประมาณ ไม่ได้ถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอไป เพราะบางครั้งเสียงส่วนใหญ่ อาจเป็นเสียงที่ผิดพลาดก็เป็นได้ ดังนั้น ประชาธิปไตย ก็ยังต้องอยู่ในกรอบของธรรมาธิปไตย หรือกรอบของความถูกต้องชอบธรรม หลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย^๙ สามารถสรุปได้ ๕ ประการ คือ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักกฎหมาย และหลักเสียงข้างมาก เมื่อนำหลักการพื้นฐานเหล่านี้มาเปรียบเทียบกับหลักการในทางพระพุทธศาสนาแล้ว จะเห็นว่า มีส่วนที่คล้ายคลึงกันหลายประการ กล่าวคือ

๑) **หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน** หรือหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการใช้อำนาจทางการเมือง เช่น การให้ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งบริหารประเทศ การให้สิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล ในพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่า พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการปกครองหมู่คณะมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เริ่มต้นตั้งแต่การบัญญัติพระวินัยของพระพุทธเจ้า พระองค์ก็ทรงบัญญัติในท่ามกลางสงฆ์ ทรงสอบถามภิกษุที่เป็นผู้ก่อเรื่องแล้วทรง ตีเตือนการกระทำนั้นๆ ทรงบอกถึงเหตุผลของการบัญญัติสิกขาบท เมื่อพระสงฆ์ทั้งหมดยอมรับว่าถูกต้องดีงาม ก็ทรงบัญญัติเป็นสิกขาบท

๒) **หลักเสรีภาพ** พระพุทธศาสนาได้ให้เสรีภาพแก่บุคคลทั้งในด้านความคิดและการกระทำ โดยถือว่า มนุษย์เป็นผู้กำหนดวิถีชีวิตของตนเอง ไม่ได้เกิดจากการมีผู้สร้างหรือเทพเจ้า ที่มีอำนาจเหนือมนุษย์คอยดลบันดาล หลักพระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์มีเสรีภาพและให้รู้จักใช้เสรีภาพในทางพอเหมาะพอดี ไม่ใช่จนเกินขอบเขตหรือสุดโต่ง (Extreme Liberty) เกินไปจนไปกระทบเสรีภาพของบุคคลอื่น หากบุคคลต่างใช้เสรีภาพจนไม่มีขอบเขตจำกัด ในที่สุดรัฐหรือสังคมนั้น ก็จะไม่มีความสงบเรียบร้อยอยู่เลย^{๑๐} ในด้านเสรีภาพการวิพากษ์วิจารณ์ หรือท้วงติงในสิ่งที่ถูกต้อง พระพุทธองค์ ก็ทรงอนุญาตให้ภิกษุว่ากล่าวตักเตือนกันได้ แม้แต่พระองค์เองก็ทรงอนุญาตให้ภิกษุทั้งหลายท้วงติงได้ ถ้าหากเห็นว่า พระองค์กระทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมดังมีปรากฏในมหาปวารณาสูตร หลักปวารณานี้แสดงให้เห็นว่า พระพุทธองค์ทรงให้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือท้วงติงในสิ่งที่เห็นว่าไม่ถูกต้องได้ แต่ต้องเป็นไปในทางที่ดีงาม และสร้างสรรค์หมู่คณะ ซึ่งถือว่า เป็นหลักการของประชาธิปไตยในการใช้เสรีภาพ

๓) **หลักความเสมอภาค** พระพุทธศาสนา ยอมรับความเสมอภาคของมนุษย์ นับตั้งแต่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มีความเท่าเทียมกัน ตลอดถึงโอกาสในการประพฤติปฏิบัติธรรมและการบรรลุธรรม พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธระบบวรรณะ ว่าไม่ใช่สิ่งกำหนดความแตกต่าง

^๙จรรย สุภาพ, **หลักรัฐศาสตร์** (พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช , ๒๕๑๔), หน้า ๒๒๓.

^{๑๐}ประยงค์ สุวรรณบุปผา, **รัฐปรัชญา แนวคิดตะวันออก-ตะวันตก** (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์, ๒๕๔๑), หน้า ๓๓๘.

หรือกำหนดคุณค่าความเป็นมนุษย์ แต่สิ่งที่กำหนด คือ กรรม หรือการกระทำของแต่ละคน
วรรณะทั้ง ๔ ถ้าประกอบอกุศลกรรม ก็จะไปสู่ทุกคติเท่าเทียมกัน ไม่มีวรรณะใด ชนชั้นใดได้รับ
การยกเว้นเป็นพิเศษ พระพุทธองค์ทรงยอมรับความเท่าเทียมกันระหว่างบุรุษกับสตรีในด้าน
สติปัญญา เช่น “บุรุษจะเป็นบัณฑิตในที่ทั้งปวงก็หาไม่ แม้สตรีก็เป็นบัณฑิตได้เหมือนกัน”^{๑๑}

๔) **หลักกฎหมาย** หรือหลักนิติธรรม เป็นหลักการใช้เหตุผล พระพุทธเจ้าได้ทรง
บัญญัติพระธรรมวินัยเป็นหลักประพฤติปฏิบัติในหมู่แห่งสงฆ์แม้ก็จริง ถึงอย่างนั้น หมู่แห่งสงฆ์
ก็ต้องยึดหลักกฎหมายของฝ่ายอาณาจักรอีกด้วย เพื่อความถูกต้องชอบธรรม ยุติธรรม
มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

๕) **หลักเสียงส่วนมาก** การบริหารกิจการคณะสงฆ์ มีการใช้เสียงข้างมากเป็น
ประมาณ ระงับด้วยเสียงข้างมากลงมติ ซึ่งเรียกว่า **เขญยลิกา**^{๑๒} เพื่อตัดสินอธิกรณ์ คือ ภารกิจ
ที่พึงทำให้สงบเรียบร้อยเหมาะสม นอกจากนี้ ในหลักอภิธานิธรรมที่ทรงแสดงแก่ชาววัชชีว่า
ให้หมั่นประชุมกันเนื่องๆ ก็เป็นการแสดงให้เห็นว่า เป็นหลักธรรมสำหรับการปกครองโดยใช้
เสียงส่วนมาก แต่ในบางครั้ง เสียงข้างมากก็ไม่สามารถตัดสินความจริงได้ เพราะเราตัดสินใจ
ไม่ได้ตัดสินความจริง

๓.๒ ธรรมาธิปไตย : ระบบการปกครองในอุดมคติทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาไม่ได้ยอมรับหรือปฏิเสธระบบการเมืองการปกครองแบบใดๆ
โดยเฉพาะ เพราะระบบการปกครองต่างๆ ล้วนมุ่งความถูกต้องชอบธรรมทั้งสิ้น ต่างก็มี
วัตถุประสงค์ที่จะให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี เพียงแต่วิธีการของแต่ละระบบอาจจะแตกต่าง
กันออกไป

การปกครองในอุดมคติทางพระพุทธศาสนาก็คือ ระบบการปกครองที่เรียกว่า
ธรรมาธิปไตย เพราะธรรมาธิปไตยเป็นทางสายกลางระหว่างอัตตาธิปไตยและโลกาธิปไตย^{๑๓}
หลักการปกครองในอดีตตั้งแต่สมัยพุทธกาลเป็นต้นมา ถึงแม้ว่า จะแตกต่างกันในรูปแบบการ
ปกครอง แต่เนื้อหาสาระของการปกครองก็คือ การที่จะให้บรรลุถึงหลักการปกครองโดยธรรม
ถ้าการปกครองทุกระบบยึดถือธรรม หรือหลักการ ความถูกต้องดีงามเป็นใหญ่แล้ว การ
ปกครองทุกระบบ ก็สามารถใช้ได้หมด ธรรมาธิปไตย มิใช่เป็นระบบการปกครองแต่เป็นหลักใน
การปกครอง หรือเป็นเป้าหมายของการปกครองทุกระบบ ที่จะต้องประกอบไปด้วยธรรม
มีธรรม เป็นธรรม และชอบธรรม

^{๑๑} ขุ.ชา. ๒๘ / ๑๑๔๒ / ๒๒๖.

^{๑๒} วินย.๒/๘๘๐/๗๑๖.

^{๑๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธศาสนากับสังคมไทย** พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๒), หน้า ๔๙.

ดังนั้น “ธรรมาธิปไตย” ถือได้ว่า เป็นเป้าหมายหลักของการปกครองทุกระบบ การปกครองที่ประกอบไปด้วยธรรม ผู้ปกครองก็เป็นธรรม ระบบการปกครองก็ประกอบไปด้วย ธรรม ประเทศชาติก็ย่อมเจริญก้าวหน้า ประชาชนก็จะพบแต่ความผาสุก (ปชาสุข มหุตตม) ในทางพระพุทธศาสนายอมรับว่า การปกครองแบบธรรมาธิปไตย หรือการปกครองที่ใช้ธรรม เป็นอำนาจ ยึดถือธรรมเป็นหลักการ ประกอบไปด้วยธรรม มีธรรมเป็นวิธีการ มีธรรมเป็น เป้าหมาย เป็นการปกครอง ในอุดมคติและเป็นการปกครองที่ดีที่สุด

๔. ความหมายและประเภทของสันติภาพ

๔.๑ ความหมายของสันติภาพ

คำว่า สันติภาพ^{๑๔} มีความหมายทั้งในเชิงปฏิเสธและยืนยัน ในความหมายปฏิเสธ สันติภาพไม่เพียงแต่หมายถึงสภาวะที่ไม่มีสงครามและความขัดแย้ง แต่ยังหมายถึงสภาวะที่ไม่มี ความรุนแรงในโครงสร้างสังคม เช่น ความอยุติธรรม ความไม่เสมอภาคในสังคม การละเมิดสิทธิ มนุษยชน การทำลายความสมดุลทางนิเวศวิทยา ในความหมายเชิงยืนยัน สันติภาพ หมายถึง สภาวะที่มีความสามัคคีปรองดอง เสรีภาพ และความยุติธรรม ดังนั้น คำว่า สันติภาพ จึงหมาย รวมสภาวะที่ไม่มีความขัดแย้งเข้ากับสภาวะที่มีความสามัคคี

สันติภาพของโลกไม่อาจเป็นปัญหามานานห้วงใยเฉพาะนักการเมืองสองสามคน คณะรัฐบาลสองสามคณะ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านทหารจำนวนไม่กี่คนได้อีกต่อไป โลกไม่มั่นคง ปลอดภัย หากปล่อยเรื่องนี้ไว้ในกำมือของพวกเขา ดูเหมือนว่า คณะบุคคลเหล่านี้เชี่ยวชาญ เป็นพิเศษในการกำจัดสันติภาพที่แท้จริงออกไป และทำการเตรียมรบ ซึ่งเป็นอันตรายอย่าง มหันต์ การตั้งหน้าตั้งตาแข่งขันอาวุธของพวกเขา ได้รับความชอบธรรมจากสภาวะที่ว่า “แม้หวังตั้งสงบ จงเตรียมรบให้พร้อมสรรพ” พวกเขาเชื่อว่า นโยบาย “ถ่วงดุลอำนาจ” จะสามารถรักษาสันติภาพไว้ได้ จึงมุ่งรักษาความมั่นคงปลอดภัยของโลกด้วยการสั่งสมอาวุธ ร้ายแรง แต่การสั่งสมอาวุธนานาชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาวุธนิวเคลียร์ในปัจจุบัน ได้สร้างภัยคุกคามต่ออนาคตของมวลมนุษยชาติมากกว่าจะเป็นการคุ้มครองป้องกัน^{๑๕}

อีกนัยหนึ่ง สันติภาพ หมายถึง สภาวะหรือสภาพที่มวลสรรพสิ่งสามารถจะดำรงอยู่ และเคลื่อนไหวไปตามกระบวนการธรรมชาติและสังคม ได้อย่างมีดุลยภาพหรือปกติ ทั้งที่เป็น กระบวนการในองค์กรรวม และกระบวนการจำเพาะ สันติภาพอันสมบูรณ์ย่อมไม่มีอยู่ในสังคมโลก โดยเฉพาะกับสังคมของมนุษย์ เพราะมนุษย์คือสิ่งมีชีวิตที่สามารถจะสร้างบทบาท หรือการ

^{๑๔} พระมหาประยูร ธมมจิตโต (มีฤกษ์), *พุทธวิธีสร้างสันติภาพ*, ที่ระลึกงานบำเพ็ญกุศลวันมุลนิธิ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๕๒. พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๙. หน้า ๑๗.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑.

แสดงออกของตนเองได้มากกว่าสิ่งมีชีวิตประเภทอื่นๆ ทั้งการสร้างสรรค์ การทำลาย ความรัก ความใคร่ ความเกลียดชัง สงคราม วัฒนธรรม ค่านิยม นวัตกรรมทางเทคโนโลยี ด้วยเหตุดังกล่าว ตัวแปรหรือปัจจัยที่จะสร้างความขัดแย้ง จึงสามารถจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา^{๑๖} สังคมที่ระบุคุณค่าวางอยู่บนความจริง การปราศจากความรุนแรง และการปฏิเสธด้วยตนเอง^{๑๗} ส่วนสังคมที่ไม่มีความจริงและไม่มีความรวบ เป็นสังคมที่มีอิสรภาพและตื่นรู้อยู่เสมอ ซึ่งหมายถึงการมีความสุขและสันติภาพ^{๑๘}

ดังนั้น **สันติภาพ** คือ การที่คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่มีความขัดแย้งกัน เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน เป็นพื้นฐานของความก้าวหน้า สุขและความงอกงาม เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของชีวิต สันติภาพไม่ได้เป็นเพียงการปราศจากสงครามเท่านั้น หากแต่เป็นสถานะของจิตใจ หรืออารมณ์แห่งความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น มีความรัก มีความรู้สึกว่าเป็นพี่น้องกัน เคารพและห่วงใยผู้อื่น ไม่ใช่ความรุนแรง หนทางที่จะนำโลกไปสู่สันติภาพได้นั้น ประชาคมโลก ต้องปรับทัศนคติในการบริหารความขัดแย้งทางความคิด ความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา อุดมการณ์ทางการเมือง การนิยมความรุนแรง ด้วยการพูดคุยเจรจา เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และร่วมกันผลักดันให้เกิดสันติภาพขึ้นในโลก

๔.๒ ประเภทของสันติภาพ

สันติภาพที่จะเกิดขึ้นได้ในสังคมของมนุษย์นั้น มีอยู่ ๒ ประเภท^{๑๙} คือ

๔.๒.๑ สันติภาพภายนอก คือ สภาวะที่กระบวนการต่างๆ ทางกายภาพ สามารถจะดำรงอยู่ และเคลื่อนไหวเป็นไปตามวิถีทางของตนได้อย่างมีดุลยภาพ หรือเป็นไปอย่างปกติวิสัย ซึ่งสันติภาพภายนอกนี้ สามารถแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ คือ ๑) **สันติภาพทางธรรมชาติ** คือ สภาวะทางกายภาพของกระบวนการแห่งธรรมชาติทั้งปวง ที่สามารถจะดำรงอยู่ และเคลื่อนไหวไปได้อย่างมีดุลยภาพ เช่น การอยู่รอดของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ เป็นต้น ๒) **สันติภาพทางสังคมของมนุษย์** คือ สภาวะทางกายภาพของกระบวนการแห่งสังคมมนุษย์ทั้งที่เป็นปัจเจกบุคคล คือ การไม่ฆ่ากันโดยไม่มีเหตุผล และที่เป็นองค์กรรวม คือการที่สังคมหรือรัฐทั้งภายในรัฐและระหว่างรัฐ ไม่ทำสงครามระหว่างกันอย่างไม่เป็นเหตุผล

^{๑๖}เอส.เอส.อนาคามี, พุทธรัฐ (Buddhist State), พิมพ์ครั้งแรก, พิมพ์ที่ นวสาส์น การพิมพ์, กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๓, หน้า ๔๒๕.

^{๑๗}Sarvodaya, Application of the Concept of Right Livelihood for a Full Engagement Society. Ratmalana, Sri Lanka: SarvodayaVishvaLekha Pres, 1996, p.2.

^{๑๘}Bound, George D..Buddhism at Work: Community Development, Social Empowerment and the Sarvodaya Movement. USA: Kumarian Press, 2004, p.45.

^{๑๙}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒๙-๔๓๓.

๔.๒.๒ สันติภาพทางภายใน คือ สภาวะที่มนุษย์สามารถจะควบคุมจิตใจ ความคิด ความรู้สึกของตนเอง ให้อยู่ภายใต้กระบวนการแห่งเหตุผล หรือจริยธรรมอันเหมาะสม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อจิตสามารถรักษาสภาวะที่ปกติของตนเองได้ การกระทำใดๆ ของร่างกายหรือพฤติกรรม ก็ย่อมจะเป็นโดยปกติด้วย

ดังนั้น ทั้งสันติภาพภายนอกและสันติภาพภายในล้วนต้องมีคุณภาพทั้งสองด้าน เพื่อให้เกิดสันติภาพในสังคมของมนุษย์ ไม่เช่นนั้นทั้งสภาวะที่มนุษย์จะสามารถควบคุมจิตใจ และสภาวะทางกายภาพของกระบวนการแห่งธรรมชาติทั้งปวง จะไม่สามารถจะดำรงอยู่ซึ่งความปกติได้ ทั้งสันติภาพภายนอกและสันติภาพภายในต่างส่งผลต่อกัน

๕. สารานีธรรม ๖ : หลักพุทธธรรมเพื่อสันติภาพของมวลมนุษยชาติ

สารานีธรรม^{๒๐} คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ถือว่าเป็นธรรมที่เป็นพลัง ในการสร้างความความรัก ความเมตตา และความสามัคคี มี ๖ ประการ ดังนี้

๑. เมตตาการุณยธรรม ตั้งเมตตาการุณยธรรม ในเพื่อนมนุษย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทำดีต่อกัน ไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน ไม่ก่อสงคราม แต่มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือกัน เพื่อความผาสุกของ มวลมนุษย์

๒. เมตตาวชิกรรม ตั้งเมตตาวชิกรรม ในเพื่อนมนุษย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วย บอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี ใช้หลักการพูดโดยการ เจรจาให้เข้าใจกัน ไม่กล่าวร้ายเสียดสีกัน

๓. เมตตามโนกรรม ตั้งเมตตามโนกรรม ในเพื่อนมนุษย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีความซื่อสัตย์เคารพในความ คิดเห็นซึ่งกันและกัน

๔. สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยร่วมกัน

๕. สีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนร่วมงาน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ

๖. ทิฏฐิสามัญญตา มีทิฏฐิดีงามเสมอกันกับเพื่อนร่วมงาน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำองค์กรไปสู่ความไม่ขัดแย้ง

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒๐, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔, หน้า ๒๐๐-๒๐๑.

การอยู่ร่วมกันจะต้องยอมรับในกฎกติกาทางสังคมที่กำหนดไว้ ไม่กระทำตนเสมือนว่าเป็นการฝ่าฝืนมติของสังคมโลก ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน หรือข่มเหงกีดกันผู้อื่น

สำหรับสังคมมนุษย์และมวลมนุษยชาติ การสร้างความความรัก ความเมตตา ความสามัคคี การร่วมกัน การมีความประพฤติสุจริตดีงาม และการมีความเห็นชอบร่วมกัน ย่อมทำให้เกิดสันติภาพต่อกันจากบุคคลไปสู่สังคมและไปสู่สันติภาพในโลก

๖. พุทธรัฐกับสันติภาพ

พุทธรัฐ คือ รัฐที่เป็นเครื่องมือของประชาชน ทำหน้าที่ในการรับใช้ประชาชน โดยการใช้อำนาจในการควบคุมกิเลส ตัณหา มานะ ทิฐิ อันเป็นความต้องการของมนุษย์ที่แสดงออกมาทางกาย วาจา ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ที่อยู่ร่วมกันในสังคมให้อยู่ในระดับปกติ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ ไม่ปรากฏว่ามีสงครามเกิดขึ้นในนามของพระพุทธศาสนา หรือเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการบังคับผู้คนให้นับถือ ให้เสรีภาพในการพิจารณา ให้มีปัญญากำกับการศรัทธา

เราสามารถยับยั้งสงครามได้ หากทุกคนยึดมั่นหลักคำสอนของศาสนา คือ “**เมตตา อหิงสา ภราดรภาพ และการประนีประนอม (Compromise)**” เพราะหลักคำสอนเหล่านี้ คือ “เส้นทางสู่สันติภาพ ของมวลมนุษยชาติ トラบเท่าที่มนุษย์ต้องการสันติภาพ และความสุข เราจำต้องแสวงหาวิธี หรือแนวทางสู่สันติภาพ และร่วมใจกันสร้างเส้นทางแห่งสันติภาพให้ได้ เพื่อความสุข ความสงบของชาวโลกทั้งมวล” พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความรู้และความจริง มีอิสระเสรีภาพ ไม่ผูกติดกับพระเจ้า ไม่มีการบังคับให้คนศรัทธา แต่ให้สามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังมีหลักคำสอนที่ให้มีความรัก ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ดังพระพุทธพจน์ว่า **โลโก ปตมมกิกา เมตตา**^{๒๑} เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลก (Loving-kindness cements the people of the world) เมตตาเป็นคุณธรรมที่ทำให้คนคิด กระทำ ที่มุ่งให้ผู้อื่นเป็นสุข ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรัก ความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์เป็นที่ตั้ง เห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่ได้รับความเดือดร้อน หากมีโอกาสช่วยเหลือกันได้จะไม่รีรอ จะรีบชวนช่วยหาทางช่วยเหลือทันที ความมีเมตตาต่อกัน จะทำให้คนมีความเอื้อเฟื้อ หรือมีน้ำใจ ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข คนที่จะสร้างสันติภาพ เพื่อทำไมให้มีความรุนแรง อย่างที่เรียกกันในปัจจุบันว่า **อหิงสา (nonviolence)** ต้องเป็นคนที่มีสติปัญญาความสามารถอย่างยอดเยี่ยม หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นผู้มีเจตจำนงที่เป็นธรรม มุ่งดีปรารถนาสันติสุข ไม่เบียดเบียนกัน ดังพระพุทธพจน์ว่า “**อพฺยาปชฌ์ สุขํ โลกเ ความไม่เบียดเบียน เป็นสุขในโลก**”^{๒๒} เมื่อมวลมนุษยชาติจิตสำนึกยังรู้ถึงสิทธิหน้าที่ ความเท่าเทียมกันในสังคม มองเพื่อนมนุษย์ด้วยกันว่า เราเป็น

^{๒๑} ว.ว. ๒๐๔.

^{๒๒} ว.มท.๔/๖ ขุ.อุ.๒๕/๘๖.

เพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ และตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น ซึ่งตรงกับหลัก**ภราดรภาพ** (Fraternity) คือ ความเป็นพี่เป็นน้องกัน มนุษย์ทุกคนจะต้องมีความเท่าเทียมกัน และปฏิบัติต่อกันด้วยพื้นฐาน ความเป็นพี่เป็นน้องเป็นสิ่งที่ธรรมชาติมอบให้มนุษย์ คือ การไม่เน้นผิวพรรณ หรือเผ่าพันธุ์ ดังคำกล่าวของมหาตมะคานธี มหาบุรุษแห่งอินเดีย ที่ว่า “**โลกทั้งผอง พี่น้องกัน**” ความรู้สึกนี้ ช่วยยับยั้งสงครามได้ ตราบเท่าที่ความรู้สึกว่า ทุกคนในโลกเป็นพี่น้องกัน และประการสุดท้าย **การประนีประนอม (Compromise)** คือ การที่ประชาชนไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา แต่ใช้เทคนิคการเจรจาต่อรอง (bargaining) การไกล่เกลี่ยโดยผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลที่สาม (the third person)

ในปัจจุบัน สงคราม เกิดขึ้นมาจากความโกรธแค้น ความพยายาบาท และความเห็นแก่ตัว หากมนุษย์กำจัดตัดรากเหง้า คือ ความโกรธแค้น ความพยายาบาท และความเห็นแก่ตัวได้ สงครามย่อมไม่เกิดขึ้น เพราะรากเหง้าของสงคราม ถูกตัดราก ถอนโคนแล้วด้วยอาวุธคือเมตตา อหิงสา ภราดรภาพ และการประนีประนอมตามที่กล่าวแล้วข้างต้น

ในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เราสามารถประนีประนอมกันได้ แม้แต่จะก้าวพ้น การประนีประนอมไปสู่ความประสานกลมกลืนกันด้วยอาศัยความรักและไมตรีก็ได้ แต่เราไม่สามารถประนีประนอมกับสัจธรรมหรือความจริงได้ เราจะสัมพันธ์กับความจริงหรือสัจธรรมนั้น ได้ก็ด้วยความรู้และปัญญาเท่านั้น เพราะฉะนั้น ในการเกี่ยวข้องกับความจริง เราต้องส่งเสริม เสรีภาพทางความคิด เราควรพัฒนาให้มีวัฒนธรรม^{๒๓}

พระพุทธศาสนาสอนเรื่องการไม่จองเวร เพราะเวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต)^{๒๔} ได้กล่าวถึงหลักการของพระพุทธศาสนาที่จะช่วยลด สภาวะสงครามและสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในโลก ได้แก่ หลักการที่ว่า เวรย่อมระงับด้วยการไม่ จองเวร เพราะการจองเวรจะไม่รู้จักจบสิ้น ปัจจัยที่ทำให้มนุษย์ขัดแย้งกันจนปัญหาความรุนแรง เบียดเบียนเกิดขึ้น คือ อยากได้ อยากใหญ่ และใจแคบ กล่าวคือ อยากได้ เรียกว่า ตัณหา คือ อยากได้ผลประโยชน์ อยากได้สิ่งเสพบริโภค ทรัพย์สินสมบัติ ความพรั่งพร้อม มาบำรุงบำเรอตัวให้ มากที่สุด ข้อนี้เป็นเหตุใหญ่ ให้คนขัดแย้งจนแม้กระทั่งยกทัพไปรบฆ่าฟันกัน ปัจจัยตัวที่ ๒ คือ อยากใหญ่ คือ ต้องการอำนาจ ต้องการความยิ่งใหญ่ ที่จะสามารถครอบงำผู้อื่น หรือบังคับ เขาได้ ข้อนี้ท่านเรียกว่า มานะ ส่วนปัจจัยตัวที่ ๓ คือ ใจแคบ ได้แก่ การถือรั้นไม่ยอมรับไม่ยอม พังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพราะความเชื่อถือผิดๆ เช่น เรื่องลัทธิศาสนา อุดมการณ์ต่างๆ การนิยมความรุนแรง เพราะฉะนั้น ลัทธิศาสนา ก็เลยกลายเป็นเหตุให้เกิดสงครามในอดีต

^{๒๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **สันติภาพเกิดจากอิสรภาพและความสุข**, คำปราศรัย ในพิธีรับ รางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพ ที่องค์การยูเนสโก กรุงปารีส, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๓๗, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ บริษัท สหธรรมิก จำกัด), ๒๕๓๗, หน้า ๒๖.

^{๒๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **วิธีสู่สันติภาพ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์สวย จำกัด), ๒๕๕๐, หน้า ๘-๑๔.

มากมาย เพราะมนุษย์ถูกโอบล้อมห่อหุ้ม มนุษย์ยึดติดกับศาสนาและอุดมการณ์ทางการเมือง อันมีผลเป็นความขัดแย้งและสงคราม มนุษย์ในอดีตมีศรัทธามืดบอดในศาสนาแล้วก่อสงครามกับประเทศเพื่อนบ้าน เพราะคลั่งศาสนา แต่มนุษย์สมัยปัจจุบัน ก่อสงครามและความขัดแย้ง เพราะระบบเศรษฐกิจและอุดมการณ์ทางการเมือง และสงครามลัทธิอุดมการณ์และศาสนา กลายเป็นเรื่องยึดถือเรื้อรังกว่าสงครามแย่งชิงผลประโยชน์และสงครามแสวงหาความยิ่งใหญ่ ปัจจัยตัวที่ ๓ นี้ จึงเป็นตัวที่ฝังลึกมาก ที่เรียกว่า ทิฐิ สรุปลว่า ตัวการสำคัญที่อยู่เบื้องหลังของความขัดแย้ง การรบราฆ่าฟันกัน ตลอดจนสงคราม ก็คือ **ตัณหา มานะ ทิฐิ** นั่นเอง

เพื่อให้เห็นประเด็นปัญหาที่ชัดเจนเกี่ยวกับพุทธรัฐกับสันติภาพ อันสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ศึกษาในครั้งนี้ จะได้กล่าวหลักการของพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องช่วยสร้างสันติภาพในโลก ดังต่อไปนี้

๑. สิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียมกันในสังคม

พุทธรัฐ เกิดขึ้นในสังคมอินเดียที่เคยนับถือพระพรหมเป็นเทพเจ้าสูงสุด ผู้สร้างผู้บันดาลทุกสิ่ง มีการบูชาัญญเทพเจ้า มีการแบ่งชั้นวรรณะ มีการผูกขาดการศึกษาให้อยู่ในวรรณะสูง แต่เมื่อพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น ทรงสอนให้ตระหนักรู้ในสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ว่า **“มนุษย์มิใช่ประเสริฐหรือต่ำทรามเพราะชาติกำเนิด แต่จะประเสริฐหรือต่ำทรามเพราะการกระทำ”** ทรงสอนไม่ให้มัวหวังผลจากการอ่อนน้อมบูชาัญญ ให้หันมาหวังผลจากการกระทำหรือที่เรียกว่า กรรม นี่คือการ **“ประกาศอิสรภาพของมนุษย์”** และเป็นการปฏิบัติความเชื่อเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียมกันในสังคมอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ดังนั้น สังคมประชาธิปไตยแบบพุทธรัฐ จะต้องมีการผูกพันคนให้มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกัน การร่วมมือกันและอยู่ร่วมกันด้วยดีนั้น มีลักษณะการแสดงออกต่างๆ กัน ซึ่งเน้นความมีเมตตาปรารถนาดี หวังประโยชน์สุขต่อกัน อันจะโยงไปหาหลักการพื้นฐาน คือ การที่คนเราจะต้องใช้ปัญญาเป็นสังคมแห่งสามัคคีเอกภาพ ที่คนมีเมตตาหรือไมตรีต่อกันเป็นพื้นฐานรองรับความเป็นอยู่ และการแสดงออกเสรีที่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

๒. การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารกิจการบ้านเมือง

พุทธรัฐ ให้สิทธิเสรีภาพแก่มวลมนุษย์ และการนำเอาหลักธรรมมาใช้ในการบริหารกิจการบ้านเมือง ปกครองโดยการไม่ปกครอง คือ มองเห็นราษฎรเป็นประดุจดั่งลูก เป็นเหมือนพี่น้องร่วมอุทรเดียวกัน ให้ความรักเอื้ออาทร อุทราทรณ์ เช่น **พระเจ้าอโศกมหาราช** ได้นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารบ้านเมือง มีการริเริ่มใหม่ คือ การถือหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยความสามัคคีระหว่างศาสนาต่างๆ นั่นคือ การให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา ทั้งๆ ที่พระองค์เป็นราชาในแบบสมัยโบราณที่มีอำนาจเต็มที่ แต่เมื่อพระองค์นับถือพระพุทธศาสนาก็ถือหลักเมตตา อุปถัมภ์บำรุงทุกศาสนา และให้ศาสนิกชนในศาสนาต่างๆ อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวกัน ยอมรับหลักธรรมของกันและกัน ไม่ทะเลาะ ไม่ใช้กำลัง ไม่ใช้ความรุนแรง นี่เป็นวิถีทางแห่งสันติภาพอย่างแท้จริง

๓. การเสริมสร้างสันติภาพภายใน

พุทธรัฐ มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การสร้างสันติภาพภายใน ควบคุมจิตใจไม่ให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของตัณหา มานะ และทิฐิ เพราะทิฐิจัดได้ว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญที่ทำให้พราหมณ์ เจ้าลัทธิ ต้องทะเลาะวิวาทกัน เพียงเพราะต้องการรักษาจุดยืนของตนเองเอาไว้โดยไม่ยอมรับ หรือสนใจแนวคิดของคนอื่น ตรงกันข้าม พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มนุษย์เข้าใจกฎของธรรมชาติ ไม่มีอะไรที่มนุษย์จะรักเท่ากับตัวเอง ซึ่งถือเป็นอัตรานำไปสู่ความอยากคือตัณหา ทรงสอนให้มองเข้ามาภายในตน เมื่อเข้าใจตัวเอง เห็นตัวเอง บริหารกิเลสได้ โลกก็จะไม่วุ่นวาย ไม่ขัดข้อง มีอิสรภาพ สันติภาพ เพราะสันติภาพที่แท้จริง ต้องเริ่มจากภายในตัวของเรา ดังนั้น พระพุทธศาสนา จึงถือเป็นศาสนาแห่งสันติภาพอย่างแท้จริง กล่าวคือ สันติภาพในฐานะที่เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา และสันติภาพในส่วนของการหลักการและการปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งจุดมุ่งหมายนั้น เพราะเหตุนี้ สันติภาพ จึงมิได้เป็นเพียงจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นจุดหมายร่วมสากลของมวลมนุษยชาติและศาสนาอื่นๆ ด้วย

๔. การบริหารความขัดแย้งระหว่างรัฐต่อรัฐ

พุทธรัฐ เป็นรัฐแห่งสันติ ที่เผยแผ่สู่ชาวโลกด้วยความสงบ พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีบริหารความขัดแย้งระหว่างรัฐต่อรัฐ อุทาหรณ์ เช่น สงครามน้ำ^{๒๕} ระหว่างชาวศากยะและโลกิยะ เป็นสงครามที่เริ่มต้นด้วยการแย่งชิงทรัพยากรน้ำ ในแม่น้ำโรหิณี เพื่อนำไปใช้ในเชิงกลีกรรรม โดยที่ทั้งฝ่ายศากยะและโลกิยะไม่ได้ยึดผลประโยชน์ของกันและกันเป็นที่ตั้ง การเจรจาต่อรองจึงประสบความสำเร็จ นำไปสู่การทะเลาะวิวาท และได้นำเอาเรื่องชาติพันธุ์วรรณาของแต่ละฝ่ายมาจุดชนวนความขัดแย้ง สิ่งที่ทำหน้าที่ชักใยอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมดังกล่าวก็คือตัณหา มานะ และทิฐิ ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากเมฆหมอกของอวิชชา พระพุทธเจ้า ทรงห้ามทัพได้โดยอธิบายให้เห็นว่า เป็นเรื่องโง่เขลาเพียงใด ที่จะสังหารผลาญชีวิตมนุษย์อันประมาณค่ามิได้ เพื่อแลกกับน้ำ ซึ่งมีค่าเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้ พระองค์ทรงใช้กลยุทธ์การโน้มน้าว (Persuasion) ให้ความสำคัญกับการเจรจา โกล่เกลี่ย โดยการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผลเสียที่จะเกิดขึ้นแก่คู่กรณี และโน้มน้าวให้คู่กรณีได้เห็นถึงความสำคัญของความสามัคคี ไม่มีอคติคือความลำเอียง จึงเกิดความปรองดอง สามัคคี และสันติภาพได้ในที่สุด

๕. การเสริมสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างเพื่อนมนุษย์

พุทธรัฐ เป็นรัฐที่เสริมสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างเพื่อนมนุษย์ โดยสร้างความรัก ความเมตตา ปรารถนาดีต่อกัน มีความอดทนอดกลั้น และมีการให้อภัยต่อกัน อันเป็นสิ่งสำคัญของสันติภาพ สันติภาพในโลกจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อศาสนาทั้งหลายหันหน้า

^{๒๕} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุญญากร), "แนวโน้มนโยบายพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า, พิมพ์ครั้งที่ ๑, พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา: ๒๕๕๘, หน้า ๒๔๗-๒๕๒.

เข้าหากัน ร่วมมือร่วมใจกัน เพื่อให้ความรักมาแทนที่ความเกลียดชัง การให้อภัยมาแทนที่ความพยาบาท การส่งเสริมการใช้สันติวิธีต่อต้านสงคราม ไม่นิยมความรุนแรง เพราะความรุนแรงนั้นไม่อาจแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน หากต้องแก้ด้วยสันติวิธี เพราะสันติวิธีเท่านั้น ที่เป็นหนทางสู่สันติภาพได้อย่างแท้จริง ที่สำคัญมวลมนุษยชาติต้องปรับทัศนคติตามหลักคำสอนของศาสนาของตนให้ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง ไม่สุดโต่ง เห็นการทำลายล้างเป็นความชอบธรรม โดยยึดหลักความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรต่อกันเป็นที่ตั้งที่ระลึกถึงอยู่เสมอ

๖. การเปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตร

พุทธรัฐ เปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตร กรณีศึกษาในพระไตรปิฎกมีมาก ในที่นี้จะขอยกเรื่องเป็นอุทาหรณ์แสดงการยุติความขัดแย้งด้วยสันติวิธี กาลครั้งหนึ่งพระโพธิสัตว์เสวยชาติเป็นกษัตริย์ครองเมืองพาราณสี มีพระนามว่า **มหาสีลวะ** พระราชาอาณาจักรของพระองค์ถูกรุกรานโดยกษัตริย์แคว้นโกศล แม้ในสถานการณ์ที่ย่ำแย่เช่นนั้น พระโพธิสัตว์ยังคงรักษาท่วงทือหิงสาและสันติ และในที่สุดก็ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนใจข้าศึก ด้วยอำนาจแห่งความรักเพียงอย่างเดียว^{๒๖} และอุทาหรณ์อีกเรื่องหนึ่ง คือ เรื่องพระเทวทัต แม้ว่าพระเทวทัตจะพยายามทำร้าย ใส่ร้าย และปลงพระชนม์พระพุทธเจ้า ด้วยการจ้างนายขมังธนูไปลอบสังหาร กลิ้งศิลาก้อนใหญ่ลงมาจากยอดเขาชิลมกุฏ ปล่อยาพิษนานาพาคริที่ดุร้าย ทำสงฆ์ให้แตกกัน คือ สังฆเภท ก็จริงถึงอย่างนั้น พระพุทธเจ้า ก็ยังทรงรัก เมตตาต่อพระเทวทัตเสมอ เพราะพระพุทธเจ้า ตรัสว่า **พระองค์มีความเมตตาต่อพระเทวทัตเท่ากับบราหฺม** ดังนั้น ความรัก ความเมตตา จึงเป็นความรักที่ไม่มีประมาณ ไม่มีเงื่อนไข และสามารถเปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตรได้

๗. บทสรุป

พุทธรัฐ ไม่ใช่รัฐทางศาสนา แต่พุทธรัฐเป็นรัฐทางโลกธรรม ในพระธรรมวินัย ภิกษุสงฆ์ มิได้มีหน้าที่โดยตรงในการกิจแห่งการปกครองของรัฐ พุทธรัฐตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงเป็นรัฐจำเพาะของมนุษย์ปุถุชนทั่วไป ที่จะต้องปกครองกันเอง โดยใช้หลักการของพระพุทธศาสนา เป็นรากฐานอันสำคัญที่สุด โดยสังคมนำหลักการต่างๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม แม้ศาสนาไม่ควรเป็นรัฐ แต่ศาสนาก็ควรจะเป็นส่วนประกอบสำคัญยิ่งของรัฐ และรัฐเองก็ควรจะเป็นส่วนประกอบอันสำคัญยิ่งของศาสนา คือ ทั้งรัฐและศาสนาควรจะเป็นส่วนประกอบอันสำคัญยิ่งของกันและกัน ดังนั้น พุทธรัฐจึงไม่อาจให้พระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นรัฐบาลแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด และรัฐดังกล่าวเอง ก็ไม่อาจดำรงอยู่โดยปราศจากพระพุทธศาสนาได้เช่นกัน

^{๒๖} พระมหาประยูร ธมฺมจิตฺโต (มฤคฺข), **พุทธวิธีสร้างสันติภาพ**, ที่ระลึกงานบำเพ็ญกุศลวันมูลนิธิมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๕๒. พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๙. หน้า ๔๗.

พุทธรัฐ คือ รัฐ หรือสังคมที่มุ่งเน้นให้กระบวนการทั้งทางจิตใจและวัตถุ เป็นไปอย่างมีคุณภาพ พุทธรัฐจะไม่เลือกเพียงสิ่งเดียว แล้วละทิ้งในสิ่งอื่นที่จำเป็น เพราะนั่นจะทำให้สถานะแห่งคุณภาพถูกทำลายลง ดังนั้น คำสอนของพระพุทธเจ้า ได้เน้นย้ำการดำรงชีวิต หรือ การทำกิจกรรมต่างๆ ด้วย “**เส้นทางสายกลาง**” หรือหลักแห่งดุลยภาพ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้พุทธรัฐสามารถที่จะกลายเป็นรัฐแห่งอุดมคติ ที่เกิดขึ้นได้ในสังคมของมนุษย์ มิใช่เป็นรัฐแห่งอุดมคติที่เลื่อนลอย อยู่กับความฝันของใครคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งนี่คือ ลักษณะจำเพาะอันสำคัญของความเป็นพุทธรัฐ

พุทธรัฐ มิได้แยกตนออกจากการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่สามารถที่จะผสมผสานเข้าไปเป็นเสมือนหนึ่งกับจิตวิญญาณของทุกระบบการปกครอง รัฐที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบพุทธรัฐนั้น ย่อมจะใช้หลักพุทธปรัชญาเป็นหลักการพื้นฐาน และใช้กระบวนการแห่งประชาธิปไตยเป็นตัวขับเคลื่อน ในการทำกิจกรรมหรือพัฒนาส่วนต่างๆ ของรัฐให้เจริญรุ่งเรืองเป็นไปตามความเหมาะสม ซึ่ง**พุทธรัฐ** ก็เปรียบเสมือนกับจิตวิญญาณ และ**กระบวนการประชาธิปไตย** ก็เปรียบเสมือนกับร่างกายนั่นเอง เมื่อจิตวิญญาณกับร่างกายหลอมรวมกันอย่างมีดุลยภาพ การเดินทางหรือการพัฒนาในเรื่องต่างๆ ก็จะเป็นไปอย่างเหมาะสม ภายใต้การปกครองแบบประชาธิปไตยแบบพุทธรัฐ ประชาธิปไตย จะไม่มีทางเป็นประชาธิปไตย ถ้าหากไม่ถึงธรรมาธิปไตย เพราะประชาธิปไตยที่เป็นอัตตาธิปไตยนั้น ไม่ดีไปกว่าราชาธิปไตยที่เป็นอัตตาธิปไตย คือ นำไปสู่ความพินาศเช่นเดียวกัน จะเป็นธรรมาธิปไตยก็ต้องเริ่มตั้งแต่รู้ว่าอะไรเป็นธรรม ความรู้เกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยปัญญาไตร่ตรองพิจารณา

การฆ่าและการทำร้ายร่างกายของกันและกัน รวมทั้งการฆ่าตัวตาย ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาแล้ว ถือว่า เป็นบาปมหันต์ เพราะมันเป็นการเบียดเบียนที่รุนแรงต่อสิ่งมีชีวิต อย่างไรก็ตาม หากมนุษย์ไม่ฆ่าหรือทำร้ายร่างกายกัน และดำรงชีวิตในทางสายกลางที่เรียกว่า **มัชฌิมาปฏิปทา** ชีวิตก็จะเป็นไปอย่างเหมาะสม ซึ่งมันเป็นกระบวนการพื้นฐานของสันติภาพ หากมวลมนุษย์ยึดมั่นในคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องแล้วไซ้ร ความขัดแย้ง หรือแม้แต่สงครามก็ยากที่จะเกิดขึ้นได้

สรุป พุทธรัฐกับสันติภาพ เป็นรัฐทางโลกธรรม ใช้กระบวนการแห่งประชาธิปไตยเป็นตัวขับเคลื่อน และมีพุทธปรัชญาเป็นพื้นฐานในการควบคุมกิเลส ตัณหา มานะ และทิฐิอันเป็นสิ่งที่มนุษย์แสดงออกมาทางกาย วาจา รวมถึงการไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น จึงเป็นสถานะที่สังคมมีความสุข ปราศจากความรุนแรง มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์สถานะเช่นนี้เรียกว่า **สันติภาพ** โดยที่วิถีสู่สันติภาพนั้น ต้องไม่ใช่ความรุนแรง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

จรรยา สุภาพ. **หลักรัฐศาสตร์**. พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔.

ประยงค์ สุวรรณบุปผา. **รัฐปรัชญาแนวคิดตะวันออก-ตะวันตก**. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรีนติ้งเฮาส์, ๒๕๔๑.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **พุทธศาสนากับสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๒.

_____ **มองสันติภาพโลกผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๒.

_____ **สันติภาพเกิดจากอิสรภาพและความสุข**. คำปราศรัย ในพิธีรับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพ ที่องค์การยูเนสโก กรุงปารีส, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๓๗, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๐, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔.

_____ **วิถีสู่สันติภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐.

พระมหาประยูร ธมมจิตโต (มีฤกษ์). **พุทธวิธีสร้างสันติภาพ**. ที่ระลึกงานบำเพ็ญกุศลวันมูลนิธิมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๕๒. พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๙.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุนยากร). “**แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า**” พิมพ์ครั้งที่ ๑, พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา : ๒๕๕๘.

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตถาโณ). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

มรกต สิงห์แพทย์. “**พุทธศาสนากับประชาธิปไตย**”. **วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา** ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๓๘.

สุชีพ ปุณฺณานุภาพ. **พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา ไทย-อังกฤษ และอังกฤษ-ไทย**. กรุงเทพมหานคร : เกษมบรรณกิจการพิมพ์, ๒๕๑๔.

๑๓๖ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙

เอส.เอส.อนาคามี. **พุทธรัฐ (Buddhist State)**. พิมพ์ครั้งแรก, พิมพ์ที่ นวสาส์น การพิมพ์,
กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๓.

๒. ภาษาอังกฤษ

Bound, George D. **Buddhism at Work : Community Development, Social
Empowerment and the Sarvodaya Movement**. USA: Kumarian Press,
2004.

Sarvodaya. **Application of the Concept of Right Livelihood for a Full
Engagement Society**. Ratmalana, Sri Lanka : SarvodayaVishvaLekha
Press, 1996.

ประสิทธิผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาสิ่งแวดล้อมตามแนวพุทธธรรม Effective Participation of the People to Protect the Environment by Buddhism

สุวิทย์ สอนจันทร์*

บทคัดย่อ

การพัฒนาประเทศที่นำไปสู่ระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ทำให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมมีการใช้ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดมลพิษจากอุตสาหกรรมเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงและได้รับผลกระทบจนเกิดวงกว้าง จึงต้องพึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาสิ่งแวดล้อมตามแนวอปริหานิยธรรม

แนวทางการนำหลักอปริหานิยธรรมไปสร้างประสิทธิผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นแนวทางในการบริหารงานเพื่อให้การทำงานเป็นระบบ ระเบียบและคำสั่งสามารถนำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามจะต้องมีองค์ประกอบด้วยการวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ การปรับปรุง การมีส่วนร่วมในการหมั่นประชุมเนืองนิตย์ การมีส่วนร่วมพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ การมีส่วนร่วมในการยึดถือและยอมรับในกติกา กฎระเบียบ กฎหมาย กฎเกณฑ์ที่วางเอาไว้เพื่อจัดการสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมให้ความเคารพนับถือผู้นำ การมีส่วนร่วมให้การคุ้มครองปกป้องและส่งเสริมบทบาทสตรี การมีส่วนร่วมให้ความเคารพ สักการบูชาสถานที่สำคัญ การมีส่วนร่วมอารักขา คุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรมแก่ผู้มีศีลทั้งหลาย

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของประชาชน, ประสิทธิภาพ, การจัดการสิ่งแวดล้อม, หลักพุทธธรรม

ABSTRACT

Developing countries that contribute to the industrial economy. Cause environmental problems resources are used more and more. Pollution from industry is intensifying and affected until broadly. We need to engage the public in environmental trading the context for Aparihaniyadhamma.

The main guidelines for the new context to Aparihaniyadhamma, effective public participation in environmental protection. Guide the administration to make the system work. Regulations and orders can be implemented concretely achieve the objectives clearly. However, there must be an element of planning,

* นักวิชาการอิสระ, ๑๑๓/๗ หมู่บ้านเอเซียไฮส์ สายไหม ๕๘ ถนนสายไหม แขวงสายไหม เขตสายไหม กรุงเทพฯ

implementation, monitoring, updating, participation in regular meetings everlasting. Participation Unison conference. Unison Meeting Unison do things that they do. To take part in the adoption of rules, regulations, laws, regulations and put them to better manage the environment. Participation respected leader. To contribute to the protection and promotion of women's role. Participation respect, Sacred Landmarks Participation protect the legitimate protection to those who are baptized.

Keywords : The Participation Of The Public, Effectiveness, Environmental Management, Buddhism

๑. บทนำ

การพัฒนาประเทศที่นำไปสู่ระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ทำให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม มีการใช้ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น มลพิษจากอุตสาหกรรมมีปัญหามลพิษที่ทวีความรุนแรงและได้รับผลกระทบเป็นวงกว้าง ดังที่สุพิชัย ศิริรักษ์^๑ ได้กล่าวว่า “การมุ่งพัฒนาประเทศและรับเอาอุตสาหกรรมต่างๆ จากต่างประเทศมาเข้าสู่กระบวนการผลิต โดยไม่ได้มีมาตรการตั้งรับที่เพียงพอ ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม” ซึ่งสอดคล้องกับพระครูชัยพัชรสถิต (พรชัย สวาทะนันท์)^๒ ที่กล่าวว่า การพัฒนาที่ประเทศที่ผ่านมามุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และละเลยที่จะพัฒนาทางด้านสังคมควบคู่กัน เป็นเหตุให้วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม ของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบใหม่ การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙)^๓ จึงมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมของคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ ให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน และสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

^๑ สุพิชัย ศิริรักษ์, “รูปแบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธจริยธรรมาภิบาล ของเทศบาลในเขตภาคกลางตอนบน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘) หน้า ๑.

^๒ พระครูชัยพัชรสถิต (พรชัย สวาทะนันท์), “รูปแบบการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในศาสนสถานเพื่อการเรียนรู้ธรรมะ:กรณีศึกษา วัดราชพฤกษ์ อำเภอเข้าคือ จังหวัดเพชรบูรณ์” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๕๗) หน้า ๑.

^๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑, (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙), ปทุมบท หน้า ๑.

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐ ที่ทำงานอยู่ในท้องถิ่น และมีความใกล้ชิดกับท้องถิ่นมากที่สุด การให้อำนาจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการชุมชนให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการออกข้อบัญญัติ เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดทำบริการสาธารณะ โดยการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเกิดจาก “ปัญหา” ที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นปัญหาที่คนในชุมชนไม่สามารถแก้ไขได้เอง หรือต้องการการสนับสนุน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาที่ชุมชนไม่สามารถแก้ไขได้นั้น เรียกว่า “ประเด็นปัญหา” เมื่อปัญหานั้นถูกกล่าวถึงในวงกว้าง และไม่ได้เป็นเพียงปัญหาของใครคนใดคนหนึ่ง จนเป็น “ประเด็นสาธารณะ” จากนั้น หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ ให้ความสนใจและต้องการแก้ไขปัญหา เกิดการยกระดับแนวทางการแก้ไขปัญหาไปเป็น “วาระสาธารณะ” และมีการระดมพลังสติปัญญา แบ่งบทบาทหน้าที่ และการมีส่วนร่วม จนเกิดเป็น “นโยบายสาธารณะ” ในขั้นตอนนี้เอง ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการร่วมแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง เนื่องจากถือว่าเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการพัฒนาและ “ออกข้อบัญญัติท้องถิ่น” ประยุกต์กับหลักพุทธธรรมในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายสำคัญ ๒ ประการ คือ เพื่อควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของมนุษย์ และเพื่อวางแผนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน ทำให้การแก้ไขปัญห ในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความยั่งยืนและเกิดความสมดุล เพราะเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน เกิดความรัก ความห่วงใย ในทรัพยากร เพราะการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน ทั้งชุมชนเอง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาได้อย่างจริงจัง การให้อำนาจกับชุมชน ในการดูแลทรัพยากรร่วมกัน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างข้อบัญญัติท้องถิ่นขึ้นมารองรับการดำเนินงานของชุมชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานของชุมชนมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชน

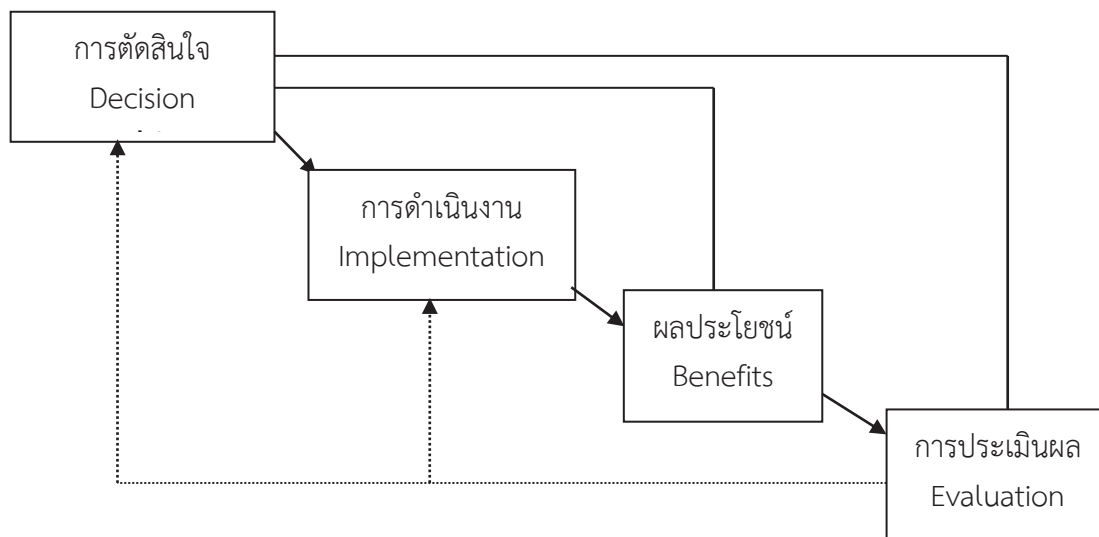
ทฤษฎีเพื่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน กระตุ้นเตือนให้ชุมชนตระหนักถึงความร่วมมือร่วมใจกัน รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดความสมดุลได้อย่างแท้จริง ดังนี้

Norman Uphoff ได้อธิบายกรอบความคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทไว้ว่า มี ๓ มิติ (Dimensions) และ ๒ บริบท (Contexts) ทั้งนี้ ในมิติของการมีส่วนร่วม ได้แก่

มิติที่ ๑ การมีส่วนร่วมอะไร (What) แบ่งเป็น

- ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- ๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- ๓) การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์
- ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน

นอกจากนี้ อฟฮอฟฟ์ยังกล่าวอีกว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจเพียงอย่างเดียว ยังใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกับการดำเนินงานด้วย เช่น ในการจัดองค์กร การกำหนดกิจกรรมการพัฒนา เป็นต้น และการตัดสินใจยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์และการประเมินผล ดังแผนภาพที่ ๑

มิติที่ ๒ มีส่วนร่วมกับใคร (Who, Whom) ได้แก่ การพิจารณาองค์ประกอบของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับชาวบ้านในแต่ละขั้นตอน เช่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และองค์กรที่ให้ทุน ทั้งนี้ ให้พิจารณาคุณลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ ของผู้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่อง เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ระดับชั้นในสังคม ระยะเวลาอยู่อาศัย การถือครองที่ดิน เป็นต้น

มิติที่ ๓ มีส่วนร่วมอย่างไร (How) แบ่งเป็น

๑) ลักษณะของการมีส่วนร่วม เช่น ความเต็มใจเข้าร่วม การได้รางวัลตอบแทน หรือ การถูกบังคับให้เข้าร่วม

๒) รูปแบบการมีส่วนร่วม เช่น การเข้าร่วมโดยตรง หรือผ่านองค์กรของชุมชน

๓) ขนาดของการมีส่วนร่วม เช่น ความถี่ และระยะเวลาในการเข้าร่วม

๔) ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วม ซึ่งอาจเป็นการเสริมพลังหรืออำนาจขององค์กร หรือ เป็นการปฏิสัมพันธ์ธรรมดาเท่านั้น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจปฏิบัติและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ต้องยอมรับปรัชญาพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่อาศัยกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจด้วยว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามี

โอกาส ได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้องและได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากรัฐในการวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการประเมินผลการดำเนินงานในเรื่องที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่และอนาคตโดยประชาชนเอง หากสามารถสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ตามสภาพปัจจัยที่กล่าวไว้ซึ่งจะเกิดประโยชน์โดยตรงและทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถกำหนดแนวคิด นโยบายและแผนงานต่อภารกิจภาครัฐ ในการตอบสนองปัญหา ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๓. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลขององค์กร

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือเป้าหมายขององค์กรนี้นักวิชาการหลายท่านเสนอทัศนะต่างๆ ดังนี้ ความมีประสิทธิภาพขององค์กรว่า หมายถึง การพิจารณาผลของการทำงานขององค์กรดังประสงค์ที่คาดหวังไว้เป็นหลัก และความสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพนี้ อาจเกิดจากการปฏิบัติงานที่ไม่ประหยัดหรือไม่มีประสิทธิภาพได้ เพราะประสิทธิภาพเป็นของการทำงานให้ได้ผลสูงสุด ส่วนประสิทธิภาพเป็นเรื่องของการนำเอาผลงานที่สำเร็จดังที่คาดหวังไว้มาพิจารณา ซึ่งจากความหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเน้นการเปรียบเทียบระหว่างผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงกับผลงานที่คาดหวังไว้นั้นเอง นอกจากนี้ยังสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การมีประสิทธิภาพขององค์กรอาจไม่ได้หมายความว่าองค์กรต้องมีประสิทธิภาพด้วย^๔ ประสิทธิภาพขององค์กรมิได้ขึ้นอยู่กับสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง แต่เป็นผลมาจากปัจจัยหลายปัจจัย ดังนี้

๑) ความผูกพันต่อองค์กรนี้ อาจจะใช้เป็นเครื่องมือพยากรณ์พฤติกรรมของสมาชิกขององค์กรได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอัตราการเปลี่ยนงาน อัตราการเข้าออกจากงานของสมาชิกในองค์กร

๒) ความผูกพันต่อองค์กรเป็นผลการศึกษาที่ต่อเนื่อง หรือพัฒนาขึ้นมาจากการศึกษาเรื่องความจงรักภักดีของสมาชิกในองค์กร ซึ่งผู้บริหารต้องการให้เกิดขึ้นในองค์กร

๓) การทำความเข้าใจเรื่องความผูกพันต่อองค์กร ช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของคนโดยทั่วไปมากขึ้นถึงกระบวนการหรือขั้นตอนที่คนจะสร้างความผูกพัน ดังนี้

(๓.๑) พนักงานซึ่งมีความรู้สึกผูกพันอย่างแท้จริงต่อเป้าหมายและค่านิยมขององค์กรมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรอยู่ในระดับสูง

(๓.๒) พนักงานซึ่งมีความรู้สึกผูกพันอย่างสูง มักมีความปรารถนาอย่างแรงที่จะคงอยู่กับองค์กรต่อไป

(๓.๓) บุคคลซึ่งมีความรู้สึกผูกพันสูงจะเต็มใจที่จะใช้ความพยายามมากพอสมควรในการทำงานให้กับองค์กร ทำให้มีผลปฏิบัติงานอยู่ในระดับดีกว่าคนอื่น^๕

^๔ สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๔๑.

^๕ อนันต์ชัย คงจันทร์, ความผูกพันต่อองค์กร, จุฬาลงกรณ์ปริทัศน์, (๑๐ , ๙, ๒๕๓๙), หน้า ๓๔-๔๑.

ประสิทธิผลขององค์กรหมายถึงสมรรถนะ (Capacity) ขององค์กรในการที่จะอยู่รอด (Survive) ปรับตัว (Adapt) รักษาสภาพ (Maintain) และสร้างความเติบโต (Growth) ไม่ว่าองค์กรนั้นจะมีหน้าที่ใดจะต้องกระทำให้ลุล่วงไป^๖ ปัจจัยกำหนดประสิทธิผลขององค์กร ซึ่งจำแนกเป็นลักษณะใหญ่ ได้ ๔ ประการ คือ

- ๑) ลักษณะขององค์กร
- ๒) ลักษณะของสภาพแวดล้อม
- ๓) ลักษณะของบุคลากร
- ๔) นโยบายการบริหารและการปฏิบัติ^๗

สรุปได้ว่า จากปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลขององค์กรที่จะมีความอยู่รอดได้นั้น ต้องมีผลมาจากการพิจารณาผลของการทำงานขององค์กรดังประสงค์ที่คาดหวังไว้เป็นหลัก และความสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพนี้ อาจเกิดจากการปฏิบัติงานที่ไม่ประหยัดหรือไม่มีประสิทธิภาพได้ เพราะประสิทธิภาพเป็นของการทำงานให้ได้ผลสูงสุด ส่วนประสิทธิผลเป็นเรื่องของการนำเอาผลงานที่สำเร็จดังที่คาดหวังไว้เป็นหลัก โดยองค์กรรวมแล้ว ประสิทธิภาพขององค์กรนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถนะขององค์กรที่จะปรับตัว รักษาสภาพ และสร้างความเติบโต ไม่ว่าองค์กรนั้นจะมีหน้าที่ใดจะต้องกระทำให้สำเร็จลุล่วงไป

๔. การจัดการสิ่งแวดล้อม

มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (สสท) ซึ่งเป็นสถาบันที่มุ่งส่งเสริมให้ การพัฒนาในระดับประเทศและการประกอบการในระดับองค์กร ได้รับการขับเคลื่อนบนพื้นฐานของ การประหยัดทรัพยากรและลดปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษและของเสีย หรือมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีในการดำเนินงาน ซึ่งจะช่วยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สถาบันจึงได้มีส่วนร่วมวิจัยและปฏิบัติงานด้านการพัฒนาขีดความสามารถให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายพัฒนาในระดับมหภาคและการประกอบการในระดับจุลภาคมีแนวทาง ระบบ กระบวนการ เครื่องมือและฐานข้อมูลในการประเมินและพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมในกรอบการพัฒนาประเทศและการประกอบการ ได้แก่

๑) แผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับนโยบาย การกำหนดนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒๐ ปี (๒๕๔๐-๒๕๕๙) การจัดทำแผนแม่บทการจัดการลุ่มน้ำภาคกลาง แนวทางการบริหารจัดการของเสียของประเทศไทย การจัดทำแผนแม่บทบริหารจัดการมลพิษทางน้ำ การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การพัฒนา

^๖ Edgar H. Chien, *Organization Psychology*, ๒nd ed, (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1970), p. 118.

^๗ Steers, อังโน อีระ วีระธรรมสาธิต, “ความผูกพันต่อองค์กร : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้บริหารระดับหัวหน้าแผนก/เทียบเท่าของเครือซีเมนต์ไทย”, หน้า ๑๗.

ตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย เพื่อใช้ประเมินสถานภาพสิ่งแวดล้อมเปรียบเทียบกับผลการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและสังคม

๒) มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดการมลพิษ การศึกษาวิจัยเพื่อนำมาตรการทางเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมมาใช้ในการจัดการมลพิษภายใต้หลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” (polluter-pay-principle) ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๕ จนเป็นที่มาของคำว่า pollution charge และ pollution management fee (PMF) สำหรับมลพิษที่มาจากภาคอุตสาหกรรมเมื่อการศึกษานี้ได้รับการยอมรับและกำลังผลักดันในทางกฎหมาย สถาบันได้ขยายผลการศึกษาไปถึงการใช้หลักการทางเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษทางอากาศ การจัดการมลพิษจากฟาร์มสุกรและการเกษตร การฟื้นฟูและประเมินความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้ลบลบระบายนของเสีย (มลพิษทางดินและน้ำใต้ดิน) และศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้ใบอนุญาตการระบายมลพิษ

๓) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลบัญชีรายการสิ่งแวดล้อม การจัดทำฐานข้อมูลบัญชีรายการสิ่งแวดล้อม (Life Cycle Inventory) ของผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร อุตสาหกรรม ทรัพยากรน้ำ ไฟฟ้า และวัสดุพื้นฐานต่าง ๆ และการศึกษาผลกระทบของมาตรการสิ่งแวดล้อมในระบบการค้าระหว่างประเทศ การพัฒนาตัวชี้วัดผลกระทบการด้านสิ่งแวดล้อมของภาคอุตสาหกรรม ปัจจุบันสถาบันได้มุ่งพัฒนาการจัดทำฐานข้อมูลบัญชีรายการสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ครอบคลุมผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้หลากหลายมากขึ้นพร้อม ๆ กับการพัฒนาแนวทางและวิธีการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

๔) ส่งเสริมมาตรการ Greening supply chain ได้มีการส่งเสริมผ่านการสัมมนาและฝึกอบรมให้แก่ภาคธุรกิจไทยให้เห็นความสำคัญในการส่งเสริมให้คู่ค้าใส่ใจในการจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษจากการประกอบธุรกิจ นอกจากนี้ได้ทำการศึกษาและวิจัยในประเทศและต่างประเทศเพื่อทราบสถานการณ์การดำเนินงานในด้านนี้ และร่วมกันนำเสนอแนะนโยบายมาตรการที่เหมาะสมให้แก่หน่วยงาน

๕) รัฐจัดทำแผนแม่บทการช่วยเหลือระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่น สถาบันได้จัดทำ Master Plan of the Green Partnership Plan ใน ๒ แผน คือระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๘ (ค.ศ. ๒๐๐๑-๒๐๐๕) และปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๓ (ค.ศ. ๒๐๐๖-๒๐๑๐) เพื่อกำหนดกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรม

๖) การจัดการสิ่งแวดล้อมในภูมิภาค การดำเนินงานด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ สถาบันได้ร่วมกับองค์กรวิจัยของประเทศต่าง ๆ หลายโครงการและได้ร่วมทีมประเมินงานวิจัยและภาคสนามในหลายประเทศ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการทำงาน การประสานงาน และการควบคุมการทำงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยตัวอย่างงานวิจัยระหว่างประเทศที่สำคัญ เช่น ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๕๒ ได้ทำงานร่วมกับองค์กรวิจัยของประเทศต่าง ๆ เช่น ฟิลิปปินส์ อินเดีย อินโดนีเซีย เวียดนาม มาเลเซีย ญี่ปุ่น จีน บังกลาเทศ ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณของ Institute for Global Environmental Strategies (IGES) ในการทำงานวิจัย

ประเด็นการค้าและสิ่งแวดล้อมระดับเอเชีย-แปซิฟิก (ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก) โดยศึกษาถึงการริเริ่ม SME ระบบข้อมูล พลังงาน การเปิดการค้าเสรี เป็นต้น ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ทำงานร่วมกับธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) และ The Energy and Resources Institute (TERI) ในเรื่อง Energy and climate change โดยร่วมกับองค์กรวิจัยในประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ จีน และญี่ปุ่น โดยสถาบันรับผิดชอบงานวิจัยใน ๕ ประเทศ คือ เวียดนาม ลาว พม่า กัมพูชา และไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ทำงานร่วมกับ ADB และ TDRI ในเรื่อง Technology Transfer เพื่อเตรียมการเจรจาในการประชุมอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UNFCCC: COP 15 Negotiation) ณ กรุงโคเปนเฮเก้น ประเทศเดนมาร์ก ร่วมกับองค์กรวิจัยในประเทศอินเดีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ จีน และ ญี่ปุ่น^๘

การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่สังคมที่ยั่งยืน ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการที่หลากหลายเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างรอบด้าน เช่น การจัดการด้วยการบังคับใช้บทลงโทษต่าง ๆ เพียงอย่างเดียวจะไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าสังคมมีกระบวนการเสริม เช่น การสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อม ๆ กับการกำหนดมาตรการจูงใจและการบังคับใช้บทลงโทษ ก็จะทำให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕. หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม

หลักพุทธธรรม ได้แก่ “อปริหานิยธรรม ๗” ซึ่งกษัตริย์แห่งแคว้นวัชชีซึ่งรวมกันเรียกว่า กษัตริย์ลิจฉวีใช้เป็น “ธรรมาภิบาล” ในการบริหารองค์กรแล้วพบว่าธรรมะทั้ง ๗ ขั้นนั้นเป็นข้อปฏิบัติซึ่งจะสร้างความสามัคคีกลมเกลียวกันอย่างมั่นคงในองค์กรใดๆ ก็ตามที่ประพฤติด้อย่างสม่ำเสมอและมั่นคง^๙ นอกจากนี้ความหมายอปริหานิยธรรม ๗ (ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม, เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียวสำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง) พระพุทธองค์ได้ตรัสกับ กษัตริย์วัชชีอยู่ในวัชชีอปริหานิยธรรม ซึ่งจะนำมากล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ดังนี้^{๑๐}

๑) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

๒) พร้อมเพรียงกันประชุมพร้อมเพรียงกันเลิกประชุมพร้อมเพรียงกันกระทำกิจอันพึงกระทำ

๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม

^๘ มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย สสท, การจัดการสิ่งแวดล้อม, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://www.tei.or.th/w_em/index.html [เข้าถึงวันที่ ๑๘ พ.ย. ๕๙].

^๙ วศิน อินทสระ, หลักธรรมอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมดาการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๒ - ๓๕.

^{๑๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอส. อาร์. พรินต์แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑๑ - ๒๑๒.

๔) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ชนชาววัชชีเคารพนับถือท่านเหล่านั้นเห็นถ้อยคำของท่านเป็น
สิ่งอันรับฟัง

๕) บรรดากุลสตรี กุลกุมารีทั้งหลายให้อยู่ดีโดยไม่ถูกข่มเหงหรือฉุดคร่าขึ้นใจ

๖) เคารพสักการบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานปูชนียวัตถุตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ) ของวัชชี
(ประจำชาติ) ทั้งหลายทั้งภายในและภายนอกไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้น
เสื่อมทรามไป

๗) จัดให้ความอารักขาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (ในที่นี้กิน
ความกว้าง หมายถึง บรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่าขอพระอรหันต์
ทั้งหลายที่ยังไม่ได้มาพึงมาสู่แว่นแคว้นที่แล้วพึงอยู่ในแว่นแคว้นโดยผาสุก

การนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
รักษาสิ่งแวดล้อม ดังนี้

หมั่นประชุมเนื่องนิตย์ ประยุกต์ใช้โดยการวางแผนการมีส่วนร่วมในการรับฟังความ
คิดเห็นและกำหนดทิศทางของประชาชนซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมาย การดำเนินงานการมีส่วนร่วมใน
การแบ่งงานกันทำและการมอบหมายบทบาทหน้าที่ของกลุ่มต่างๆ การตรวจสอบการมีส่วนร่วมในการ
สร้างเป้าหมายและการประเมินผลจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ปรับปรุง พัฒนามีส่วนร่วมทบทวน
กิจกรรมที่ไร้ประสิทธิภาพ

พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ
ประยุกต์ใช้โดยการวางแผนการมีส่วนร่วมต่อการเสนอความคิด ความเห็นและสิทธิในการเข้าร่วมกลุ่ม
การดำเนินงานมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดและความเห็นของประชาชนโดยภาพกว้าง การ
ตรวจสอบการมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำต่อผลกิจกรรมต่างๆ ด้วยความมีเมตตา ปรับปรุง
พัฒนาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การแนะ และการคาดโทษแก่ผู้กระทำความผิด

การยึดถือและยอมรับในกติกา กฎระเบียบ กฎหมาย กฎเกณฑ์ที่วางเอาไว้เพื่อจัดการ
สิ่งแวดล้อม ประยุกต์ใช้โดยการวางแผนการมีส่วนร่วมการรักษาสภาพประโยชน์ของชาติและปฏิบัติตาม
กฎหมาย การดำเนินงานการมีส่วนร่วมปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสามารถ การตรวจสอบการมีส่วนร่วม
การดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ปรับปรุง พัฒนาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การแนะ
และการคาดโทษแก่ผู้กระทำความผิด

การให้ความเคารพนับถือผู้นำ ประยุกต์ใช้โดยการวางแผนการมีส่วนร่วมในการกำหนด
คุณธรรมสำหรับผู้ปกครอง และคุณธรรมสำหรับผู้ถูกปกครอง การดำเนินงานการมีส่วนร่วมในการ
ยอมรับข้อเสนอแนะจากประชาชน การตรวจสอบการมีส่วนร่วมการตัดสินใจด้วยจิตเมตตาต่อกัน
ปรับปรุง พัฒนาการมีส่วนร่วมในการแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้นแล้วพร้อมทั้งการให้อภัยต่อกัน

การให้การคุ้มปกป้องและส่งเสริมบทบาทสตรี ประยุกต์ใช้โดยการวางแผนการมีส่วนร่วม
ในการกำหนดให้สตรีได้มีโอกาสเสนอหลักปฏิบัติ การดำเนินงานการมีส่วนร่วมในการทำประชา
พิจารณ์ในกลุ่มสตรี การตรวจสอบการมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งสตรีให้เป็นผู้ตรวจสอบโครงการ
ปรับปรุงพัฒนาการให้เกียรติและสนับสนุนบทบาทสตรีต่อกิจกรรมต่างๆ

การให้ความเคารพ สักการบูชาสถานที่สำคัญ ประยุกต์ใช้โดยการวางแผนการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชน การดำเนินงานไม่กระทบกระเทือนต่อถาวรวัตถุอันเป็นที่เคารพ การตรวจสอบการมีส่วนร่วมในการการปกป้องถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนา ปรับปรุง พัฒนาการมีส่วนร่วมในการการดูแลรักษาและการฟื้นฟู

อารักขา คุ่มครอง ป้องกัน อันชอบธรรมแก่ผู้มีศีลทั้งหลาย ประยุกต์ใช้โดยการวางแผนการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการเข้าไปดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานการมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็นและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระสงฆ์และผู้มีศีลทั้งหลาย การตรวจสอบการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในการอารักขาคุ่มครอง ป้องกันภัยต่อพระสงฆ์และผู้มีศีล การตรวจสอบการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในการอารักขา คุ่มครอง ป้องกันภัยต่อพระสงฆ์และผู้มีศีล ปรับปรุง พัฒนาการมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกา และมาตรการสำหรับการดูแลพระสงฆ์และผู้มีศีลทั้งหลาย

๖. บทสรุป

ประสิทธิผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรม ต้องมีการประยุกต์ใช้โดยการวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ การปรับปรุง พัฒนาการมีส่วนร่วมในการหมั่นประชุมเนืองนิตย์ การมีส่วนร่วมพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ การมีส่วนร่วมในการยึดถือและยอมรับในกติกา กฎระเบียบ กฎหมาย กฎเกณฑ์ที่วางเอาไว้เพื่อจัดการสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมให้ความเคารพนับถือผู้นำ การมีส่วนร่วมให้การคุ้มครองและส่งเสริมบทบาทสตรี การมีส่วนร่วมให้ความเคารพ สักการบูชาสถานที่สำคัญ การมีส่วนร่วมอารักขา คุ่มครอง ป้องกัน อันชอบธรรมแก่ผู้มีศีลทั้งหลาย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ:

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒.

กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอส. อาร์. ฟรินติงแมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

วสิน อินทสระ. หลักธรรมอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : ธรรมดาการพิมพ์, ๒๕๔๘.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑. (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙), ปทุมบท.

สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

(๒) วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย

พระครูชัยพัชรสถิต (พรชัย สวาทะนันท์). “รูปแบบการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในศาสนสถานเพื่อการเรียนรู้ธรรมะ:กรณีศึกษา วัดราชพฤกษ์ อำเภอเข้าค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์” **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๕๗.

สุพิชัย ศิริรักษ์. “รูปแบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธจริยธรรมาภิบาล ของเทศบาลในเขตภาคกลางตอนบน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

(๓) เว็บไซต์

มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย สสท. **การจัดการสิ่งแวดล้อม**. [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://www.tei.or.th/w_em/index.html [เข้าถึงวันที่ ๑๘ พ.ย. ๕9].

๒. ภาษาอังกฤษ

(I) Book:

Edgar H. Chien. **Organization Psychology**. ๒nd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1970.

๑๔๘ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙

การพัฒนาภาวะผู้นำขององค์กรเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำด้วยหลักพุทธธรรม Leadership Development Organization on Water Management with Buddhist

อำพล ปุญญา*

บทคัดย่อ

สังคมในโลกปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยความไร้ระเบียบและเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยสภาวะพื้นฐานของบุคคลที่มีความแตกต่างและหลากหลาย ซึ่งประกอบด้วยความแตกต่างของบุคคลผนวกเข้ากับความพยายามที่จะดำรงและรักษาความเป็นอัตลักษณ์ จึงเกิดการบริหารจัดการในองค์กรขึ้น ฉะนั้น องค์กรจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม

การพัฒนาภาวะผู้นำแบบสังคหวัตถุ 4 ได้ช่วยประสานผู้คนจากครอบครัวและประเทศต่างๆ ให้อยู่ร่วมกันได้ มนุษย์จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ๔ ประการคือ โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ประชาชน ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย หลักพุทธธรรมของผู้นำนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งการพัฒนาภาวะผู้นำขององค์กรการบริหารจัดการน้ำเพราะในการบริหารจัดการน้ำนั้นความสำเร็จทั้งปวงที่จะพึงเกิดขึ้นได้ด้วยการสงเคราะห์กัน มีผลสะท้อนต่อผลงาน ตลอดจนวิถีปฏิบัติงานขององค์กรแต่ละแห่งเป็นอย่างมาก ผู้นำนั้นจึงเปรียบเสมือนหนึ่งว่าเป็นแกนกลางหรือเป็นเสาหลักให้การดำเนินงานของผู้ตาม ตลอดจนผลงานส่วนรวมขององค์กรก้าวไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายไปได้ด้วยดี

คำสำคัญ : การพัฒนาภาวะผู้นำ, การบริหารจัดการน้ำ, หลักพุทธธรรม

ABSTRACTS

In today's global society, a globalized society is filled with lawlessness and as a society composed of individuals with the condition of difference and diversity. Which consists of different individuals combined with efforts to establish and maintain an identity. Therefore the management of the organization. Therefore, organizations need to focus on leadership development based on Buddhist principles.

Leadership Development Series Sangahavatthu 4 objects. Helped coordinate family and people from different countries, to live together. Humans can live together happily four main progressive melodic utterances public housing. Buddhist leaders have a critical leadership development organization for water

* นักวิชาการอิสระ ๔๗๔ ถ.โกสีย์ ต.ปากน้ำโพ อ.เมืองฯ จ.นครสวรรค์

management in the management of water. Success all that will happen with the relief well. A reflection on the work The practices of each organization is huge. As one leader, then that is a core pillar for the implementation of the following. As well as the majority of organizations towards the achievement of the goals went well.

Keywords : Leadership Development, Water Management, Buddhism

๑. บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป็นความท้าทายขององค์กรที่จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้าง ค่าธรรมเนียมภาษี ความคาดหวัง ความต้องการจากลูกค้า สังคมในโลกปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยความไร้ระเบียบ (Chaos)^๑ และเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยสภาวะพื้นฐานของบุคคลที่มีความแตกต่างและหลากหลาย เช่น ค่านิยม ทักษะคติ ภาษา ความต้องการ ผลประโยชน์ และกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น ด้วยความแตกต่างของบุคคลผนวกเข้ากับความพยายามที่จะดำรงและรักษาความเป็นอัตลักษณ์ (Identity) จึงเกิดการบริหารจัดการในองค์กร ฉะนั้น องค์กรจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถให้กับองค์การสร้างนวัตกรรม และการสร้างแรงจูงใจ พัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการรองรับการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวในสังคมหน่วยงานองค์กรใดๆ ไม่ว่าจะเป็นขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก ในการบริหารองค์กรนั้นๆ ต้องมีผู้นำ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กรนั้นๆ ทั้งนี้ เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องบริหารจัดการ เช่น การวางแผน สั่งการ ควบคุม และกำกับดูแลให้บุคลากรขององค์กรนั้นปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้ ปัญหาเป็นที่น่าสนใจว่า ผู้นำจะต้องทำอะไรหรือมีวิธีการอย่างไร จึงทำให้บุคลากรในสังกัดที่เป็นผู้ตามเกิดความรักและผูกพันกับงานและองค์กร ทุมนเทศความรู้ ความสามารถพยายามทำงานนั้นให้ประสบความสำเร็จด้วยความเต็มใจ ตั้งใจในการปฏิบัติงาน และสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายขององค์กร

^๑ ทฤษฎี “ไร้ระเบียบ” (Chaos Theory or Theory of Complex System) เป็นแนวคิดทางฟิสิกส์ใหม่ซึ่ง Ilya Prigogine ได้นำเสนอในงานเรื่อง The Law of Chaos โดยชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับความไร้ระเบียบนี้ทำให้นักวิทยาศาสตร์ และนักสังคมศาสตร์ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานของกฎธรรมชาติใหม่เนื่องจากความคิดที่ผ่านมา วิทยาศาสตร์มักจะมองกฎธรรมชาติว่าเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้อย่างตายตัว ซึ่งแนวคิดนี้ได้เปลี่ยนไปเมื่อมีการค้นพบทฤษฎีเรื่อง Chaos เพราะแนวคิดนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า รากฐานของธรรมชาติ คือ สภาวะแห่งการไร้เสถียรภาพ ดูเพิ่มเติมใน ยุค ศรีอาริยะ, มายาโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : โครงการวิถิธรศน์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๑-๑๑๙.

การพัฒนาภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ความสามารถและลักษณะต่างๆ ของผู้นำที่จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสานเป็นกระบวนการสนับสนุนการพัฒนาความร่วมมือในการจัดการน้ำ ผืนดิน และทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านเศรษฐกิจ และสวัสดิการสังคมในทางแนวที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยไม่ทำลายและรักษาไว้ซึ่งระบบนิเวศที่สำคัญ น้ำควรได้รับการบริหารจัดการภายใต้ขอบเขตความเป็นลุ่มน้ำ ภายใต้หลักธรรมและการมีส่วนร่วมของสาธารณะ^๒ กระบวนการจัดการน้ำที่มองเป็นองค์รวม (Holistic) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๒. การพัฒนาภาวะผู้นำ

การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธต้องมีการพัฒนาแยกเป็น ๒ ส่วน ส่วนหนึ่ง คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา และอีกส่วนหนึ่งคือการพัฒนาวัตถุ พัฒนาสภาพแวดล้อม เรียกว่า วัฒนา หรือ พัฒนา^๓ องค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง “การพัฒนาที่สนองความต้องการของประชาชนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความต้องการของตนเอง”^๔ และคำว่า “ผู้นำ” คือผู้ที่มีคุณสมบัติที่ควรค่าแก่การนับถือ เช่น สติปัญญาความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลาย มาประสานกันและพากันไปสู่^๕ จุดหมายที่ดั่งงาม ภาวะผู้นำ คือ ภาวะที่ก่อให้เกิดศรัทธาเป็นที่ยอมรับและเกิดจุดมุ่งหมายร่วมกันในสังคมนั้นๆ^๖ การใช้อิทธิพลของบุคคลหรือของตำแหน่งให้ผู้อื่นยินยอมปฏิบัติตามเพื่อที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มตามที่ได้กำหนดไว้^๗ ภาวะผู้นำ จึงหมายถึง ศิลปะ หรือ ความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการ และอำนวยการโดยการใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือติดต่อกันและกันให้ร่วมใจกัน

^๒ GWP-TAC, *Integrated Water Resources Management*, TAC Background papers, (Stockholm : Global Water Partnership, 2000. p.4.

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยั่งยืน*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๒๑.

^๔ World Commission On Environment and Development, *Our Common Future*, (New York Oxford University : Great Britain R. Clay Ltd., 1987), p. 43,

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), *ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ*, (กรุงเทพมหานคร:ธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

^๖ ประเวศ วะสี, “ภาวะผู้นำ สภาพในสังคมไทยและวิธีแก้ไข”, ใน *ภาวะผู้นำความสำคัญต่ออนาคตไทย*, (กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๒), หน้า ๗๑.

^๗ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษาหน่วย ที่ ๕-๘*, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๐.

กับตน ดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนิน
จะเป็นไปในทางที่ดีหรือชั่วก็ได้

ประเภทของผู้นำและลักษณะของผู้นำจะเป็นแบบใดซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของสังคมใน
แต่ละแห่งเป็นต้นตัวกำหนด เพราะผู้นำที่เป็นบุคคลธรรมดาที่สามารถที่จะได้รับการยอมรับจากมตี
มหาชน จึงต้องปรับปรุงตนเองให้เข้าสภาพแวดล้อมและสภาพการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มีทักษะ
ของนักวิชาการทั้งหลายซึ่งสามารถจำแนกผู้นำออกเป็น ๓ ประเภทด้วยกัน ได้แก่

ก. พิจารณาตามความรับผิดชอบที่ผู้รับผิดชอบอยู่ ซึ่งแยกได้

๑) ผู้นำแบบใช้พระเดช ผู้นำในลักษณะนี้ได้อำนาจมาตามตัวบทกฎหมาย เป็นผู้
อำนาจตามกฎหมายและสามารถใช้อำนาจได้ตามกฎหมาย ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องเชื่อฟังและปฏิบัติ
ตามผู้นำประเภทนี้ได้แก่ ผู้นำตามหน่วยราชการต่างๆ

๒) ผู้นำลักษณะพิเศษหรือมีความสามารถพิเศษผู้นำที่มีคุณลักษณะนี้เป็นผู้ที่มี
พรสวรรค์โดยกำเนิด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามารถพิเศษในการโน้มน้าวหรือเข้าใจคนผู้นำ
ประเภทนี้ไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งอย่างเป็นทางการ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและสมาชิกในกลุ่มจะ
ออกมาในรูปแบบความร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความรักความศรัทธาที่มีสมาชิกในกลุ่มมีต่อผู้นำ
ซึ่งจะเป็นให้พลังสมาชิกเหล่านั้นร่วมกันปฏิบัติตามคำแนะนำด้วยความเคารพนับถือที่สมาชิกในกลุ่ม
มีต่อผู้นำซึ่งจะเป็นให้พลังสมาชิกเหล่านั้นร่วมกันปฏิบัติตามคำแนะนำด้วยความพร้อมเพียง

๓) ผู้นำแบบพ่อพระ ผู้นำลักษณะนี้ เป็นผู้นำที่เป็นจุดศูนย์กลางแห่งความรักเป็น
จุดศูนย์กลางรวมศรัทธา ความศรัทธา ความเชื่อมั่นจากคนทั้งปวง ผู้นำในลักษณะนี้จะไม่ใช่อำนาจ
ตามแบบอย่างผู้นำแบบใช้พระเดชหรือผู้นำในลักษณะพิเศษ อำนาจต่างๆ เกิดจากแรงศรัทธารัก
และเคารพนับถือจากประชาชนโดยประชาชนจะพร้อมใจกันปฏิบัติตาม ผู้นำแบบ พ่อพระที่เห็นชัด
คือองค์พระมหากษัตริย์

ข. พิจารณาจากวิธีการที่ผู้นำใช้ ซึ่งจำแนกได้ ดังนี้

๑) ผู้นำแบบอัตนินยม หรือแบบเผด็จการ

๒) ผู้นำแบบประชานิยมหรือการเป็นผู้นำ แบบประชาธิปไตยผู้นำ

๓) ผู้นำแบบเสรีนิยม

ค. พิจารณาจากบทบาทที่ผู้นำแสดง จำแนกได้ ดังนี้

๑) ผู้นำแบบแสดงตนเองในลักษณะพ่อแม่ปกครองลูก

๒) ผู้นำแบบใช้กลอุบายกุมบังเหียนการบริหาร

๓) ผู้นำในลักษณะผู้เชี่ยวชาญ^๙

คุณสมบัติของผู้นำโดยพิจารณาความหมายจากคำว่า LEADERSHIP ดังนี้^{๑๐}

^๙ กิติ ตยัคคานนท์, เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ, (กรุงเทพมหานคร : เพลวอักษร, ๒๕๔๓), หน้า ๒๒.

^๙ กวี วงศ์พูน, ภาวะผู้นำ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพ, ๒๕๓๘), หน้า ๔.

^{๑๐} รัศมี ภิบาลแทน, “คุณลักษณะความเป็นผู้นำ”, วารสารรามคำแหง, ๒๕๓๗ : ๔๐-๔๗.

๑. L = Love คือ มีความรักในหน้าที่ รักผู้ใต้บังคับบัญชา รักความยุติธรรม รักความก้าวหน้า

๒. E = Education and Experience คือ มีการศึกษาดี มีประสบการณ์เป็นแบบอย่าง ได้หรือเป็นได้ทั้งในฐานะผู้นำและเป็นครูคนอื่น

๓. A = Adaptability คือ มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อมได้ รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

๔. D = Decisiveness คือ มีความสามารถในการพิจารณาตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

๕. E = Enthusiasm คือ มีความกระตือรือร้นตั้งใจทำงานอย่างจริงจังและสามารถชักนำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างจริงจังได้ด้วย

๖. R = Responsibility คือ มีความรับผิดชอบในส่วนของตนและผู้อื่นที่ได้ทำลงไป ไม่ปิดความรับผิดชอบและรวมถึงความรับผิดชอบที่เกิดจากการสั่งงานที่มีความเสี่ยง (risk) หรือตัดสินใจอย่างรีบด่วน

๗. S = Sacrifice and Sincerity คือ มีความเสียสละและอุทิศผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วยความจริงใจ

๘. H = Harmony คือ มีความนุ่มนวลอ่อนอ่อนผ่อนปรน ก่อให้เกิดความรักความสามัคคี และ อาจหมายถึง การถ่อมตัว (Humble) ตามกาลเทศะด้วย

๙. I = Intellectual Capacity คือ มีความเฉลียวฉลาดมีไหวพริบทันคน ทันเกม และทันเหตุการณ์

๑๐. P = Persuasiveness คือ มีความสามารถในการจูงใจคน
ผู้นำที่ดีนั้น ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. การเป็นผู้รู้จักตนเอง (self realization)

๒. การเป็นผู้รู้จักการวิเคราะห์หาเหตุและผล (Analytical Mind)

๓. การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดกาล (Life Long Learning)

๔. ความเข้าใจในจิตวิทยาการบริหาร

๕. การเป็นคนดี “Good Person” คนดี “Good Person” ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

ก) มีความรู้ไหวพริบเฉลียวฉลาด (IQ=Intelligence Quotient) รู้แจ้งถึงความดี ความชั่ว รู้ที่จะเอาตัวรอดจากเล่ห์อุบายของตัณหา คนชั่ว และนำพาตนเองและผู้คนที่เห็นแจ้งในทางที่ดีควรประพฤติปฏิบัติได้

ข) มีความอดกลั้น สติตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งชั่วร้าย (EQ=Emotional Quotient) จนตกอยู่ในห้วง “กิเลส” คือ โลภะ โทสะ และโมหะ และเกิดปัญญาในการแก้ไข สร้างสรรค์ และเล็งเห็นผลเลิศ ในระยะยาวได้

ค) มีความอดทน มุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (AQ=Adversity Quotient) พร้อมที่จะเสียสละแรงกายเพื่อให้ได้มาซึ่งอุดมคติแห่งตนและความดีที่ยึดมั่น ไม่หวั่นไหวต่อความลำบากและอุปสรรคใดๆ

ฆ) ไม่เป็นผู้ยึดติดกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกินพอดี (VQ=Void Quotient) รู้ที่จะปรับเปลี่ยนตนเองตลอดเวลาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างเหมาะสม

ง) เป็นผู้ที่มีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม (MQ=Moral Quotient) มีสำนึกของ “ความผิชอบชั่วดี มีความละเอียดใจต่อความชั่วเกรงกลัวต่อบาป ไม่ประพฤติชั่ว มุ่งทำแต่ความดี มีจิตใจที่ผ่องใส

คุณสมบัติต่างๆ ที่ผู้นำพึงมี สามารถสรุปเป็นลักษณะใหญ่ๆ ได้ ๔ ลักษณะ คือ

๑. ลักษณะทางสติปัญญา คือ มีความรู้ความสามารถ มีไหวพริบสามารถวินิจฉัยปัญหาต่างๆ ได้อย่างเฉียบแหลมและทันท่วงที

๒. ลักษณะทางอุปนิสัย คือ มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอันดี เช่น ความซื่อสัตย์ ความอ่อนโยน ความมีสัจจะ ความรับผิดชอบและความไม่เห็นแก่ตัว เป็นต้น

๓. ลักษณะทางอารมณ์ คือ สามารถบังคับหรือควบคุมอารมณ์และบทบาทของการเป็นผู้นำได้ เมื่อควบคุมตัวเองเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ก็เป็นเหตุให้ควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาได้ง่าย

๔. ลักษณะทางร่างกาย คือ มีบุคลิกภาพทางกายดี สุขภาพแข็งแรง มีพลังศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและภาวะร่างกายที่ดีเยี่ยมแสดงออกซึ่งบุคลิกภาพของการเป็นผู้นำให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น

๓. การบริหารเพื่อการพัฒนา

การบริหารจะทำให้องค์กรแต่ละองค์กรประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งที่ขาดเสียไม่ได้ก็คือการบริหารงานที่ดี หากผู้นำมีความสามารถในการบริหารงานเป็นและดี องค์กรก็จะประสบความสำเร็จ ในทางตรงกันข้าม หากผู้นำไร้ความสามารถ บริหารงานไม่เป็น องค์กรก็ยากที่จะประสบความสำเร็จได้ กระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคน ส่วนใหญ่ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนอย่างต่อเนื่อง เนื้อหาสาระของการพัฒนาจึงอยู่ที่ความสามารถของคนส่วนใหญ่ ส่วนกลไก หรือ การดำเนินการเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำมาใช้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาจึงจำเป็นที่จะต้องเป็นกระบวนการระยะยาวและ น่าจะส่งผลต่อคนส่วนใหญ่ ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ

๑) ความก้าวหน้า ถ้าเป็นเรื่องทางเศรษฐกิจก็จะเรียกว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องความมีเหตุผลตลอดจนระบบและกลไกให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ

๒) ความมั่นคง เป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในทางสังคม เราต้องการเห็นความมั่นคงทำสังคมเป็นสังคมที่สงบสุข สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยปราศจากความรุนแรง

๓) ความเป็นธรรม โดยเฉพาะความเป็นธรรมลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนเป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมและได้รับผลตอบแทนจากการพัฒนาตามควรอย่างเหมาะสม ถ้าเป็นการพัฒนามิได้มีผู้ได้รับผลจำนวนน้อยก็จะเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ดังนั้น การพัฒนาจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่สร้างความเป็นธรรม^{๑๑}

การพัฒนาแสดงสถานภาพของความเป็นกระบวนการ (Process) ที่มีความต่อเนื่องดำเนินมาและกำลังดำเนินต่อไปเพื่อไปสู่ขั้นตอนที่ดีกว่าเดิมตลอดกระบวนการพัฒนา และการพัฒนาคือ ผลลัพธ์ (Outcome) ที่เป็นผลิตภาพ (Production) ของการเปลี่ยนแปลง (Change) จากสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งเดิมที่มีอยู่ไปสู่สิ่งใหม่ และสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นต้องดีกว่าเดิม^{๑๒} สำคัญสรุปได้ดังนี้

๑. มีจุดร่วมเดียวกันคือ การมองเห็นปัญหาของการพัฒนาประเทศตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่สมดุลในแต่ละภาคของสังคมโดยรวม

๒. แนวทางมาจากแนวคิดที่กล่าวได้ว่า การพัฒนาสมรรถนะของประชาชนและสถาบันต่างๆ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยมิติทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หากแต่แนวความคิดขององค์การสหประชาชาติได้รวมมิติทางวัฒนธรรมเข้าไว้ในกิจกรรมการพัฒนาด้วย ฉะนั้น จึงเน้นคุณค่าของมนุษย์และวัฒนธรรมรวมในกิจกรรมการพัฒนา

๓. การพัฒนาที่ยั่งยืนจะไม่เน้นการพัฒนาที่แยกส่วนกันในแต่ละมิติของสังคม ดังนั้น องค์ประกอบต่างๆ ของสังคมจะต้องเข้าร่วมกันพัฒนาสิ่งแวดล้อมของสังคมให้ดำรงต่อเนื่องไปถึงชนรุ่นต่อไปอย่างต่อเนื่องและดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ

๔. การพัฒนาที่ยั่งยืนในส่วนของมิติทางการเมือง ต้องส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

๕. ในส่วนของภาคเศรษฐกิจต้องการสำนึกและความตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการค้า การอุตสาหกรรม และการเงิน ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งจะเห็นเช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมในลักษณะเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาอุตสาหกรรม ฯลฯ จำเป็นต้องคำนึงถึงการคงอยู่ของสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วยโดยตลอด

๖. ระบบการบริหารหรือระบบราชการที่มีศักยภาพ มีความยืดหยุ่น สามารถตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงตนเองได้

^{๑๑}โฆสิต บั่นเปี่ยมราษฎร์, การพัฒนาประเทศไทย แนวคิดและทิศทาง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๓๓), หน้า ๕.

^{๑๒}อภิญา รัตนมงคลมาศ และวิวัฒน์ คติธรรมนิทย์, คนไทยกับการเมือง, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพี.เพรส จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕๐.

๗. การดำเนินการดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพได้ ต้องใช้บริบทของการศึกษาเป็นเครื่องมือ โดยคำนึงถึงการ จัดหลักสูตรทางสิ่งแวดล้อมศึกษา และประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการศึกษา และได้รับการเรียนรู้ในระดับพื้นฐานอย่างแท้จริง^{๑๓}

สรุปความได้ว่า การพัฒนาเป็นการทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม เปลี่ยนแปลง หรือการสร้างชาติ และความเจริญก้าวหน้า ความพยายามอย่างแท้จริงของประเทศ สถาบันและบุคคลต่างๆ ทั้งภายใน และภายนอกในการปฏิบัติการใดๆ ให้บังเกิดผลดีในทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวิทยาการ เพื่อให้สังคมก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งเดิมที่มีอยู่ไปสู่ สิ่งใหม่ และสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นต้องดีกว่าเดิม ดังนั้นการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารที่ดีในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้นั้นไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตามต้องทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอและตรวจสอบ ความผิดพลาดและคอยแก้ไขปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาโดยมีหลักธรรมประจำใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งเป็นวิธีการหรือกิจกรรมดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนาแหล่งน้ำ การจัดสรรน้ำ การป้องกัน และแก้ไขภัยธรรมชาติด้านน้ำ และการป้องกัน แก้ไข มลพิษทางน้ำ เพื่อให้สามารถใช้น้ำให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด^{๑๔}

๔. การบริหารจัดการน้ำด้วยหลักพุทธธรรม

ความสมเหตุสมผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เป็นกระบวนการในการจัดหา น้ำ จัดสรร อนุรักษ์ ฟื้นฟูและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ อย่างยั่งยืน ตลอดจนการแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในทุกพื้นที่^{๑๕} อย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาค เป็นธรรมและยั่งยืน

พระพุทธศาสนามีท่าทีต่อการอนุรักษ์แหล่งน้ำว่า ถ้าใครทำให้น้ำเสีย คือทำลายคุณภาพ ของน้ำ ถือว่าเป็นบาปอย่างยิ่ง เพราะสรรพสัตว์ที่อาศัยน้ำนั้น หากขาดน้ำก็จะถึงจุดจบ ในขุททก นิคาย เปตวัตถุ ระบุไว้ว่า “หากบุคคลทำลายสระน้ำ บ่อน้ำ สวน ศาลาน้ำ หรือสะพาน ย่อมเกิดเป็น เปรต เปลือยกาย และน่าเกลียดน่าชัง ดุจดียวกับเศรษฐีธนาบาล” ในเสขียวัตถ ปกิณณกะ (หมวด เบ็ดเตล็ด) พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามไม่ให้ภิกษุถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนน้ำลาย ลงในน้ำ บทสรุปเรื่องภิกษุผู้เป็นไข้สมัยนั้น พวกภิกษุผู้เป็นไข้ยาเกรงอยู่ที่จะถ่ายอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง บ้วนน้ำลายบ้าง ลงในน้ำ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบทรง อนุญาตภิกษุผู้เป็นไข้ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมมีกถาเพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุ แล้ว รับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้เป็นไข้ถ่ายอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง

^{๑๓} ดลพัฒน์ ยศธร, “การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธศาสตร์”, วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒).

^{๑๔} ปธาน สุวรรณมงคล, การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, รายงานการ วิเคราะห์โครงการปรับ ภาคราชการสู่ยุคโลกาภิวัตน์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (โรงพิมพ์กองกลาง : สำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๐), หน้า ๑๕.

^{๑๕} กรมทรัพยากรน้ำ, การบริหารจัดการน้ำของประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: กรมทรัพยากรน้ำ, ๒๕๕๖, (อัสสัมชัญ).

บ้านน้ำลายบ้าง ลงในน้ำได้” แล้วจึงรับสั่งให้ภิกษุทั้งหลายยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงดังนี้พระอนุบัญญัติ พึงทำความเข้าใจว่า เราไม่ใช่ จักไม่ถ้อยอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้านน้ำลายลงในน้ำเรื่อง ภิกษุผู้เป็นไข้”^{๑๖} สังคหวัตถุ ๔ ประการในการบริหารจัดการน้ำ น้ำใช้สำหรับประสานสิ่งต่าง ๆ ให้เข้า กัน อย่างเช่น ในการสร้างบ้านหรือตึก ก่อนที่จะเป็นตึกหรือบ้านขึ้นมาได้นั้น ก็เพราะใช้น้ำประสาน สิ่งต่าง ๆ เช่น อิฐ หิน ปูน ทราให้เข้ากัน ถ้าไม่มีน้ำเสียแล้ว ตึกก็สร้างขึ้นมาไม่ได้ ศาสนาทำหน้าที่ คล้าย ๆ กับน้ำตรงที่ศาสนาช่วยประสานผู้คนจากครอบครัวและประเทศต่าง ๆ ให้อยู่ร่วมกันได้ มนุษย์จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขก็ต้องประกอบด้วยธรรมคือ สังคหวัตถุ ๔ ประการคือ โอปปาติกะ วจีไพบราหะ สงเคราะห์ประชาชน ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย(ทาน ปิยาจา อตถจริยา และสมานัตตตา)^{๑๗}

การจัดการทรัพยากรน้ำ มีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์น้ำ ได้แก่ การขาดแคลน น้ำ อุทกภัย คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ให้ปัญหา บรรเทาหรือกำจัดจนหมดสิ้นไป และเพื่อให้ทุก ๆ สิ่งในสังคม ทั้งคน สัตว์และพืช ฯลฯ มีการดำเนิน ชีวิตที่ดี มีความหลากหลายทางชีวภาพพัฒนาทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีน้ำใช้อย่าง ยั่งยืนและทั่วถึง ส่วนหลักการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้วางรูปแบบของพระสงฆ์ เป็น ตัวอย่าง “การใช้ปัจเจกชนวิถี ในการดำเนินชีวิตประจำวัน” ด้วยการดำเนินชีวิตอยู่บน พื้นฐานความต้องการปัจจัย ๔ ส่วนที่เกี่ยวกับฆราวาส พระพุทธเจ้าได้ แสดงเรื่องความรู้จักรการ พิจารณาปัจจัย ๔ เพื่อการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนตามแนวพุทธศาสนาของชาวพุทธที่ ถือว่าเป็นวิถีชีวิตตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอันที่จะฝึกฝนพัฒนาจิต เพื่อมุ่งผลอัน สูงสุดคือ มรรค ผล นิพพาน พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนว่า ปัจจัย 4 เป็นอุปกรณ์เครื่อง ดำรงชีพของ มนุษย์ ปัจจัย ๔ ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งองค์การทางสังคมเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มและ ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ

๕. สรุป

ผู้นำสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลก็คือพระศาสดา อธิบายได้ว่า พระผู้มี พระภาคเจ้าผู้ทรงนำหมู่ ชื่อว่าพระศาสดา เหมือนบุคคลผู้นำเกวียน ย่อมนำหมู่เกวียนข้ามที่กั้นดาร์ ข้าม คือข้ามขึ้น ข้ามออก ข้ามพ้นที่กั้นดาร์ เพราะโจรที่กั้นดาร์ เพราะสัตว์ร้ายที่กั้นดาร์ เพราะอด อยากที่กั้นดาร์เพราะขาดน้ำ ได้แก่ ให้ถึงถิ่นที่ปลอดภัย ฉันทะ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเป็นผู้นำ เป็น ผู้นำโดยวิเศษ เป็นผู้ตามแนะนำทรงให้รู้จักประโยชน์ ให้พินิจพิจารณา ให้เพ่งประโยชน์ ทรงให้ เลื่อมใสได้ เพราะเหตุนี้พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงชื่อว่า ผู้ทรงนำหมู่ เพราะว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าทรง

^{๑๖} วิมหา. (ไทย) ๒/๖๕๔/๗๓๔.

^{๑๗} พระมหาภาสกรณ ปิโยภาโส, บทบาทของน้ำในพระพุทธศาสนาบรรยายธรรม ณ ตึก สหประชาชาติ, ๒๕๔๙.

มีพระนามว่า "นายโก" และ"วินายโก" ไหวพจน์อย่างหนึ่งที่เรียกพระพุทธรเจ้า ก็คือ นายก ซึ่งแปลว่า ผู้นำ คือ ผู้ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหวกหรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ หลายคนมีบทบาทเป็นผู้นำกันแล้ว เช่น เป็นผู้นำองค์กร ผู้นำสมาคม ผู้นำวัดและแม้กระทั่งเป็นหัวหน้าครอบครัวก็จัดว่าเป็นผู้นำจึงได้มีการพัฒนาภาวะผู้นำ เพื่อนำไปสู่กระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลและอำนาจที่มีของตนกระตุ้นชี้แนะให้บุคคลอื่นเกิดความเต็มใจแล้วกระตือรือร้นปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์การ หรือของกลุ่ม โดยยึดถือหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการบริหารงานนั้นด้วย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ:

- กวี วงศ์พุฒ. ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพ, ๒๕๓๘.
- กิติ ตยัคคานนท์. เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร : เพลออักษร, ๒๕๔๓.
- กรมทรัพยากรน้ำ. การบริหารจัดการน้ำของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมทรัพยากรน้ำ (อัดสำเนา), ๒๕๕๖.
- โหมสิต ปันเปี่ยมรัษฎ์. การพัฒนาประเทศไทย แนวคิดและทิศทาง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๓๓.
- ปธาน สุวรรณมงคล. การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. รายงานการวิเคราะห์โครงการปรับ ภาคราชการสู่ยุคโลกาภิวัตน์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. โรงพิมพ์กองกลาง : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๐.
- ประเวศ วะสี. ภาวะผู้นำ สภาพในสังคมไทยและวิธีแก้ไข ในภาวะผู้นำความสำคัญต่ออนาคตไทย. กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๒.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ, กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๖.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษาหน่วย ที่ ๕-๘, พิมพ์ครั้งที่ ๒ . นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, ๒๕๔๐.

อภิญญา รัตนมงคลมาศ และวิวัฒน์ คติธรรมนิตย์. **คนไทยกับการเมือง**, กรุงเทพมหานคร : บริษัท
พี.เพรส จำกัด, ๒๕๔๗.

(๒) วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย

ดลพัฒน์ ยศธร. “การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธศาสตร์”. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

๒. ภาษาอังกฤษ

(I) Books:

GWP-TAC. **Integrated Water Resources Management**. TAC Background papers,
Stockholm : Global Water Partnership, 2000.

World Commission On Environment and Development. **Our Common Future**. New
York Oxford University : Great Britain R. Clay Ltd, 1987.

๑๖๐ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙

พุทธบูรณาการเพื่อความโปร่งใสในการบริหารงานภาครัฐ
Buddhist integrated approach to transparency
in public administration

พระมหาสกล ฐานวุฑโฒ*

บทคัดย่อ

การบริหารงานภาครัฐ เป็นสิ่งที่คู่ขนานกับหลักจริยธรรม คุณธรรม ทางศาสนาของแต่ละศาสนา เป็นสิ่งที่มีบทบาทเพื่อเพิ่มความเป็นธรรม และความมีจริยธรรมให้เกิดมีอิทธิพลต่อการบริหารงานภาครัฐ เกิดความโปร่งใส แก้ปัญหาการขาดความยุติธรรม และจริยธรรมที่บกพร่องของพนักงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความยุติธรรม สามารถควบคุมดุลยพินิจและทุจริตประพฤติมิชอบ และสถานการณ์การบริหารงานบ้านเมืองในปัจจุบัน ข้าราชการบ้านเมือง ประเด็นปัญหาการบริหารบ้านเมืองที่สำคัญ เกิดมาจากปัญหาบ้านเมือง การบริหารงานของภาครัฐที่ขาดความชอบธรรมทางการเมือง เป็นปัญหาที่ท้าทายเพื่อที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการบริหาร

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ, ความโปร่งใส, บริหารงานภาครัฐ

ABSTRACT

The Government that Should Buddhism Religious help To be fair And ethical to influence the Government to be transparent. Tackling the lack of justice And ethical shortcomings of public sector employees. To ensure the effectiveness and justice. Control judgments and corrupt practices. Town administration and the situation in the present. Would realize Problems in the present administration. Born out of the house The administration of the public sector lacks political legitimacy. And I believe that this point. A challenge to make a change in the process, if we can bring Buddhism. Integration into.

Keywords: Buddhist integration, transparency, public administration.

๑. บทนำ

แม้ว่ารูปแบบของประชาธิปไตยยังคงมีหลงเหลือ แต่รูปแบบเหล่านี้จะไม่มี ความหมายอะไรเลย มันเป็นการง่ายที่เราจะกลายเป็นประเทศที่รางวัลก้อนใหญ่ได้รับการสงวนไว้

* นักวิชาการ, พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดทางหลวง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

สำหรับคนที่มีความสัมพันธ์พิเศษ ประชาชนทั่วไปไม่มี ความหวังที่จะได้รับความก้าวหน้าแต่อย่างใด การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มีความหมายอะไรเลย เพราะผลประโยชน์ของชนชั้นนำถูกจองไว้หมดแล้วโดยเสมอ^๑

ผู้เขียนมีความเข้าใจว่า ทุกท่านที่ติดตามข่าวสารบ้านเมือง ในปัจจุบันจะทราบกันดีว่า ประเทศไทยของเรานั้นปกครองด้วยรัฐบาลทหาร คณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือที่เรียกกันว่า ค.ส.ช. ที่ยึดอำนาจมาจากรัฐบาลรักษาการนายกรัฐมนตรี ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งต้นตอสาเหตุของปัญหานั้นก็มาจากต้นตอที่เป็นปัญหาวิกฤติทางการเมือง ซึ่งเป็นปัญหาสังคมใหญ่ที่สุด^๒ ซึ่งสาเหตุนั้นก็มาจากบริหารงานภาครัฐเช่น พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมทางการเมือง โครงการรับจำนำข้าว ซึ่งหลายฝ่ายมองไม่เป็นธรรม ทางโครงสร้างเศรษฐกิจ กลไกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในประเทศไทยเรานั้น ถูกรวมเป็นศูนย์อำนาจ ซึ่งเอื้อประโยชน์แก่นักการเมือง

ดังนั้น ผู้เขียนบทความนี้มีมุมมองว่าปัจจุบัน สภาพการแข่งขันระหว่างประเทศ เพื่อที่จะเปิดประชาคมอาเซียน หรือวิกฤติการทางเศรษฐกิจและ ภัยทางธรรมชาติคือความแห้งแล้งทางธรรมชาติ และกระแสการลดบทบาท ขนาดองค์กรของภาครัฐ การเติบโตและความเข้มแข็งทางภาคธุรกิจที่เติบโตน้อย ปัญหาทางการเมืองทุจริตคอร์รัปชัน และความไม่มีประสิทธิภาพของรัฐบาล หรือระบบราชการที่มีปัญหาการทุจริตมากเพราะว่า ขาดจริยธรรมพื้นฐานต่อส่วนบุคคล และขาดความรับผิดชอบต่อสังคม อะไรจะเป็นสิ่งที่จะมาช่วยยับยั้ง หรือ ช่วยให้การบริหารงานภาครัฐ มีความโปร่งใส ลดปัญหาการทุจริต ช่วยให้การบริหารงานภาครัฐ สามารถเป็นหน่วยงานที่ขับเคลื่อนชุมชน สังคม ให้มีความความเจริญได้ ในลำดับต่อไปผู้เขียนจะได้นำเสนออธิบายรายละเอียดของแนวคิดพุทธบูรณาการในการสร้างความโปร่งใส ในการบริหารงานภาครัฐ

๒. กุศลมุลหลักธรรมที่สร้างความโปร่งใส

ผู้เขียน ได้ทบทวนบทความเอกสาร คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พบว่าความโปร่งใสในทัศนะของพระพุทธศาสนา ในทัศนะของพระพุทธศาสนา มีหลักธรรม ๒ ประการ ด้วยกัน ต้องเริ่มที่การสร้าง ความโปร่งใส กำจัดกิเลสภายในจิตใจของแต่ละบุคคลก่อน เพื่อให้มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน โดยมีความรัก ความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่วิวาท ไม่ทะเลาะ ไม่แตกแยกกัน เมื่อบุคคลมีหลักธรรมดังต่อไปนี้

^๑Krugman ,The Economics of universal primary education: New york time magazine,2002, P,20.

^๒พระศรีคัมภีร์ญาณ,เอกสารประกอบการสัมมนา พุทธบูรณาการเพื่อคืนความสุขให้สังคมไทย, (คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๕.

คือ ประการแรก หลักกุศลมูล ๓ ประการ^๓ คือ อโลภะ ความไม่โลภ อโทสะ ความไม่คิดประทุษร้าย และ อโมหะ ความไม่หลง เพราะว่า อกุศลมูลทั้ง ๓ ประการนี้

๑. อโลภะ ความไม่โลภ ความไม่ทะยานอยาก ความไม่ต้องการจนเกินขอบเขต ด้วยการปลุกฝังธรรมข้อนี้ คือความไม่โลภ ให้เกิดขึ้นภายในจิตและแสดงพฤติกรรมของความเป็นผู้ให้ ความเป็นผู้เสียสละให้ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งสองกลุ่มจะต้องพยายามลดหรือกำจัดกิเลสที่เป็นปรปักษ์หรือตรงข้ามกันคือความไม่โลภให้ออกไปจากจิตให้ได้ โดยการปลุกฝังการให้ การบริจาค การเสียสละ การคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม หรือความไม่เห็นแก่ตัวให้เกิดขึ้นเป็นสำคัญ

๒. อโทสะ ความไม่คิดประทุษร้าย ความไม่ฆาตพยาบาทด้วยการปลุกฝังความคิดดีต่อกัน ความไม่โกรธ ความไม่ผูกโกรธ ความไม่อาฆาตพยาบาทให้เกิดขึ้นภายในจิตใจและแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้มีเมตตา ความเป็นผู้ให้อภัยให้ปรากฏต่อกลุ่มที่เป็นผู้ขัดแย้งเมื่อบุคคลไม่โกรธ ก็จะไม่มีการประทุษร้าย สร้างความเสียหายต่อกันได้ สิ่งที่จะตามมาก็คือการคิดดี พุทธิและกระทำความดีต่อกัน^๔

๓. อโมหะ ความไม่หลง ด้วยการปลุกฝังความเป็นผู้ไม่เชื่อง่าย ความเป็นผู้ฝึกฝน การแสวงหาปัญญา การใช้เหตุผลด้วยกระบวนการสร้างความรู้ การปลุกฝังความไม่โง่ หรือสติปัญญาให้เกิดขึ้นมีความเห็นที่เป็นสัมมาทิฐิ ในการพิจารณาทำความเข้าใจในการรู้สภาวะที่เป็นจริง เข้าใจสาเหตุของปัญหา

ประการที่สอง คือการดำเนินชีวิตตามมรรคมงคล ๘ เพื่อลดและกำจัด ปญฺญจธรรม ๓ ประการที่ครอบงำจิตใจอยู่ ที่เป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งกัน คือ ตัณหา ความทะยานอยาก ทิฏฐิ ความเห็นที่ผิดไปด้านใดด้านหนึ่ง และมานะ ความถือตัวการดำเนินตามรอยมรรค ๘ ประการนั้น เป็นทักษะความโปร่งใสในทางพระพุทธศาสนาได้ เพราะว่าเป็นธรรมที่จัดว่า เป็นธรรมที่สร้างความโปร่งใสเพราะว่าเมื่อบุคคล นักการเมือง ข้าราชการประพฤติ ปฏิบัติตามหลักธรรมนี้แล้วความเห็นที่ถูกต้อง นำมาสู่ความประพฤติ ปฏิบัติที่ถูกต้อง ในที่นี้ผู้เขียนจะนำหลักธรรม ตามมรรค ๘ ประการ^๕ ดังนี้

๑. สัมมาทิฏฐิ คือความเห็นชอบ ตามหลักการที่แท้จริง ในที่นี้หมายถึง ความเห็นแจ้ง ในอริยสัจ ๔ คือ เห็นในทุกข์ คือเห็นแจ้งในปัญหาเห็นในสมุทัย คือเห็นแจ้งในสาเหตุแห่งความทุกข์ เห็นในนิโรธ คือเห็นแจ้งในผลที่เกิดขึ้นได้แก่ความดับทุกข์ และเห็นในมรรค คือเห็นในวิธีการดำเนิน

^๓วิ.มหา.(ไทย).๖/๗๖-๗๙.

^๔ไพศาล เตมีย, **รู้ไว้ก่อนเริ่มงาน**, (กรุงเทพมหานคร:บริษัท เอช อาร์ เซ็นเตอร์ จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๓๔.

^๕วิ.มหา.(ไทย).๑/๑๕๗.

ไปสู่ความดับทุกข์ ถ้าในการบริหารภาครัฐ ประชาชนที่อยู่ในชุมชนนั้น มีความเห็นที่ถูกต้อง ความเห็นที่สร้างสรรค์ ความเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและแก่คนอื่น ความเห็นที่มุ่งความสามัคคี ความสงบสุขในครอบครัว ชุมชนก็จะโปร่งใสตามมาเพราะว่าพื้นฐานดี^๖

๒. สัมมาสังกัปปะ คือความดำริชอบ ตามหลักการที่แท้จริงท่านหมายถึงการดำริออกจากกาม ดำริที่จะไม่อาฆาตพยาบาทกันและดำริที่จะไม่เบียดเบียนกัน คือมีความคิดที่ติงามในทางสร้างสรรค์ต่อกัน มีจิตระกอบด้วยเมตตา ไม่วางแผนทำร้ายกัน

๓. สัมมาวาจา คือการพูดชอบ ตามหลักการที่แท้จริง หมายถึงการเว้นจากการพูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด และพูดเพ้อเจ้อ ในกรณีนี้หมายถึง ชุมชน บุคคล จะต้องต้องลด ละ เลิกการให้ร้าย การกล่าวหา การโจมตี การด่า ทุกคนที่ประพฤติธรรมนี้ต้องมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมและคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการพูดของตน

๔. สัมมากัมมันตะ คือการทำงานชอบ ตามหลักหมายถึงการเว้นจากการฆ่า การเบียดเบียนชีวิตของกันและกัน เว้นจากการลักขโมย และเว้นจากการประพฤติดัดในกาม ในกรณีนี้หมายถึงทุกคนจะต้องไม่ใช้ความรุนแรง ต้องอยู่กันอย่างสันติ ไม่เบียดเบียนกัน

๕. สัมมาอาชีวะ คือการประกอบอาชีพชอบ ตามหลักหมายถึงการเว้นจากการประกอบอาชีพทุจริต อาชีพที่ไม่ถูกต้อง ให้ประกอบแต่อาชีพที่สุจริตชอบธรรม คือเว้นจากอาชีพที่ไม่ถูกต้องทุกชนิด เช่น การค้าขายอาวุธสงคราม ค้าขายยาเสพติด ค้ายาพิษ เป็นต้น

๖. สัมมาวายามะ คือความเพียรพยายามชอบ ตามหลักการท่านหมายถึงการมีความเพียรชอบใน ๔ ฐานะ เพียรระมัดระวังความชั่วมิให้เกิดขึ้นในจิตสันดาน เพียรละความชั่วที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรสร้างสรรค์ความดีงามในจิตสันดาน เพียรรักษาความดีนั้นให้ดำรงอยู่ต่อไป เมื่อบุคคลหมั่นสร้างความดีงาม และทำจิตใจของตนเองให้ดีแล้ว ความสงบสุข ต่างๆก็จะตามมา ความโปร่งใสในการอยู่ร่วมกันก็จะมีขึ้น^๗

๗. สัมมาสติ คือการระลึกชอบ ตามหลักการ ท่านหมายถึง การมีสติ สัมปชัญญะ และความเพียรระลึกชอบถึงสติปัฏฐาน ๔ อย่างคือ กายานุปัสสนา การตามดูกาย เวทนานุปัสสนา การตามดูเวทนาในเวทนา จิตตานุปัสสนา การตามดูจิตในจิต และธรรมานุปัสสนา การตามดูธรรมในธรรม แล้วกำจัดอภิชฌา คือ การเพ่งอยากได้ของคนอื่น และโทมนัสคือความทุกข์ใจออกไปจากจิตของตนเอง เมื่อพิจารณาได้อย่างนี้แล้วชุมชน ตลอดถึงบุคคลก็จะมีจิตสำนึกร่วมกันต่อส่วนรวม และหาทางออกร่วมกันอย่างมีความสงบสุข

^๖ไชยา วรณศรี, **ผู้มีบุญ**, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ มติชน จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๙๒-๙๓.

^๗รศ.ดร.วิเชียร วิทยอุดม, **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**, (นนทบุรี:ห้างหุ้นส่วนสามัญวิทยอุดมสาสน์, ๒๕๕๗), หน้า ๖-๕.

๘.สัมมาสมาธิ คือการตั้งสติไว้ชอบ ตามหลักการ หมายถึง การทำจิตให้ตั้งมั่นคงโดยชอบ การทำจิตให้สัสดปราศจากกาม และอกุศลธรรมทั้งหลาย จนสามารถบรรลุฌาน ทั้ง ๔ ได้ตามลำดับ สำหรับภาครัฐ การบริหารงาน หากดำเนินตามนี้แล้วความโปร่งใสก็เกิดขึ้นได้จากจิตใจของตนก่อน เมื่อปราศจากตัณหา มานะ ทิฐิ ด้วยการสร้างสรรค์เสียสละ ก็จะเกิดขึ้น ชุมชนก็จะมีแต่ความสงบสุข

ผู้เขียนจึงมีข้อคิดเห็นว่า ความโปร่งใสในทัศนะของพระพุทธศาสนานั้น ได้แก่การดำเนินตามกุศลธรรม ๓ ประการ คือ อโลภะ ความไม่โลภ อโทสะ ความไม่โกรธมีจิตคิดประทุษร้าย อโมหะ ความไม่หลง และมรรคมรรค ๘ ประการ เมื่อบุคคลดำเนินตามหลักธรรมทั้งสองประการดังกล่าวแล้ว จิตใจของตนเองก็จะปราศจากตัณหาทิฐิมานะ ด้วยการมีความเห็นที่ถูกต้องตามสัมมาทิฐิ สิ่งต่างๆ ที่ติงามก็จะตาม เช่นการเคารพกัน การให้เกียรติกันต่อคนทุกคนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นในการเจรจา การปรึกษาหารือร่วมกับการกระทำทุกอย่างด้วยความตั้งใจและจริงใจ ไม่แสแสหรือว่ามีวาระบางอย่างซ่อนเร้น การบริหารภาครัฐ หรือยิ่งขึ้นไปคือ สังคมก็จะมีความสงบ สันติ ลดปัญหาสังคม เป็นต้น

ในที่นี้ ผู้เขียนมีความเชื่อว่า หลักธรรมที่สามารถ สนับสนุนการสร้าง ความโปร่งใสคือการดำเนินตามหลักสาราณียธรรม ๖ ประการ^๔ คือ เมตตาทายกรรม มีความเมตตาทางกาย เมตตาวัจกรรม มีความเมตตาทางวาจา เมตตาโมหกรรม มีความเมตตาทางใจ สาธารณโภคิตา ความเป็นผู้มีโอกาสเพื่อส่วนรวม สีสสามัญญตา ความเป็นผู้เสมอภาคด้วยศีล และทิวฐิสามัญญตา ความเป็นผู้เสมอภาคด้วยความเห็น ถ้าบุคคลในชุมชนสามารถดำเนินการตามหลักธรรมนี้แล้ว ย่อมสามารถสร้างความโปร่งใสระหว่างกันได้ เพราะว่าสาราณียธรรมนี้สามารถสนับสนุนความโปร่งใส เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงใช้เป็นหลักธรรมสนับสนุนความโปร่งใสในการอยู่ร่วมกัน แก่หมู่พระภิกษุสงฆ์ในสมัยพุทธกาล สาราณียธรรม จึงเป็นทั้งหลักธรรมเบื้องต้นสำหรับป้องกันความไม่โปร่งใสในชุมชนเพราะมีการอยู่ร่วมกันของพระภิกษุ

๑.เมตตาทายกรรม คือ พฤติกรรมทางกายที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง หมายถึง การกระทำใดๆในทางกายเป็นการกระทำที่สร้างสรรค์ เป็นการกระทำที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อกัน ในการอยู่ร่วมกันของชุมชน หรือสังคม เช่นการช่วยเหลือผู้อื่น การทำงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ การให้ความร่วมมือกับภาครัฐเจ้าหน้าที่ของรัฐ การแสดงความเคารพ การให้เกียรติ การแสดงอาการสุภาพ การไม่ลบหลู่ การไม่ทำร้าย การไม่คอร์รัปชั่น การไม่สร้างความเดือดร้อน การไม่สร้างความเสียหายแก่ชุมชนด้วยรูปแบบต่างๆ เป็นต้น ซึ่งคุณธรรมข้อนี้ ทั้งชุมชน

^๔วิมทา.(ไทย) ,๑/๑๕๗-๑๕๘.

สังคมจะต้องพยายามปลูกฝัง เพื่อให้เกิดขึ้นในใจจิตใจตนและแสดงออกให้ปรากฏในทางปฏิบัติให้ได้ อย่างเป็นรูปธรรม โดยไม่ต้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นมาบังคับให้แสดงออก^๙ แต่พึงแสดงออกด้วยความเต็มใจ ด้วยความปรารถนาดีต่อกันหรือต่อบุคคลอื่นในชุมชนอย่างแท้จริง เช่น การยอมรับความแตกต่างทางความคิดของบุคคลผู้ร่วมสังคม เป็นต้น

๒. เมตตาวจกรรม คือพฤติกรรมทางวาจา การแสดงออกทางวาจา ที่ประกอบด้วย หมายถึงพฤติกรรมใดๆ ทางวาจา จะต้องเป็นไปในทางสร้างสรรค์ เป็นไปด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่นเป็นสำคัญด้วยการละเว้นการพูดคำเท็จหรือโกหก การพูดคำหยาบ การพูดคำส่อเสียด การพูดใส่ร้าย การโจมตี การโจมตีด้วยข้อมูลที่ไม่เป็นจริงหรือปราศจากหลักฐาน เมื่อจะชี้แนะหรือให้คำปรึกษาก็พึงกระทำด้วยเมตตา ด้วยความปรารถนาดีต่อกัน ไม่ได้กระทำด้วยความเคียดแค้นชิงชัง หรือเพราะมีผลประโยชน์ทางการเมืองหรือเศรษฐกิจอยู่เบื้องหลัง ไม่พูดในลักษณะที่เป็นการเอาดีใส่ตัว เอาชั่วใส่คนอื่น เช่นการกล่าวหาฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายไม่ดี คุณธรรมข้อนี้จะต้องรีบปลูกฝังเกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละภาคส่วน อย่างรีบเร่งด่วนในขณะที่สังคมมีความแตกแยกอย่างเป็นฝัก เป็นฝ่าย โดยการพูดจะต้องคิดให้รอบคอบก่อนพูดออกมา การพูดที่ประกอบด้วยเมตตานี้ จะทำให้เกิดความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน ความสามัคคีระหว่างกัน และเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม เพราะการพูดจริง เป็นการพูดสิ่งที่เป็นประโยชน์เป็นการพูดด้วยเหตุผล เป็นการพูดที่ไม่สร้างเวร เป็นการพูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน ไม่ได้พูดด้วยอารมณ์ของความโกรธด้วยความไม่พอใจ หรือพูดด้วยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการพูดของตน

๓. เมตตาเมโนกรรม คือพฤติกรรมทางใจ การแสดงออกทางใจที่ประกอบด้วยเมตตา คุณธรรมข้อนี้แม้จะอยู่ภายใน ไม่สามารถมองเห็นได้ แต่เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตและรับรู้ได้ ด้วยการกระทำและการพูด เพราะว่า มโนกรรมเป็นธรรมที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมทางกายและวาจาเป็นไปในลักษณะต่างๆบุคคลที่มีความคิดดี คิดในทางที่สร้างสรรค์ ย่อมแสดงพฤติกรรมทางกายและวาจาที่สร้างสรรค์ด้วยการคิดดี การคิดในทางที่เป็นคุณแก่ผู้อื่น หรือการคิดในทางบวกจึงเป็นระบบของจิตที่กระทำงานด้วยปราศจากอกุศล ปราศจากอคติหรือเป็นจิตที่มีความเป็นกลาง เป็นจุดเริ่มต้นของการทำความดีทางกาย วาจาต่อกัน อย่างไรก็ตามเรื่องจิตเป็นสภาพที่ลึกซึ้ง ยากแก่การทำความเข้าใจ และธรรมชาติจิตของบุคคลทั่วไป ย่อมคิดดีบ้าง ไม่ดีบ้าง สลับกันด้ามกาลเทศะ และตามพื้นฐานของจิตแต่ละคนที่ถูกครอบงำด้วยกิเลสมากบ้าง หรือน้อยบ้าง ต่างแตกต่างกัน สิ่งสำคัญ

^๙พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), ภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๕๐), หน้า ๔๓-๔๔.

เร่งด่วนที่จะต้องปรับปรุงในเรื่องจิตของบุคคลในชุมชนคือการปลูกฝังความคิดที่ถูกต้องด้วยการมี
ทรศนะต่อกันในทางที่ถูกต้อง ให้เกิดขึ้นในจิตของตนเอง

๔. สาธารณโภคิตา คือความเป็นผู้มีโภคะเพื่อส่วนรวม ด้วยการจัดสรร การแบ่งปัน
 लाभ การแบ่งปันผลประโยชน์ของตนเอง ของกลุ่ม ชุมชน การแบ่งปันผลประโยชน์ของตนเองให้แก่
บุคคลอื่น หรือกลุ่มอื่น ในชุมชน การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจ
หมายถึงการไม่เห็นแก่ตัว การรู้จักแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่ให้เสมอภาคกัน ไม่ให้กระจุกอยู่กับชนชั้น
ใดชั้นหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ความจริงเรื่องนี้ สามารถพิจารณาได้ในสองระดับคือในระดับบุคคล
และระดับกลุ่มหรือพรรคการเมืองในระดับบุคคลต้องปลูกฝังความเสียสละ ความไม่ตระหนี่ความ
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การรู้จักแบ่งปัน ความเป็นผู้มีอัธยาศัยกว้างขวาง ให้ปรากฏในจิตอย่างเสมอ ด้วย
การพิจารณาถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง แก่บุคคลอื่นและแก่ส่วนรวม เพราะความเป็นผู้มี
คุณธรรมข้อนี้ในจิตและแสดงออกให้ปรากฏชัดเจน ในทุกระดับตั้งแต่ชุมชนขึ้นไป ให้กระจายไปยัง
ประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคม อย่างสม่ำเสมอ เท่าเทียมกันและเป็นธรรม ไม่ให้เกิดความเลื่อม
ล้ำ การกระจุกตัว หรือการเกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นต่างๆในชุมชน สังคมมากเกินไป จนกลายเป็น
ความแตกแยกในชุมชนได้

๕. สีสสามัญญตา คือความเสมอกันด้วยศีล หมายถึงการมีพฤติกรรมที่ไปในทาง
เดียวกัน มีพฤติกรรมไปในทางที่สร้างสรรค์ ได้แก่ การเคารพ การปฏิบัติได้ตามกฎหมาย การอยู่
ภายใต้กฎหมายฉบับเดียว การมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน การร่วมมือกันการมีสามัคคี การมี
เอกภาพ ในทางเดียวกันไม่ล่วงละเมิดซึ่งกันและกันประชาชนในชุมชนนั้นควรจะได้สมาทานศีลหรือ
ข้อปฏิบัติในทางศาสนาของตนที่เป็นมาตรฐานของความเป็นมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งจะช่วยให้ตนเองมี
ความประพฤติที่ดีงามขึ้น มีจิตใจที่เยือกเย็นขึ้น และมีความสุขในการอยู่ร่วมกันในชุมชนมากขึ้น

๖. ทิฐิสามัญญตา คือ ความเสมอกันโดยความเห็น ในประเด็นนี้ เป็นเรื่องที่สำคัญ
มาก เพราะการปลูกฝังความเห็นที่ถูกต้องดีงามให้เหมือนกันในชุมชนได้ ชุมชนจะต้องได้รับข้อมูลที่
ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นจากแกนนำหรือจากสื่อมวลชนที่น่าเสนอข่าว เพราะว่า สิ่งที่สามารถทำให้เกิด
ความโปร่งใสที่มีอิทธิพลมากปัจจุบันก็คือ การบริโภคข่าวจากสื่อมวลชน การนำเสนอข่าวให้ชุมชน
นั้น ข้อมูลจะต้องมีความเป็นกลางไม่บิดเบือน และต้องสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ แห่งการใช้
สติปัญญาให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน และไม่สร้างค่านิยมผิดๆให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน เช่น ค่านิยมความรุนแรง
เป็นต้น

๓.หลักที่ขัดต่อความโปร่งใสในทัศนะของพระพุทธศาสนา

จากเนื้อหาที่ผ่านมาผู้เขียนได้เสนอความโปร่งใสในทัศนะของพระพุทธศาสนา และหลักธรรมที่สนับสนุนการสร้าง ความโปร่งใส ในบทนี้ผู้เขียนจะได้นำเสนอหลักธรรมที่ขัดต่อความโปร่งใสในทัศนะของพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าของเรานั้น พระองค์ทรงเป็น โลกวิทู หมายความว่า ผู้รู้แจ้งโลก ตรัสไว้ในวิวาทสูตร หรือว่าสูตรที่ว่าด้วยสาเหตุของความขัดแย้ง หรือความวิวาทกันของมนุษย์ในสังคมไว้ ๖ ประการ^{๑๐} ได้แก่ ความมักโกรธ ๑ ความผูกโกรธ ๑ ความลบหลู่ ตีเสมอ ท่าน ๑ ความริษยา ความตะหนี่ ๑ความเป็นผู้โอ้อวด มีมายา มีความปรารถนาลามก ๑ มีความเห็นผิด ความถือมั่นในทิวของตนเอง มีความถือมั่นสละคืนได้ยาก ๑

สาเหตุของความไม่โปร่งใส เกิดจากความขัดแย้ง ดังกล่าว เพราะว่าเมื่อคนเราเกิดมาแล้วย่อมเป็นสมาชิกของสังคม นับแต่เป็นสมาชิกของครอบครัว วงศ์ตระกูล สมาชิกของหมู่บ้าน สมาชิกของประเทศ จนกระทั่งเป็นสมาชิกของโลก การเป็นสมาชิกรู้ตัวว่า เราอาจจะดำรงอยู่ในฐานะเป็นผู้ปกครองชุมชนก็ได้ อยู่ในฐานะเป็นผู้อาศัยสังคมก็ได้ และฐานะดังกล่าวนี้ก็อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ทำให้คนแต่ละคนมีหน้าที่ต่อสังคมต่างๆ กัน แต่เราทุกคนก็มีหน้าที่ต่อชุมชนเหมือนกัน อย่างหนึ่งคือ การทำให้ชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นมีความโปร่งใส มีความมั่นคงสงบเรียบร้อย ไม่สับสนวุ่นวาย อุปมาเหมือนคนหลายคนนั่งเรือไปด้วยกัน ไม่ว่าใครจะนั่งหัวนั่งท้าย และไม่ว่าใครมีหน้าที่แจวหรือว่านั่งเฉยๆ แต่ทุกคนก็มีหน้าที่เหมือนกันอยู่อย่างหนึ่งคือช่วยระวังไม่ให้เรือล่ม สังคม ชุมชนที่วุ่นวาย มีการฉ้อโกงนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า เพราะว่าขาดความยุติธรรม ครอบครัวจึงแตกกระจาย เพราะว่าขาดความยุติธรรม บ้านเมืองจึงเกิด ทุจริตรัฐประหาร เพราะว่าความยุติธรรม สงครามระหว่างประเทศจึงเกิดขึ้น พระพุทธเจ้าสอนไว้ว่า คนที่ให้ความยุติธรรมแก่ผู้อื่นไม่ได้ ก็เพราะว่าลำเอียงใน ๔ อย่างทรงเรียกว่า อคติ^{๑๑} ต้องปราศจากอคติ ดังกล่าว^{๑๒} ซึ่งถือว่าเป็นหลักที่ขัดต่อความโปร่งใสในทัศนะของพระพุทธศาสนา จะได้นำเสนอ ดังต่อไปนี้

๑.ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก คือทำให้เสียยุติธรรม เพราะลู่อ่านจแกร็กใคร่ชอบใจ เช่นคนที่ตนรัก ทำความผิด สมควรลงโทษก็ไม่ลง หรือคนที่ตนรักไม่สมควรจะได้รับยกย่องก็ได้รับยกย่อง

^{๑๐} ที.ปา.(ไทย),๑๑/๒๕๕/๒๓๐.

^{๑๑} พันเอก ปิ่น มุทุกันต์, แนวสอนธรรมะ ตามหลักสูตรนักธรรมตรี, ครั้งที่ ๒, (พระนคร:โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๘๗-๘๘.

^{๑๒} พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, “สันติวิธีเริ่มต้นที่ชุมชน : กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสันติสุข ภาคเหนือของประเทศไทย”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (ฉบับพิเศษ) (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๘.

๒. **โทสาคติ** ลำเอียงเพราะขังมีนัยเดียวกันกับฉันทาคติ แต่ทำลายความยุติธรรม เพราะลู่อำนาจแก่ความเกลียดชัง

๓. **โมหาคติ** ลำเอียงเพราะเขลา คือทำอะไรไปให้เสียความยุติธรรม เพราะความโง่ของตนเอง เช่นผู้ใหญ่ตัดสินลงโทษผู้น้อยโดยที่ยังไม่ได้ไต่สวนความผิดให้รอบคอบเป็นต้น

๔. **ภยาคติ** ลำเอียงเพราะกลัว คือความกลัวจะมีภัยมาถึงตัว จึงไม่ปฏิบัติหน้าที่โดยยุติธรรมเช่น ตำรวจรักษาการณ์ เห็นคนทำผิดกฎหมาย สมควรจับกุม ก็ไม่จับกุม เพราะคิดว่าผู้ทำผิดนั้นเป็นคนมีอำนาจ กลัวว่าเมื่อเขาไม่พอใจอาจลงโทษแก่ตนเองได้

เมื่อการบริหารงานภาครัฐ ไม่ว่าจะกระทรวง ทบวงกรม จะเล็กหรือใหญ่ ความเสื่อมโทรมทางการปกครองที่สร้างความแตกแยก ล้วนแต่มีอคติ ๔ นี้เป็นมูลเหตุทั้งสิ้น เพียงแต่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นเช่น เส้น สาย สกุล หรือสตางค์ การเห็นแก่หน้า คอร์รัปชัน การเลือกที่รักฝักที่ชัง การที่คนที่เป็นผู้ใหญ่ปกครองผู้น้อย ในชุมชนก็ดี หรือการให้ความยุติธรรมแก่ผู้น้อย การที่ผู้น้อยในชุมชนเคารพต่อคำสั่งของผู้ใหญ่ ก็เป็นการให้ความยุติธรรมแก่ผู้ใหญ่ การที่คนในชุมชน คบหาสมาคมกันนั้นไม่กระทำเอาเปรียบกัน ก็เป็นการให้ความยุติธรรมสร้างความโปร่งใสให้แก่ชุมชนก่อให้เกิด ความมั่นคงและความสงบสุขเรียบร้อยดังนี้

๔. หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานภาครัฐในสังคมไทย

นอกจากหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สร้างความโปร่งใสให้กับการบริหารงานภาครัฐ แล้วซึ่งเป็นหลักธรรมทางตะวันออกเอเชียแล้ว ทางตะวันตกก็ยังมีแนวคิดหลักธรรมาภิบาล ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการสร้างความโปร่งใสในการบริหารงานภาครัฐ เนื่องจากเป็นหลักการที่สามารถสร้างความครอบคลุมกว้างขวาง สามารถครอบคลุมทางการเมือง หรือทางสังคม หรือการบริหาร จึงเป็นแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการบริหารงานภาครัฐของประเทศไทยเรา เพราะว่า หลักธรรมาภิบาล คือ หลักการสร้างการบริหารที่โปร่งใส อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิผล ตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของคนในสังคม

๕. อะไรคือธรรมาภิบาลและธรรมาภิบาลภาครัฐ

เมื่อเกิดการปัญหาทางการเมืองเช่น ปัญหาการคอร์รัปชัน หรือการรัฐประหาร การกระทำผิดของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ คำว่าธรรมาภิบาลจะเป็นคำที่ถูกนำมาใช้ หรือถูกเรียกกันให้นำมาใช้ในสังคมไทย คำว่า ธรรมาภิบาลนั้น หมายถึงอะไร ถึงเป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ทั้งในภาครัฐและเอกชน คำว่าธรรมาภิบาลนั้นคือ การจัดการปกครองเป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญของการบริหารภาครัฐ (good governance) ได้ปรากฏมาตั้งแต่อารยธรรมการปกครองของกรีก สมัย

โบราณ มาจากรากศัพท์ของคำว่า kubernan ที่บัญญัติโดยปราชญ์ที่ชื่อ plato^{๓๓} โดยการพยายามค้นหาระบบการปกครองที่ดี (system of governing) ซึ่งคำนี้นั้น ไม่ใช่คำใหม่แต่อย่างใด ใช้กันมาตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๔ โดยหมายถึงข้าราชการในสำนักพระราชวัง แต่ในปัจจุบันมีความหมายถึงการปกครอง หรือการกำกับควบคุม

ปัจจุบันการศึกษาหรือว่าวิชาชีพทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ถือได้ว่า ธรรมชาติหรือการจัดการปกครองเป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญของการบริหารภาครัฐ ซึ่งมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ คือ การเน้นบทบาทของการบริหารภาครัฐ ธรรมชาติของกรอบแนวคิดเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาถึงความสัมพันธ์และความรับผิดชอบระหว่างรัฐกับประชาชน ความสัมพันธ์และความรับผิดชอบระหว่างรัฐกับภาคเอกชน เพราะแสดงออกให้เห็นความสัมพันธ์และความรับผิดชอบระหว่างรัฐกับประชาสังคม

๖.ธรรมชาติในการสร้างความโปร่งใสในการบริหารงานภาครัฐ

โดยหลักการ ปราบปรามการฉ้อโกงซึ่งเป็นปัญหาในปัจจุบันนั้น จะเป็นกระจกสะท้อนภาพ ที่ทำหน้าที่อธิบาย บรรยายว่าปัญหานี้เกิดจากอะไรแก่สังคม การบริหารงานภาครัฐ แม้ว่าแนวคิดธรรมชาติได้ถูกกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะมีทิศทางเกี่ยวกับ หลักการ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเน้นการส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทยทุกระดับและโครงสร้างที่เหมาะสม และประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ครอบคลุมตั้งแต่การปรับการบริหารภาครัฐให้มีประสิทธิภาพและโปร่งใส การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การต่อต้านทุจริตทั้งในฝ่ายการเมือง ภาครัฐ และภาคเอกชน การพัฒนากลไกองค์กรตุลาการและกระจายผลประโยชน์ทุกภาคส่วนในสังคม การส่งเสริมสร้างธรรมชาติที่ดีในภาคเอกชน และการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน อย่างไรก็ตาม ส่วนที่เป็นธรรมชาติภาครัฐยังคงเป็นแค่หลักการกว้างในระดับนโยบายทั่วไป ที่ยังขาดการจัดตั้งเป็น

^{๓๓} รัชยา ภักดีจิตต์, ธรรมชาติของการบริหารภาครัฐและภาคเอกชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๔๕-๔๖.

สถาบัน (institutionalization)^{๑๔} ตัวแบบจริยธรรมที่นำมาบูรณาการร่วมกับหลักพุทธธรรมที่เหมาะสม เพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น คือธรรมคัมภีร์โลก หิริโอตตัปปะ และทานศีล ภาวนา^{๑๕}

๗.ปฏิรูปการเมืองความท้าทายของการสร้างความโปร่งใสการบริหารภาครัฐไทย

ผู้เขียนถือว่าเป็นประเด็นที่ทำหายความสำคัญของระบบการบริหารภาครัฐกับทุกรัฐบาลทั้งที่ประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือประเทศที่กำลังพัฒนา และด้อยพัฒนา โดยเฉพาะรัฐบาลในปัจจุบันที่มาจากพรรคการเมืองในยุคลูกโลกาภิวัตน์ ที่ต้องเผชิญกับความท้าทาย เผชิญหน้ากับความกดดันจากนานาประเทศ และความผันผวนทางเศรษฐกิจโลกและสิ่งที่ท้าทายที่สุดการเปิดประชาคมอาเซียนที่จะถึงภายในสิ้นปีนี้ รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งยังยึดติดอยู่กับแนวคิดและทิศทางยุทธศาสตร์ธรรมาภิบาลลักษณะกว้างทั่วไป ที่จะสร้างความสงบสุขให้คืนกับสังคมโดยการปฏิรูปสังคม หรือส่วนต่างๆเช่นการเมือง แต่ว่าไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการด้านความสัมพันธ์ทางการปกครองรูปแบบใหม่ได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดเสียงสะท้อนกลับมาว่า รัฐบาลมุ่งที่จะกำจัดฝ่ายคนที่คิดต่างกับตน หรือขจัดกลุ่มฝ่ายตรงข้าม จึงต้องเผชิญหน้ากับความคาดหวังและแรงกดดัน แม้กระทั่งการตอบคำถามเกี่ยวกับการเมืองในวันเด็กเกี่ยวกับการจัดการเรื่อง คอร์รัปชัน ในวันเด็ก รัฐบาลจึงต้องเผชิญหน้ากับความหวังและแรงกดดันที่มาจากประเด็นเรื่องธรรมาภิบาล ที่สำคัญ ผู้เขียนจะยกมาแสดงในที่นี้

๘.ความท้าทายด้านความโปร่งความชอบธรรม

ความชอบธรรมทางการเมือง ผู้เขียนขอแสดงความเห็นว่า การตัดสินใจกำหนดนโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมาทั้งในอดีต ที่ผ่านการเลือกตั้งและการบริหารนโยบายและแผนงานสาธารณะของข้าราชการในรูปแบบเดิมอาศัยกลไกและขั้นตอนที่ตนเองสามารถควบคุมโดยตรง และตรวจสอบได้ ว่าเป็นไปตามค่านิยมสัญญาที่ได้เคยให้ไว้ ตอนที่หาเสียงกับประชาชนหรือเปล่า และผู้ทำหน้าที่กำกับนโยบายเบี่ยงเบนหรือไม่ เพราะว่าที่ผ่านมาที่รัฐบาลเหมือนกับเข้ามาช่วยเหลือพวกพ้อง กลุ่มทุนของตน เช่นเรื่อง พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมทางการเมือง ทำให้ในสถานการณ์ธรรมาภิบาล กลไกและขั้นตอนไม่สามารถควบคุมได้ เนื่องจากการมีส่วนร่วมขอภาคสังคมอื่นๆทั้งในการกำหนดทิศทาง นโยบายและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นผลงานที่ผ่านมาของรัฐบาลเป็นผลลัพธ์ออกมาผิดความคาดหวังที่ประชาชนต้องการและอาจเป็นสาเหตุสำคัญของการตรวจสอบ

^{๑๔} สุจิตรา บุญรัตนพันธ์, รายงานวิจัยเรื่องประชาชนและธรรมาภิบาล;การสำรวจทัศนคติของคนไทยภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ,(วิทยานิพนธ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,๒๕๕๙).

^{๑๕} พงศ์พัฒน์ จิตตานุกาญจน์, “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาตัวแบบจริยธรรมของข้าราชการสังกัดกระทรวงมหาดไทย”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (ฉบับพิเศษ) (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๑๖.

๙.ความท้าทายด้านความโปร่งใสในนโยบายสาธารณะ

ด้านความท้าทายนั้น ผู้เขียนมีมุมมองว่า การพิจารณาอดีตถือนอดีตนายกรัฐมนตรี ยิ่งลักษณ์ ชินวัตรจากการปล่อยปะละเลยเรื่องนโยบายการจำนำข้าว จะเพิ่มผ่านการชี้แจงแก่ สมาชิกนิติบัญญัติแห่งชาติหรือ (ส.น.ช) ซึ่งต้นเหตุก็มาจากเรื่องนโยบายสาธารณะนั่นเอง นโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่ซับซ้อนสังคม ทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายที่สามารถโต้ตอบกับแรงกดดัน และการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกและระดับภูมิภาค การบริหารงานภาครัฐมักพบปัญหาข้อจำกัด เนื่องจากกระบวนการนโยบายหลายส่วนอยู่นอกเหนืออำนาจการริเริ่มการควบคุมของรัฐบาล^{๑๖} การบริหารภาครัฐมีความซับซ้อนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นบริการประเภทโครงสร้างพื้นฐาน บริการสังคม บริการวิชาชีพ ประชาชน ผู้รับบริการสาธารณะในฐานะพลเมืองซึ่งมีความคาดหวังและต้องการบริการ ที่ถูกต้องตามหลักนิติธรรม นโยบายสาธารณะ แบบประเภทที่บริการสาธารณะจึงเน้นคุณภาพสินค้าและบริการมากขึ้น จึงเป็นประเด็นท้าทายในการพัฒนาการบริหารภาครัฐ ส่วนนโยบายสาธารณะ ควรพัฒนาระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม มุ่งสร้างบทบาทของประชาสังคมใหม่ในการรวมกลุ่มเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีการประสานเครือข่ายเป็นอย่างดี หรือควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความเป็นมืออาชีพ เพิ่มขีดสมรรถนะในองค์การ เน้นการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างคุณค่าในการปฏิบัติภารกิจของรัฐ^{๑๗}

๑๐.บทสรุป

ผู้เขียนขอสรุปว่า ปัญหาสังคมที่ขยายขอบเขตกว้างขึ้นและมีความซับซ้อนมากขึ้นย่อมแสดงให้เห็นความจำเป็นที่ ฝ่ายศาสนจักร คือพระพุทธศาสนา อันมีหลักธรรมคำสั่งสอนที่เป็นกรอบสำคัญให้บุคคลนำหลักธรรมไปประพฤติ ปฏิบัติเพื่อเกิดประโยชน์สุข ทั้งแก่สังคม ตัวตนผู้ปฏิบัติเอง เพราะว่าหลักธรรมนั้น เป็น อกาลิโก ไม่จำกัดกาล ให้ผลสัมผัสได้ และฝ่ายอาณาจักรนั้นจำเป็นอย่างยิ่ง ที่รัฐบาลจะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานภาครัฐมากขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้ เพราะว่าการแก้ไขปัญหการบริหารงานภาครัฐ จำเป็นจะต้องมีความโปร่งใส คลายความคลางแคลงใจ และมีแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับปัจจัยและบริบทต่างๆที่เกี่ยวข้องกัน เพราะจากการสังเกต เรื่องการบริหารภาครัฐนั้น ทั้งแนวคิด ทฤษฎี และกรอบปฏิบัติการแก้ไขปัญห ส่วนใหญ่ยังติดอยู่กับความคิดแบบเก่า ที่เน้นความสำคัญของการรวมศูนย์อำนาจ ทำให้เกิดการทุจริตต่างๆของรัฐบาล ผลที่ตามมาคือการรัฐประหาร หรือข้าราชการระดับสูง เสียหายเป็นอันมาก การ

^{๑๖}Waldo,d. The Administrative State : A Study of the Political Theory of American Administration. (New york : Ronald, 1998) PP.12-13.

^{๑๗} มิตรธีรวิ สุทรานุกูล, “รูปแบบพัฒนาบทบาททางการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของสตรีในประเทศไทย”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (ฉบับพิเศษ) (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๔๑.

รวมศูนย์ของรัฐบาลนั้นไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ระบบราชการ ซึ่งเป็นระบบเก่าซึ่งเป็นกลไกของรัฐบาลบริหารงานแบบเน้นการจัดชั้นบังคับบัญชา การควบคุมด้วยกฎระเบียบเป็นทางการอย่างเคร่งครัด แนวคิดพุทธบูรณาการเพื่อสร้างความปลอดภัยในการบริหารภาครัฐ และธรรมาภิบาลแนวคิดตะวันตก ชี้ให้เห็นว่า คนจะต้องมีความบริสุทธิ์ทางกายวาจา คือ มีคุณธรรมก่อนระบบ เพราะว่าบริบทของสังคมเปลี่ยนไปแล้วระบบจะดีอย่างไรแต่ว่า คนยังไม่ดีก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาวิกฤติของสังคม เรื่องคอร์รัปชัน ความไม่โปร่งใสในการบริหารงานในส่วนภาครัฐได้ ฉะนั้นต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาคน

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย

(๑) หนังสือ:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย . พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ไชยา วรรณศรี. ผู้มีบุญ. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ มติชน จำกัด, ๒๕๕๕.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต).ภาวะผู้นำ.พิมพ์ครั้งที่ ๙.กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๕๐.

รัชยา ภักดีจิตต์. ธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารภาครัฐและภาคเอกชน.กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

วิเชียร วิทย์อุดม. การบริหารทรัพยากรมนุษย์.นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนสามัญวิทย์อุดมสาสน์, ๒๕๕๗.

(๒) วารสาร:

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ. “สันติวิถีเริ่มต้นที่ชุมชน : กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสันติสุข ภาคเหนือของประเทศไทย”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์,ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (ฉบับพิเศษ) (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙)

พงศ์พัฒน์ จิตตานุกรักษ์. “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาตัวแบบจริยธรรมของข้าราชการสังกัดกระทรวงมหาดไทย”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์,ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (ฉบับพิเศษ) (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙)

มิตรธีรา วิสูตรานุกูล. “รูปแบบพัฒนาบทบาททางการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของสตรีในประเทศไทย”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์,ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (ฉบับพิเศษ) (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙)

๑๓๔ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙

(๓) รายงานการวิจัย:

สุจิตรา บุญรัตนพันธ์. รายงานวิจัยเรื่องประชาชนและธรรมาภิบาล;การสำรวจทัศนคติของคน
ไทยภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.วิทยานิพนธ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์,๒๕๔๙.

(๒) ภาษาอังกฤษ

Krugman . The Economics of universal primary education New york times
magazine.oct,2002.

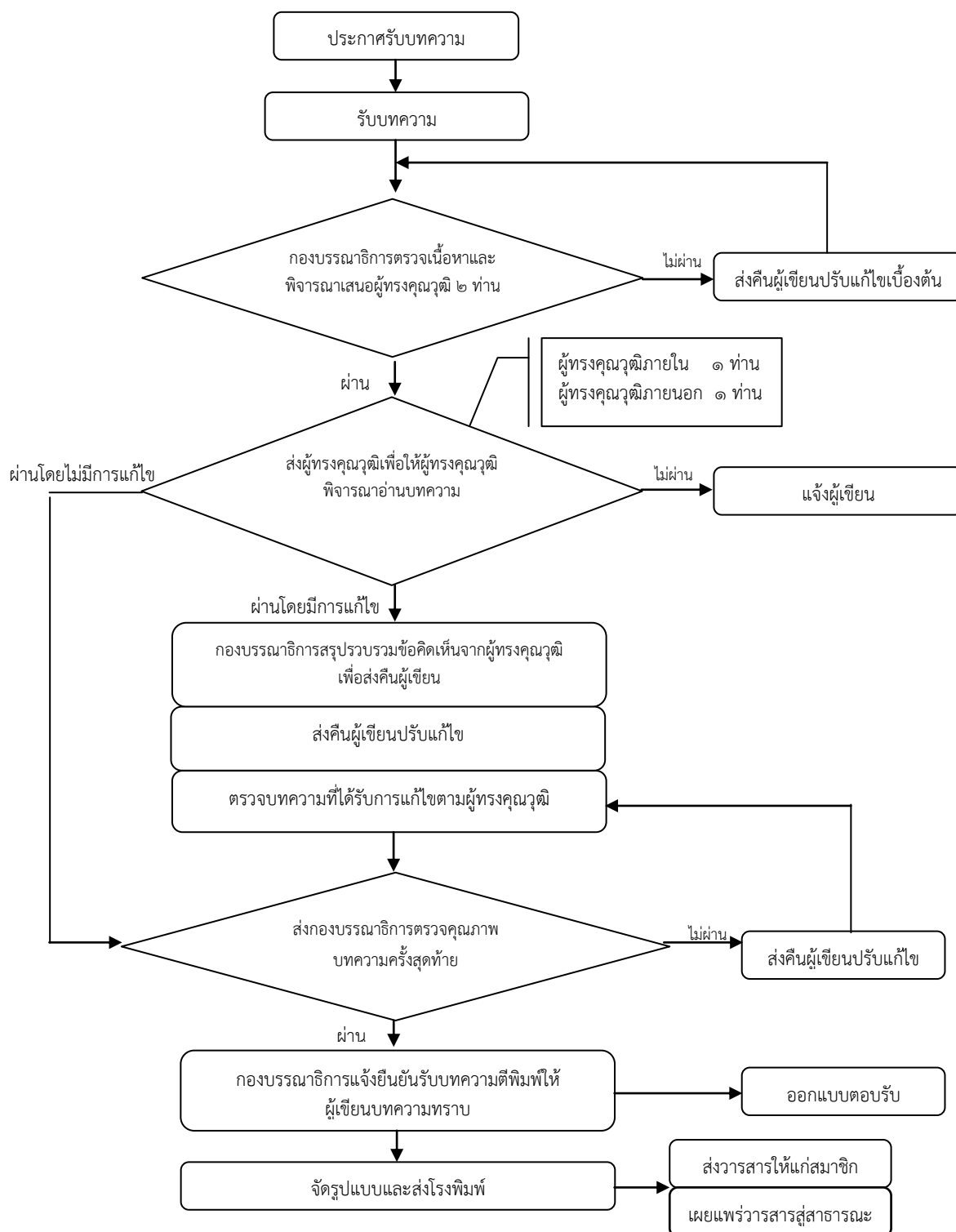
Waldo,d.The Administrative State : A Study of the Political Theory of
American Administration.New york : Ronald, 1998.

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ๑๓๕

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐
โทรศัพท์ ๐๕๖-๒๑๙๙๙๙ โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

๑. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

๑.๑ บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

๑.๒ บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

๑.๓ บทความวิจัย (Research article) ได้แก่รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

๑.๔ บทความปริทรรศน์ (Review article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

๑.๕ ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์จะต้องส่งจดหมายนำส่งบทความพร้อมต้นฉบับแบบพิมพ์ ๓ ชุด มายังกองบรรณาธิการ กรณีที่บทความได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์ บรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้นิพนธ์ส่งบทความต้นฉบับที่แก้ไขครั้งสุดท้าย พร้อมซีดีรอม (CD ROM) ๑ แผ่นที่บรรจุเนื้อหาและข้อมูลที่มีอยู่ในบทความทั้งหมดที่ได้แก้ไขแล้ว ทั้งนี้ผู้นิพนธ์ต้องมีสำเนาเก็บไว้ด้วยเพื่อการอ้างอิง

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มี

ความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร ๑๖ จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สันขนาดบีห้า (B5) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษซ้ายกับด้านบน ๑ นิ้วครึ่ง และด้านขวากับด้านล่าง ๐.๕ นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน ๑๕ หน้ากระดาษพิมพ์สัน โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) ๒ ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – blind peer review)

๒. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน ๓๕๐ คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key words) ซึ่งควรเรียงเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจนดังนี้

- **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- **วิธีการศึกษา** ควรกล่าวถึงวิธีการค้นคว้าข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาศึกษา สถิติที่นำมาใช้
- **ผลการศึกษา** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- **สรุป** ควรกล่าวถึงผลสรุปของการค้นคว้าและศึกษา
- **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญ ๓-๖ คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และค้นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (;)

๓. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

๓.๑ บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาค้นคว้า สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

๓.๒ วิธีการศึกษา (methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ ผลการศึกษา (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ ๓.๒ ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

๓.๔ การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้รับการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

๓.๕ ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

๓.๖ กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

๓.๗ เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (Footnote) เป็นการทำการรายการเอกสารอ้างอิงหรือคำอธิบายเพิ่มเติมที่อยู่ด้านล่างของข้อความในหน้ากระดาษแต่ละหน้า ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงแตกต่างกันตามประเภทของเอกสารหรือแหล่งที่ใชอ้างอิง ดังนี้

การอ้างอิงแบบเชิงอรรถ

๑. หนังสือ

๑.๑ คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างอิงย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น ๑ขุ.ชา. (บาลี) ๒๗/๘๕๕/๑๙๑.

๑.๒ หนังสือทั่วไป

ผู้แต่ง, ชื่อเรื่อง, (สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์, ปตีพิมพ์), หน้า. ดังอย่างเช่น พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต), **ปรัชญากรีก : บอเกิดภูมิปัญญาตะวันตก**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๓๘.

Venerable Dr. W. Rahula, **What the Buddha Taught**, (Bangkok: Haw Trai Printing, 2004), p.69.

๒. วารสาร

ผู้เขียน, “ชื่อบทความ”, ชื่อวารสาร, เล่มที่หรือปีที่ (เดือน ปี): หน้า. ตัวอย่างเช่น พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร., “การกำหนดประเด็นปัญหา การตั้งชื่อเรื่องเรื่อง และการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยทางสังคมศาสตร์”, **مجلة สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗): ๑๔-๒๘.

K.N., Jayatileke, “The Buddhist Theory of Causality”, *The Maha Bodhi*, vol. 77 No.1: 10-15.

๓. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้วิจัย, “ชื่อหัวข้อวิทยานิพนธ์”, ระดับของวิทยานิพนธ์, (ชื่อแผนกวิชาหรือคณะและมหาวิทยาลัย), ปีที่พิมพ์. ตัวอย่างเช่น

อนุวัต กระสังข์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗.

๔. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ปี. ตัวอย่าง

สัมภาษณ์ พระเทพโสภณ, อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

๕. เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมมจิตโต). **ธรรมประกาศโนบาย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.buddhismth.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538970572&Ntype=9> [๗ กันยายน ๒๕๕๕].

๖. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham, *Motivation and Personnality*, (New York : Harper and Row Publishers, 1970.

การเขียนบรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

๑) หนังสือ

จำนงค์ อติพัฒนสิทธิ์. **สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

๒) วารสาร

ผู้เขียน, “ชื่อบทความ”, ชื่อวารสาร, เล่มที่หรือปีที่ (เดือน ปี): หน้า. ตัวอย่างเช่น
พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร., “การกำหนดประเด็นปัญหา การตั้งชื่อเรื่องเรื่อง และการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยทางสังคมศาสตร์”, มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗): ๑๔-๒๘.

๓) วิทยานิพนธ์

ทรงวิทย์ แก้วศรี. “การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า”. **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

๔) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ปี. ตัวอย่าง

สัมภาษณ์ พระเทพโสภณ, อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

๕) เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยุร ธมฺมจิตฺโต). **ธรรมประกาศโนบาย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://www.buddhismth.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538970572&Ntype=9>

[๗ กันยายน ๒๕๕๕].

๒. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham. *Motivation and Personality*. New York : Harper and Row Publishers, 1970.

๔. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ ๑ ภาพ หรือ ๑ ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

๕. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้พิมพ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้พิมพ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

๖. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ กรุณาติดต่อ “ผู้ช่วยบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์” สำนักงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ๔๔๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๖-๒๑๙๙๙๙ โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

๘. อัตราค่าวารสาร

กำหนดค่างวารสารปีละ ๓ ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ ๑๙๙ บาท ไม่รวมค่าส่ง

๙. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ ๓๐๐ บาท

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

เขียนที่.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ข้าพเจ้าชื่อ..... ฉายา..... นามสกุล.....
ที่อยู่.....

โทรศัพท์ E-mail:

มีความประสงค์ขอตีพิมพ์บทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ เรื่อง:

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ซึ่งดำเนินการโดยบัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยบทความฉบับนี้ข้าพเจ้าได้นิพนธ์ขึ้นเพื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญา..... สาขาวิชา..... จาก (ชื่อสถาบัน)..... ปีการศึกษา..... หรือได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วมีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับไปแก้ไขตามมติดังกล่าวและข้าพเจ้าขอรับรองว่า (ขีดเครื่องหมาย ✓)

() เป็นผลงานทางวิชาการของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

() เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมนิพนธ์ตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

() บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน

() บทความนี้ไม่ได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ตามอัตราที่กำหนดไว้ คือ

() บทความวิชาการ ๓,๐๐๐ บาท

() บทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ป.โท-เอก ๕,๐๐๐ บาท

() บทความวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ๕,๐๐๐ บาท เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

อนึ่ง แม้เมื่อข้าพเจ้าปรับแก้ไขแล้ว แต่งานยังไม่เรียบร้อยและไม่ได้รับการให้การลงตีพิมพ์ ข้าพเจ้าไม่ติดใจเอาความใดๆ ทั้งสิ้น จะยอมรับการพิจารณาของคณะกรรมการถือว่าเป็นที่สุด

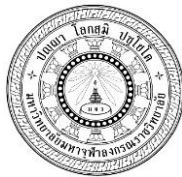
ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ๑๘๓

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก

ที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กราบนมัสการ/เรียน บรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

.....

E - Mail.....เบอร์โทรศัพท์.....

โทรสาร..... มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็น

สมาชิกวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

() สมาชิกประเภทรายปี ๓๐๐ บาท (จำนวน ๓ เล่ม)

() เล่มละ ๑๙๙ บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() ธนาณัติ (สั่งจ่าย.....)

() ตัวแลกเงินไปรษณีย์

() แคชเชียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์เคลื่อนที่.....

โทรสาร.....E-Mail.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ลงชื่อ.....

ค่าบำรุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

()

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....

๑๘๔ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙

